

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı**

**ANNE – BABALARA UYGULANACAK CİNSEL GELİŞİM EĞİTİMİNİN 6
YAŞ ÇOCUKLARI BULUNAN EBEVEYNLERİN BİLGİ DÜZEYLERİNE
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aytül ELİKÜÇÜK

DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Sibel SÖNMEZ

İZMİR–2011

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü M¼d¼rl¼ğ¼ne sunduğum “6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarına Uygulanacak Cinsel Gelişim ve Eğitim Programının Anne-Babaların Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

A. Elık¼ç¼k
Ayt¼l ELİK¼Ç¼K

TEŞEKKÜR

Araştırmanın gerçekleşmesinde her aşamada yardım ve desteğini esirgemeyen, araştırmanın sonuçlandırılmasında bana yol gösterici olan ve de çalışmamın zorluklarını aşmamda beni sürekli motive eden danışmanım, Sayın Yrd. Doç.Dr. Sibel SÖNMEZ’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Nazlı Kız Anaokulu, Kuyucak Anaokulu, Latife Hanım Anaokulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu; veli, öğretmen ve personeline şükranlarımı sunuyorum.

Yüksek lisans öğrenimim süresince emeği geçen tüm hocalarıma ve her türlü zorlukta sabır, desteği ve sevgisiyle beni destekleyen, ihtiyaç duyduğum her anda yanımda olan değerli arkadaşım Sayın Merve TOK’a

Son olarak, benim bugünlere gelmemin asıl mimarı olan, hayatımın her döneminde olduğu gibi tez döneminde de benden desteğini esirgemeyen, aldığım her kararda tüm varlıklarıyla yanımda olan aileme teşekkür ediyorum.

Aytül ELİKÜÇÜK

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 20/04/2011 tarih ve 13/19 sayılı kararı ile oluşturulan jüri İlköğretim anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Aytül Eliküçük'ün aşağıda (Türkçe / İngilizce) belirtilen tezini incelemiş ve aday 26/05/2011 günü saat 10.30'da 90 dakika süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/başarısız/düzeltilmesi gerekli olduğuna oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar vermiştir.

BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. Sibel Sönmez

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltilme (Üç ay süreli) ☐

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Bahire Bolışık

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltilme (Üç ay süreli) ☐

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Nilay Dereobalı

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltilme (Üç ay süreli) ☐

Tezin Türkçe Başlığı : Altı yaş çocuklarının anne-babalarına uygulanacak cinsel gelişim ve eğitim programının anne-babaların cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgilerine etkisinin incelenmesi

Tezin İngilizce Başlığı : Examination of the effect of education about sexual development of children to parents knowledge who have 6 years old children

* 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.

2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) **bilgisayarda** doldurulmalıdır.

3. **Tez başlığı (İngilizce ve Türkçe) mutlaka belirtilmelidir.**

4. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelerden en az birinin E.Ü.Lisansüstü eğitim öğretim yönetmeliğinin 17(2) maddesi gereğince **anabilim dışından** olması zorunludur.

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR.....	VIII
BÖLÜM I	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.2. Alt Problemler	3
1.1.3. Denenceler.....	4
1.1.4. Araştırmanın Amacı	4
1.1.5. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	4
1.1.6. Sayıtlılar	6
1.1.7. Sınırlılıklar.....	6
1.1.8. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	9
2.1. GENEL BİLGİLER.....	9
2.1.1.ÇOCUKTA CİNSEL GELİŞİM VE EĞİTİM	9
2.2. CİNSEL GELİŞİMLE İLE İLGİLİ KURAMLAR	11
2.2.1. Psikoanalitik Kuram	11
2.2.1.1. Freud ve Psikoseksüel Gelişim Dönemleri	12
2.2.2. Psiko-sosyal Gelişim Kuramı	18
2.2.2.1. Erikson ve Psiko-sosyal Gelişim Dönemleri.....	19
2.2.3. Sosyal Öğrenme Teorisi	25

2.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı	27
2.2.5. Cinsiyet Şema Kuramı.....	29
2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE CİNSEL GELİŞİM VE EĞİTİM	34
2.3.1. Yaş Dönemlerine Göre Çocuğun Cinsel Gelişimi.....	35
2.3.1.1. 0-1 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi	35
2.3.1.2. 1-3 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi	36
2.3.1.3. 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi	37
2.3.1.4. 7-12 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi	42
2.3.2. Cinsel Oyunlar.....	43
2.3.3. Cinsel Gelişim ve Eğitimde Aile Rolü	45
2.3.3.1. Anne – Babanın Cinsel Gelişim ve Eğitimdeki Rolü.....	45
2.3.3.2. Anne – Baba Tutumlarının Cinsel Gelişim ve Eğitime Etkileri... 46	
2.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	48
2.4.1. Türkiye’de Yapılan İlgili Çalışmalar.....	48
2.4.2. Yurtdışında Yapılan İlgili Çalışmalar.....	54
BÖLÜM III.....	75
3.1 YÖNTEM	75
3.1.1. Araştırmanın Modeli	75
3.1.2. Evren ve Örneklem.....	75
3.1.3. Verilerin Toplama Araçları	76
3.1.4. Verilerin Toplanması.....	76
3.1.5. Verilerin Analizi.....	78

BÖLÜM IV	79
4.1. BULGULAR	79
4.1.1. Aileleri Tanıtıcı Bilgilere İlişkin Bulgular	79
4.1.2. Anne-Babaların Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgilerin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	81
BÖLÜM V	108
5.1. TARTIŞMA VE YORUM	108
5.1.1. Aileleri Tanıtıcı Bilgilere İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorum	108
5.1.2. Anne-Babaların Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgilerin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulguların Tartışılması ve Yorum	109
BÖLÜM VI	131
6.1 SONUÇ VE ÖNERİLER	131
KAYNAKLAR	136
EKLER	148
EK – 1	149
ÇOCUĞUN CİNSEL EĞİTİM KİTAPÇIĞI	
EK – 2	212
ANKET	
EK – 3	227
CİNSEL EĞİTİM MODÜLÜ SUNUM ÖRNEĞİ	

EK – 4.....	238
CİNSEL EĞİTİM PROGRAM UYGULAMA PLANI	
ÖZGEÇMİŞ.....	240
ÖZET	243
ABSTRACT	244

TABLÖLAR

Tablo 4.1: Anne ve Babaların Yaş Grupları, Eğitim Durumları ve Meslek Gruplarına Göre Dağılımları.....	80
Tablo 4.2: Ailelerin Yapıları, Aylık Gelir Durumları, Sahip Oldukları Çocuk Sayıları, Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	81
Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları	82
Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları	90
Tablo 4.5: Anne-Babaların Çocuk Cinsel Eğitimi Gerekliliği ile İlgili Görüşlerinin Eğitim Öncesi ve Sonrası Dağılımları.....	97
Tablo 4.6: Anne-Babaların Cinsel Eğitime Başlama Yaşı ile İlgili Görüşlerinin Eğitim Öncesi ve Sonrası Dağılımları.....	98
Tablo 4.7: Anne ve Babaların Cinsel Eğitime Başlama Yaşı ile İlgili Nedenlerinin Eğitim Öncesi Dağılımları.....	99
Tablo 4.8: Anne ve Babaların Cinsel Eğitime Başlama Yaşı ile İlgili Nedenlerinin Eğitim Sonrası Dağılımları.....	99
Tablo 4.9: Anne-Babaların Cinsel Eğitimi Kim Tarafından Verilmesi ile İlgili Görüşlerinin Eğitim Öncesi ve Sonrası Dağılımları.....	100
Tablo 4.10: Anne-Babaların Çocuğun Cinsel Gelişim ve Eğitimi ile İlgili Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımları	100
Tablo 4.11: Anne-Babaların Çocuklarıyla Cinsellikle İlgili Konuşma Durumlarına Göre Dağılımları.....	101

Tablo 4.12: Anne ve Babaların Çocuklarıyla Cinsellikle İlgili Konuştukları Konulara Göre Dağılımları.....	101
Tablo 4.13: Çocuklarıyla Cinsellikle İlgili Konuşma Durumlarına Göre Anne-Baba Dağılımları.....	102
Tablo 4.14: Çocuklarıyla Cinsellikle İlgili Konuştukları Konulara Göre Anne-Baba Dağılımları.....	102
Tablo 4.15: Anne-Babalara Göre Çocuk Cinsel Eğitimde Olması Gereken Konuların Dağılımları	103
Tablo 4.16: Anne-Babaların Eğitim Öncesi Bilgi Toplam Puanlarının Dağılımları	104
Tablo 4.17: Anne-Babaların Eğitim Sonrası Bilgi Ortalama Puanlarının Dağılımları.....	104
Tablo 4.18: Eğitim Öncesi Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması	105
Tablo 4.19: Eğitim Sonrası Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	106
Tablo 4.20: Eğitim Öncesi Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitimi Bilgi Puanlarının Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması	107
Tablo 4.21: Eğitim Sonrası Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitimi Bilgi Puanlarının Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması	107

BÖLÜM I

1.1. GİRİŞ

Toplumsal değişim ve gelişmeler, yaşamımızın her alanında etkisini göstermektedir. Ancak, 21.yy'ın insanının halen direnç gösterdiği ve geleneksel yapısını koruduğu değerler ve tutumlar da bulunmaktadır. Örneğin "cinsellik" toplumsal gelişmelerle aynı paralellikte bilinç ve bilgi düzeyinde değişimlerin yaşanmadığı hatta toplumumuzda tabu olarak düşünüldüğü için, sürekli üstü kapatılan bir konu olmaya devam etmektedir (Tuğrul ve Artan, 2001, s:141).

Cinsellik kavramı; toplumumuzda genellikle ergenlik dönemine yüklenmiş ve çocuktan uzak tutulmuştur. Oysa cinsellik; ergenlik döneminde birden bire ortaya çıkmaz, bebeğin dünyaya geldiği andan itibaren başlar (Pernould,1982, s:45-99). Ergenlikte ise cinsellik; bireyin kendi dünyasını aşarak, başkaları ile ilgili bir nitelik kazanır (Salk,1988, s:98-116).

Cinsel konularda çocuğu bilinçlendirmeme, ona trafik kurallarını öğretmemek kadar sakıncalıdır. Cinsel bilgiler, çocuğu bir kamyonun altında kalmaktan korumak kadar hayatidir, çocuğu bilinçsiz bırakma ise onun tüm yaşamı boyunca iz bırakabilecek bir olaya karşı savunmasız kalmasına neden olabilir. Hakkında bir şey bilmediği cinsel ve fizyolojik tepkiler karşısında çocuk endişeye kapılabilir (Salk,1988, s:98-116).

Ebeveynler, akrabalar, öğretmenler, aile ve okul dışındaki diğer etkenler (komşu, çocuğun arkadaşları), çocuk cinselliği ve çocuk cinsel eğitimi konusunda, çoğu kez tedirgindirler. Farkında olmadan, doğumla başlayarak çocuklara cinsel eğitimi vermektedirler. Çocuk doğduğunda kız mı erkek mi şeklinde cinsiyeti öğrenme soruları ile kızlara pembe renk eşya ve giysi, oyuncak bebek, erkeklere ise mavi renk eşya ve giysi, oyuncak kamyon alarak, çocukların doğum, hamilelik hakkındaki sorularını cevaplayarak ya da cevaplamayarak cinsel eğitimi vermektedirler (Yörükoğlu, 1979, s:174-186).

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gerek ailelerde gerekse okullarda cinsel eğitime gereken önem verilmemektedir. Başka bir deyişle cinsel hayatın insanlar için taşıdığı önem yeterince anlaşılmamaktadır. Toplumumuzda geleneksel aile yapısı varlığını sürdürmekte, bu kalıplar içinde cinsel konular yer almamakta, program dışında

da verilmesi öğretmenlerin anlayışına kalmaktadır. Toplumumuz da kadın ve erkeğin cinsel yaşamları ile ilgili farklı tutumlar içerisindedir. Erkekler bu konularda daha liberal, kadınlar ise daha tutucudur. Ülkemizde çocukların cinsel eğitiminde, cinsel kimlik gelişimine gereken önemi veren anne-baba sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Geleneksel Türk ailesinde cinsel konular konuşulmamakta, töreler ve gelenekler cinsel yaşamı ayıplamakta ve aile hayatı yasaklarla çevrilmektedir. Cinsel eğitim ve davranışlar yok gibidir. Cinsel konular ancak yakın arkadaşlar arasında büyük bir gizlilik içinde tartışılır (Yörükoğlu, 1979, s:174-186).

Anne – babanın, gerek çocukların cinsel kimlik oluşumunda, gerekse cinsel eğitimlerinde rolleri büyüktür. Bu konuda takınılan tavırların, genellikle uç noktalarda ve hatalı olduğu görülür. Bu tür konuların anne babayla konuşulması, gelenek ve göreneklerce yasaklanmıştır. Gelenek ve görenekler nedeniyle cinsel konularda görülen bu yasaklar ve koşullandırmalar, bireyi karşı cinsle konuşmaktan bile alıkoyarken, zaman zaman sapkınlığa veya suça itebilmektedir (Yavuzer, 1999, s: 62,126).

Çocuğun cinsel eğitimi konusu özellikle ülkemizde yeterince ele alınmamış ve aydınlığa kavuşmamış bir konudur. Bu konuya günümüze değin adeta tabu gözüyle bakılmış ve gerek eğitimciler, gerekse anne ve babalar, çocuklarına nasıl bir yaklaşım içinde olacaklarını bilememişlerdir. Son derece önemli olan bu konuda, ana - baba ya da eğitimci tarafından yapılabilecek bir hatanın, gelecekte birçok soruna yol açacağı gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. Önemli olduğu kadar böylesine yabancı olunan bu alanda, öncelikle ana-baba ve öğretmenlere, cinsel gelişim ve eğitim hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir (Aydoğmuş, 2001, s: 101-112).

Sağlıklı bir cinsel gelişim, insan için bir zorunluluktur. Çünkü cinsel sağlıksızlık, insanın bedensel, bilişsel, duygusal ve toplumsal gelişimlerini, kısaca kişiliğini etkiler. Cinsel eğitim insanın yaşamsal bir gereksinmesidir (Başaran, 1994, s:134-143). Bu yaşamsal gereksinmeyi karşılamada en önemli rol anne- babalarıdır. Çocuk gelişimi ve eğitiminde anne-babanın önemi tartışılmayacak kadar büyüktür. Anne-babaların yanlış bilgi, tutum, davranış ve inançları, çocukların diğer gelişim alanlarını etkilediği gibi, cinsel gelişimi ve eğitimi de etkilemekte, olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin cinsellikle ilgili soruların yanlış cevaplanması ya da cevaplanmaması ve bunun sonucunda çocuğun cevapları başka yerlerden öğrenmesi ile

cinsel sapmalar, davranış ve kişilik bozuklukları, psikolojik sorunlar, mutsuz evlilik gibi durumlara zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle anne-babalara, kişilik gelişiminde önemli bir yere sahip olan cinsel gelişim ve eğitim konusunda bilgi verilmelidir (Yavuzer, 1999).

1.1.1. Problem Cümlesi

6 yaş çocukları bulunan anne- babalara uygulanacak olan cinsel gelişim eğitiminin ebeveynlerin bilgi düzeyleri üzerinde etkisi var mıdır?

1.1.2. Alt Problemler

1. Anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası bilgi toplam puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Anne ve babaların sosyo-demografik özellikleri ile çocuk cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgileri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Anne ve babaların çocuğun cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili eğitim alma durumları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşup konuşmadıkları arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konular arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Anne-babalara göre çocuk cinsel eğitim programında olması gereken konular arasında anlamlı fark var mıdır?

1.1.3. Denenceler

1. Anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası bilgi toplam puanları arasında anlamlı fark vardır.
2. Anne ve babaların sosyo-demografik özellikleri ile çocuk cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgileri arasında anlamlı fark vardır.
3. Anne ve babaların çocuğun cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili eğitim alma durumları arasında anlamlı fark vardır.
4. Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşup konuşmadıkları arasında anlamlı fark vardır.
5. Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konular arasında anlamlı fark vardır.
6. Anne-babalara göre çocuk cinsel eğitim programında olması gereken konular arasında anlamlı fark vardır.

1.1.4. Araştırmanın Amacı

Çocukların gelişimlerinde ve eğitimlerinde önemli bir yeri olan cinsel gelişim ve eğitim konusunda ebeveynleri bilgilendirmek gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden, 6 yaş çocukları olan anne – babalara uygulanan Cinsel Eğitim Programının ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgileri üzerinde etkili olup olmadığını incelemektir.

1.1.5. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Okul öncesi dönem çocuklarına cinsel eğitimin verilip verilmemesi, hangi konuları içereceği, hangi yaşta verilmeye başlanması gerektiği ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Yapılan araştırma ve çalışmalar sonucunda, cinsel eğitimin doğumla başlayan ve yaşam boyu süren bir süreç olduğu doğrulanmıştır (Bayhan ve Artan, 2005, s:261-291; Tuzcuoğlu, 2004, s:13-18; Kentler, 2008, s:7-19).

Cinsel eğitim, çocuğun yaşı ve gelişim düzeyine uygun bilgileri, konuları içermelidir. Çocukların bilişsel, dil, sosyal, duygusal gelişimleri göz önünde tutularak cinsel eğitim programı oluşturulmalıdır.

Okul öncesi eğitiminin amaçlarından biri de, çocuğun bilişsel, dil, sosyal, duygusal ve cinsel gelişim açısından sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Okul öncesi dönemde, büyük bir bölümünün tamamlandığı kişilik gelişiminde, cinsel gelişimin önemi yadsınamaz. Bu yüzden okul öncesi dönemde verilen sağlıklı cinsel eğitim çocukların tüm yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir.

Çocukların cinsel gelişim ve eğitiminde ebeveynlerin rolleri çok etkilidir ve önemlidir. Ebeveynlerin rollerinin bilincinde olması, çocukların kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan cinsel gelişimlerine olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma anne-babalara çocukların sağlıklı cinsel gelişimlerine katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler ebeveynlere çocukların cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili düşünce, davranış ve tutumlarının farkında olmalarını ve düşünce, davranış ve tutumlarında değişiklikler gerçekleştirmelerinde yol gösterici olduğunu göstermektedir

Ülkemizde çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili yeterli araştırma ve çalışma yapılmamıştır, aileleri bilinçlendirme ve konu ile ilgili duyarlılaştırma çabaları ise yetersizdir. Yurt dışında bu alanda çok daha fazla çalışmalar yapıldığı ve eğitim programlarının içinde bu konulara yer verildiği görülmektedir.(SIECUS / Right From The Start: Guidelines For Sexuality Issues, 1998; SIECUS/Guidelines For Comprehensive Sexuality Education, 2004).

Bu nedenle bu konuya yönelik eğitim programlarının artırılması, ailelere eğitici seminerler düzenlenmesi ve başvuru kaynağı niteliğinde kitapların hazırlanması bu konuda olan yetersizlikleri azaltacak ve ailelerin bilinç düzeyini artıracaktır.

1.1.6. Sayıtlılar

1. Toplanan veriler gerçeği yansıtmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının bilgiyi elde etmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
3. Örneklem grubunun evreni temsil ettiği düşünölmektedir.
4. Örneklem sayısı yeterli kabul edilmektedir.
5. Cinsel gelişim ve eğitim programına katılan anne-babaların programı düzenli takip ettikleri varsayılmaktadır.
6. Anne ve babaların ön test ve son testlere verecekleri cevaplarının samimi ve gerçekçi olduğu varsayılmaktadır.
7. Cinsel Eğitimi uygularken kullanılacak eğitim yöntemlerinin etkili ve uygun olduğu düşünölmektedir.

1.1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Aydın ili Nazilli ilçesindeki Nazlı Kız Anaokulu, Kuyucak Anaokulu, Latife Hanım Anaokulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu ile sınırlandırılmaktadır.
2. Araştırma, eğitim programına düzenli olarak katılan anne-babalarla sınırlandırılmaktadır.
3. Araştırma, 6 yaş çocuğa sahip ve araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynlerle sınırlandırılmaktadır.
4. Araştırma 2010–2011 eğitim öğretim yılı I. dönemi ile sınırlandırılmaktadır.

1.1.8. Tanımlar

Cinsellik: İnsanoğlunun; cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, sevgi ve üremeyi kapsayan temel bir boyutudur. Cinsellik biyolojik, psikolojik, sosyoekonomik, kültürel, etik ve dini faktörlerin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak yaşanmaktadır (T.M. Basset, B. Kaim, 2000; akt; Kentler, 2008, s:7-19).

Eşeyli üreme ile ilgili bedensel, ruhsal ve toplumsal deneyim, yaşantı ve ilişkiler bütünüdür (Bayhan ve Artan,2005, s:261).

Cinsel Kimlik: Bireyin ait olduğu cinsiyeti kabul etmesi, kendi bedenini ve benliğini, bu cinsellik algılayışında, duygu ve davranışlarında buna uygun biçimde davranmasıdır (Özgüven, 1997, s:76).

Birinin cinsiyetinin farkında olmasıdır (Shaffer, 2009).

Kişinin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak kendisini kadın ya da erkek olarak algılamasıdır (Bayhan ve Artan, 2005, s:261).

Cinsel Eğitim: Bilgilendirme, tutum geliştirme, inançlar, değerler, ilişkiler ve mahremiyet konularını ele alan ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Cinsel eğitim, cinsel roller, kişiler arası ilişkiler, sevgi, mahremiyet, vücut algısı ve üreme sağlığı konularının hepsini birden kapsayan bir eğitimidir (SIECUS, 2004, s: 13).

Bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir (Bayhan ve Artan, 2005, s:262).

Kişilik: Bireyin iç ve dış çevreyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılanmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 1991, s:404).

Bireyi başkalarından ayıran; bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür (Senemoğlu, 2007, s:72).

Cinsiyet: Bütün canlılarda bir türün üyelerini, üreme yönünden birbirini tamamlayan erkek ve dişi olarak ayırt etme olanağı veren bedensel özelliklerin tümü olarak tanımlanır. Üreme ve cinselliğin biyolojik yönüdür (Bayhan ve Artan, 2005, s:261).

Cinsiyet Roller: Kadın ve erkeğin farklı biçimde ortaya koyduğu davranış, duygu ve düşüncelerdir (Özdemir, 2006, s:8).

Toplunun erkeğe ya da kadına uygun görerek tanımladığı davranış biçimleridir. Belirli bir zaman dilimi içinde toplumca kabul edilir ancak zaman içinde kültürel, toplumsal, teknolojik, bilimsel gelişmelere bağlı olarak değişim gösterir (Bayhan ve Artan, 2005, s: 262).

Cinsiyet Rolü Kimliği: Bireyin maskülen veya feminen oluşuna ilişkin benlik kavramıdır. (Özgüven, 1997, s:79).

Cinsiyet Rolü Algısı: Kadının ya da erkeğin, kendine uygun gördüğü cinsiyet rolü hakkındaki bireysel inançlardır (Gökkaya, 1994, s:51).

Cinsel Rol Standartları: Bir cinsiyetin diğer cinsiyetten daha uygun olduğu varsayılan bir davranış sınıflaması, bir dürtü, bir değerdir. Bir toplumun cinsel rol standartları, kadın ve erkeklerin nasıl davranmalarının beklendiğini, her cinsiyetin kategorize edildiği kalıp yargıları yansıtmalarını tanımlar. Kızlar genellikle işbirlikçi, nazik, hassas olma rolleri, erkeklere ise bağımsız, dominant, kendine güvenen, hırslı, hedef odaklı roller verilir (Shaffer, 2009).

Kalıp Yargı: Herhangi bir konu ile ilgili genellenmiş inançlardır. Çoğu insan tarafından kabul görmektedir (<http://tdkterim.gov.tr>).

Cinsiyet Rolü Kalıp Yargıları: Cinsiyetler hakkında tutulan yaygın(genel), oldukça sağlam inançlar ve imajlardır (Tresemer ve Pleck, 1974; akt: Liebert, Wicks-Nelson, Kail, 1986).

İstismar: Birinin iyi niyetini kötüye kullanmak, sömürmektir (<http://tdkterim.gov.tr>).

Cinsel İstismar: Bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir (Uçar, 2001, s:101-108).

Tutum: Bir sorunu ele alış biçimi, bir kimsenin bir sorun karşısında aldığı durum, tutulan yol davranıştır. (Yavuzer, 2001, s:22).

Anne – Baba Tutumu: Anne ve babaların çocuklarını yetiştirmede kullandıkları yöntemler veya gösterdikleri davranışlardır. (Yavuzer, 2001,s:22).

Özdeşleşme: Bireyin içinde bulunduğu gurubun bir üyesini duyuş, düşünüş ve davranışlarını izlemesi, onu taklit etmesi, kendine model olmasıdır (Yavuzer, 2001, s:22).

II. BÖLÜM

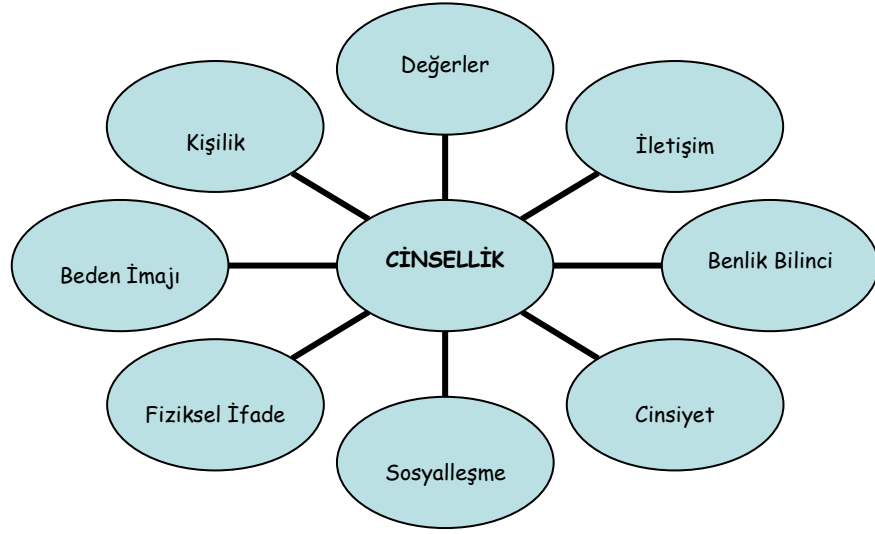
2.1 GENEL BİLGİLER

2.1.1.ÇOCUKTA CİNSEL GELİŞİM VE EĞİTİM

Cinsellik, biyolojik anlamıyla cinsel özelliklerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (<http://tdkterim.gov.tr>). Cinsellik, kadın veya erkeğin yaşamının her alanını etkileyebilen, kişiliğin tamamlayıcı bir parçasıdır. Cinsellik, insan gelişimi, tutumları, sorumluluğu, kişiliği, duygusal özellikleri ve davranışlarını içerir (www.health.alberta.ca, 1999). Cinsellik, cinsel ilişkinin ötesinde, estetik, ahlaki, dini, hukuki, pedagojik, sanatsal, kültürel boyutları olan daha geniş bir kavramdır (Selçuk, 2007). Cinsellik bireyin, cinsinin gereği olarak karşıt cinsi araması ve bundan bedensel bir haz ve ruhsal bir doygunluk elde etmesi anlamına gelmektedir (Öztürk, 2002).

Yaşamımızın ve kişiliğimizin ayrılmaz bir parçası olan cinsellik, bedensel, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik boyutları olan bir davranış şeklidir. İnsanlarda cinsellik doğumla başlamaktadır ve tüm yaşam boyunca devam etmektedir. İnsanların cinselliğe ilişkin tutum ve düşünceleri aile, din, okul, medya, arkadaşlar, sosyokültürel düzey ve sosyoekonomik düzey gibi faktörler tarafından yönlendirilmektedir (Bayhan ve Artan, 2005, s:261).

İnsan cinselliği, bireylerin cinsel bilgisini, inançlarını, davranışlarını, değerlerini ve tavırlarını kapsar. İnsan cinselliğine etik ve dini değerlerle birlikte kültürel değerler de yön verir. Cinselliğe sadece biyolojik açıdan bakmamak gerekir aşağıdaki grafikte olduğu gibi cinselliğin psikolojik, sosyolojik, kültürel, etik ve dini boyutlarının olduğunu unutmamak gerekir. Cinsellik kavramı değerler, iletişim, benlik bilinci, cinsiyet, sosyalleşme, fiziksel ifade, beden imajı, kişilik faktörlerinden etkilenmektedir. Bu faktörler daha sonraki bölümlerde açıklanacaktır (www.calgaryhealthregion.ca).

Grafik-1 Cinselliğin Boyutları

(Sexual Health – a new focus for WHO, No.67, Department of Reproductive Health and Research, World Health Organization, Geneva, Switzerland, 2004)

Cinsel eğitim ise bilgilendirme, tutum geliştirme, inançlar, değerler, ilişkiler ve mahremiyet konularını ele alan ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Cinsel eğitim, cinsel roller, kişiler arası ilişkiler, sevgi, mahremiyet, vücut algısı ve üreme sağlığı konularının hepsini birden kapsayan bir eğitimidir (SIECUS, 2004). Cinsel eğitim dendiğinde ilk akla gelen üreme ve onunla ilgili bir eğitimidir. Fakat cinsel eğitim bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir. Ayrıca cinselliğin kişiler arasındaki öneminin algılanmasına, cinselliğe ilişkin toplumsal norm ve değerler hakkında bilgi edinilmesine yardımcı olur (Bayhan ve Artan, 2005, s:262).

Anne babaların cinsel eğitimin, çocuğun genel eğitiminin bir parçası olduğunu, doğumdan itibaren başlayarak yaşam boyu sürdüğünü, çocuğun gelişiminin her döneminde gerekli olduğunu bilmesi gerekir. Anne-babalar ve eğitimciler cinselliğin çocuğun ergenliğe girmesiyle bir anda başlamadığını cinsiyetinin belirlendiği ilk günden itibaren yaşamında var olduğunu ve kişilik gelişimi üzerinde de etkili olduğunu bilmelidirler. (Pernoud, 1982).

Cinsel gelişim ve eğitim dendiğinde akla sadece fiziksel yönler gelmemelidir. Cinsel gelişim ve eğitim, insan gelişimini, ilişkileri, kişisel becerileri, cinsel davranışları, cinsel sağlığı, toplum ve kültür gibi konuları içerir.

Anne-babalara ve öğretmenlere cinsel gelişim ve eğitim hakkında bilgi aktarırken, söylenmesi gereken en önemli şey, yaşam boyu süren bir süreç olduğudur. Anne babalara, eğitimcilere ve toplumun diğer kesimlerindeki bireylere, cinsel eğitim sürecinin yaşamla başladığını ve ölüme dek sürdüğünü açıkça göstermek için cinsel gelişim kuramlarının eğitim programlarında yer alması gerekir (Acer, 2005, s:130).

Bu kuramlar; Psikoanalitik kuram, Psikososyal kuram, Sosyal öğrenme kuramı, Bilişsel gelişim kuramı, ve Cinsiyet şema kuramıdır.

2.2 CİNSEL GELİŞİMLE İLGİLİ KURAMLAR

2.2.1. Psikoanalitik Kuram

Psikoloji literatürüne bakıldığında, erkek ve kadınların, eril(masculen) ve dişil (feminine) dönüşümleri nasıl gerçekleştirdiklerini sorgulayan ilk psikologun Freud olduğu görülmektedir (Bem, 1984). Freud Psikoanalitik kuramı geliştirirken dürtü kuramından yola çıkmıştır. Kuram, insan gelişimini ruhsal-cinsel yönleri üzerine yoğunlaşmıştır. Freud, çalışmalarını daha çok cinsellik ve saldırganlık temel güdülerine dayandırmış, bireyi anlamaya ve tanımaya yönelik kendine özgü yöntemler geliştirmiştir (Şahin, 2008, s:68). Freud’a göre yeni doğmuş bebekler farklı aşamalardan geçerek kişiliklerini geliştirirler. Freud bu aşamaları “Psikoseksüel gelişim dönemleri” olarak adlandırır. Bunlar; oral dönem, anal dönem, fallik dönem, gizil(latent) dönem, genital dönemdir. Ancak Freud yaşamın ilk altı yılına denk gelen gelişim dönemlerinde geçirilen yaşantıların önemini vurgulayarak, o dönemlerde geçirilen yaşantıların izlerinin hiçbir zaman tümüyle yok olmadığını ve yetişkinlik yıllarında da davranışları etkilemeye devam ettiğini öne sürmektedir (Erden ve Akman, 1995, s:74).

Freud’un Psikoseksüel kuramı, kişilik gelişimi alanında en çok bilinen kuramsal açıklamalardan biri olmasına rağmen, aynı zamanda en çok tartışılan kuramlardan birisidir. Freud’un kuramını, kliniğine gelen hastalar ile yaptığı çalışmalardan yararlanarak geliştirmesi, kişilik gelişiminde özellikle yaşamın ilk altı yılına çok önem

vererek daha sonraki yaşantıların çok fazla önemsenmemesi gibi nedenlerden dolayı eleştirilmiştir. Buna rağmen kişilik gelişimde çocukluk yıllarına önem vermesi, çocuk yetiştirmede ebeveyn tutumlarının önemine dikkat çekmesi ve kendisinden sonra gelen birçok kişilik kuramcısına yol göstermesi açısından önemini korumaktadır (Ulusoy, 2005,s:126).

Psikoanalitik teorinin bakış açısından hareketle, çocuğun cinsel gelişimi doğumla başlayan bir süreci yani nesnelerle kurduğu ilişkileri kapsar (Cansever, 1985).

Bu kuramı hem kişilik hem de cinsel gelişim açısından ele almak mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde cinsiyet gelişiminde sosyal faktörlere önem veren ilk gelişimsel kuram Sigmund Freud'un psikoanalitik kuramıdır. Psikoanalitik kurama göre cinsiyetin kazanılması Oedipus karmaşasının çözülmesi ile olur. Oedipus karmaşasının çözülmesi aşamasında erkek çocuk babayla, kız çocuk annesiyle zorunlu bir özdeşleme içine girer. Kendi cinsiyetinden ebeveynle özdeşleşen çocuk, bu ebeveynin davranışlarına benzer davranış örüntüleri gösterir. Ancak Freud'un cinsiyet gelişimi konusunda hiçbir deneysel çalışması yoktur (Shaffer, 2009).

Freud, kişilik gelişimini çeşitli dönemlerle açıklamıştır. Her dönem, belli bir kritik gelişimi kapsamaktadır. Bir dönemdeki ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde, o döneme aşırı bağımlılık meydana gelmekte; sonraki aşamada meydana gelecek kişilik gelişimini engellemektedir (Senemoğlu, 2007,s:72). Bu dönemler: oral dönem, anal dönem, fallik dönem, gizil(latent) dönem, genital dönemdir.

2.2.1.1. Freud ve Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

Psikoseksüel gelişim dönemlerinin özellikleri incelendiğinde de görüleceği gibi, ilk üç dönemde anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının önemi psikoanalitik görüşlü psikologlar tarafından vurgulanmaktadır. Bu dönemler içinde çocuğa gösterilen ilgi ve bakım, çocuğa verilen sevginin niteliği ve miktarı, yetişkinlik yıllarındaki kişiliğin belirleyicilerindendir (Erden ve Akman, 1995, s:74).

Oral Dönem: Sıfır-bir yaş arası bebeklik dönemini kapsar. Bu dönemde haz ilkesi egemendir ve bebeklerin ertelemeye tahammülleri yoktur. Tamamen dışarıya bağımlıdır, anne ya da bakıcının yardımıyla yaşamını sürdürebilir. Haz bölgesi ağız ve

dudaklardır (Can, 2005, s:117). Bu dönemde çocuk dış dünyayı algılamayı, kendini ifade etmeyi ve gereksinimlerini karşılamayı ağız ve ağız çevresindeki organlarla gerçekleştirir. Freud'a göre, yeterince bakılıp beslenen, sevilme gereksinimlerini gerektiği gibi karşılanan çocuklarda dış dünyaya karşı bir temel güven duygusu oluşmaya başlar (Can, 2005, s:117).

Oral dönemde çocuğa verilen bakımın niteliği, yetişkinlik döneminde kişinin bağımlılık ve güven düzeyini belirler (Erden ve Akman, 1995, s:75).

Oral evre insanların diğer insanlara ve nesnelere karşı kararsızlığını gösterir. Hızlı bir şekilde art arda hem olumlu hem de olumsuz duygular ortaya çıkar. Bir insan tıpkı bir bebeğin meme ucunu hem emip hem ısırıldığı gibi diğer insanı hem sevip hem de ondan nefret edebilir (Miller, 2008, s:177-180).

Freud'a göre annenin çocuğu memeden erken kesmesi ya da çok uzun süre emzirmesi, çocukların bu döneme bağımlı kalmasına neden olmaktadır. Oral dönemde aşırı doyurulma ya da aşırı doyumsuzluk yaşanır, çocuk sonraki gelişim dönemlerine geçemeyebilir. İleride oburluk, aşırı bağımlılık, edilginlik, sürekli başkalarından almaya alışmış kişilik yapısı gelişir (Öztürk,2002). Ayrıca sigara içme, tırnak yeme, küfür vb. sözler söyleme alışkanlıkları gelişebilmektedir (Şahin,2008, s:76). Bebeğin annesinin memesini emmesi ilk cinsel deneyimidir (Mukaddes,1999 ; akt: Şahin, 2008, s:74-76). Emme, pasif ve bağımlı bir davranıştır, bu davranış anne ya da anne yerine geçen yetişkine bebeğin bağımlı olmasına neden olmaktadır (Senemoğlu, 2007, s:73). Bu dönemdeki bebeğin temel davranış biçimi verileni almaktır. İlk başlarda alma işlemi edilgendir. 6. aydan itibaren dişlerin çıkmasıyla alma işlemi etkin olmaya doğru ilerler (Doğan,1999, s: 112-114).

Anal Dönem: Bir-üç yaşlarını kapsar. Çocuk anüs ve anüsle ilişkili olan eylemlerden doyum sağlar. Dışkının boşaltılması ya da tutulması ile anüs kaslarında denetim sağlama bağımsızlığa yönelik bir eylem olarak görülür (Can, 2005, s:117-118). Bu dönem idrar ve dışkı çıkarma ile ilgilidir. Çocuk bu dönemde kendini ve çevreyi kontrol etmeyi öğrenir (Senemoğlu ,2007, s:73). Çocuk henüz kız erkek farklılığın bilincinde olmadığı için cinsel organlarla oynamak, göstermek gibi davranışlar ayıp

değildir. Kız ve erkek olduklarının öğrenilmeye başlandığı ve öğrenildiği bir dönemdir (Ulusoy, 2005, s:129).

Bebek altı temizlenirken dokunmalardan keyif alır. Daha sonra bebek altı değiştirilirken cinsel organı ile oynamaya başlar. Bu durum erkek çocuklarda penis daha çıkıntılı olduğu için daha çok görülür. Bu davranış mastürbasyonun ilk başlangıcı olarak ifade edilebilir. Bu davranış, bebeğin vücudunu keşfetmeye çalıştığının bir işaretidir ve normal karşılanmalıdır. Bebeğin ellerine vurmak, bağırmak, kızmak gibi davranışlar çözüm değildir (Nelson,1978, s:135).

Bu dönemde tuvalet eğitimi de önem kazanmaktadır. Hoşgörüsüz, cezalandırma yoluyla tuvalet eğitimi alan çocuklar bu döneme bağımlı kalırlar (Öztürk, 2002). Bu dönemde, baskıcı, katı bir disiplin anlayışı ya da çocuğu tümüyle başıboş bırakma bağımsızlık duygularının gelişmesini geciktirir (Erden ve Akman, 1995, s:75). Ayrıca çocuğun altına işemesi ya da dışkılama toplumdaki tepkiyle karşılaşır. Çocuk “doğru, yanlış, ayıp” kavramlarıyla ilk kez karşılaşır (Öztürk, 2002). Bu kavramların ne olduklarını anlamasa da, hangi davranışların onaylandığını(ödüllendirildiğini), hangi davranışların onaylanmadığını(cezalandırıldığını) öğrenir (Doğan, 1999, s:114-115). Anal dönemdeki tuvalet eğitiminin barışçıl yollardan çözümlenememesi durumunda çeşitli kişilik bozuklukları gelişebilir. Annenin ya da bakıcının katı tutumundan kaynaklanan yalnızlık duygusunu, dışkısını içerde tutmanın verdiği dolgunluk duygusu ile gidermeye çalışan ya da denetimini yitirdiği zamanlarda aşırı cezalandırılmış olması sonucu dışkı boşaltmaya karşı korku geliştiren çocuklarda yaşam boyu aşırı düzenlilik, katı görüşlülük, inatçılık, dik kafalılık, para harcamaktan çekinme ve cimrilik eğilimi gözlenebilir (Dönmezer, 2007,s:101-102).

Fallik Dönem: Üç-altı yaşlarını kapsar (Freud,2000). Bu dönem erkeklerin fallusa (erkeklik organı/penis) sahip olmaları, kızların ise olmaması nedeniyle bu şekilde adlandırılır. Freud’a göre bu durum çocuklar için başlıca kaygı kaynağıdır. Freud çatışmanın erkek çocuklarda daha yoğun olduğuna inandığı için fallik dönemde kızlardan çok erkek çocukların gelişimini vurgulanmıştır (Miller, 2008, s:183-184).

Kız çocuklarda, erkek ve kız vücudunun farklılıklarını keşfettiklerinde, penislerinin olmadığını ya da kaybettiklerini düşünmeleriyle yaşadıkları korkuya Freud “İğdişlik Korkusu” adını vermiştir. Bu korkunun oluşmasında, toplumun erkek çocuklarına verdiği değer ve daha çok ortada, görünür olmadığı için kız çocuklarının genital organlarını geç fark etmeleri etkili olmaktadır.

Yine bu dönemde kızlar “Elektra Karmaşası”, erkekler ise “Oedipus Karmaşası” yaşar (Freud,2000). Oedipus karmaşası, erkek çocuğun bir şekilde annesine karşı cinsel bir yakınlık beslemesi ve babası tarafından cezalandırılacağı kaygısını yaşamasıdır. Elektra karmaşası, kız çocuğunun babaya ilgi duyması ve anne tarafından cezalandırılacağı korkusunu yaşamasıdır (Can, 2005, s:118). Kız çocukları babalarına duydukları arzuyu bastırıp annelerini model alırlar, onlarla özdeşim kurarlar (Ulusoy, 2005, s:129-131). Freud erkek çocuklara kıyasla kızların fallik evrede benzer, daha az şiddette bir çatışma yaşadığını öne sürmüştür. Bir kızın babasını arzuladığını ve babasının kendisinde olmayan değerli bir nesneye sahip olduğunu fark ederek penise imrendiğini vurgulamıştır (Miller, 2008, s:183-184). Erkek çocuklar ise annesiyle evlenmek ister, ona bakmayı, ona giysiler almayı, onu rahat yaşatmayı hayal eder. Bunları annesine söyleyerek ona evlenme teklifi bile edebilir. Babayı kendine rakip görür, yok etmek ister ancak babasını büyük ve güçlü olması çocukta çelişki oluşturur. Annesine olan duygularını bastırır ve babası ile özdeşim kurar (Ulusoy, 2005 s:129-131). Oedipus ve Elektra karmaşalarının başarılı bir biçimde çözümlenebilmesi için çocuğun aynı cinsten olan ebeveyni ile özdeşim kurarak, onun cinsel rolünü içselleştirmesi gerekir (Can, 2005, s:118). Özdeşleşme sosyalleşmenin büyük bir kısmının temeli olma görevini görür. Özellikle çocuğun cinsiyetine uygun olarak düşünülen davranışların gelişmesi bu özdeşlemenin bir yan ürünüdür (Miller,2008 s:183-184).

Çocuklar karşı cins ebeveyne açık olarak daha fazla sevgi gösterisinde bulunurlar. Anne-baba ya da onların yerine geçen yetişkinler, çocuklara sıcak ve sevgi dolu bir şekilde davranmalıdır. Çünkü çocuklar bu dönemde, yetişkinleri model alarak cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar. Çocuklar algılayabildikleri yetişkinlerin değer sistemlerini içselleştirirler (Senemoğlu,2007,s:73). Elektra karmaşası, oedipus karmaşası ve iğdişlik korkusunu çözemeyen çocuklarda yetişkinlik döneminde, cinsel

ilişkiden korkma, yetişkin olduğunda anne-babadan kopamama, anne- babadan ayrıldığında aşırı suçluluk duyma, evlilik yaşamında eşi ile bir türlü rahat edememe, karşı cinse aşırı eleştirici ve olumsuz tutumlar geliştirme, cinsel kimlik sapması gibi durumlar görülebilir (Şahin, 2008, s:78-80).

Bu dönem okul öncesi eğitim dönemine denk gelmektedir. Çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar. Çocuklar üreme, hamilelik ve doğum ile ilgili soru sormaya başlarlar. Bu dönemde çocuk oyunlarında cinsel merakın etkisi görülmektedir. Evcilik, doktorculuk gibi sıklıkla bu yaş gruplarında rastlanmaktadır (Doğan,1999, s:115-118).

Bu dönemde yaşanabilecek sorunlar çocukta yetişkinlik yıllarında bazı patolojilere kişilik ve kimlik gelişiminde problemlere neden olabilir. Ana ya da babaya dönük cinsel isteklerin bilinç düzeyine çıkması ya da eyleme dönüşmesi oldukça seyrek rastlanan bir olgudur. Çoğu toplumda, bu tarz ilişkiler onaylanmamış ve yasaklanmıştır.

Oedipal döneme saplanma sonucu karşı cinsten ana ya da babaya karşı geliştirilen cinsel isteklerin yarattığı suçluluk duygusunun çok yoğun olduğu durumlarda, cinsel istek nesnesi olarak aynı cinsten kişiler seçilebilir. Bu durumda *eşcinsellik* (homoseksüellik) olarak adlandırılan davranış biçimleri gözlenmektedir ya da eşcinsellikle karıştırılabilen, ancak farklı işleyen bir psikodinamik mekanizma sonucu ortaya çıkan karşı cinse ait giysileri giyerek cinsel doyum sağlama durumlarını tanımlayan *transvestizm* de görülen bozukluklular arasındadır. Oedipal dönemde saplanmanın yetişkin yaşama yansıyan davranış sapmalarından biri de *fetişizm*'dir. Cinsel ilginin bir beden bölgesine sınırlanması ya da belirli bir giyim eşyası gibi cansız bir nesneye yönelmesi durumlarını tanımlar. Oldukça sık rastlanan bir cinsel sapkınlık türü olan *göstermecilik* ani bir biçimde ortaya çıkan ve cinsel organları çevreye gösterme dürtülerinin denetlenememesiyle belirlenen bir durum olarak tanımlanır. Bir diğer cinsel sapkınlık türü, halk arasında "röntgencilik" de denilen *gözetlemeciliktir*. Soyunan ya da cinsel ilişkide bulunan insanları gözetleyerek cinsel doyum sağlama olarak tanımlanır. Oedipal dönemdeki sarsıcı olaylar, bazen kişide *çocuklara yönelik sapkınlık* türünde davranışlara da yol açabilir. Çocuğa yönelik sapkınlık gösteren kişiler, karşı cinsten olduğu gibi, aynı cinsten çocukları da seçebilirler. Çok seyrek rastlanan

bir sapkınlık türü de cesetlerle cinsel ilişkide bulunma durumlarını tanımlayan *nekrofil*'dir. Oldukça derin ve ağır bir ruhsal bozukluğu simgeleyen bu durumlarda, bazen ceset cinsel doyum sağlandıktan sonra parçalanır. Birçok insanda bir karakter özelliğine dönüşebilen bir diğer sapkın eğilim türü de *sadistlik* ve *mazoşistlik*dir. Mazoşistlik sadistliğin karşıtıdır; acı çekme ya da kendisine zorbalık edilme istekleriyle belirlenir. Ancak mazoşist eğilimli kişi bu isteğini çoğu kez, korunma içgüdüsü nedeniyle belirli bir sınırdan tutar. Mazoşistlikteki bu sınırlamaya karşılık sadist eğilimler adam öldürme eylemine kadar varabilir (Gençtan, 1984, s:212-223).

Gizil (Latent) Dönem: Altı-on iki yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuk cinsiyet ile ilgili konulardan hoşlanmaz, daha çok oyun oynar. Cinsellikle ilgili güdüler ve duygular bu dönemde bastırılır. Ergenlik dönemine kadar bir durgunluk yaşanır. Karşı cinsten çok, kendi cinsleriyle oynamaktan hoşlanırlar (Şahin, 2008). Sevgi gösterilerini ev dışında arkadaşlarına yöneltirler (Senemoğlu, 2007, s:74).

Çocuk bu dönemde ilköğretime başlar, cinsellikle ilgili merakları azalır (Can,2005,s:119). İlkokul çağındaki çocuklar, cinsiyet rol kimliğine güçlü bir ilgi duymaya başlarlar (Senemoğlu, 2007, s:74). Okulöncesi dönemde, çocuğun merakı onun anlayabileceği bir biçimde doğru olarak yanıtlanmışsa, bu dönemde cinsel konulara karşı merakı oldukça durulaşmıştır, ancak yeni konulara doğru yönelme vardır. Eğer okulöncesi dönemde, merakı giderilmemiş ise çocuğun cinsel konulara merakı daha da yoğunlaşır (Ulusoy, 2005, s:132).

Daha önceki dönemlerde kazanılan özellikler bu dönemde pekiştirilmeye başlar. Çocuğun ilgisi, sosyal ve entelektüel beceriler edinme üzerine yoğunlaşır (Can,2005, s:119). Çocuğun konuşmasının gelişmesiyle, gerçeği değerlendirmeye ve soyut kavramlara geçmeye başlamasıyla daha bağımsız olmaya başlar. Çeşitli insanlarla ilişkiler kurar. Anne-babasının değer yargılarına, kendisinin ve toplumun değer yargılarını ekler (Doğan, 1999, s:119).

Bu dönemde kızlar daha feminen, erkekler daha maskülen özellikler kazanmaya başlarlar. Her iki cinsten diğerine benzetilmekten hoşlanmaz. Kızlara “sen kız değilsin, erkek gibisin”, erkeklere de “sen kız gibisin” denmesi büyük tepkilere neden olur.

Kızların gözünde erkekler “kaba, pis, düşüncesiz, kavgacıdırlar”. Erkekler ise kızları “mız mız, dırdırcı, ağlayıveren, zayıf” olarak değerlendirirler. Bu dönemde, cinsellikle ilgili sorular nadir sorulmaktadır (Uçar, 2001, s:41-53).

Genital Dönem: 12 yaşından sonraki dönemi kapsar. Freud bu dönemi fırtına olarak adlandırır. Bedensel büyüme ile birlikte fiziksel açıdan değişiklikler yaşanır (Şahin, 2008). Hızlı fiziksel gelişme ve buluğa erme ile birlikte içsel cinsel dürtüler artmaktadır (Senemoğlu, 2007, s:74).

Kimlik gelişimi açısından önemli bir dönemdir (Şahin, 2008, s:82). Bu dönemde bireyin kişisel özellikleri yetişkin kişiliğine doğru gelişir. Cinsel ilgi odağı kendisi ve ailesi dışında bir diğer kişi olur (Can, 2005, s:120).

Cinsel içerikli konuşmalar, şakalar, fıkralar artar. En önemli ilgi alanlarından biri de bedeni olur. Boyu, ağırlığı, sivilceleri en önemli sorunları arasında yer alır. Zamanın büyük bir bölümünü ayna karşısında geçirir ve bedenini inceler (Doğan, 1999, s:120).

2.2.2 Psikososyal Gelişim Kuramı

Bu kuramın öncüsü Erik Erikson’dur. Freud’un kuramından etkilenmiştir. Freud’un ruhsal-cinsel gelişme dönemlerini yadsımadan, bu alanda ruhsal-toplumsal gelişme dönemleri ile ilgili görüşleri ile katkıda bulunmuştur (Doğan,1999). Erikson’a göre insan hayatı sekiz döneme ayrılabilir. Her dönem, o dönemde çözülmesi gereken problem ve olası durumlarla ifade edilmektedir (Bacanlı, 2007, s:88). Sekiz kritik dönemde, atlatılması gereken bir kriz, bir çatışma bulunmaktadır. İnsanların sağlıklı bir kişilik kazanmalarında bu krizlerin ya da çatışmaların başarılı olarak atlatılması önem taşımaktadır (Senemoğlu, 2007, s:74-75).

Gelişim kuramları genel olarak ergenliğe kadar sürerken Erikson insan hayatının tümünü içeren bir gelişim kuramı ortaya atmıştır. Bu kuramda başkaları ve kültür önemli bir yer tutar. “Baskaları” bu kuramda çocuğun ilişki kurduğu kişiler olup, önemlidir. Her dönem için gelişimsel görevler bulunmaktadır. Her dönemde birtakım krizler yaşanır. Bu krizler sonucunda kişi görevlerini yerine getirdiğinde birtakım özellikleri kazanır (Bacanlı, 2007, s:88). Eğer bir dönemdeki kriz tam olarak

yerine geçen yetişkinle kurulan ilişkinin niteliği, temel güven duygusunun ve toplumsallaşmanın özünü oluşturmaktadır (Senemoğlu, 2007, s:75).

Bu dönem Freud'un oral döneminin karşılığıdır. Doğumdan sonra ilk aylarda bebek, dış dünyadan ve çevresindeki varlıklarla, insanlardan ayrı bir varlık olduğunu fark etmeye başlaması, kontrol edemediği bu dünyada kendini güven içinde hissetme ihtiyacını doğurur. Başlangıçta temel gereksinimlerinin karşılanmasında büsbütün başkalarına bağımlı olan bebek, temel gereksinimleri gereğince karşılanabilirse, kendi dışındaki dünyanın güvenilir olduğuna dair bir duygu geliştirebilir. Aksi halde bebek, daha yaşamın ilk yılında çevresindeki insanlara güvenmemeyi öğrenebilir (Can,2005, s:124).

Eğer anne-baba çocuğa aşırı güven verirlerse, aşırı koruyucu davranırlarsa, çocuk aşırı güven duyar, kendisini koruyamaz. Pollyannacılık oynamaya çalışır. Güvensiz yetiştirilen çocuklar ise depresyon, paranoya, içe kapanma özelliklerini gösterirler (Bacanlı, 2007, s:88-89).

Özerkliğe Karşı- Kuşku ve Utanç: İki-üç yaşlarını kapsar. Çocuklar tek başlarına hareket etmek isterler. Bağımsız olarak hareket edebilme bu dönemde kazanılır (Şahin, 2008, s:116).

Freud'un anal döneminin karşılığıdır. Çocuk anneden bağımsız hareket etmeye başlar. Kendi başına bir şeyler yapmak ister. Yapmak istediklerini yapmasına izin verilen, bu tür eylemleri kısıtlanmayan ve bu eylemlerden dolayı cezalandırılmayan çocuklar kendilerinin yeterli olduklarını öğrenir ve özerk bir biçimde davranabilme yeteneği geliştirir. Aksi durumda ise, çocuk kendi davranışlarından kuşku duyar ve utanç duyguları geliştirir (Can, 2005, s:124).

Sinir ve kas gelişimi artması ile birlikte yürüme, konuşma ve anal kontrol gelişir. Çocuk fiziksel ve psikolojik olarak daha bağımsız hale geldikçe kişilik gelişimi için yeni olasılıklar doğar. Aynı zamanda yeni duyarlılıklar, yani anne-babadan ayrılma anksiyetesi, anal kontrolün her zaman mümkün olmayabileceği korkusu, başarısızlığı yaşadığında öz güven kaybı ortaya çıkar (Miller, 2008, s:212-214).

Bu dönemdeki özerklik içten gelir, biyolojik olgunlaşma her şeyi kendi kendine yapabilmeyi beraberinde getirir (boşaltım kaslarını kontrol edebilme, ayakları üzerinde durabilme gibi). Utanç ve kararsızlık ise, toplumsal beklentilerin farkında olmaktan ve baskıdan ileri gelir (Dönmezer, 2007, s:110-112).

Kendi kendini kontrol etme ve saygının özü bu dönemde oluşturulur. Erikson'a göre, bu gelişim döneminde çocuk denetim ve seçim yaparak özerklik duygusunun temelini oluşturur. Özerklik duygusu gelişmezse, utanç ve kuşkuculuk duyguları gelişir (Doğan, 1999, s:115). Bu nedenle gerek evde, gerekse okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklar için esnek, çevresini özgürce keşfedebileceği ortamlar sağlanmalıdır (Senemoğlu, 2007, s:76).

Erikson, tuvalet eğitimi sırasında çocuk azarlanırsa, ayıplanırsa, utanç ve kendi bedeninden kuşku duygularını geliştirdiği düşüncesindedir. Çocuklar kendilerini ve çevrelerini keşfetmelerine izin verilir ve desteklenirlerse özerklik duygusunu kazanırlar. Ancak engellenme ya da girişimleri karşısında alay edilirlerse utanç ve korku duygusu edinirler (Bacanlı, 2007, s:90).

Girişimciliğe Karşı-Suçluluk: Üç-altı yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuklar bağımsızlık duygusunu kullanarak, çevreyi araştırmaya, dili kullanmaya, bilişsel ve sosyal yeteneklerini test etmeye çalışırlar. Bu çabalar genelde girişimcilik olarak tanımlanır. Bu girişimler çocukları yetişkin rollerine hazırlar (Şahin, 2008, s:117).

Çocuğun motor ve dil gelişimi, onun fiziksel ve sosyal çevresini daha fazla araştırmasına, daha atılgan olmasına olanak verir (Senemoğlu, 2007, s:76-77).

Bu dönem Freud'un fallik döneminin karşılığıdır ve okul öncesi döneme denk düşer. Bu dönem içinde, çocuk kendi yeteneklerinin üstündeki sorunlarla başa çıkabilmek için giderek daha bağımsız davranmaya başlar. Aile ve öğretmen, çocuğun başkalarının sınırlarını zorlamadan girişimlerde bulunabilmesine ve öğrenmesine yardımcı olmalıdır. Ayrıca çocuğun artan merak duygusu ile sorduğu sorulara uygun yanıtlar vermeleri gerekir (Can, 2005, s:125-126).

Erikson'a göre, okulöncesi dönemde sağlanan uygun çevresel koşullar kendine güven, bağımsızlık, özerklik, girişimci gibi kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyen duyguların kazanılmasında büyük önem taşımaktadır (Erden ve Akman, 1995, s:79).

Erikson, bu dönemde cinsiyetin keşfedildiğini, merak duygusunun yoğun olduğunu söyler. Merak duygusu ve cinsiyetin keşfi ile çocukların cinsellikle ilgili soruları artar. Eğer anne baba çocuğun sorularına uygun cevaplar verebilirlerse, çocuğun girişimciliği desteklenmiş olur. Sorulara cevap verilmezse ya da sorulara uygun olmayan tepkiler verilirse (ayıp, bunlarla ilgilenme gibi) çocuk merak etmenin suç olduğunu hissine kapılır (Bacanlı, 2007, s:91).

Başarılı Olmaya Karşı- Yetersizlik: 6–12 yaşlarını kapsar. İlkokula başlamak çocukların sosyal dünyalarında köklü değişiklikler yaratır. Okumayı yazmayı ve bilgi edinmenin yanı sıra akran gruplarıyla birlikte olma fırsatı verir. Akademik beceri kazanan, okuldaki görevlerini yerine getiren çocuklar yeterlilik kazanırlar. Kazanamayanlar aşağılık duygusu geliştirebilir (Şahin, 2008, s:117).

Bu dönemde çocuğun okula gitmesiyle sosyal dünyasında büyük bir genişleme meydana gelmiştir. Arkadaşlar ve öğretmenin çocuk üstündeki etkisi artarken, anne-babanın etkisi giderek azalmıştır (Senemoğlu, 2007, s:77).

Freud'un gizil döneminin karşılığıdır ve ilköğretim yıllarını kapsar. Bu dönemde çocuk, sosyal ve akademik açıdan kendini arkadaşlarıyla karşılaştırarak doyum sağlar. Çocuk çevresindekiler tarafından beğenilmek ve takdir edilmek ihtiyacındadır. Aile ve öğretmen, çocuklara yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar vererek, onları cesaretlendirerek kendilerini başarılı bireyler olarak algılayabilmelerine yardımcı olmalıdır (Can, 2005, s:126).

Erikson bu dönemi çalışkanlık duygusunun edinildiği dönem olarak tanımlamıştır. Okuma, yazma, hesaplama öğrenilirken, anne baba dışında çocuğun yaşamına öğretmen ve akranlar eklenmiştir. Çocuklar okulda bilgi edinirken, kendisi ile aynı yaşlarda olan diğer çocuklarla kendilerini karşılaştırırlar. Eğitimciler çocukların kendilerini başkalarıyla değil, kendi başarıları ile değerlendirmesi gerektiğini öğretmelidir (Bacanlı, 2007,s:92).

Çocukta özel bir öneme sahip olan işi planlama, işbirliği yapma, öğrenme ve işi başarma, başarı ve çalışkanlık duygusunu getirir. Bu duygu çocuğun kendine ve yeteneklerine karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardım olur. Akademik özgüven gelişir. Aksi durumda ise başarısızlıklar, çocuğun kendine karşı olumsuz tutum ve yetersizlik duygusu geliştirmesine neden olur ve bu durum öğrenmelerini engeller (Senemoğlu, 2007, s:77).

Kimlik Kazanmaya Karşı-Kimlik Krizi: 12–20 yaşlarını kapsar. Ergen bu dönemde kimlik karmaşası yaşar. Kimliğe yönelik sorular (ben kimim, nelere inanıyorum gibi) sorar ve bunlar önemlidir. 14–16 yaşları arasında geçilen ergenlik döneminde, ergen benmerkezciliği yaşanır, çevresindeki herkesin kendisi gibi düşünmesi gerektiğine inanır (Şahin, 2008, s:118-119). Ergenlik dönemi insan hayatının en önemli dönemidir. Bu dönemde kişi “Ben kimim? “ sorusunu yanıtlamaya çalışırken çeşitli rolleri deneyerek karar vermeye çalışırken taklit ve özdeşim mekanizmalarını kullanacaktır. Bu dönemi başarıyla atlatan kişiler kimlik duygusu edinir, başarıyla atlatamayanlar rol karmaşasına düşer (Bacanlı, 2007, s:92-94).

Kimlik Kazanmaya Karşı-Kimlik Krizi Freud’un ergenlik döneminin karşılığıdır. Bu dönemde gençten kendine özgü olumlu bir kimlik duygusu geliştirmesi beklenir. Kimlik kazanma, bir bireyin kendine ilişkin olumlu bir ben duygusu geliştirmesi demektir. Bu dönemdeki krizin çözülmesiyle, gencin sosyal benlik algısı şekillenir ve kendine uygun bir meslek seçerek bu mesleğe hazırlanmaya başlar (Can, 2005, s:127).

Ergen, bu dönemde arayış içindedir ve akran gruplarına körü körüne güvenir. Bu nedenle ergen, akran grupları istediği için anti sosyal davranışlar gösterebilir (Senemoğlu, 2007, s:78).

Bu dönemde hem çocuğun kendisini ve dünyayı algılayışı, hem de diğer insanların çocuğu algılayışı eskisi gibi değildir. Eskiden hep “çocuk” olarak algılanırken, şimdi kimi zaman da “yetişkin” olarak nitelendirilmektedir. Tüm bu etkenler çocuğu, bir kimlik aramaya doğru iter ve sonuçta çocuk ergenlik döneminden

ya “kimliğini kazanmış” olarak ya da “kimlik karmaşası” ile çıkar (Erden ve Akman, 1995, s:82-87).

Yakınlığa Karşı-Yalıtılmışlık: 20–40 yaşlarını kapsar. Bu dönemde birey aynı cinsiyetten olan ve olmayan diğer insanlarla dostluk ve yakın ilişkiler kurmak ister (Can, 2005, s:127). Bunun en nihai noktası evliliktir. Bu dönemi başarıyla tamamlayamayanlar çekingen olup, diğer insanlarla yakınlık kuramazlar (Şahin, 2008, s:120).

Bu döneme genç yetişkinlik dönemi adı da verilmektedir. Kişi bu dönemde evde eşi ile işte mesai arkadaşları ile yakınlıklar kurar. Yakınlık kuramadığında toplumdan yalıtılmışlık ve terk edilmişlik duyguları ağır basar. Bu dönemdeki en sık yaşanan duygu bağlanma korkusudur. Çoğunlukla gizli kalır, sürekli bahane (okul bitince evlenirim, iş bulunca evlenirim gibi) üretilir (Bacanlı, 2007, s:95).

Genç yetişkinin bu dönemdeki krizi, olumlu bir şekilde atlatmasında arkadaşlarına, öğretmenlere ve çevresindeki tüm kişilere karşılıklı olarak sorumluluklar düşmektedir (Senemoğlu, 2007, s:79).

Üretkenliğe Karşı-Durgunluk: 40–65 yaşlarını kapsar. Bireyin genç kuşakların yetiştirilmesiyle ilişkili sorumluluklarını betimler. Topluma faydalı olmak ve gençler tarafından sevilen ve model alınan birisi olmak ister. Eğer bunu başaramadığını hissederse durgunluk dönemine girer (Can, 2005, s:128).

Genç yetişkinlik döneminden sonra verimlilik dönemi gelir. Kişinin hayatında en verimli olması beklenen dönem yetişkinlik dönemidir. Çocuk yetiştirme, işinde atılımlar yaparak verimli olmaya çalışır. Bu verimlilik duygusunu yaşayamayan bireyler verimsiz oldukları duygusuna kapılırlar (Bacanlı, 2007, s:95-96).

Benlik Bütünlüğüne Karşı-Umutsuzluk: 65 yaş ve sonrası dönemi kapsar. Bu dönemdeki karmaşanın çözülmesi, geçmiş yaşantısı ile ilgili bireyin kendini iyi hissetmesini içerir. Kişi yaşlandığında eğer geçmiş yaşantısından memnun ise benlik

bütünlüğünü sağlar. Ancak geçmişinden pişman ise umutsuzluk yaşar. Doğru şeyleri yapmak için fazla zamanlarının kalmadığını hissettiklerinde umutsuzluğa düşerler (Can, 2005, s:128).

Bu dönemde kişi emekli olur. Yaşlılık belirtileri başlar. Kişi hayatını gözden geçirme gereği duyar. Toplumdan kopma, işten ayrılma, anne babalık görevi biter. Arkadaş, eş, akraba ölümleri meydana gelir. Ölümün kendisine geleceğini bilmek umutsuzluk duygusunu yaşatır. (Bacanlı,2007, s:97-98).

Erikson'a göre, yaşlılıktaki en büyük kriz hayatın genel olarak değerlendirilmesidir. Birey yaşamının tüm yönleriyle kendisine ait olduğunu kabullenmesi, geçmişteki yaşantılarından pişmanlık duymaması, ürettiklerinden hoşnut olması, gelecekle ilgili korkularının olmaması “benlik bütünlüğünü” oluşturur. Benlik bütünlüğüne ulaşan kişi huzurludur. Ölümü de doğum gibi yaşamın doğal bir parçası olarak görür. Benlik bütünlüğüne ulaşamayanlar ise umutsuzluğa kapılır ve ölümden korkarlar (Doğan, 1999, s:123).

2.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsanların diğer insanları gözleyerek öğrenebileceğine ilişkin görüşler ve açıklamalar Plato ve Ariston'a kadar uzanmaktadır. Bandura da gözlem yoluyla öğrenme ile ilgili görüşlerini “Sosyal Öğrenme Kuramı” nda açıklamaya çalışmıştır. Bu kuram, son zamanlarda “Sosyal Bilişsel Kuram” olarak adlandırılmaktadır (akt: Senemoğlu,2007, s:216-218).

Sosyal öğrenme kuramı, bilişsel öğrenme kuramı ile analitik davranışçı kuramın birleştirilmesiyle ortaya konulan bir çeşit orta yol kuramıdır. Uyarıcı ile tepki arasında aracı bir mekanizma vardır ve bu mekanizma, kişinin bilişsel süreçleridir. Düşünme süreçlerinin dışa ait pekiştirme tarifeleri üzerinde etkili olduğu düşünülür (Can, 2005, s:200-201).

Sosyal öğrenme kuramı, davranışların kazanılmasını bilişsel süreçlerle açıklayarak davranışçı kuramlardan ayrılır. Ayrıca öğrenmede sosyal faktörleri vurgulayarak davranışçı ve bilişsel kuramların arasında yer alır (Ulusoy, 2005, s:209).

Bandura'ya göre gözleyerek öğrenme, sadece bir kişinin diğer kişilerin etkinliklerini basit olarak taklit etmesi değil, çevredeki olayları bilişsel olarak işlemesiyle kazanılan bilgidir (akt: Senemoğlu, 2007, s:218-219). Taklit etme ve gözlem yoluyla öğrenme birbirinin yerine kullanılmasına rağmen, Bandura'ya göre gözlem yoluyla öğrenmenin içinde taklit olabilir de olmayabilir de yani iki kavram arasında fark vardır. Bandura'ya göre, bir davranışı öğrenmek için doğrudan pekiştirme ya da cezaya gerek yoktur. Pek çok öğrenme, başka bir bireyin davranışını gözlemleyerek ve bilişsel temsiller oluşturarak gerçekleşir (akt: Ulusoy, 2005, s:211-212).

Bandura ve Mischel çocukların cinsellikle ilgili davranışların uyumuna karar verme sürecine kuramlarında yer vermişlerdir. Her ikisi de cinsel rol gelişimine katkı sağlayan davranışların, sosyalleştirilmedeki öğrenme prensipleri ile aynı olduğuna inanırlar. Sosyal öğrenmenin bakış açısı cinsiyet rollerinin kazanımında ceza ve desteklemeyi vurgular. Aileler ve diğerlerinin kasıtlı veya kasıtsız olarak, çocuklarda uygun cinsel rolleri biçimlendirdiği farz edilir. Kısaca, kızlara uysal, duygusal ve düzenli olma, oyuncak bebeklerle oynama öğretilir. Erkeklerle bağımsız, saldırgan, başarıyı amaçlayan ve kamyon, topla oynaması öğretilir (akt: Liebert, Wicks-Nelson, Kail,1986).

Sosyal öğrenme kuramına göre, cinsel kimlik rolleri, öncelikle anne-babanın gözlenmesi ve taklit edilmesiyle öğrenilir. Ancak giderek kendi değerleri, inançları, beklentileri doğrultusunda bu rol modellerini değerlendirir ve kendini bu düşünme sürecine göre biçimlendirir. Sosyal öğrenmede temel faktör, bireyin başkalarını gözlemleyerek öğrenmesidir (Can, 2005, s:201-202).

Bu teoriye göre cinsiyet tiplmeleri öncelikle davranışlarda meydana gelen cinsiyet farklılıkları aracılığıyla ifade edilmektedir. Kadınlar ve erkekler farklı davranış örneklerine (biçimlerine) sahiptirler. Bu farklı davranışları sergilemeleri, kadına ve erkeğe özgü davranış grupları olarak etiketlemelerine ve bu davranış gruplarının cinsiyet tipli olarak nitelendirmelerine neden olur. Bu cinsiyet tipli davranışlar çocuk tarafından sosyal davranışın tüm türlerine özgü olan benzer mekanizmalar aracılığıyla öğrenilmektedir. Kızlar ve erkekler, farklı davranışları gerçekleştirmeye yönelik cezalandırma ya da pekiştirmeye tabi tutulurlar. Bu iki temel öğrenme süreci, operant

koşullanma ve gözlemsel öğrenme, cinsiyet tiplemesine ilişkin tüm sosyal öğrenme açıklamalarının özünü biçimlendirir (Huston, 1983; akt: Girginer,1994, s:31).

Sosyal öğrenme teorisinde, “cinsiyet tipi (sex typed) davranışlar” kavramına yer verilmektedir. Bu bir cinste çevresel uyarılarla o cinse özgü öğrenilen davranışları ifade etmektedir. Başka bir deyişle, cinsiyet tipli davranışlar, davranışı gerçekleştiren cinsiyete göre farklı sonuçlara sahip olabilmektedirler. Farklı sonuçlar nedeniyle, cinsiyet tipi davranışlar farklı değerlere sahiptirler ve her iki cinsiyet için farklı sıklıklarda gerçekleşmektedirler. Cinsiyet tipi davranışları izleyen sonuçlar başkaları tarafından yönetilmeye ihtiyaç duymazlar. Ayrıca kendi kendini yönetebilir davranışlardır (Maccoby,1967, s:56).

Sosyal öğrenme teorisine göre, cinsiyet tipi davranışların kazanımında ve yerine getirilmesinde bireylerin diğer davranışını analiz etmede kullanılan prensipler aynıdır. Ayrıca ayırt etme, genelleme ve gözlemsel öğrenme ceza, ödül örneklerini içermektedir. Cinsiyet tipi davranışların kazanımı bir süreçtir. İlk olarak, cinsiyet tipi davranış örneklerini ayırt etmeyi öğrenir, sonra belli öğrenme deneyimlerinden yeni durumlara genelleme yapar (Maccoby,1967, s:57).

2.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bu kuram cinsiyet rolü gelişiminde çocuğa aktif bir rol yükler ve bilişsel gelişimle cinsiyet rol gelişimini açıklamaya çalışır. Bilişsel gelişim sürecinin önemini vurgulayan Piaget’tir. Piaget’e göre zekânın evrensel gelişim dönemleri şöyledir:

1. Duyusal Devinim Dönemi
2. İşlem Öncesi Dönem
3. Somut İşlemler Dönemi
4. Soyut İşlemler Dönemi

Bir dönemde kazanılan davranış ve düşünce yapıları, o dönemin genel özelliklerini ve önceki dönemlerin de özelliklerini taşır, sonraki dönemi de etkiler (Zeytinoğlu, 1983,s :153-165).

Kohlberg de Piaget gibi çocuğa aktif bir rol yüklemiş ve bu doğrultuda cinsiyet rollerinin kazanımı sürecini açıklamıştır (Shaffer,2009).

Kohlberg, cinsiyet rolü gelişimini psikoanalitik ve sosyal öğrenme kuramlarından farklı olarak, bilişsel yaklaşımla ele almaktadır. Hem sosyal öğrenme kuramı hem de psikoanalitik kuramlara göre, çocuklar ilk olarak bir kızın ya da bir erkeğin neler yapabileceğini, anne babasının cesaretlendirmeleriyle öğrenirler. Sonra aynı cinsiyetteki modelleri ve alışkanlıkları taklit ederler. Böylece sabit bir cinsel kimlik kazanırlar. Aksine, Kohlberg çocukların ilk sabit bir cinsel kimliği belirlediğini ve sonra aktif olarak aynı cinsiyet modellerini araştırdığını, bir erkek ya da bir kız olarak nasıl davranması ile ilgili diğer şeyleri öğrendiğini öne sürer (Shaffer, 2009).

Kohlberg' e göre, cinsel rol gelişimi, bilişsel gelişime bağlıdır. Çocuklar sosyal tecrübeler ile etkilenebileceklerinden önce, cinsiyet hakkında belli fikirleri kazanmış olmalıdırlar. Çocuklar aktif olarak kendilerini sosyalleştirirler (Shaffer, 2009).

Kohlberg, çocukların kadın ya da erkek olmanın ne anlama geldiğini üç aşamadan geçerek öğrendiklerine inanır:

1. Temel Cinsiyet Kimliği (Basic Gender Identity): Çocukların kadın ve erkek arasındaki fiziksel farkları görüp aralarında fiziksel farklılıklar olduğunu kavramaları ve bunun sonucunda kendilerinin de kız ya da erkek olduklarını anlamalarıdır (Bayhan ve Artan, 2005, s:269). Üç yaşında çocuklar kendilerini kızlar ya da erkekler olarak etiketlerler (Shaffer, 2009).
2. Cinsiyet Değişmezliği (Gender Stability): Çocukların, cinsiyetlerinin her zaman aynı kalacağına ve erkek ya da kadın olarak büyüyeceklerini anlamalarıdır (Bayhan ve Artan, 2005, s:269). Çocuklar cinsiyetin zaman içerisinde değişmeyeceğini kavrarlar (Shaffer, 2009).
3. Cinsiyet Tutarlılığı (Gender Consistency): Çocuklar durumlar karşısında cinsiyetin değişmeyeceğini fark ettiklerinde cinsiyet kavramı tamamlanır. Beş-yedi yaşa kadar bu aşama sürebilir (Shaffer, 2009). Çocukların, insanların saç stili, giyim, faaliyet gibi yüzeysel birtakım değişiklikler yapsalar bile, cinsiyetlerinin aynı kalacağını anlamalarıdır (Bayhan ve Artan, 2005, s:269).

Kohlberg, çocukta başlangıçtan itibaren bir cinsiyet yapısının olduğunu savunması ve buna yeteri kadar açıklama getirememesi yönüyle eleştirilir. Çocukların üç yaşında cinsiyet stereotiplerini (basmakalıp yargıları) öğrenmeleri, kendi cinsiyetlerinden aktivite ve oyun eşini seçtiklerini belirten Kohlberg'in yaş sınırlaması yapması ve bu yaşlarda bu dönemlerin kazanımının zorunluymuş gibi göstermesini abarttığı düşünülmektedir (Shaffer, 2009).

2.2.5. Cinsiyet Şema Kuramı

Açıklanan gelişim kuramları, cinsiyet rollerinin gelişimini açıklamada biyolojik, sosyal, bilişsel faktörlerden birini öne çıkarırken, cinsiyet tiplerini de erillik ve dişillik boyutları ile tanımlamaktadırlar. Cinsiyet şema kuramında ise, cinsiyet rollerinin kazanılması sürecinde çocuğun bilişsel yapısı vurgulanırken, sosyal faktörlerin değeri de göz ardı edilmemektedir. Bu kuramda aynı zamanda cinsiyet tiplerine erillik ve dişiliğe ek olarak androjeni boyutu da eklenmektedir (Bem, 1984).

Bilişsel gelişimsel kuramı gibi, cinsiyet şema kuramı, cinsiyet tiplemesini (sex typing), çocuğun sahip olduğu bilişsel işlemlere aracılık yaptığını öne sürer (Shaffer,2009). Şema, Piaget'in bilişsel gelişimsel kuramına dayanmaktadır. Şemalar geçmişteki olayların sonuçlarına göre inşa edilen ve yeni bilgilerin var olan yapıya uygun bir şekilde özümsemesini sağlayan zihinsel yapılardır (Huston, 1983; akt:Gökkaya, 1994, s:19).

Sosyal öğrenme kuramı gibi, cinsiyet şema kuramı da cinsiyet tiplemesinin (sex typing) öğrenilen/öğretilen bir şey olduğunu ve bundan dolayı kaçınılmaz ve de değiştirilemez olduğunu varsaymaktadır (Shaffer, 2009).

Cinsiyet tiplemesi açısından her gelişen çocuk, tercihlerinin, yeteneklerinin, kişilik özelliklerinin, davranışlarının ve kendilerine kültür tarafından öngörölmüş bulunan kendilik kavramları şablonlarının eşlenmesi sürecinden geçer. Bu süreç, kültürün erkek ve kız çocuklarını, eril ve dişil yetişkinlere dönüştürdüğü bir süreçtir (Bem, 1984,1987).

Cinsiyet şema kuramı, cinsiyet rollerini açıklayan iki kuram üzerine yapılanmaktadır. Bu kuramlardan biri Bem, diğeri Martin ve Halverson tarafından geliştirilmiştir (Shaffer, 2009).

Martin ve Halverson'a göre, cinsiyet kalıp yargıları sosyal bilginin yapılandığı ve düzenlendiği bir şemadır (Huston, 1983 ; akt:Gökkaya, 1994, s:20). Çocuklar, değerleri, inançları ve davranışları kazanmada doğuştan getirdikleri bir eğilime sahiptirler. Bu eğilim, benlikleri hakkındaki bilişsel yargıları ile tutarlılık gösterir. Benliğin toplumsallaşması, temel cinsiyet kimliğinin kazanılması ile başlar, altı-yedi yaşlarında, cinsiyet tutarlılığının elde edilmesine kadar uzar. Bu yönüyle, Martin ve Halverson'un cinsiyet şema kuramı Kohlberg'in cinsiyet rollerinin kazanılmasını açıklayan bilişsel gelişimsel kuramıyla benzerlik göstermektedir (Shaffer, 2009).

Cinsiyet şema kuramı, erkek ve kız çocuklarının neden ve nasıl eril ve dişil bireyler olduğu ile ilgili bir kuramıdır. Kuram çocukların, kültürel erillik ve dişiliğe dair tanımlarına dayanarak cinsiyet açısından şematik bir süreçle bilgiyi analiz ettiklerini ve örgütlediklerini öne sürmektedir. Bilişsel gelişim kuramı gibi, cinsiyet şema kuramı da, cinsiyete ilişkin tiptemenin çocuğun kendi bilişsel işleminden geçtiğini savunur. Diğer taraftan cinsiyete ilişkin şemaların oluşumu, kültürün kendi içindeki cinsiyetlere yönelik ayrımcı davranışları nedeniyle oluşur (Bem, 1984).

Cinsiyete uygun tercihleri, becerileri, kişilik özellikleri, davranışları ve benlik kavramlarının kazanımı, psikoloji içinde, cinsiyet tiptemesi (sex typing) süreci olarak adlandırılır. Cinsiyet şema kuramı, cinsiyet tiptemesini (sex typing) kadınlık ve erkekliğin kültürel tanımlarına göre, çocuğun kendisine ait bilgileri düzenlemesi ve kodlaması ile genellenmiş hazırlıktan, cinsel-şematik işleminden büyük ölçüde sağlandığını belirtir (Shaffer, 2009).

Her ebeveyn, öğretmen ve gelişimsel psikolog, erken yaşlarda kız ve erkek çocukların “kadınsı” ve “erkeksi” olabileceklerini bilirler. Dört buçuk yaşa kadar, örneğin kızlar ve erkekler tipik olarak kültürleri aracılığıyla tanımlanan, kendi cinsiyetlerine uygun aktiviteleri tercih ederler ve ayrıca kendi cinsiyetlerindeki akranlarıyla oynamayı tercih ederler (Shaffer, 2009).

Sandra Bem şema kuramı ile birlikte insanın sosyal yaşama yönelik kategorizasyonunda cinsiyete neden birincil düzeyde önem atfedildiğini ve bu gerçekliğin cinsiyete göre nasıl yapılandırıldığı konusunu tartışmaktadır (Bem, 1984,1987). Sandra Bem'in Cinsiyet Şema Kuramı'nı daha iyi anlayabilmek için sosyal bilimler içinde oluşmuş iki geleneğe ilişkin tartışmaları ve çocuğun sosyal gerçekliği nasıl yapılandığını incelemek gerekmektedir. Bu iki gelenek, "Aydınlanma Geleneği" ve "Romantik Gelenek" olarak adlandırılmaktadır (Bem, 1987).

Aydınlanma geleneği, insan aklının rasyonel ve bilimsel olmaya çalıştığını ve doğası gereği genel geçer yasalara tabi olduğunu varsaymaktadır. Bu gelenek normatif ve betimleyici düzeyde çalışmaktadır. Normatif ve betimleyici düzey, insanların nasıl düşündüğüne ve ne düşündüğüne atıfta bulunmaktadır. Normatif düzeyde, tüm düşünceleri ve eylemleri değerlendirmede tek bir standardın bulunduğu varsayılır. Bu standartlar, nedenlerin kuralları ve kanıtları üzerinde kurulu evrensel bir temeldir. Betimleyici düzeyde ise, salt bilgiyi kazanmanın rasyonel bir yolu ve insan aklının doğal olarak ulaşmaya çabaladığı bağımsız çözümlerin var olmadığı, ancak bilginin evrensel bir bünyesi ve bu bilgiyi tüm zihniyetlerin zorunlu olarak keşfetmesini sağlayacak bir sunuş şekli olduğunu varsaymaktadır. Bem'e göre insan bilgisinin yapısındaki kültürlerarası evrenselliği aramasında bu varsayım yatmaktadır (Bem, 1987).

Aydınlanma geleneğine karşı romantik gelenek, sosyal dünya ve gerçekliğe ilişkin evrensel kuralların değişken olduğunu ve mantık ve bilim gibi uğraş alanlarıyla bireylerin, dünyayı algılama, anlama ve sınıflandırmada kullanabilecekleri doğru bir sisteme ulaşılmayacağını vurgulamaktadır (Bem,1987).

Romantik gelenek, çocuğu, yalnızca mutlak gerçeği arayan bir araştırmacı olarak değil, kültürün gerçekliği hangi özel açılardan algılandığını keşfeden yeni bir kişi olarak betimler. Aydınlanma geleneğindeki çocuk gibi, romantik gelenekteki çocuk da, örüntülerin faal araştırmacısı ve keşfedicisidir. Ama keşfedilmesi gereken örüntüler evrensel gerçekliğin yapısı değil, keyfi bir biçimde düzenlenmiş kültürel kodlardır. Çocuk bu kodlara sahip olmak için kültürel ve dilbilimsel bir topluluk tarafından tümüyle sarılmış olmalıdır. Öyleyse prototipik olarak romantik çocuk, belli bir dili ve

kültürü edinmesinde, gerçekliği algılamak için gerekli olan özel bir sınıflandırma sistemini aynı anda gerçekleştiren bir çocuktur (Bem, 1987).

Cinsiyet  ema kuramı, çocukların di il ve eril yetişkinlere nasıl dönüştüğü ile ilgilidir. Bilişsel gelişim kuramı gibi, cinsiyete ilişkin tiptlemenin çocuğun kendi bilişsel işleminden geçtiğini savunur. Diğer taraftan cinsiyete ilişkin  emaların oluşumu, kültürün kendi içindeki cinsiyetlere yönelik ayrımcı davranışları nedeniyle oluşur (Bem,1984). Bu kuramda hem sosyal öğrenme hem de bilişsel gelişimsel kuramların etkileri görülebilmektedir.

Bu kurama göre, çocuğun cinsiyet tipli bilgiyi analiz etmesi, değerlendirmesi ve örgütlemesi  emalar vasıtasıyla oluşmaktadır. Şema, kişisel algıyı örgütleyen ve bu ağa rehberlik eden çağrışımlar bütünüdür (Bem,1984) ve  emalar zaman içerisinde edinilen bilginin  z msenmesini sağlayan bilişsel yapılarıdır.

Bu kurama göre algı, edinilen bilginin ve bireydeki, neyin algılanabilir olduğuna yönelik olarak işleyen mevcut  emaların etkileşimde bulunduğu yapıcı bir süreç olarak betimlenir. Cinsiyet  ema kuramının varsayımı, cinsiyet tiptlemesi olgusunu, cinsiyet şema işleminin ve cinsiyet şemasına oluşturan cinsiyet yönelimli  ağrı ımların temelinde bireyin bilgiyi işlemeye kapsamlı olarak hazır olmasının bir sonucu olduğudur (Bem,1984). Kuram, cinsiyet tiptlemesinin özellikle kendilik kavramının cinsiyet şeması içinde  z msemesinden dolayı ortaya çıktığını  ne sürer. Çocuğun cinsiyet şemasını oluşturması, kendilik kavramını da beraberinde getirir (Bem,1984). Kültür içinde kadın ve erkek için belirlenmiş özelliklerden kendine uygun olanları seçer. Cinsiyet  zelliklerinin, davranışların  emalarla özümsemesi süreci cinsiyet tipinin kazanımıdır. Çocuklar, kendi toplumlarının cinsiyetlere yönelik uygunluk tanımlarını öğrendiklerinde, hangi özelliklerin kendi cinsiyetleriyle ve bundan dolayı kendileriyle bağlantılı olduğunu öğrenirler. Bu  Ğrenme sonucunda, sosyal yaşamın kızlar ve erkekler şeklinde düzenlenmiş iki kutuplu yapısına kavu urlar ve böylece erkek çocukları kendilerine uyarlanabilecek kutbun kızlara uyarlanamayacağının; kız çocukları ise kendilerine uyarlanabilecek kutbun erkeklere uyarlanamayacağının farkına varırlar. Bu bağlamda güce yönelik betimlemeler erkeklerin şemalarında; bakım vericiliğine yönelik betimlemeler ise kızların şemalarında yer almaktadır (Bem,1984).

Çocuğun cinsiyete özgü özellikleri kazanımıyla birlikte, cinsiyet tipli şemalara uygun olarak kendi yeterliliğini değerlendirmeyi, kendi tercihlerini, özelliklerini ve davranışlarını içerdiği prototiplerle (ilk örneklerle) eşlemeyi öğrenir. Cinsiyet şemaları bir standart veya rehber niteliği kazanır ve öz saygı da onun tutsağı olur (Bem,1984).

Bem, cinsiyet şema kuramını romantik gelenek içine yerleştirmektedir. Cinsiyet şema kuramı içerikten çok sürece önem vermektedir. Kuramın temel noktası, bireylerin eril ve dişil kategorilere ayrılma sürecidir.

Bem, cinsiyet rollerinin kazanımı dışında ikinci bir sorun olarak, kültürün sosyal gerçekliği yapılandırmada temel bir kategori olarak neden cinsiyet merceğinden hareket ettiğidir (Bem,1987).

Sosyal gerçekliğin özellikle cinsiyet şemalarıyla kavranması ve buna bağlı olarak kendilik kavramlarının örgütlenmesi, bireylerin sahip oldukları bu şemaların farkında olmalarını gerektirmez; tam tersine “bir balığın çevresindeki suyun farkına varamadığı gibi” insanların da çoğunluğu algılarının cinsiyet temelinde örgütlendiğinin farkına varmazlar (Bem,1984).

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE CİNSEL GELİŞİM VE EĞİTİM

Cinsel gelişim, kişinin kendi cinsinin devamını sağlayan üreme organlarının büyüüp gelişmesini ve bunlardan doğan sorunlarla ilgili davranış değişikliklerini kapsar. Kişiliğin diğer yönlerini de etkiler. Özellikle duygusal gelişimin önemli bir kısmıdır. Sevgi ve aşkın oluşmasında cinsel gelişim rol oynar (Binbaşıoğlu, 1990).

Sağlıklı bir cinsel gelişim ve cinsel gelişime karşı olumlu bir tavır insanın uyumu için gereklidir (Başaran, 1994).

Anne – babaların ve öğretmenlerin, çocuğun cinsel gelişimini, onun tüm gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmesi, buna ilişkin problemleri ele almaları, çocuğa gerekli bilgileri vermelerinin doğal bir eğitim görevi olduğunu benimsemeleri bir zorunluluktur ve bir sorumluluktur. Bunun için anne- babanın ve öğretmenin cinsel gelişimi iyi bilmeleri gerekmektedir (Başaran, 1994).

Her cins, içinde yaşadığı toplumun kültür değerlerine göre kendine düşen rolü oynamak zorundadır. Kendi kendine tatmin etmede, anne-babanın verdiği aşırı ve sert tepkiler çocukta ilk suçluluk duygularının ve cinsel gelişimine karşı olumsuz tavırların kaynağı olmaktadır (Başaran, 1994).

Yeterli bilgileri olmayan anne – baba ve öğretmenler, çocukları üzerinde, ilerde düzeltilemeyen sakıncalı etkiler yapabilirler. Tam kişilik gelişiminin sağlanması için, çocuğun özellikle ilk yaşlardaki cinsel eğitimine önem vermek gerekmektedir (Binbaşıoğlu, 1990).

21. yy da hala tabu sayılan, ancak her fırsatta her ortamda konuşulan cinselliğin çocuk gelişimindeki önemi göz ardı edilemez. Cinsellik birçok anne babanın, hatta öğretmenlerin bile yok saydıkları bir konudur. Bunun en önemli nedeni ise, cinsel eğitimle seks eğitiminin karıştırılmasıdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:7).

Geçmişten günümüze, cinselliği konuşmak hiçbir zaman kolay olmamıştır. Geçmişle bugün arasındaki tek fark, çok fazla uyarının olduğu hızla gelişen dünyada, cinsel eğitime artık daha fazla gereksinim olduğudur. Çünkü bir çocuğa trafik kurallarını öğretmemek ne kadar büyük bir hataysa, cinsel eğitim vermemek de o kadar büyük bir hatadır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:9).

Doğru zaman, uygun ortam, bilgili olma, çocuğu ve gelişim özelliklerini bilme, soruyu anlama, yeteri kadar bilgi verme, tam olarak neyi merak ettiğini anlama, güven ortamı, açık iletişim, cesaret, doğal olma, uygun şekilde yönlendirme ve rehberlik yapma cinsel eğitimde ve çocuk gelişiminin her alanında işe yaracak ipuçlarıdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:9).

Yapılan çalışmalar cinsel ilgilerin çok küçük yaşta başladığını ortaya koymuştur. Cinsel duygu ve eğilimlerin kişilik gelişiminde sandığımızdan da etkin ve önemli olduğunu göstermiştir. Freud, çocuklukta cinsel duygulara bağlı çatışmaların ve saplantıların ruhsal gelişmeyi yolundan saptırdığını da psikoanaliz yöntemiyle kanıtlamıştır (Yörükoğlu, 1979, s:174).

2.3.1.1. Yaş Dönemlerine Göre Çocuğun Cinsel Gelişimi

2.3.1.1.1. 0-1 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi

Çocuğun doğuşunda bazı cinsel güdülerle dünyaya geldiği bilinmektedir. Bunlar bilinen bir süreç içinde gelişmekte, ilerlemekte ve yaşamın üçüncü veya dördüncü yaşına doğru gözlenebilir bir şekil almaktadır (Freud, 1983).

Çocuk ilk cinsel deneyimini anne memesiyle yaşamaktadır. Bebek karnı acıktığında çığlık atar, yumruklarını sıkarak, meme ucunu arar. Karnı doyduğunda yumrukları gevşer, sakinleşir ve gözleri kapanır. Uykulu olmasına rağmen, emmeye devam eder. Annesinin görüntüsü, sıcaklığı ve yakınlığı bu ilk tecrübenin birer parçasıdır. Çocuk büyüdükçe, emmeden bağımsız erotik duygular geliştirebilir. Bu duyguların gelişimi bireyselleşmesinin başladığının bir göstergesidir. Yaşamın ilk aylarından itibaren cinsel organların temizliği sırasında bebeğin bu işlemde zevk aldığı gözlenmiştir. Erkek çocukları, kız çocuklara göre daha erken cinsel organlarıyla oynamaktadırlar. Vücut keşfiyle başlayan bu hareket sonraları zevkli bir arayışa dönüşebilmektedir. Cinsel oyunlardan mastürbasyona geçiş yaşanır. Mastürbasyon, kızlarda erkeklere göre daha sonra başlamaktadır (Nelson, 1978).

Kız bebeklerde cinsel organlarına dokunma daha az görülür. Bazı anne babalar çocuklarının cinsel organlarına dokunmasından rahatsız olur, bunun anormal davranış olduğundan endişelenirler. Bebeklerin bu davranışı tümüyle doğal, normal ve sağlıklıdır (Yavuzer, 2001; Yörükoğlu, 1979; Çaplı, 1993).

Sıfır-iki ay erkek çocuklarda doğumdan itibaren genital sertleşme; 9-12 ay çıplakken cinsel organları elleme, mastürbasyon başlangıcı, bezi kirlediğinde değiştirilmesi isteme, kızlarda altına yaptığında anne ya da bakıcısına bakma ve gülme davranışları görülebilmektedir (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:2).

2.3.1.1.2. 1-3 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi

Cinsel organlar hakkındaki bilinç 15 ile 24 aylar arasında artmaktadır. Çocuklar bu dönemde sıklıkla cinsel organını teşhir etme davranışlarını sergilemektedirler. İki yaşın sonunda çocuk, kendini uyarmaya başlar. Erkek çocuklar bu davranış biçimini sürdürme eğilimi gösterirken, kızlar mastürbasyonu bu dönemde sonlandırılabilir ya da bir alışkanlık haline dönüştürebilirler. (Kağıtçıbaşı ve diğerleri,1991, s:24-29).

Doğumdan sonraki birinci yılda bebeğin ilk cinsel duyguları, yıkanma ve altının değiştirilmesi sırasında ortaya çıkar. Bebek bezinin genital bölgedeki baskı ve hareketi, bebeğin hoşlandığı haz verici duyumsamalardır (Yavuzer 2002, s:120).

Çocuğun ilgisinin cinsel organına yönelten önemli bir olay da tuvalet eğitimidir. Bebek, altının ıslak olmaması gerektiğini öğrenirken, mesanenin dolu olduğunu ve onun yakınındaki organlarda bir tür cinsel duygu uyanmasına sebep olan baskıyı fark etmeye başlar. Tuvalet eğitimi sırasında bebek bezi çıkarılıp oturağa ya da tuvalete oturtulduğunda, baskı ve dokunmayı daha iyi hissedecektir. Böylece bebek, çişinin idrar yolundan geçişine daha çok dikkat edecek ve bundan hoşlanacaktır. Erkek çocukların akışı kontrol etmek için çişlerini yaparken penislerini tutmak hoşlarına gidecektir. Tuvalet kâğıdıyla silinmek, özellikle idrar yolu çıkışının çok duyarlı olan klitoris ve vajinanın hemen yanında bulunması sebebiyle, kız çocuklar için hoşla giden yeni bir duyumsama olacaktır (Yavuzer, 2002, s:121).

Tuvalet eğitimi sırasında, annelerin aldığı bir takım tedbirlerin çocuğun cinsel hayatı üzerinde olumsuz etkiler yaptığı görülmektedir. Bu dönemde tuvalet alışkanlığı

kazanamayan çocuklar, tuvaletlerini haber vermedikleri için sık sık bez ya da iç çamaşırlarını kirletirler. Bez ya da çamaşır değiştirme sırasında, çocuklar çıplak kaldığında cinsel organları ile oynamaya başlar. Hemen hemen bütün çocuklar cinsel organlarıyla oynamaktan özel bir haz duyarlar. Bu hazı keşfeden çocuklar, yalnız ve boş kaldıkça bunu tekrarlamayı bir alışkanlık durumuna getirebilir. Anne babanın gösterdikleri telaş, heyecan ve sinirlilik çocuğun bu davranışlarını önleyeceği yerde, sık sık tekrarlanmasına da neden olabilir. Çocuk anne babanın dikkatini ve ilgisini çekmek için bu davranışı daha çok sergileyebilir. Bu davranışları engellemek için söylenen tehditler, çocuklar üzerinde yetişkinlik yıllarına kadar kolay kolay unutamayacakları olumsuz etkiler yaratmaktadır. (Çaplı, 1993).

Bir yaşta yorgun, altını ıslatmış ya da sıkıntılı olduğunda anne ya da bakıcıya sevgi gösterme; iki yaşta uyumadan önce öpme, yabancı yerlerde tualete gitmeme, kendi cinsel organın farkında olma, cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklara ilginin başlaması, banyoda/tualete gidince/soyunurken başkalarını izleme, işlemek için farklı duruşlara ilgi gösterme; iki buçuk yaşta çocuk idrarını yaparken/işerken kızların ve erkeklerin vücut duruşlarının farklılıklarına ve cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklara ilgi gösterme davranışlarını sergileyebilmektedirler (İlg ve Ames, 1955, s:185); üç yaşta cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklar ve işlemek için farklı duruşlar hakkında konuşma (kızlar ayakta işlemeyi deneyebilir), kendi üreme organlarını gösterme ve dokunma, yetişkinlere bakma ve dokunmak isteme, annenin göğüslerine bakma ve dokunmak isteme (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:3; İlg ve Ames, 1955, s:185), özel ve genel yerlerde vücudunun özel bölümlerini inceleme ve dokunma, kıyafetlerini çıkarma/çıplaklıktan hoşlanma, kendisinin ve diğer insanların vücutları ve vücut fonksiyonları ile ilgili soru sorma (NCTSN/National Child Traumatic Stres Network, 2009, s:2) davranışlarını sergileyebilmektedirler.

2.3.1.1.3. 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi

Üç yaşlarında cinsiyetle ilgili fiziksel farklılıkları fark ederler. “Neden babalar elbise giymez?”, “Neden kızlar ayakta çişlerini yapmazlar?” vb. soruları sorabilirler. Üç-dört yaşlarında doğumla ilgili sorular başlar. “Bebekler nereden gelir?”, “Bebekler

nasıl doğar?” gibi sorularla sıkça karşılaşılır. Bu dönemdeki çocukların cinsel konuları merak ederler, cinsel içerikli oyunlar oynarlar (Bayhan ve Artan, 2005, s:273).

Dört yaşta göbeğine aşırı ilgi gösterme (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:3; Ilg ve Ames,1955, s:185) stres altında altına kaçırma, başka bir çocuğa cinsel organlarını gösterme, başkalarının banyo/tuvalet faaliyetlerine aşırı ilgi gösterme (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:3), sözel oyunlarda bazı kelimeleri (üreme organları gibi) özellikle seçerek oynama davranışları görülebilmektedir. Üreme organları ile ilgili kelimeleri kullanmaktan hoşlanırlar (Ilg ve Ames, 1955, s:185); beş yaşta erkek/kız farklılıklarının ve üreme organlarının farkında olma, mastürbasyon, başkalarının banyolarında ilginin azalması ve daha az cinsiyet oyunu, kendini daha az açığa vurma, daha alçak gönüllü olma (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:3; Ilg ve Ames,1955, s:185); altı yaş vücut yapısında cinsiyetler arasındaki farklara ilgi duyma, cinsiyet oyunları, doktorculuk gibi (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:3), buluşma davranışlarını taklit etme (öpüşme, el sıkışma vb.), vücudun özel bölümleri ile ilgili konuşma ve ne anlama geldiğini bilmediği argo kelimeleri kullanma (NCTSN/National Child Traumatic Stres Network, 2009, s:2), oyunlarda ya da okul tuvaletlerinde hafif /orta derecede cinsel oyunlar (Hastane oyunları, vücut muayeneleri gibi) ya da teşhircilik gözlemlenebilir. Cinsiyetleri ayırma ile ilgili kelimeleri içeren düşünceler ya da isimleri söyleme, kıkırdama davranışlarını sergileyebilirler. Bazı çocuklar kendisinden daha büyük çocuklarla cinsel oyunlara maruz kalırlar. Ya da kızlar daha büyük erkek çocuklardan rahatsız olurlar (Ilg ve Ames, 1955, s:185).

Okulöncesi dönemde döneminde sıklıkla rastlanan davranışlarından biri sakin bir yerlerde birbirlerini incelemektir. Anaokulu çağı, çocukların en meraklı olduğu dönemdir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:35).

Birçok çocuk hayatının bir döneminde küfürlü bir konuşma davranışı gösterir. Anne baba ve öğretmen küfür ve argo içeren kelimeleri her yerde söylenmesinin doğru olmadığını çocuğa anlatmalıdır. “Ayıp” sözcüğü asla kullanılmamalıdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:35-36).

Karşı cinse özgü tavır ve davranışlar sergileme görülebilir. Erkek çocukları kız gibi davranma, konuşma, makyaj yapma, ince ses tonu kullanma vb. kız çocuklarda ise saçlarını kısa kestirme, erkek kıyafetleri giyme, erkek çocukların tercih ettiği oyuncakları oynama vb. bu tür davranışlar kısa sürelidir. Kaygı duymaya gerek yoktur (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:37).

Kızlar ve erkekler arasında, küçük yaşlarda bile aşık olma, evlilik hayalleri kurma sık görülen bir durumdur. Birbirlerine dokunma davranışı ve öpme anaokulu döneminde yaygındır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:27-29).

Çocuğun preödipal gelişimi sırasında, fallik dönemde sık rastlanan mastürbasyon doğal bir davranıştır (Yörükoğlu, 1979). Cinsel organlarıyla oynayarak cinsel haz, heyecan ve doygunluk elde etmeye mastürbasyon denir. Hem insanlarda hem de bazı hayvanlarda da görülür. Çok küçük yaşlardaki çocuklar da mastürbasyon yaparlar. Çocukta bu davranışın yerleşmesini istemiyorsak; onu ilgi duyabileceği oyun ve faaliyetlerle meşgul etmeye başlarsak, çocuk cinsel organlarıyla oynamaktan kendiliğinden vazgeçer. Çocuk utandıktan sonra yatağında uzun bir süre yatması doğru değildir. Çok dar pantolon ya da iç çamaşırı giydirilmemelidir (Çaplı,1993).

Çocuğun kendi bedenini tanıma eylemi içinde geçen bir süreçtir. Kimi aileler böyle bir davranışı gördüklerinde paniğe kapılıp, çocuğu korkutarak ya da cezalandırarak onun bu konuya daha çok takılmasına yol açarlar. Mastürbasyon eğilimli küçük çocuklarda, duygusal doyumsuzluk söz konusu olabilir. Bu doyumsuzluğun ya da çatışmaların nedenleri aranıp ortaya çıkartılması ve düzeltilmesi de yararlı olacaktır.

Bebekliklerinde çok uzun süre kendi başların bırakılan çocuklarda bu durum daha sık görülür. Özellikle meme emmemiş ya da emzik verilmemiş çocuklarda daha çok rastlanır (Yörükoğlu,1979, s:178).

Çocukların hemen hemen hepsi, cinsel organlarıyla oynamaktan özel bir haz duyarlar. Çocuğunu, az çamaşır yıkamak için çıplak gezdiren anneler, çocukları için kötü bir fırsat hazırlamış olurlar. Cinsel organı açıkta olan çocuk onunla oynamaya başlar. Bu oynama sırasında özel bir zevk duyan çocuk, yalnız ve boş kaldıkça bunu tekrarlamayı bir alışkanlık durumuna getirebilir. Böyle durumlarda büyükler çocuğa cinsel organların "pis, kötü" olduğu hakkında bir düşüncenin doğmasında rol

oynayabileceği gibi; anne-babanın bu gibi durumlar karşısında gösterdikleri telaş, heyecan ve sinirlilik çocuğun bu davranışlarını önleyeceği yerde, sık sık tekrarlamasına da neden olabilir. Çocuk özellikle ana babasının dikkatini, ilgisini çekmek için bu davranışa daha çok başvurabilir. Öte yandan ana-babaların, gelişi güzel savurdıkları tehditlerin, çocuklar üzerinde yetişkinlik yıllarına kadar kolay kolay unutamayacakları olumsuz etkileri olmaktadır (Çaplı, 1993).

Temel cinsel kimlik, üç yaşına gelmeden oluşur ve daha sonra kolay kolay değişmez. Çocuklar yaklaşık olarak iki yaşlarından itibaren iki cinsiyetin bulunduğunu kavrar, kendilerinin de bunlardan birine mensup olduklarının bilincine varır (Goldman ve Goldman, 1982). Ancak, cinsel kimlik algısı yetişkinlerde olduğundan oldukça farklıdır. Çocukların cinsiyet algısı genellikle bireyin fiziksel özellikleriyle ilgili değildir. Bireylerin cinsiyeti, gündelik yaşamdaki davranış ve rolleri, giysileri ile çok yüzeysel tanımlanmaktadır (Selçuk,2007). Cinsiyetin değişmezliği kavramı beş, altı yaşlarından itibaren tam olarak kavranmaya başlanmaktadır (De Vries,1969, s: 56).

Cinsel kimlik, bireyin kadın ya da erkek olmak konusundaki algısı ve başkalarının cinsiyetlerini tanıma yeteneği ile ilgilidir (Selçuk,2007).

Cinsel kimliğin gelişiminde anne babaların rolleri tartışılmaz derecede önemlidir. Akranların da etkili olduklarını unutmamak gerekir. İki yaş civarı aynı cinsiyetteki akranlarıyla oynamayı tercih ederler. Karşı cinsiyete daha tepkiseldirler (Fagot,1985, s:684).

Doğuştan sahip olunan cinsel donanımlar ve çocuğun kendi cinsine ait eğilimleri anne, baba ve sosyal çevre tarafından desteklendikçe cinsel kimlik benimsenmektedir. Çocuğun cinsel kimliğini kazanmasında en önemli etkenlerden biri de özdeşimdir. Çocuk erkek ve kız davranışlarını, anne ya da babasına özendiği için onlara benzemek istediği için benimser. Bilinçsizce yinelenerek kişiliğin oluşumunda etkin rol oynar. Kız çocukla annesi, erkek çocukla babası arasındaki ilişki ne kadar yakın ve olumlu ise özdeşim o denli kolay olur. İyi özdeşim yapıldığında, çocuk kendi cinsiyetindeki ebeveynin değerlerine uyum sağlayarak yapılması ve yapılmaması gereken davranışları öğrenir (Yörükoğlu, 1979, s:178-180). Üç-altı yaşın sonunda cinsel kimlik belirir (Yavuzer, 2001).

Anne babanın kız ve erkek çocuktan beklentileri değişiktir. Erkek çocuğun, güçlü, dayanıklı, yürekli, tuttuğunu koparır ve girişken olması istenir. Kız çocuğunun ise, usluluk, kibarlık, yumuşaklık ve sevecenlik gibi nitelikler kazanmasına önem verilir. Kızın atılgan, girişken, başına buyruk olması aranan özellikler değildir. Erkek çocuğun pısırık, çekingen, korkak olmaması üzerinde daha çok durulur (Selçuk,2007).

Çocukluk döneminde çok sayıda toplumsal cinsiyete bağlı davranışlar gözlemlenir. Çocuklar aynı cinsiyetten oyun arkadaşı arar. Her iki cinsiyetten çok, aynı cinsiyetten modelleri tercih eder. Çocuklar toplumsal cinsiyete yüklenen sosyal önemin farkına vardıkça, özellikle karışık cinsiyetten çocukların bulundukları gruplarda, giderek toplumsal cinsiyetle ilgili davranışlara daha fazla dikkat ederler ve kendi davranışlarını bunlara göre ayarlarlar. Örneğin kızlar fiziksel saldırganlıklarını başkalarının onaylamadığını öğrenirler ve bu nedenle ilişkisel saldırganlığı erkek çocuklara göre daha fazla kullanırlar (Crick ve Grotpeter, 1995 ; akt: Miller, 2008, s:270).

Çocuklar, üç ya da dört yaşlarından itibaren, hatta daha erken, oyuncak bebekleri doyuran, altını değiştiren ve yatıştıran erkek çocukları ve kamyonlarla oynayan kız çocukları onaylamazlar (Bussey ve Bandura, 1992; akt: Miller, 2008, s:270).

Çocuklar oyunlarında ve kişilerarası ilişkilerde kendi cinsiyetlerinin özelliklerini sergiler. Bu konuda iki yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, cinsiyet rollerinin gelişmesinde toplumsal öğrenme etkeni, ikincisi bilişsel etkenlere ağırlık veren görüştür. Toplumsal öğrenme yaklaşımı, model alma ile diğer davranışların öğrenildiği gibi, cinsiyet rollerinin öğrenildiğini belirtir. Bilişsel görüş, cinsiyet rollerinin çocukların belirli bir bilişsel gelişim aşamasına geldikten sonra kazanıldığını savunur (Selçuk,2007).

Yapılan araştırmalar çocukların çok erken yaşlardan itibaren aktif olarak cinsel konuları düşündüklerini göstermiştir. Genellikle kadın ve erkekler arasındaki farklılıklar hakkında ve toplumsallaşma esnasında ilişkide bulundukları insanların cinsel rolleri konusunda düşünmektedirler (Goldman ve Goldman, 1982).

Hızla değişen sosyo-ekonomik koşullar, geleneksel cinsel rollerdeki değişiklikleri beraberlerinde getirmişlerdir. Önceleri kadın ve erkek rolleri daha belirgindi. Kadınlar iş ve meslek yaşamına katılarak erkeklerin rollerini üstlenirken,

erkekler de ev işleri ve çocuk bakımında sorumluluk alarak kadınların rollerini üstlenirler. Sonuç olarak kadın ve erkek rolleri arasındaki farklılıklar azalmaktadır (Erden ve Akman, 1995).

Cinsiyetler arasında davranış ve özellik farklılıkları konusunda insanların kalıplaşmış algılayış biçimleri vardır. Bu kalıplaşmış algılamaların gerçekte hiçbir ilişkisi olmayabilir, ancak insanlar kalıp yargılara “sanki gerçekmiş” gibi inanırlar (Cüceloğlu, 1996).

2.3.1.1.4. 7-12 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişimi

Cinsel ilginin yoğunluğu azaldığı halde, çocuk cinsel konularla ilgili düşünmeye, deneyler yapmaya, araştırmaya devam eder. Okullardaki sağlık eğitimi programının bir parçası olarak, cinsel eğitim programları düşünülebilir. Cinsel eğitim terimi velilerden, toplumun bazı kesimlerinden tepki alabilmektedir. Ayrı bir ders olarak da yer alabileceği gibi diğer derslerin içine de uygun biçimde verilebilir. Cinsel eğitimde sorumluluk sadece okulun değildir, aile ve toplum da bu sorumluluğu paylaşmalıdır (Bayhan ve Artan, 2005, s:279-280).

Yedi yaşta cinselliğe ilginin azalması, sosyal ilişkiler ve cinsel ilişki hakkında bilgi edinme; sekiz yaşta vücudun nasıl çalıştığı ve fizyoloji hakkında daha çok bilgi edinme, cinsel ilişkiye oldukça yüksek ilgi, ancak altı yaşındakinden daha az keşif ve oyun oynama, müstehcen şakalara ilgi duyma, kıkır kıkır gülme; dokuz yaşta aynı cinsiyetten arkadaşları ile cinsellik hakkında konuşma, cinsellik içeren kitap ve dergilere ilgi duyma, kendi organlarının ve görevinin detaylarına ilgi duyma; on yaşta müstehcen şakalara fazla ilgi duyma, erinlikten ergenlik sırasında normal cinsel tecrübeler, kültür, cinsiyet, kişinin geçmişteki görgü, ergenliğe çevre ve eğitimi gibi değerlere bağlı kapsamlı açıklamalara açık olma, sosyal faktörler ve cinsiyet rolü beklentilerinin farkında olma (JACAT /Joint Agencies Child Abuse Team, 2006, s:4), genellikle özel yerlerde mastürbasyon yapma, cinsel davranışlar içeren oyunları akranlarıyla oynama, diğer kişileri çıplakken izlemeye çalışma, medyadaki (televizyon, radyo, internet, müzik, oyun vb.) cinsel içerikleri dinleme/izleme, mahremiyeti daha çok isteme (örneğin insanlar önünde kıyafetlerini çıkarmak istememe gibi) ve yetişkinlerle

cinsellikle ilgili konuları konuşmada isteksiz olma, akranlarıyla ilgilenme (NCTSN/National Child Traumatic Stres Network, 2009, s:2) davranışlarını sergileyebilirler.

2.3.2. Cinsel Oyunlar

Oyun, çocuklar için en etkili ve doğal öğrenme yoludur. Çocuk oyun yoluyla dünyayı, diğer insanları, çevresini ve kendisini tanır. Kendisini tanıırken bedenini keşfeder. Bu arada cinselliğini, cinsel rolünü de oyun oynayarak deneme şansı elde eder, pekiştirir. Cinsel oyunlar bazen tek başına bazen de birkaç arkadaşla oynanabilir. Cinsel içerikli oyunlar ilk on beş ay içinde, çocuk vücut organlarını keşfederken ya da tuvalet temizliği ya da yıkanma sırasında ortaya çıkabilmektedir. Üç yaş civarında ise, doktorculuk, evcilik gibi oyunlara, arkadaşlarıyla beraber tuvalete gitmelere rastlanabilir. Bu oyunlara anne babanın nasıl tepki gösterdiği çok önemlidir. Kızmak, azarlamak, oyunu kesmek, durdurmak yerine oyunun yönünü çevirerek çocukları yönlendirebilir ve kontrol edebilirler. Cinsel oyunlar doğal ve beklendik oyunlardır. Ama çocuk sadece bu tarz oyunları oynamak istiyor, ilgisi sadece bu oyunlara yönelik ise bir sorun olduğu düşünülmelidir (Bayhan ve Artan,2005, s:276-277).

Çocuk oyun ile düşünür, deneyim kazanır. Değişik kişilikleri oynarken bir bakıma kendi kişiliğini daha iyi tanır, davranışlarını olgunlaştırır. Oyun, çocuğun duyduklarını, gördüklerini, sınavıp denediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır (Yörükoğlu, 1979). Spitz'e göre tıpkı diğer oyunlar gibi, cinsel oyunlarda çocukların normal eylemlerindendir (akt: İldeş, 1990, s:28).

Tipik çocukluk cinsel oyun ve keşfi, düzenli olarak oynadıkları ve birbirlerini iyi tanıyan, aynı yaş ve fiziksel ölçüde olan çocuklar arasında, planlamadan, gönüllü bir şekilde oynanan oyunlardır. Bu oyunlarda aileler kuralları açıkladığında ya da durmaları gerektiğini söylediğinde, çocukların dikkatlerinin kolayca başka yöne çekilebilme özelliklerini taşımaktadır (NCTSN/National Child Traumatic Stres Network, 2009, s:3). Çocuğun ilk cinsel el oyunları, vücuduna olan ilgisini ispatlar. Cinsel organlar merakını uyandırır ve tıpkı ayak parmakları ile oynadığı, göbeğini muayene ettiği gibi, cinsel organına dokunmaktan da hoşlanır. Kendi vücudu üzerinde yaptığı incelemeler

sırasında, cinsel bölgelerin hoş bir duygu kaynağı olduğunu keşfeder. Temizlik ve tuvalet sırasındaki dokunuşlar, bu duyguların ortaya çıkması için yeterlidir (Perusse, 1985).

Cinsellik yönünden rollerin sınırı üç-dört yaşlarında tam olarak ayrılmamışken, altı yaşında erkekler bayanlara ait meslekleri, kızlar ise erkeklere ait meslekleri reddeder. Dört yaşından başlayarak, çocuklar sıklıkla arkadaşlarıyla tuvaletlere kapanabilirler, gülüşmeler, tuvalet ve cinsellikle ilgili şakalaşmalar duyulabilir. Karşılıklı cinsel organlarını inceleyebilirler (Pernould,1982; Perusse, 1985).

Çocuklar üç yaşına doğru, kız ve erkek ayrılığını fark eder ve bu farkları incelemeye başlar. Çeşitli cinsel oyunlara yönelirler. Doktorculuk, bu oyunlardan en sık gözlenenlerdendir. Bedensel ilişki kurmanın başlangıcı kabul edilse de, cinsel merakı giderici tek oyun değildir. Sık rastlanan bir oyun biçimi de, pantolon ve külot indirip vücutları incelemeyi içerir (Yavuzer, 1999; Pernould,1982).

Çocuklar büyüdükçe, oyunlarında az çok büyükler gibi davranırlar. Aile ve çevre tutumları, yayınlr çocukların davranışlarını etkiler (Pernould,1982).

Aşırı cinsel oyunlar, çocuğu alt üst eden bir çelişkinin izi ya da şefkat göstermeyen, tensel temas ve cinsel uyarıcılardan yoksun bırakılan çocuğun, içindeki eksikliği dışa vurma biçimidir. Bu tür çocukların problemlerinin incelenmesi ve yok edilmesi için bir uzmana ihtiyaç vardır (Perusse, 1985).

Evcilik oyununa; çocuğun yetişkin hayatına hazırlandığı ve yetişkin rollerini benimsediğı, diğer durumların da olduğu gibi taklit edildiğı bir tiyatro sahnesi olarak bakılmalıdır. Doktorculuk oyunu ile muayene ederken arkadaşını soyma, vücudunu izleme, dokunma ve kontrol etme davranışları görülür (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:31).

2.3.3. Cinsel Gelişim ve Eğitimde Aile Rolü

2.3.3.1. Anne – Babanın Cinsel Gelişim ve Eğitimdeki Rolü

Anne ve babanın, gerek çocukların cinsel kimliklerinin oluşumunda, gerekse cinsel eğitimlerinde rolleri büyüktür. Konuyu ülkemiz düzeyinde ele alacak olursak, takınılan tavırların genellikle uç noktalarda ve hatalı olduğu görülür. Ülkemizde eskiden beri cinsel konulara tabu gözüyle bakılmış ve bu tür konuların anne babayla konuşulması gelenek ve göreneklerimizce yasaklanmıştır (Yavuzer, 2002, s:127).

Aile ve toplumun cinsel eğitim konusunda cinsel içerikli sorulara yanıt vermeme ya da yanlış yanıt verme şeklinde katı ve uç noktadaki tutumu, günümüzde televizyon sayesinde bir başka uç noktadaki tutumla tam bir çelişki içindedir. Çocukların denetimsiz şekilde televizyon seyretmelerine izin veren ya da evlerine uygunsuz videokasetler alan anne babalar, çocuklarının sapık cinsel ilişkiler içeren porno filmleri izlemelerine fırsat hazırlamakla, onların ruh sağlıklarını ve gelecekteki evlilik yaşamlarını olumsuz etkilemektedir (Yavuzer, 2002, s:127).

Cinsel eğitim konusunda anne ve babaların yanlış tutumları arasında, çocuklarını olmasını istedikleri cinsiyet doğrultusunda yönlendirmeleri sayılabilir. Erkek çocuğuna kız adı koyma, ruj ya da oje sürme, saç uzatma vb. örneklerle rastlamak mümkündür. Yanlış model kadar modelsizlik de cinsel eğitimde olumsuz etkide bulunmaktadır (Yavuzer, 2002, s:127-128).

Önemli olduğu kadar, yabancı olunan cinsel gelişim ve eğitim konusunda anne babalar bilgilendirilmelidir. Eğer çocuk, doğum, cinsiyet farkı, anne ve babanın rolü gibi konuları anne ve babasından öğrenmezse, başka kaynaklardan cevaplar aramaya başlayacaktır. Çocuğun meraklarını yetkili bir kişi karşılamazsa, ortaya çıkacak sorunları bütünüyle çözölemeyebilir (Yavuzer, 2001, s:101).

Çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara, eksik ya da kaçamak cevaplar vermek neredeyse bir gelenektir. Bu tür sorular karşısında yetişkinin mimikleri, ses tonu, kelimeleri seçimi, bedeninin gerginliği ya da gevşekliği ve çocuğu istekli ya da isteksiz biçimde dinlemesi, sorularını dürüstçe cevaplaması, çocuğa, anne – babasının duyguları hakkında fikir verir. Cinsel olaylardan hiç söz etmemek, çocuğa bu duyguları daha çok bastırması gerektiği izlenimini verir. Cinsellik “tabu” durumuna gelir, giderek

düşünme bile yasaklanır. Çocuk soru sormaktan vazgeçer. Bu durumda en büyük tehlike, bu soruları daha “bilgili” bir arkadaşın cevaplandırmasıdır. Önce çocuk anne – babasına olan güvenini kaybeder, ardından çocukta saplantılara yol açabilir (Yavuzer, 2001, s:102).

2.3.3.2. Anne – Baba Tutumlarının Cinsel Gelişim ve Eğitime Etkileri

Doğumdan itibaren çocuk, etrafını saran fizik ve sosyal çevreye uyum savaşını verirken, bu çabasında en büyük desteği anne ve babasından alır. Çocuk, kendini ifade edebilmeyi, kendi kendini yöneten bir birey olabilmeyi ailesinden öğrenir. Özellikle anne-babalar, çocuğun kişiliğinin oluşumunda temel rolü olan özdeşim modelleridirler (Yavuzer, 2001).

Otoriter Tutum: Cinsel konularda çocuklara bilgi verilmez, bunlar yasak ve günah bilgilerdir. Cinsel bilgileri öğrenmenin çocuk için zararlı olacağı düşünülür (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:54).

İzin verici Tutum: Cinsel eğitim açısından bu tip ailelerde yetişen çocuklar zorluk yaşarlar. Cinsel eğitimin ve cinselliğin önceden belirlenmiş kuralları vardır. Bu kurallara uyduğunda kişi mutlu olabilir. Ailenin çocuğun bilinçlendirilmesi, gerekli yerlerde uyarması, hatta gerektiğinde engelleyici tavır göstermesi zorunludur (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:56).

Demokratik Tutum: Bu aile ortamında yetişen çocukların, cinsel gelişim sürecinde sorun yaşama olasılıkları azdır. Merak ettiklerini rahatlıkla sorabilirler ve uygun yanıtlar alabilirler. Kendilerine güvenmeleri ve ne isteyip neyi istemediklerini rahatlıkla ifade edebildikleri için cinsel istismara uğrama olasılıkları azdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:63).

İlgisiz Tutum: Cinsel istismar dışında, özellikle ergenlikte var olan, gelişim özelliği gereği, karşı cinsin ilgisini çekme isteğine, çocukluk yıllarında başlayan ve karşılanmayan duygusal açlık da eklendiğinde, birey ona ilgi gösteren ilk kişiye yönelebilir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004, s:61).

2.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusu ile ilgili olarak cinsellik, cinsel gelişim ve cinsel eğitimle ilgili çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Türkiye’de Yapılan İlgili Araştırmalar

Eser ve Çeliköz (2009)’ün “Çocuğun Cinsel Kimlik Gelişimine Karşı Ebeveyn Tutumlarının Etkileri” başlıklı çalışmalarının amacı, okul öncesi eğitimi süresince çocuğun cinsel kimlik gelişiminde ebeveyn tutumlarının etkilerinin ne olduğuna karar vermektir. Çalışma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Elazığ Balakgazi Anaokulu dört-altı yaş çocukları ve 300 ebeveynleri ile yürütülmüştür. Araştırmacılar öğretmenler için “Çocuk Gözlem Formu”, anne-babalar için “Ebeveyn Tutum Ölçeği” geliştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, okulöncesi çocuklarının kendi cinsel kimliklerine uygun birçok davranış sergiledikleri saptanmıştır. Ebeveynlerin genellikle, çocukların cinsel kimlik gelişimlerine karşı pozitif bir tutuma sahip oldukları ve çocukların cinsel kimlik gelişimine karşı ebeveyn tutumları ile çocuk cinsel kimlik gelişimlerinde pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların % 50,7’ sinin cinsel organları ile ilgili meraklarının olmadığı, % 41,3’ ünün aynada kendini izlemediği, % 66,7’ sinin mastürbasyon yapmadığı, % 87,3’ ünün çocukların ve yetişkinlerin vücutlarını gözlemlemediği ve % 78,7’ sinin çocukların ve yetişkinlerin vücutlarına dokunmaya çalışmadığı saptanmıştır. Annelerin % 66’ sının, babaların % 68’ inin pozitif tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (Eser ve Çeliköz, 2009).

Eser (2008) anne-babaların cinsel kimlik gelişimleriyle ilgili tutumlarının çocuğun cinsel kimlik kazanımına etkisini incelemiştir. Araştırmanın genel amacı, ebeveynlerin çocuğun cinsel kimlik gelişimine yönelik tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının cinsel kimlik gelişimine etkisini araştırmaktır. Okul öncesi kurumuna devam eden dört-altı yaş grubu 150 anaokulu öğrencisinin anne-babaları ve öğretmenleri ile çalışılmıştır. Veri toplamada “Çocuk Gözlem Formu” ve “Ana-Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. “Çocuk Gözlem Formu” öğretmenlere, “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ise anne ve babaya uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarının olumlu yönde cinsel kimlik gelişimine sahip oldukları görülmüştür.

Ebeveynlerin çocuğun cinsel kimlik gelişimine yönelik tutumlarına bakılmıştır. Hem annelerin hem de babaların çocuğun cinsel gelişimine yönelik olumlu tutum içinde oldukları tespit edilmiştir. Çocuklardan beklenen davranışlar ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir değişim olmadığı görülmüştür. Ebeveynlerin cinsel kimlik gelişimine yönelik tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının cinsel kimlik gelişimlerine etkisinin düşük çıkmasında, ebeveynlerin olumsuz tutuma sahip olmamalarının etkisi de düşünülebileceği ifade edilmiştir. Anne- babanın sorulara verdikleri cevap yüzdelerine bakılınca kendi aralarında tutarlı oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Eser, 2008, s: 112-127).

Göçgeldi ve ark. (2007) okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuklara cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarını incelemişlerdir. Üç-altı yaş grubu 60 çocuğun anne ve babası araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışmalarının sonucuna göre, annelerin % 96.6' sı ve babaların % 93.3' u çocuklara cinsel eğitim vermenin gerekli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Annelerin % 79.3' u ve babaların % 71.2' si çocuğun cinsel eğitiminin konuyla ilgili soruları sormaya başlamasıyla birlikte başlaması gerektiğini düşündükleri bulunmuştur. Cinsel eğitimi vermesinin uygun olduğu düşünülen kişiler içinde hem anneler (% 70.7) hem babalar (% 55.0) için ebeveynler ilk sırada yer almıştır. Annelerin % 60.3' u ve babaların % 52.5' i çocuğun cinsel gelişim özellikleri ile ilgili bilgi düzeyini yeterli bulduğu ortaya çıkmıştır (Göçgeldi ve ark., 2007).

Konur (2006) dört-altı yaşları arasında çocuğu olan anne – babalara verilen “Cinsel Eğitim Programı”nın cinsel gelişim ve cinsel eğitim konusundaki bilgilerine etkisinin incelemek amacıyla yaptığı çalışmada “Cinsel Eğitim Programı” geliştirmiştir. 12 anne ve 18 baba çalışmaya dâhil edilmiştir. Uygulanan testlerde ön test ve son test arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Ailelerin hiç birinin bu güne kadar çocuklarının eğitimleriyle ilgili herhangi bir eğitim almadığı görülmüştür. Cinsel eğitimin aile tarafından verilmesinin yanlış olduğunu düşünen ailelerin % 80 gibi büyük bir çoğunlukta olduğu, ailelerin çocuklarına yanlış yönlendirmelerde bulunabilecekleri korkusundan veya nasıl bir yaklaşımda bulunacaklarını bilememeleri ya da bu eğitim verilmesinin gerekli olmadığını ifade etmişlerdir. Eğitim programı uygulandıktan sonra ise; ailelerin % 83' lük bölümünün bu eğitimin gerekli olduğunu çocuğun yaşı, zekâsı,

olgunluk düzeyi gibi faktörlerin dikkate alınarak hangi konular üzerinde ne zaman bilgi verilmesi gerektiğini, yanlış bilgilerin arkadaş, televizyon, dergi ya da diğer benzeri kaynaklardan öğrenilmesinin ne gibi sakıncalar doğuracağını farkına vardıkları bulunmuştur. Ailelerin, % 46.7' lik bölümü cinsellikle ilgili merakların anne – baba ve konusunun uzmanları tarafından karşılanmasının doğru olacağını ve cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman cinsel eğitime başlanması gerektiğini belirtmişlerdir (Konur,2006, s: 31-70).

Özdemir (2006) okulöncesi dönem çocuklarındaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargıları incelemek için beş-altı yaş grubu 120 çocukla bir çalışma yapmıştır. Veri toplamada “Cinsiyet Kalıp Yargı Ölçeği” kullanılmıştır. Cinsiyet kalıp yargılarının yaşla değişimi cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Yaşla birlikte, cinsiyet kalıp yargılarının arttığı, cinsiyetin yaştan bağımsız kalıp yargıları etkilemediği, her ikisinin ortak olarak kalıp yargıları etkilediği saptanmıştır (Özdemir,2006, s:27-62).

Aral, Akyol, Işık (2002) üç-altı yaş grubu çocuğa sahip olan anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerini araştırmışlardır. Anne babaların cinsel bilgilerini belirlemek amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu 58 anne ve 58 babaya uygulanmıştır. Anne-babaların % 56.9' u çocuğuna cinsel eğitim verdikleri, % 43.1' i cinsel eğitim vermedikleri, ebeveynlerin % 57' sinin cinsel eğitim konusunda bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Cinsel eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiği düşüncesi ilk sırayı (% 56.90 anneler, % 51.72 babalar) almıştır. Bunu sırasıyla ilkökul dönemi (% 20.69 anneler, % 27.59 babalar), ortaokul dönemi (% 12.07 anneler, %15.52 babalar), lise dönemi (% 10.34 anneler, % 5.17 babalar) izlemiştir (Aral, Akyol, Işık, 2002, s: 2-14).

Tuğrul ve Artan (2001) çocukların cinsel eğitimleri ile ilgili anne görüşlerini incelemişlerdir. Çalışma alt sosyo kültürel düzeyde 2- 18 yaş grubunda çocuğu olan 665 anne ile yürütülmüştür. Annelere, çocuklarının cinsel eğitimi ve cinsellikle ilgili tutumlarını belirlemek amacıyla 21 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Tüm yaş grubundaki annelerin 19 ve üstü yaş grubunun % 74.4' ü, 20-29 yaş grubunun % 58.7' si, 30-39 yaş grubunun % 55.3' ü ve 40 ve üstü yaş grubunun % 74.4' ü cinsel eğitimin ne olduğunu bilmediklerini ifade ettikleri, annelerin 19 ve üstü yaş grubunun % 23.3' ü, 20-29 yaş grubunun % 34.4' ü, 30-39 yaş grubunun % 36.3' ü ve 40 ve üstü

yaş grubunun % 20.5' i de cinselliği, cinsel ilişki olarak tanımladıkları ortaya çıkmıştır. Kız annelerinin % 40.6' sı, erkek annelerinin % 44.4' ü cinselliğin lise yıllarında başladığını düşündüğü ve cinselliğin ne zaman başladığını bilmeyen kız annelerinin % 13.9, erkek annelerinin % 14.1 oranında olduğu saptanmıştır. Gruplar arasında istatistiksel düzeyde önemli bir fark bulunmuştur. Kız çocuğu olan annelerin % 39.4' ü, erkek çocuğu olan annelerin de % 39.7'si, cinsel eğitimin ilkökul ve ortaokul (7-15 yaş) yaşlarında verilmesini uygun bulurken, lise yıllarında (16-18 yaş) verilmesini uygun bulanlar bu grubu izlediği saptanmıştır (% 29.5- % 26.2). Okulöncesi yıllar olan üç-altı yaşta cinsel eğitimin başlaması gerektiğini savunanlar ise, kız çocuğu annelerinin % 16' sını, erkek çocuğu annelerinin ise % 18.8' ini oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Çocuklara cinsel eğitimle ilgili bilgilerin hem kız (% 93.5) hem erkek çocuklar (% 86.2) için en yüksek oranda anneleri tarafından verildiği görülmüştür. Gruplar arası fark önemli bulunmuştur. Hem kız hem de erkek çocuklara, cinsellikle ilgili bilgilerin daha fazla oranda anneler tarafından verildiği ve çocukların cinsel konularla ilgili sorularını aile üyeleri dışındaki kişilere sormasının uygun karşılanmayacağı bulunmuştur. Annelerin, çocukları soru sormadan herhangi bir konuda bilgi vermeyi düşünmedikleri ve çoğunlukla da cevap verirken utandıkları belirtilmiştir (Tuğrul ve Artan, 2001).

Acer ve Artan (2000) “Üç ve Dört Yaş Grubu Çocukların Annelerine Yöneltilmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi” başlıklı çalışmalarındaki amaç, üç-dört yaş grubu çocukların annelerine sormuş oldukları cinsellikle ilgili soruları; annelerin bu sorulara verdikleri cevapları ve soruları cevaplarken neler hissettiklerini incelemektir. Bu amaçla, üç ve dört yaşında, sağlıklı, normal gelişim gösteren çocuklara sahip ve evli olan 355 anne araştırma kapsamına alınmıştır. Çocukların cinsellikle ilgili hangi soruları sorduklarını ve annelerin bu soruları nasıl cevapladıklarını belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanan “Cinsel Eğitim Anket Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; cinsellikle ilgili soru sormada yaşın etkili bir faktör olmadığı, kız ve erkek çocukların kime soru sordukları arasında fark bulunamamıştır. Kız çocuklarının % 66.8' inin ve erkek çocuklarının % 65.4' ünün cinsellikle ilgili soru sordukları görülmüştür. Kızların % 60.1' i ve erkeklerin % 54.9' u anneye sorularını sordukları saptanmıştır. Kızların ve erkeklerin yarıdan fazlası, kız-erkek farklılıkları ilgili soru sormazken, soru soran

çocukların sorularını anneler yüksek oranda doğru yanıtlamışlardır. Soru soran çocuklar genelde, kız ve erkeğin cinsel organları farklılığı ile ilgili sormuşlardır. 20-29 yaş annelerin % 34.5' i ve 30-39 yaş annelerin % 38.8' i cinsellikle ilgili soruları yanıtlarken kendilerini rahat hissettiklerini ifade etmişlerdir. Annelerin 20-29 yaşlarında olanların % 13.7' si ve 30-39 yaşlarında olanların % 17.1' i cinsellikle ilgili ilk bilgilerini ailelerinden aldıklarını belirtmişlerdir (Acer ve Artan, 2000).

Özuslu (1999) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden üç-altı yaş çocuklarına uygulanan “Cinsel Eğitim Programı” nın çocukların cinsel gelişimlerine etkisini incelemiştir. 44 kişilik deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Veri toplamada “Öğretmen Cinsel Bilgi Formu”, “Veli Cinsel Bilgi Formu” ve “Çocuk Cinsel Bilgi Formu” kullanılmıştır. “Cinsel Eğitim Programı” araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Deney grubunu oluşturan üç-dört, dört-beş, beş-altı yaş grubu çocuklarına “Cinsel Eğitim Programı” uygulanmıştır ve programının etkili olduğu ispatlanmıştır. Programın çocuklar üzerinde olumlu yönde değişikliğe yol açtığı saptanmıştır. Okul öncesi dönemde bulunan çocuklara verilecek olan cinsel eğitim programları, çocukların cinsel gelişimlerine her yaşta olumlu katkıda bulunabileceği tahmin edilmiştir. Ailelerin ve öğretmenlerin cinsel eğitime karşı olmadıkları, ailelerin cinsel eğitimin aile içinde verilmesi gerektiğini düşündükleri vurgulanmıştır. Öğretmenler cinsel eğitim konusunda materyal eksikliğinin olduğunu ve bu eksikliği ailelerinde hissettiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsel eğitimi verebilecek bilinç ve bilgi düzeyinde olmadıkları belirlenmiştir. (Özuslu, 1999, s: 81-149).

Ersoy (1999) altı yaş grubunda kız ve erkek çocuğu olan anne – babaların cinsel eğitim hakkındaki görüş ve tutumlarını incelemiştir. 60 kız 60 erkek çocuğun anne – babasıyla yapılan görüşmeler sonucunda, anne babaların % 70' inin çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini savunduğu, % 67' sinin çocuğuna bu eğitimi verdiği ortaya çıkmıştır. Çocuğuna cinsel eğitim vermeyenlerin ise vermeme nedenleri incelendiğinde, kız çocuğu olanların % 48' i erken bilgilendirmenin yanlış davranışlar geliştireceğini düşündüğünden, erkek çocuğu olanların % 42.86' sı ise, açıklamaların ardından çocuğun daha detaylı sorunlar sormasından korktuğundan dolayı eğitim vermediklerini belirtmiştir. Eğitim veren anne babaların % 35' nin kulaktan dolma bilgilerle, %26.67' sinin ise konu ile ilgili kitapların önerilerine göre çocukların

sorularını cevaplandıkları belirlenmiştir. Ailelerin % 25.84' ü anne baba arasındaki sevgi bağından, % 20.83' ü insanlardan, % 15.00' i ise bitki ve hayvanlardan örnekler vererek çocuklarının cinsel konularla ilgili sorularını cevaplandıkları belirtilmiştir (Ersoy, 1999, s: 19-28-52).

Erdoğan (1999) üç-altı yaş çocuklarının cinsel kimlik kazanımlarını araştırmıştır. Her yaş grubundan 40' ar çocuk olmak üzere toplam 160 çocukla araştırma yürütülmüştür. Yaş grupları arasında cinsel kavrayış ve cinsel kimliği algılama puanları bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur ($P<0.05$). Yaş grupları arasındaki farklılığın üç yaşındaki çocuklardan kaynaklandığını ortaya çıkmıştır. Ayrıca anneleri orta dereceli okul mezunu olan çocukların cinsel kavrayış ve cinsel kimliği algılama puanları (7.64 ± 0.19) diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuş ve gözlenen bu fark önemsiz ($P>0.05$) bulunmuştur (Erdoğan, 1999, s: 31-45).

Yelken (1996) anne ve babaların, üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, 167 anne ve 167 baba ile görüşme yapmıştır. Anne ya da baba olma durumu, öğrenim durumu, meslek durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyi arasında fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenim ve meslek durumlarına göre, annelerin ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeylerinde fark olduğu tespit edilmiştir. Anne ya da baba olma durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre, annelerin ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Yelken, 1996, s:65-67).

İldeş (1990) okul öncesi dönemdeki çocukların anne-babalarının cinsellik ve cinsel eğitim konularındaki tutum, davranış ve tepkilerini belirlemek amacıyla yürüttüğü araştırmada, 303 anne ve 303 baba ile görüşme yapmıştır. Anne ve babaların, kız çocuklarına oranla, erkek çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gereğine daha çok inandıkları ve annelerin cinsel eğitimin gerekliliğine, babalardan daha çok inandıkları saptanmıştır. Annelerle babaların, çocuklarına cinsel bilgi vermeme nedenleri bakımından aralarında, cinsel eğitimin içeriği konusundaki düşünceleri, çocukların sorularını cevaplandırırken yararlanılan kaynaklar bakımından fark bulunamamıştır. Anne ve babalar, cinsel bilgilerin öğretmen ve uzmanlar tarafından verilmesini daha

uygun buldukları ve anne-babaların, cinsel bilgi verme konusunda en son kişi olarak babayı düşündükleri belirlenmiştir. Çocuğun cinsiyet farklılıkları, bebeğin oluşumu, dünyaya nasıl geldiği, annenin vücudunun neresinden çıktığı ile ilgili sorularına cevap veren annelerle babalar arasında, cevapların içeriği bakımından fark olduğu, çocukların cinsiyetlerinin de, cevabın içeriğini etkilediği görülmüştür. Çocuğun mastürbasyon davranışı karşısında anne-babaların gösterdiği tepkiyi, çocuklarının cinsiyetleri etkilerken, anne-babalar arasında bu davranışa gösterdikleri tepkiler bakımından bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Çocukların cinsel meraklarını yansıtan çeşitli soru ve davranışlarına karşı anne-babaların gösterdikleri tepki ve tutumlar arasında farklılıkların olduğu ve annelerin her iki cinsiyetteki çocuk için, babalardan daha esnek olduğu belirlenmiştir (İldeş, 1990, s:104-107).

2.4.2. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar

El-Shaieb ve Wurtele (2009) “Ebeveynlerin Genç Çocukları İle Cinsellik Tartışmaları İçin Planları” başlıklı çalışmalarında küçük çocukları olan (M yaş=6.75) 214 ebeveynin çocukları ile cinselliği tartışmaları için planlarının ne olduğunu araştırmışlardır. Ebeveynlere cinsellikle ilgili bazı konular (cinsel organ farklılıkları, doğum ve üreme, mastürbasyon gibi) için çocukları ile cinsel eğitimi ilk defa ne zaman konuştukları, konuştukları konularda kendilerini ne kadar etkili hissettikleri ve kendi ebeveynlerinden aldıkları cinsel eğitim ile ilgili deneyimlerini içeren sorular sorulmuştur. Ebeveynler genelde, anneleri tarafından eğitim gördüklerini belirtmişler ve kendi ebeveynlerinin her ikisinin de etkisiz eğitimciler olarak değerlendirmişlerdir. Ebeveynlerin erken yaşta cinsel istismarı tartışma niyetinde oldukları halde, üreme/cinsel organ farklılıkları ve doğum tartışmalarını erteledikleri saptanmıştır. Babalarla ile karşılaştırıldığında, annelerin erken yaşlarda cinselliği tartışmayı planladıkları ve bunun daha etkili olmasını bekledikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin belli konuları konuşma planlarında kız ve erkek çocuklar arasında farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca önemli sayıda ailenin iki konuda (mastürbasyon ve gece boşalması) çocuklarıyla konuşma niyetinde olmadıkları belirlenmiştir.

Fulcher, Sutfin ve Patterson (2008) cinsel gelişimde bireysel farklılıklarda ebeveynin cinsel yönelim ve tutumlarını incelemişlerdir. Çalışmalarının amacı,

çocukların cinsel gelişimi, ebeveynlerin cinsiyet ile ilgili tutumları, ebeveynlerin cinsel yönelimleri arasındaki ilişkileri incelemektir. 66 okul öncesi öğrencisi ve onların 33 lezbiyen ebeveyni ve 33 heteroseksüel ebeveyni çalışmaya dahil olmuştur. Çocukların cinsel gelişim ölçümleri genellikle, ebeveynlerin cinsel yönelimi ile ilişkili olmadığı ve ebeveynlerin cinsel yöneliminden çok, ebeveynlerin tutumlarının ve davranışlarının çocukların cinsel gelişimleriyle daha çok ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Lezbiyen ve heteroseksüel ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet rolleri ile ilgili farklı bilgiler verdikleri, lezbiyen annelerin çocuklarının cinsiyet davranışları ile ilgili tutumlarında heteroseksüel ebeveynlere göre daha liberal olduğu saptanmıştır. Çocukların cinsiyet kalıp yargılarıyla ilgili bilgi ve görüşlerinde tek farkın, ebeveynin cinsel yöneliminin fonksiyon kaynağından olduğu bulunmuştur. Bu yapısal farklılıklar lezbiyen ebeveynlerin daha liberal cinsiyet tutumuna sahip olduklarını veya daha muhafazakar bir babanın yokluğu ile açıklanmıştır.

Turnbull, Wersch ve Schaik (2008) “Cinsel Eğitimde Aile Katılımı: İngiliz Ailelerinde Etkili İletişim İçin Rol” başlıklı çalışmalarında, 2000-2006 yılları arasındaki literatürde, İngiliz toplumundaki cinsel sağlık sorunları ile ilgilenmek için, aile bağlamı içinde cinsel eğitimin rolünü araştırmışlardır. Ortaya çıkan bulgular beş tema altında toplanmıştır. Bunlar: 1. Cinsel eğitimle ilgili ebeveyn rolleri; 2. Ailedeki etkili iletişimin önemi; 3. Ebeveyn-çocuk etkileşimi: cinsiyet ve iletişim tarzındaki farklılıklar; 4. Cinsel eğitimin içeriği; 5. İlk cinsel eğitimciler olarak ebeveynler. Bulgular iletişimin önemini vurgulamıştır. Çocukların ve ergenlerin ebeveynlerinden cinsel konularda bilgi edinmek isteyen bir eğilimde oldukları ortaya çıkmıştır. Cinsel konularda iletişim üzerine yapılan çalışmalarda cinsel eğitimin etkililiğinde aile dinamiklerinin, psikolojik faktörlerin ve cinsiyet rolünü önemi vurgulanmıştır. Cinsellikle ilgili konularda iletişimin çoğunluğu annelerden geldiği halde, erkekler bu konuların kızların deneyimleri doğrultusunda yönlendirildiğini hissetmişlerdir. Erkeklerin cinsel konularla ilgili diğer bilgi kaynaklarını (akran, medya, internet) kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler cinsel davranışlarla ilgili konuları çocukları ile konuşmak istemelerine rağmen, utandıkları ve kendilerini rahatsız hissettiklerini, bunu yapmak için ne beceriye ne de bilgiye sahip olduklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Byers, Sears, Weaver (2008) “Anaokulundan Sekizinci Sınıfa Kadar Çocukları Olan Ebeveynlerin Cinsel İletişim Raporları” başlıklı çalışmalarında ebeveyn-çocuk arasındaki cinsel iletişimde üç bakış açısının temel olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmalarında ebeveynlerin cesaretlendirdikleri soruların sıklığı, niteliği ve on cinsel sağlık (kişisel güvenlik (çocukların cinsel istismarı önlemek için), genital bölge için doğru isimler, ergenlik, üreme, cinsel zorlama/baskı ve cinsel saldırı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, yoksunluk/cinsel perhiz, doğum kontrol yöntemleri ve güvenli cinsel ilişki uygulamaları, flört ilişkilerde cinsel karar verme ve cinsel zevk ve keyif) konularının her birindeki iletişimin kapsamını incelemişlerdir. Çalışmaya katılanların 3413’ ü anne ve 426’ sı babadır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin demografik bilgileri, sahip oldukları cinsel sağlık bilgileri, çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili bilgileri, çocukları ile cinselliği konuşurken rahatlıkları, okul temelli kapsamlı cinsel eğitimin önemini değerlendirmeleri, çocuğun cinsiyeti, çocuğun sınıf düzeyi, çocukları ile kendilerine rapor edilen cinsel iletişim ile benzersiz bir şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ebeveyn demografik özellikleri cinsel iletişimde çok etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin kendi cinsel sağlık bilgileri, çocuklarına sağladıkları cinsel sağlık eğitiminin kapsamı ve niteliği yanı sıra çocuklarının soru sormalarını cesaretlendirme sıklıkları değerlendirildiğinde, pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kapsamlı cinsel sağlık eğitiminde daha destekleyici olan ebeveynlerin daha kaliteli cinsel sağlık eğitimi sağladığı, çocuklarına daha çok soru sormaları için cesaretlendirdiği ve on cinsel sağlık eğitimi konusunu (kişisel güvenlik (çocukların cinsel istismarı önlemek için), genital bölge için doğru isimler, ergenlik, üreme, cinsel zorlama/baskı ve cinsel saldırı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, yoksunluk/cinsel perhiz, doğum kontrol yöntemleri ve güvenli cinsel ilişki uygulamaları, flört ilişkilerde cinsel karar verme ve cinsel zevk ve keyif) daha ayrıntılı tartıştıkları saptanmıştır.

Cherney ve London (2006) tarafından yapılan “5-13 Yaşları arasındaki Çocukların Açık Alan Aktivitelerinde, Bilgisayar oyunlarında, Televizyon gösterilerinde ve Oyuncaklarda Cinsiyete Bağlı Farklılıkları” başlıklı çalışmalarının amacı, 5-13 yaş çocuklarının boş vakit tercihlerinde yaş ve cinsiyet farklılıklarının nasıl olduğunu karşılaştırmaktır. 60 kız ve 60 erkek çocuğun favori oyuncak, televizyon

gösterileri, bilgisayar oyunları ve açık alan aktiviteleri ile ilgili tepkilerinin boş zaman kategorileri arasında karşılaştırma yapılmıştır. Sonuçlar cinsiyetin önemli bir faktör olduğunu göstermiştir. Genelde, erkeklerin boş zaman aktivitelerine kızlardan daha çok zaman harcadıkları ortaya çıkmıştır. Erkekler çoğu zamanlarını spor, televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynamaya harcarken, kızlar çoğu zamanlarını televizyon izleme ile harcamışlardır. Tüm aktivitelerde cinsiyet içerikli sonuçlar, erkeklerin boş zaman tercihlerinin yaş ile biraz daha erkeksi olduğunu göstermiştir. Kızlar için televizyon gösteri tercihleri yaşla birlikte daha kadınsı olduğu ancak oyuncak, bilgisayar oyunları ve spor için tercihlerinin daha az kadınsı olduğu ortaya çıkmıştır. Kendi seçimleri olan sosyal beceriler, öz düzenleme, girişim, başarı, görsel-uzaysal becerilerin gelişimi için değişik fırsatlar sağlayabileceği düşünülmüştür.

Sandweg (2003) “Okul Öncesi Çocuklarının Cinsel Eğitiminde Anne Katılımı: Bekâr ve Evli Annelerin Bir Karşılaştırması” başlıklı çalışmasında üç-beş yaş çocukları olan 30 bekâr ve 43 evli anneye cinsel eğitim anketi uygulanmıştır. Anket, kız-erkek farklılıkları, üreme ve doğum, cinsel organ oyunları, cinselliği keşfedici oyunlar ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Evli annelerin, kadın-erkek farklılığı ile ilgili sorulara ve yasak veya müstehcen kelimeleri çocukların kullanmasında tepki vermede bekâr annelere göre daha rahat oldukları ortaya çıkmıştır. Annelerin gerçek olaylardan çok varsayımsal olaylara tepki göstermede daha rahat olma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Annelerin kadın-erkek farklılıkları, üreme, doğumla ilgili sorulara yasak veya müstehcen kelimeler, cinsel oyunlarla ilgili sorulardan daha çok kez cevaplandırıdıkları ortaya çıkmıştır.

Larsson ve Svedin (2002) “Üç-Altı Yaş Çocuklarının Cinsel Davranışları Hakkında Ebeveyn ve Öğretmen Raporları” başlıklı çalışmalarının amacı ev ve günlük bakım merkezlerindeki üç-altı yaş çocuklarının cinsel davranışlarının sıklıkları ve gözlenme oranını karşılaştırmaktır. 185 okulöncesi çocuklarının ebeveynlerine ve günlük bakım öğretmenlerine her çocuğun cinsel ve genel davranışları ile ilgili bir anket uygulanmıştır. Tüm yaş gruplarında, günlük bakım merkezlerindeki öğretmen gözlemlerinde ve evde ebeveyn gözlemlerinde çocukların daha çok cinsel davranışlarına önem verilmiştir. Öğretmenler raporlarında daha çok genel davranış problemlerine yer

verilmiştir. Evde az görülen davranışların, günlük bakım merkezlerinde de az rastlandığı ortaya çıkmıştır. Çocuk cinselliğine karşı ebeveyn ve öğretmenlerin oldukça açık olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin % 67' si, öğretmenlerin % 41' i cinsel konularda çocuklarla hiç konuşmadıkları ve yetişkinlerin beşte birinin hiçbir şekilde üreme organları için terim kullanmadıkları ve kızların üreme organlarına birkaç isim verdikleri saptanmıştır. Çocukların evde cinselliği daha çok keşfettikleri vurgulanmıştır.

Larsson ve Svedin (2001) “Ebeveynleri Tarafından Gözlemlenen İsveçli Çocuklardaki Cinsel Davranışlar” başlıklı çalışmalarında çocuk cinsel davranışlarını belirlemek amacıyla, üç-altı yaş 231 çocuğun ebeveynlerinin, çocukların evdeki davranışları ile ilgili anket sorularını (demografik bilgiler, genel bir davranış kontrol listesi, cinsel davranış envanteri ve ebeveynlerin kişisel tavırlarıyla ilgili sorular) cevaplandırmalarını istemişlerdir. İsveçli çocukların gelişimlerine bağlı olarak çok geniş bir yelpazede cinsel davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Bazı davranışların okulöncesi çocuklarının normal örneklem grubunda çok nadiren görüldüğü ortaya çıkmıştır. Çocuklarda cinsel davranış raporlarındaki genel davranışla ilgili bölüm, ebeveynlerin sosyo ekonomik düzeyi, çocuk cinselliğine karşı ailesel tutumlar, aile yapısının açıklığı (openness of family habits) ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Erkek çocukların daha çok mastürbasyon yaptığı, evde ve toplumsal yerlerde cinsel organlarına daha sık dokundukları ortaya çıkmıştır. Kız çocukların ise erkeklerden daha çok nesne ve insanlara karşı vücutlarını ovaladıkları belirlenmiştir. Altı yaşındaki erkek çocukların çıplak resimlere bakma, babanın cinsel organına dokunmaya çalışma, cinsel oyunlar oynarken yaşça daha küçük çocuklara göre daha sıklıkla baştan çıkarıldığı ve çıplaklıktan kaçındığı ama cinsel kelime kullanan diğer çocuklara daha az sıklıkta tepki gösterdiği ortaya çıkmıştır. Altı yaşındaki kızların yaşça daha küçük kızlara göre daha çok cinsel organlarını gösterme eğilimlerinin olduğu saptanmıştır. Her iki cinsiyet için, yaşla birlikte cinsel davranışlarda artış olduğu ve beş yaşta en yoğun olduğu görülmüştür. Ailelerin % 77' sinin erkek ve kız çocukların cinsel organları için klinik bir terim, örtmece (euphemism) veya argo bir ifade kullandıkları ortaya çıkmıştır. Annelerin (% 30) cinsel konularla ilgili babalardan (% 11) daha çok konuştukları ve daha sıklıkla üreme ve doğum konularının konuşulduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin % 14' ü çocuğunun asla cinsel organına dokunduğunu görmediğini, % 88' i çocukların

cinsel duygularının ve meraklarının olmasının normal olduğunu, % 72' si çocukların cinsel oyunlar oynamanın çocuklar için normal olduğunu, % 15' i çocukların cinsel oyunlar oynamanın çocuklar için anormal olduğunu, % 83' ü cinsel oyun oynarken kız ve erkek çocuklara eşit bir şekilde ilgilendikleri ve % 55' inin cinsel oyunlar oynarken çocuklarını yönlendirmeye çalıştıkları saptanmıştır.

Kakavoulis (2001) "Aile ve Cinsel Eğitiminde Ebeveyn Tutumları" başlıklı çalışmasının amacı, Yunanistan'daki çocukların cinsel gelişim ve eğitiminde ailenin rolünde ebeveynlerin tutumları ve bakış açılarını araştırmak ve ailenin rolünü öğretmenlerin, üniversite ve lise öğrencilerinin nasıl değerlendiklerini ortaya çıkarmaktır. Açık ve kapalı uçlu soruların olduğu anket 372 ebeveyne (% 35' i baba ve % 65' i anne), 1027 öğretmene ve 232 öğrenciye uygulanmıştır. Ebeveynler çocukların cinsel gelişim ilgilerinin okul öncesi yıllardan itibaren başladığını ve müstehcen sahnelerin çocukların cinsel davranışlarında olumsuz etkileyeceğine inandıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler ayrıca, cinsel eğitimde yer alan insanların (ebeveyn veya öğretmen) belli kişisel özelliklerin yanı sıra iyi bir eğitim almış olması gerektiğine inandıkları saptanmıştır. Yunanlı ebeveynler ve öğretmenler uygun cinsel eğitimi sağlamada yeterli şartların tatmin edici bir düzeyde olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin % 6' sı sıfır-iki yaşta, % 17' si üç-beş yaşta, % 3' i altı-dokuz yaşta cinsel gelişim ve eğitime başlanması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Ebeveynlerin % 1' i sıfır-iki yaşta, % 3' ü üç-beş yaşta, % 13' ü altı-dokuz yaşta cinsel gelişim ve eğitimde en kritik yaş olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlere evdeki aile üyelerinin çıplak olarak görmelerinin çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimini nasıl etkileyeceğini düşündükleri sorulduğunda, % 32' si pozitif, % 30' u negatif etkileyeceğini ve % 26' sı etkilemeyeceğini ifade etmiştir. Ebeveynlere açık seçik cinsel sahnelerin çocukların cinsel gelişim ve eğitimini nasıl etkileyeceği sorulduğunda, % 1' i pozitif, % 85' i negatif etkileyeceğini ve % 8' i etkilemeyeceğini düşünmüştür.

Rust ve ark. (2000) "Okul Öncesi Çocukların Cinsel Gelişiminde Kız ve Erkek Kardeşlerin Rolü" başlıklı çalışmalarının amacı, okul öncesi çocuklarının cinsiyet gelişiminde kız ve erkek kardeşlerinin rolünü araştırmaktır. Ablası olan 527 kız ve 582 erkek, abisi olan 500 kız ve 561 erkek, 1665 tek çocuk olan kız, 1707 tek çocuk erkek

çalışmaya katılmıştır. Okulöncesi aktivite envanteri ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ağabeyleri olan erkekler ve ablaları olan kızlar aynı cinsiyetteki tek çocuklardan ve karşı cinsiyette kardeşi olan çocuklardan daha çok cinsiyet tiplemesine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ağabeye sahip hem kızlar hem de erkekler daha erkeksi davranışlar sergiledikleri, ablaya sahip olan erkeklerin ve kızların daha kadınsı davranışlara sahip oldukları saptanmıştır.

Davies, Glaser ve Kossoff (2000) “Okul Öncesi Kurumlarında Çocukların Cinsel Oyun ve Davranışları: Kurum Çalışanlarının Algıları, Raporları ve Tepkileri” başlıklı çalışmalarının amacı, okul öncesi ortamlarında/kurumlarında gözlemlenen cinsel oyun ve davranış örnekleri, sıklıkları ve niteliklerini araştırmaktır. 11 okul öncesi kurumundaki 58 çalışan ile görüşme yapılmıştır. Açık uçlu sorular ve 20 farklı varsayımsal senaryodaki çocukların cinsellikle ilgili davranışları ile karşılaştıklarında verecekleri tepkileri çalışanlardan tahmin etmeleri istenmiştir. Cinsel organlar, sınırlı dokunma ve bakma ile ilgili çocukların merakları çoğunlukla gözlemlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca cinsel ilişkiyi taklit etme, cinsel organları çizme davranışları rapor edilmiştir. Çocuklar başka bir çocuğun içine herhangi bir şeyi sokma ve oral-genital (üreme organlarına ait) temas davranışları nadiren gözlenmiştir. Nadiren görülen davranışlar daima endişeye neden olduğu ve bazı müdahalelere yol açtığı belirtilmiştir. Daha çok yaygın davranışlarla ilgili endişe, sıklık, tutum, eşlik eden davranışla ilgili konuşma, çocukla ilgili bilinen diğer bilgiler ekstra faktörlerle ilişkilidir. Gözlenen en yaygın davranışların, diğerlerinin cinsel organlarına dokunma, bir kadının memesine dokunmaya teşebbüs etme, diğer çocuğun cinsel organlarına bakma, kendi cinsel organlarını gösterme olduğu ortaya çıkmıştır. Kurum çalışanları genellikle gözlenen davranışlarla ilgili daha az endişe duyduklarını ifade etmişlerdir.

Friedrich ve ark. (2000) “Cinsel Davranışlarda Kültürel Farklılıklar: Amerikalı ve Hollandalı İki-Altı yaş Çocukları” başlıklı çalışmalarında, Amerikalı bir örneklem grubu (500 çocuk) ve Hollandalı iki örneklem grubu (460 ve 297 çocuk) ile cinsel istismara uğramamış iki-altı yaş çocuklarına “Çocuk Cinsel Davranış Envanteri”nden 25 madde alınarak değerlendirme yapmışlardır. Amerikalı örneklem ile Hollandalı örneklemelerin bir veya ikisi arasında, yedi kız ve beş erkek davranışında önemli farklılıklar bulunmuştur. Dört tanesi hem kız hem de erkekler de vardır (evde cinsel

organına dokunma, memelere dokunma, eliyle mastürbasyon yapma, karşı cinsiyete ilgi gösterme). Rapor edilen davranışlarda, kız ve erkek arasında güçlü farklılıklar her iki ülke için genellikle tutarlı olduğu görülmüştür. Her iki ülke de erkeklerin kızlara göre diğer çocuklara ve yetişkinlere cinsel organlarını daha çok gösterdikleri, evde cinsel organlarına daha çok dokundukları ve elleriyle mastürbasyon yaptıkları ortaya çıkmıştır. Her iki ülkede de, kızların daha çok cilveli bir şekilde(flirtatiously) konuştukları ve karşı cinsin oyuncak seçimini sergiledikleri (exhibit cross-gender toy selection) saptanmıştır. Erken cinsel ve bedensel sosyalleşmenin bir sonucu olarak, Hollandalı çocukların Amerikalı çocuklara göre biraz daha açık bir şekilde cinselliği ifade ettiği belirlenmiştir. Hollandalı ve Amerikan ebeveynlerin cinselliğe karşı tutumları farklı olduğundan, çocuklarını yetiştirme uygulamalarında da değişik olduğu ortaya çıkmıştır.

Sandfort ve Cohen-Kettenis (2000) “Anneleri Tarafından Gözlemlenen Hollandalı ve Belçikalı Çocuklardaki Cinsel Davranışlar” başlıklı çalışmalarında, Friedrich ve diğerleri tarafından geliştirilen “Çocuk Cinsel Davranış Envanteri” nden adapte edilen bir versiyonu kullanılarak çocuk cinsel davranışının anne gözlemleri toplamışlardır. Sıfır- yaşları arasında çocuğu olan 670 anne çalışmaya katılmıştır. Bazı davranışların ortaya çıkması yaş ile birlikte değişiklik göstermektedir. Çocuklar büyüdükçe, bazı davranışların gözlenme sıklığı artarken(karşı cinse ilgi gösterme, doktorculuk oynama, cinsellikle ilgili soru sorma vb.) bazılarının ise (annenin memesine dokunma, tanımadığı yetişkinlere sarılma, diğer kişilerin kıyafetlerini çıkarma vb.)azalmaktadır. Kızlar ile erkekler arasında sadece birkaç davranışın sıklığında farklılık vardır. Erkeklerin kendi cinsel bölümlerine daha sık dokundukları ve elleriyle daha çok mastürbasyon yaptıkları gözlenmiştir. Kızlarda ise doktorculuk oynama, bir obje ile mastürbasyon yapma, vajina ya da anüse bir obje sokma, bebekler ile cinsel davranışları taklit etme davranışlarını sergiledikleri gözlenmiştir.

Schuhrke (2000) “Küçük Çocukların Üreme Organları Hakkındaki Merakları” başlıklı çalışmasının amacı, çocukların vücudu keşfetme sürecini derinlemesine incelemektir. İki-altı yaş grubu 26 çocuk (11 kız ve 15 erkek) ve 25 aile (1 çocuk ikiz) çalışmaya katılmıştır. Dört-altı hafta aralıklar ile aile gözlemleri toplanmıştır. Çocukların diğer insanların üreme organları ile ilgili oldukları belirlenmiştir. Çocukların diğer insanların üreme organlarına olan ilgileri oldukça genel bir olaydır. Diğer

insanların çıplaklığı, erken ilgi oluşumu için en önemli faktördür. Bir çocuğun cinsel merakı için çok genel durumlarda aile içinde üreme organlarının çıplaklığı (Tuvalete gitme veya vücudunu temizleme) çok önemli bir durumdur. Ama tamamen çıplaklık muhtemelen, çocukların ilgileri için esas bilgi sağlamada bir faktör değildir. İki yaşta erkek çocuklarda, üreme organları hakkında ilgi yoğunluğu kız çocuklara göre daha fazladır. Ortalama olarak, erkek çocuklar kız üreme organları hakkında daha az ilgiye ve bilgiye sahipken, kız çocuklar her iki cinsiyet eşit ilgi göstermektedirler. Altı yaşta, cinsiyete ilgide erkek çocuklar kızlara yetişemezler. Kızlar erkeklere göre diğer cinsiyetin vücudunu çizmede daha iyilerdir. Erken çocukluktan okulöncesi yıllarına doğru, üreme organlarına merakta en çok azalma babalar ve erkek çocuklar arasında meydana gelmektedir.

Downie ve Coates (1999) “Ebeveyn-Çocuk Cinsel İletişiminde Cinsiyetin Etkisi: Herhangi bir şey değişti mi?” başlıklı çalışmalarında ebeveyn-çocuk iletişimine cinsiyetin etkisini incelemişlerdir. 371 okul öncesi ve ergenlik öncesi çocuğun ebeveynlerinin, okulöncesi kız ve erkek çocuklarıyla eşit bir şekilde iletişim kurdukları ortaya çıkmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda, annelerin babalardan daha çok iletişim kurduklarını gösterdiği belirtilmiştir. Evdeki cinsellikle ilgili iletişimde, ebeveynlerin öğretme uygulamalarında cinsiyetin etkisi araştırılmıştır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede geleneksel rollere devam ettikleri ve toplumdaki çifte standardı kabul ettikleri saptanmıştır. Ebeveynler erkek çocuklarıyla cinselliğin keşfi ile ilgili konuları konuşurken, kızlarla psikolojik ve koruma ile ilgili konuları konuştukları ortaya çıkmıştır. Babalar yasak kelimelerle ilgili kızlardan çok erkeklerle ve tecavüzle ilgili olarak erkeklerden çok kızlarla konuştukları bulunmuştur.

Menmuir ve Kakavoulis (1999) “Erken Yaşlarda Cinsel Gelişim ve Eğitim: Yunanistan ve İskoçya’daki Okul Öncesi Çalışanlarının Tutumları” başlıklı çalışmalarında iki ülkedeki cinsellik ve cinsel eğitime bakış açıları karşılaştırmışlardır. Cinsiyetler arasındaki cinsel gelişimin ve ilişkilerin, çocukların bütün psikolojik gelişim ve eğitiminde kritik bir yön olduğu ve insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. Cinsellik ve cinsel eğitimle ilgili toplumların düşüncelerinde kültürel etkilerin farklılaştığı düşünülmüştür. Açık ve kapalı uçlu soruların olduğu bir anket kullanılmıştır. 107 İskoçyalı ve 284 Yunanistan okul öncesi eleman çalışmaya

katılmıştır. Her iki ülkedeki okulöncesi elemanları cinsel gelişimin önemli olduğu konusunda, cinsel eğitimin uzun dönem bazı amaçlarında ve cinsel eğitimin ahlaki boyutunda hem fikir oldukları ortaya çıkmıştır. Cinsellik olarak tanımladıkları davranışlar ve uygun cinsel eğitimi sağlamak için eğitimci ve ebeveynlerin özelliklerinin de önemli ölçüde örtüştüğü belirlenmiştir.

Friedrich ve ark. (1998) “Çocuklarda Normal Cinsel Davranışlar” başlıklı çalışmalarının amacı, cinsel istismar ile cinsel davranış arasındaki ilişkinin neden olduğu belirsizliği araştırmak ve normal çocukluk cinsel davranışını anlamaya çalışmaktır. İki-on iki yaşlarındaki ilk bakıcısı bayan olan ve cinsel istismara uğramamış 1114 çocuğun cinsel davranışları değerlendirilmiştir. Çalışmada “Çocuk Cinsel Davranış Envanteri” ve çocuk cinselliği ile ilgili anne tutumları, çocuğun sosyal olgunluğu, ailenin cinselliği (family sexuality), aile baskısı ve günlük bakım merkezinde çocuk bakımına ayrılan süreyi değerlendiren bir anket kullanılmıştır. Çocuklarda en çok sıklıkla görülen davranışları kendini uyarıcı davranışlar, teşhircilik ve kişisel sınırlarla ilişkili davranışlar olduğu ve daha az sıklıkla olan davranışların ise müdahaleci davranışlar olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsel davranışların çocuğun yaşı, annenin eğitimi, aile cinselliği, günlük bakım merkezinde çocuk bakımına ayrılan süre ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsel davranış ile yaş ters bir ilişki içinde olduğu, cinsel davranışın hem de kız ve erkek için beş yaşta en yoğun olduğu ve sonra yedi yaş civarı azaldığı belirlenmiştir. İyi eğitilmiş ailelerin cinselliğe bakış açısı daha liberal olduğundan çocuklarındaki cinsel davranışları tepki vermede daha rahat oldukları saptanmıştır. Çocuklardaki cinsel davranışlarla günlük bakım merkezinde çocuk bakımına ayrılan süre ile ilişkisi daha az belli olduğu ortaya çıkmıştır.

Kakavoulis (1998) “Erken Çocukluk Cinsel Gelişim ve Eğitimi: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Tutumlarının belirlenmesi” başlıklı çalışmasının amacı, okul öncesi öğretmenlerinin cinsel gelişim ve eğitimin belli konularındaki tutum ve inançlarını araştırmaktır. Yunanistan’da, üç-beş yaş çocuklarıyla çalışan, tecrübeli anaokulu öğretmenleri, açık ve kapalı uçlu soruların bulunduğu bir anketi cevaplandırmışlardır. Erken yaşlardaki cinsel gelişim ve eğitimin önemi, cinsel gelişimi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler, cinsel eğitimin hangi yaşta başlaması gerektiği, cinsel eğitimin amaçları ve cinsel eğitimi verecek kişinin özellikleri vurgulanmıştır. Anaokulu

öğretmenlerinin % 70' i uygun cinsel gelişim ve eğitimin çocuk için çok önemli olduğunu, % 84' ü beş yaşından önce cinsel eğitime başlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Aileler tarafından uygun bir şekilde cinsel eğitim verilmesi ve çocukların sorularının uygun ve zamanında yanıtlanmasının çocuk cinsel gelişim ve eğitimini olumlu yönde etkilediği ve boşanma, baskı ve yasaklar, uygun olmayan modeller, iletişim yetersizliği, önyargı ve klişeler, medya gibi bazı faktörlerin de olumsuz yönde etkileyebildiği belirtilmiştir. Çocuğa cinsel eğitim veren kişinin konu ile ilgili bilgi sahibi olması (% 40), çocuklarla iyi iletişim kurabilmesi (% 32) ve model olma, özsaygı, ahlaklı olma gibi bir takım kişilik özelliklerine sahip olması (% 28) gerektiği öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenler cinsel eğitimin, erken yaşlarda çocukların rol ve ihtiyaçlarını anlamalarına yardımcı olması gerektiğini vurgulamışlardır. Cinsel eğitimin iki cinsiyet arasındaki farklılıkları, cinsel rol ve kimlik gelişimi, kişilerarası ilişkileri, sağlıklı kişilik gelişimi, tehlikelerden ve travmalardan korunma, duygusal denge gelişimi gibi konuları içermesi gerektiği belirtilmiştir.

Sterling (1998) “Bebek ve Çocuklarda Psikoseksüel Gelişim” başlıklı çalışmasının amacı çocuklara bakım veren kişiler için bebeklerde ve çocuklardaki psikoseksüel gelişimle ilgili bilgi vermektir. Erken çocukluk eğitimcilerinin çoğu kez çocukları cinsel varlık olarak görmedikleri belirtilmiştir. Okulöncesi çocuklarının anatomik cinsel farklılıklarla ilgili kafaları çoğu zaman karışık olduğu, çocukların vücutlarının cinsel bölümlerinin isimlerini bilmek istedikleri ve ara sıra yapılan mastürbasyonun normal olduğu vurgulanmıştır. Opedial dönem çocuklarının özellikleri, kız ve erkek oyun tercihleri, cinsellik ve cinsiyet hakkında erken bilişsel aşamalar, oyun ve seçimlerde cinsel farklılıklar, oyuncak tercihleri, cinsel klişeler, akran etkileri, televizyondaki kadın-erkek farklılıkların vurgulanması gibi konular tartışılmıştır. Sağlıklı psikoseksüel gelişim için bakıcılara ipuçlarına yer verilmiştir.

Geasler, Dannison ve Edlund (1995) “Çocukların Cinsel Eğitimi: Ebeveyne Ait Kaygılar” başlıklı çalışmalarında, sıfır-beş yaş arası çocukları olan 12 baba ve 16 anneden oluşan dört odak grupta görüşme yapmışlardır. Aileleri ilgilendiren konuların cinsel eğitimi zamanlama, sosyal etkinlikleri düzenleme, özellikle kendi çocuklarının eğitimlerinde rahat hissetme, kendi ebeveynlerinden daha iyi olmayı istemeyi içerdiği belirtilmiştir. Araştırmacılar ebeveyn kaygılarını beş kategoriye indirmişlerdir. İlk iki

kaygı zamanlama sorunu ile ilgilidir. Tüm gruplarda ebeveynler çeşitli yaş gruplarındaki çocuklarına sağlamaları gereken cinsellikle ilgili bilgilerin ne kadar ve ne tür olması gerektiği ile ilgili kaygılarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler ayrıca yaşa uygun olmayan cinsellikle ilgili konuları içeren reklam ve komedileri izledikten sonra, çocuklarının spontane olarak sordukları soruları cevaplamada rahatsızlık duyduklarını rapor etmişlerdir. Üçüncü kaygı başkalarının çocukları olduğunda ebeveynlerin ne yapmaları gerektiği konusuyla ilgili olduğu belirtilmiştir. Ebeveynler kendi çocukları için cinsel eğitimle ilgili rahat oldukları halde, başka kişilerin çocukları söz konusu olduğunda diğer ebeveynlerin hoşuna gitmeme olasılığından dolayı kaygılandıkları saptanmıştır. Cinsel rol beklentileri, hem çocukların davranışları hem de ebeveyn sorumlulukları açısından tüm gruplarda bir kaygı olarak tanımlanmıştır. Odak gruplarında babalardan çok anneler çocukları ile mastürbasyon konusunu konuştukları belirlenmiştir. Genel olarak, hem annelerde hem de babalarda erkek çocuklarından çok kız çocuklarıyla mastürbasyon konusunu konuşurken rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Beşinci kaygı olarak, anne babaların cinsel eğitimciler olarak kendi ebeveynlerinden daha iyi olmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin, cinsellikle ilgili verilecek bilginin miktarı ve cinsel eğitimin zamanlama konusunda çok emin olmadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çok erken ve çok bilgi verme konusunda endişeli oldukları belirtilmiştir. Sosyal fenomenlerin çok güçlü olduğu, bazı ailelerin kendileri ya da çocukları hazır olmadan önce çocukların cinsel eğitim sorumluluğunu aldıkları vurgulanmıştır. Ayrıca ebeveynler cinsiyet açısından uygun olarak neyi gördükleri ile ilgili bilinçli gördükleri ortaya çıkmıştır (Geasler, Dannison ve Edlund, 1995).

Lu (1994) “Tayvan’da Küçük Çocukların Cinsel Eğitimine Karşı Ebeveynlerin Tutumları ” başlıklı çalışmasında, Tayvanlı ebeveynlerin çocuklarının cinsel eğitimi hakkındaki görüşlerini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma Kuzey Tayvan’da üç ayrı okul öncesi kurumundaki üç-beş yaş grubu çocukların ebeveynleri arasından rastgele seçilmiş 97 Tayvanlı aile ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, ebeveynlerin yaşları ve eğitim düzeyleri, cinsel konulara karşı olan tutumlarını etkilemek olduğu saptanmış, genç ve eğitilmiş ailelerin diğer gruplara göre daha hoşgörülü davrandıkları bulunmuştur. Araştırmada birçok Tayvanlı aile, çocuklarının

cinsel eğitime ihtiyacı olduğu konusunda hem fikir olup, evde ve okul öncesi kurumlarda çocuklara cinsel eğitim verilmesini önererek çocuklarının cinsel eğitim konusunda pozitif tutum kazanmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Ailelerin % 52.9' u ise kendilerini cinsellik hakkında bir konuşma yapmakta yetersiz hissettikleri ve % 87.9' u cinselliğin ve ahlakın birbirinden ayrı olması gerektiğine inandıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılanların %70.1' i Tayvan'da uygulanmakta olan cinsel eğitimin yetersizliğini belirtmişler, bu eğitimin çok tutucu olduğunu ve bunun değişmesi gerektiğine inandıklarını ifade etmişlerdir.

Deehan ve Fitzpatrick (1993) "Ebeveynleri Tarafından Algılanan Normal Çocukların Cinsel Davranışı ve Bilgisi" başlıklı çalışmalarında, farklı sosyal geçmişleri olan, üç-on iki yaşlarında çocukları olan 84 ebeveyn (62 anne ve 22 baba) ile görüşme yapılmıştır. Çalışmaya geçmişlerinde çocuk istismarı veya çocuk ihmal şüphesi olan aileler dahil edilmemişlerdir. Ebeveynlerin büyük bir kısmı, çocuk cinsel konularında esas ve en önemli bilgi kaynağı olarak anneleri gördüklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler cinsel konularla ilgili çocukları ile rahat bir şekilde konuşabileceklerine inandıkları ve çoğunun detaya girmeden üreme konuları ile ilgili genel bilgileri çocuklarına verdikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynler okulöncesi dönemdeki kardeşlerinin banyosu veya bebek bezinin değiştirilmesi sırasındakiler hariç, çocuklarının diğer kişilerin cinsel organlarına çok az ilgi gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerden birkaçı çocuklarının mastürbasyon yaptığının farkında olduklarını, bununla birlikte bazıları erkek çocuklarının cinsel organlarını "sinirli işe yaramaz" ("nervous fiddling") şeklinde bahsettiklerinin farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Erkeklerin % 14' ü ve kızların % 44' ü ebeveynlerinin çocukların cinsel organlarını tanımlamada kullandıkları kelimelerin (doğru veya argo) ne olduğunun farkında olmadıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler üreme konuları hakkında çocukları ile genel bir şekilde konuşabiliyorken cinsel davranışlar hakkında belli detayları tartışamama eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Elrod ve Rubin (1993) "Cinsel İstismarı Önleme Eğitiminde Ebeveyn Katılımı" başlıklı çalışmalarında, ebeveynlerin çocukların cinsel istismarı ile ilgili bilgileri, çocukları için birincil önlem ve kendilerinin eğitimlerinin yararını incelemişlerdir. Okul öncesi eğitim kurumlarında ve çocuk bakım merkezlerindeki çocukların anne ve

babaları ile görüşülmüştür. 50 anne ve baba çalışmaya katılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının ilk eğitimcileri olmak istedikleri, fakat önemli cinsel istismar konularında yetersiz bilgiye sahip olduklarını ve sadece en az tehlikeli olan konuları tartışmayı planladıkları belirlenmiştir. Anne ve babaların medyadan cinsel istismar ile ilgili bilgi elde ettikleri saptanmıştır. Bununla birlikte, ebeveynlerin önleme eğitimi için kaynaklara başvurdıkları ve birçok yönetime açık oldukları belirlenmiştir. Bağımsız bir değişken olarak, ebeveyn cinsiyetinin, cinsel istismar bilgi kaynaklarında, çocukları için tercih ettikleri eğitimlerinde, okul öncesi yaşlar veya diğer zamanlar ile ilgili bilgi edinmede, çocuklar için uygun konuların türleri ve sayıları bakımından, ebeveynlerin tartışmayı planladıkları konuların sayıları açısından, bir ebeveyn programı için en çok cevaplayıcı olabilecek ebeveyn kaynaklarında ve ebeveyn programlarını katılımda ebeveyn kararlarındaki faktörlerde önemli farklılıklara neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Nolin ve Petersen (1992) “Ebeveyn-Çocuk İletişiminde Cinsiyet Farklılıkları İle İlgili Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarında, cinsellik ile ilgili cinsel-sosyal unsurların etkileşimi ve ahlaki tartışmaları ayrıca cinsiyet farklılıkları, 84 anne-baba-çocuktan toplanan anket verileri kullanılarak incelemişlerdir. Cinsel tartışmalarda, ebeveyn-kız çocuğu iletişimi ebeveyn-erkek çocuk iletişiminden daha geniş kapsamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca cinsiyet farklılıklarının gerçekçi ve ahlaki tartışmalar için en belirgin fark yaratan unsur olduğu saptanmıştır. Aile cinsel eğitiminde kız ve erkek çocuk farklılığı, büyük ölçüde anne tarafından üstlenilen daha büyük bir rol nedeniyle olduğu tahmin edilmiştir. Ebeveynlerle iletişim yetersizliği, cinsel davranış için daha az belli aile normları oluşturduğu için, erkek çocuklar nedensel/tesadüfi (causal) cinsel karşılaştırmada kültürel mesajlara daha duyarlı olabilecekleri tespit edilmiştir. Cinsellikle ilgili aile iletişiminde, cinsiyet farklılıklarının cinsel çifte standarttan kaynaklanmış olabileceği belirtilmiştir.

Fraley ve ark. (1991) “Erken Cinsel Organları Adlandırma” başlıklı çalışmalarında, cinsel organları ile ilgili çok az bilgi verilen genç kız çocuklarının klinik izlenimlerini incelemişlerdir. Cinsel organları ile ilgili soru soran bir-dört yaş arasındaki 117 çocuk ve anneleri çalışmaya katılmıştır. Örneklem grubunu etnik ve sosyoekonomik olarak heterojen olan yaş ortalaması 26 ay olan 63 kız ve yaş ortalaması

29 ay olan 54 erkek çocuk oluşturmıştır. Birçok çocuğun argo kelimeleri kabul edildiği halde, ne erkeklere ne de kızlara anatomik olarak standart cinsel organ terimi verilmediği ve bununla birlikte, kızların erkeklere göre daha az olasılıkla cinsel organları için bir terimle karşılaştıkları saptanmıştır. Cinsel organlar için karşılaştığı isimler, ebeveynin eğitim düzeyi, yetişkin erkek çıplaklığı ile karşılaşma, karşı cinsiyetten kardeşi olma gibi belli aile şartları ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Sağlık uzmanlarının çocuğu rutin fizik muayene sırasında cinsel organlarla ilgili doğru bilgi aktararak, erken cinsel eğitime katkıda bulunma fırsatlarının olduğu vurgulanmıştır.

Picariello, Greenberg ve Pillemer (1990) “Çocukların Cinsiyetle İlişkili Renk Klişeleri” başlıklı çalışmalarında, dört ayrı çalışma yürütmüşlerdir. İlk çalışmada, 54-72 aylık dokuz kız ve yedi erkek, 39-58 aylık sekiz kız ve dokuz erkek, on yetişkin (5 bay ve 5 bayan) ve üç maskülen, üç feminen renkte oyuncak domuz kullanılmıştır. Birinin cinsiyetini tahmin etmede, çocukların renkleri kullandıkları görülmüştür. Açık pembe, koyu pembe ve eflatun feminen renkler, lacivert, kahverengi ve kestane rengi maskülen renkler olarak belirlenmiştir. Yetişkinlerin renk klişeleri ile çocukların renk klişelerinin son derece tutarlı olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci çalışmada, 41-52 aylık yedi kız ve sekiz erkek, 54-68 aylık sekiz kız ve sekiz erkek, 65-84 aylık 11 kız ve 12 erkek ve 78-97 aylık on kız ve 12 erkek olmak üzere toplam 76 çocukla yürütülmüştür. Altı maskülen desen çizimi (1.oyuncak araba ve kamyon, 2. oyuncak alet takımı, 3.itfaiye arabası, 4.polis arabası ve rozet, 5.gürültülü müzik aletleri, 6.geniş bir kutu ve ağırlıklar) ve altı feminen desen çizimi (1.Raddley And ve Andy oyuncak bebekler, 2.oyuncak yemek pişirme sepeti, 3.hemşire kebi, termometre, bandaj kutusu, 4. öğretmen masası, tahta ve kitap, 5.gözyaşı damlası ve kağıt mendil kutusu, 6. bebek) kullanılmıştır. Elbise renkleri diğer çocukların cinsiyetlerini algılamalarını etkilediği tespit edilmiştir. Üçüncü çalışmada ise ikinci çalışmadaki çocuklar dokuz ay sonra ziyaret edilmiştir. Aynı materyallerle ve 40-51 aylık yedi erkek ve yedi kız, 58-64 aylık yedi erkek ve dokuz kız, 65-80 aylık 12 erkek ve 11 kız, 74-91 aylık 12 erkek ve 10 kız çocukla çalışma yapılmıştır. Çalışma üçte en yüksek klişelerin olduğu itafiyeye aracı, oyuncak alet takımı ve ağırlıklar (maskülen oyuncaklar), hemşire objeleri, oyuncak bebek (feminen oyuncaklar) kullanılmıştır. Klişelerdeki artış yaşla ilgili olduğu

saptanmıştır. Dördüncü çalışmada, 61-83 aylık 23 erkek ve 25 kız bölgesel anaokuluna kayıtlı ve 49-61 aylık 24 erkek ve 24 kız özel anaokuluna kayıtlı toplamda 96 çocukla çalışma yürütülmüştür. Yapılan dört çalışma sonucunda, toplumda egemen olan cinsiyet ve renklere bağlı sosyal klişelerin, birini algılama ile ilgili izlenimlerde kıyafet renginin etkisinin çocuklarda da görüldüğü ortaya çıkmıştır. Günlük durumlarda, kıyafet rengine dayalı tahminler, cinsiyete dayalı tahminlerden daha az doğru olduğu belirlenmiştir. Genç çocuklar, cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılıklarla ilgili bilgi sahibi olmadan önce bile, cinsiyetin özelliklerinin tanımlamalarından biri olan kıyafet rengini tanımlayabilmişlerdir. Çocuklar büyüdükçe, gözlemlenebilen ikincil kritik özelliklerden ziyade biyolojik özellikleri öğrendikleri belirlenmiştir. Renk klişeleri, akran sosyalleşme sürecine katkı sağlama gibi davranışlar ile ilgili ilk tahminleri etkilediği düşünülmektedir.

Albert ve Porter (1988) “Çocukları Cinsel Rol Stereotipi: Psikolojik Modellerin Sosyolojik Bir Araştırması” başlıklı çalışmalarının amacı, cinsel rol gelişimin interaktif modellerini, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişimle ilgili öngörülerini sosyolojik olarak incelemektir. Dört-beş-altı yaşlarındaki 1264 okul öncesi çocukla çalışmışlar ve çocukların cinsel rol stereotipilerinin yaş, cinsiyet ve ırkla önemli derecede ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Yaşın artmasıyla, çocuklar kız ve erkek cinsel rolleri ile klişe davranış örneklerini ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca çocukların kendi cinsiyetlerindeki kişilerle cinsel rol stereotipilerinin ilişkili olduğu saptanmıştır.

Stevenson ve Black (1988) “Babanın Yokluğu ve Cinsel Rol Gelişimi: Bir Meta Analiz” başlıklı çalışmalarında, babası olan ve olmayan çocukların cinsiyet tipinin (sex typing) ölçümelerini karşılaştırmışlardır. Sıfır-altı yaş, yedi-on iki yaş, on üç –on yedi yaş, on sekiz ve üzeri, 116 erkek ve 48 kız babası olan ve olmayan çocuklar karşılaştırılmıştır. Ayrıca, kadınlık ve erkeklik, ebeveyne ait tanımlar, stereotip meslek seçeneklerinde, saldırganlık ve bağımlılık ölçümleri yapılmıştır. Babası olan ve olmayanlar arasındaki genellenebilir farkların kızlarda dikkat çekici bir biçimde olmadığı bulunmuştur. Okulöncesinde babaları olmayan erkek çocuklar ile aynı yaş grubundaki babaları olan erkek çocukları karşılaştırıldıklarında, daha az stereotipik (stereotypical) aktivite ve oyuncak seçimi yaptıkları tespit edilmiştir. Babaları olan

erkek çocuklarla, yaşça daha büyük babası olan erkek çocukları karşılaştırıldığında, belli davranışlarda özellikle de saldırganlık açısından daha çok stereotipik (stereotypical) oldukları bulunmuştur.

Weinraub ve ark. (1984) okul öncesi dönem çocuklarında cinsel rol stereotipleri, cinsiyeti tanımlama, cinsel kimlik, cinsiyete göre oyuncak tercihlerinin farkına varma, ortaya çıkma ve gelişimini incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada 26–31–36 aylık 71 çocuklar incelenmiş ve “Peabody Picture Vocabulary Test” uygulanmış ve cinsiyete dayalı oyun tercihlerini saptamak için gözlem ve görüşme ile yapmışlardır. Cinsiyeti tanımlama, cinsel kimlik, cinsiyete özgü oyuncak tercihleri, yetişkin cinsel rol farklılıklarının farkındalığı 26 aylık çocuklarda önemli derecede gözlenmiştir. 26 aylık çocukların çoğunluğunda, sözel cinsiyet tanımlama saptanmıştır. 31 aylık çocukların çoğunluğunda ise, sözel ve sözel olmayan cinsel kimlik özellikleri gözlenmiştir. 36 aylık çocukların çoğunluğunda, yetişkin cinsel rol farklılığının ayırmsanması ve sözel olmayan cinsiyeti tanımlama gözlenmiştir. Çocukların oyuncaklarında cinsel farklılıkların ayırmsamasına ilişkin tüm yaş gruplarında herhangi bir kanıt bulunmamıştır. Çocuk oyuncaklarında cinsel rol farklılık ayırmsaması ile yetişkin cinsel rol farklılıkların ayırmsaması arasında bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyete dayalı oyuncak tercihleri, cinsel rol farklılıkları farkındalığı ile ilişkili olmadığı fakat cinsel kimlikle ilişkili olduğu saptanmıştır. Cinsel rol gelişim yordayıcıları, annenin iş durumu, babanın kişisel özellikleri, kadınlara karşı tutumlar, evdeki cinsiyete dayalı aktiviteleri içerdiği belirlenmiştir.

Gartrell ve Mosbacher (1984) “Çocukların Cinsel Organlarını Adlandırmadaki Cinsiyet Farklılıkları” başlıklı çalışmalarında, çocukların insan cinsel organlarının anatomi bilgilerini geriye dönük olarak (retrospektif olarak /retrospectively) incelemişlerdir. Bu konu ile ilgili anketi 223 yetişkin cevaplamıştır. Erkeklerin % 39.8’ i ve kadınların % 29’ u çocukken erkek cinsel organının doğru anatomik isimlerini öğrendikleri bulunmuştur. Buna karşın, kadınların % 6.1’ i ve erkeklerin % 17.7’ si kadın cinsel organlarını doğru isimlerini öğrendikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu çocukken kadın cinsel organı için ya isim öğrenmemiş yada üstü kapalı/edepli isim (euphemisms) öğrenmiş oldukları saptanmıştır. Erkek katılımcılar 11.5 yaş ortalaması ile erkek cinsel organı için tam bir kelime kazanmışken, kadın

katılımcıların 15.6 yaş ortalamasına kadar kadın cinsel organı için anatomik kelimeyi tamamlamamadıkları ortaya çıkmıştır.

Abramson, Moriuchi ve Perry (1983) “Cinsel Eğitimle ilgili Anne Babaya Ait Tutumlar: Çok Kültürlü Farklılıklar ve Ortak Değişken Denetimleri” başlıklı çalışmalarında, anne babaya ait tutumlarda ve çocukluk cinsel eğitim deneyimlerinde çok kültürlü farklılıkları incelemişlerdir. Anne baba tutumları ve deneyimleri, kültürel olarak belirlenmiş normların iletilmesinde bir araç olarak önemli olduğu için çalışmada izole edilmiştir. Bu çalışmada aynı zamanda, birbirine bağlı değişkenler ile farklılıkları açıklama açısından kültürler arasındaki insanların oluşturdukları farklılıklar araştırılmıştır. Bir-on yaş arası çocukları olan ve dört kültürden olan 87 Amerikalı çift (18 Japon, 27 Kafkas, 20 Zenci ve 22 Meksikalı) çalışmaya dâhil edilmiştir. Anne babaya ait demografik bilgiler ve cinsel eğitimin dört yönü (1. çocukları ile özel cinsel konuları tartışırken ebeveyn rahatlığı, 2. çocuklara farklı yönleriyle cinselliği hangi yaşta öğreteceği ile ilgili ebeveyn inançları, 3. çocukları ile cinselliği tartışma deneyimleri ve 4. daha nitel bilgi alabilmek için açık uçlu sorular) ile ilgili soruların olduğu bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, cinsel konuları tartışırken ebeveynlerin rahatlığı ile ilgili soruların cevaplarında dikkat çeken nokta: Meksikalı-Amerikalı aileler çocuklarıyla mastürbasyon, cinsel ilişki ve çıplaklık gibi konuları tartışırken çok rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak, araştırmanın en belirgin ve tutarlı bulgusu, ortak değişken kontrollerinin önemini ileri sürmüştür. Bulguların çoğu annenin dindarlığı ya da babanın eğitim gibi birbirine bağlı demografik değişken tarafından etkilenmiştir.

Koblinsky ve Atkinson (1982) “Çocukların Cinsel Eğitimi için Ebeveyn Planları” başlıklı çalışmalarının amacı, okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin insan cinselliği ile ilgili 15 konu hakkında çocukların eğitimi için gelecek planlarının ne olduğunu belirlemektir. 82 anne ve 70 babaya cinsel eğitim uygulamalarına yönelik sorularının olduğu bir anket uygulanmıştır. Ailelerin çocuklarıyla en çok konuştukları konu olarak doğum, üreme ve vücut farklılıkları belirlenmiştir. Ailelerin çocukları ile en az konuştukları konuların kürtaj, homoseksüellik, menstrüasyon, mastürbasyon, rüyada boşalma olduğu saptanmıştır. Ebeveynler okulöncesi (üç-altı yaş) süresince yasak kelimeler, vücut farklılıkları, doğum, üreme ile ilgili konuları tartışmayı planlamış

oldukları belirlenmiştir. Ebeveynler kızlardan çok erkeklerle tartıştıklarında daha rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin kızlara daha çok bilgi vermeleri gerektiğini inandıkları düşünülmüştür. Menstrüasyon, cinsel ahlak ve kürtaj konuları için çocukların cinsiyetleri ile ebeveynin cinsiyeti arasındaki etkileşimler olduğu ortaya çıkmıştır. Anneler her iki cinsiyetteki çocuklarıyla menstrüasyonu tartışırken eşit bir şekilde rahat hissettikleri, babaların kızlardan çok erkeklerle bu konuları konuşurken daha rahat olacakları tahmin edilmiştir. Babalar kızların cinsel eğitiminde annelere göre daha az katıldıkları ortaya çıkmıştır. Hem anneler hem de babalar bazı konuların ergenliğe kadar ertelenmesinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Roberts ve Holt (1980) “Cinsellik İle İlgili Ebeveyn-Çocuk İletişimi” başlıklı çalışmalarında, ev ortamında cinsel öğrenme sürecini belirlemeye çalışmışlardır. Üç-on bir yaş çocukları ve ebeveynleri ile çalışma yürütülmüştür. Çocukların çoğu, hem kızlar hem de erkekler, annelerine cinsel konularla ilgili soru yöneltmişlerdir. Anne ya da babanın her ikisi de, çok az oranda evlilik öncesi cinsel ilişki, cinsel hastalıklar ve doğum kontrolü konularını çocukları ile tartıştıkları belirtmişler ancak ergenlik öncesi çocukların bu konuları konuşmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Çoğu ebeveyn, cinsellik konusunun açılması için çocuklarını beklediklerini ve ebeveynlerin bazıları geleneksel cinsiyet rolleri, özellikle çocuk yetiştirme ile ilgili olarak memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Fagot (1978) “Ebeveynlerin Oyun Çocuklarına Tepkilerinde Cinsiyetin Etkisi” başlıklı çalışmasında 50 aile belirlemiş, 46 çocuk davranış kontrol listesi 19 ebeveyn tepkisine göre evde gözlem yapmıştır. Çocuğun cinsiyetinin ya da davranışlarının, ebeveynlerin gösterdikleri tepkileri etkileyip etkilemediğini karar vermede, çocuğun belli davranışlarına karşı ebeveynlerin tepkilerini nötr, pozitif ya da negatif olarak kategorize edilen ebeveynler davranışları incelenmiştir. Çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun davranışları tercih ettiklerinde ebeveynlerin çocuklara daha uygun tepki gösterdikleri, karşı cinsiyetin davranışlarını tercih ettiklerinde negatif tepki gösterdikleri tespit edilmiştir. Kızlar daha hareketli, geniş oyunlar oynadıklarında negatif tepki, yetişkinlere göre ve bağımlı davranışlar sergilediklerinde pozitif tepki almışlardır. Saldırgan davranışlar için kızlara ve erkeklere karşı tepkilerde herhangi bir farklılık yoktur. Erkekler bloklarla, manipüle edilebilen nesnelerle, ulaşım oyuncakları ile

oynarken, kızlar bebeklerle oynama, dans etme, yardım isteyen erkeklere yardımcı olma gibi davranışlar sergilemişlerdir. Ebeveynler, kızlardan çok erkeklerin oyunlarına katılmışlardır. Ebeveynlerin, kızlara daha çok ödül verdikleri ve eleştiri yaptıkları ortaya çıkmıştır. Annelerin babalara göre çocukları daha çok eleştirdikleri ve babaların annelere göre daha çok uygun olan cinsiyet tiplerini ilgilendikleri belirlenmiştir. Ödül verme, oyuna katılma, rehberlik, fiziksel rahatlık sağlama pozitif tepki, eleştiri, sınıflandırma, oyunu durdurma, fiziksel ceza negatif tepki ve gözlem, etkileşimde bulunma nötr tepki olarak ebeveynlerden tarafından sergilenmiştir.

Smith ve Daglish (1977) “ Ebeveyn ve Bebek Davranışlarındaki Cinsiyet Farklılıkları” başlıklı çalışmalarında, 32 ailenin evlerinde gözlem yapmışlardır. 12-24 aylık 16 kız ve 16 erkek çocuk ve ailesi çalışmaya dahil edilmiştir. Erkek çocuklar daha aktif oyunlar, ulaşım oyuncakları ve genellikle aileler tarafından yasaklanan sandalyeye tırmanma gibi yasak oyunları oynamayı tercih ettikleri, kız çocukların ise daha çok yumuşak oyuncaklar, bebekler ile oynamayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. 12-24 aylık çocukların cinsiyet farklılıkları hissedilir bir şekilde artmadığı düşünülmüştür. Ebeveynlerin kızlardan çok erkekleri cezalandırdıkları ve annelere göre babaların, daha çok oyuna katıldıkları belirlenmiştir. Oyuncak bebeklerle oynama, süsleme, kıyafet değiştirme aynaya bakma, sessizce oturma, dans etme vb. feminen davranışlar olarak, aktif oyunlar, ulaşım oyuncakları ile oynama, saldırgan davranışlar, yaralanma, düşme vb. maskülen davranışlar olarak tanımlanmıştır.

Bernstein ve Cowan (1975) “Bebeklerin Nasıl Olduğu İle İlgili Çocukların Düşünceleri” başlıklı çalışmalarında, üç-dört yaş, yedi-sekiz yaş ve on bir -on iki yaş gruplarında 20 kız ve erkek çocukla görüşme yapmışlardır. Fiziksel kimlik korunumu, fiziksel nedensellik ve yeni bir sosyal kimliği belirlemede, Piaget-tipi görevler çocuklara verilmiştir. Verilen tüm görevlerde performanslar yaşla birlikte sistematik bir biçimde artmıştır. Çocukların tüm görevlerde tam olarak, aynı bilişsel düzeyi sergileme eğilimi içinde oldukları saptanmıştır. Çocukların bebeklerin nasıl olduğu ile ilgili görüşleri, kimlik kavramları, fiziksel ve sosyal nedenselliğin matris düzeyinde gömülü bir Piaget (Piagetian) gelişimsel bölümünü takip eder gibi görünmekte olduğunu belirtmişlerdir. Üç-dört yaş birinci düzey çocukların büyük bir kısmı, bir bebeğin her zaman mevcut olduğuna inanmaktadırlar, fakat annenin vücudunda nasıl olduğu ile

ilgili farklı düşünceleri vardır. Bazılarının bebeklerin daima anne karnında oldukların inandıkları, bazılarının ise aynı formdaki başka bir yere yerleştirildiğini ve sonra bir şekilde anneni karnına girdiğini, bazıları hala dönüşümleriz bir serisi ile ilgili düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Kreitler ve Kreitler (1966) “ Çocukların Cinsellik ve Doğumla İlgili Görüşleri” başlıklı çalışmalarının amacı, cinsiyet farklılıkları ve bebeklerin oluşumu hakkında çocukların bilgi ve görüşlerini incelemektir. Bir anket aracılığıyla, dört-beş buçuk yaş grubundaki Kuzey Afrikalı ve Asya Kökenli Avrupalı ve Amerikalı 185 çocukla görüşme yapmışlardır. Çocukların cinsiyet farklılıkları hakkındaki bilgi düzeyleri ve cinsellik hakkında konuşmaya hazır olma durumu, genellikle, tahmin edilenden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bebeğin oluşumu ile ilgili çocukların üç teorileri vardır. Bunlar: Bebekler annelerin yediği bir yiyecekten dolayı anne karnında oluşur; bebek daima anne karnında mevcuttur; bebekler anneler tarafından yutulmuş olmalıdır şeklindedir.

BÖLÜM III

3.1 YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem ile araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde uygulanan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada altı yaş çocuklarının anne- babalarına uygulanacak “cinsel gelişim ve eğitim” programının anne- babaların cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgilerine etkisinin incelenmesi amacıyla deneme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın modelinin düzenlenmesinde deneme yaklaşımı kullanılmıştır. Deneme modelleri; neden- sonuç ilişkilerin belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleri olduğu için bu yaklaşım seçilmiştir. Bu bulguları ortaya çıkarmak için bir gruba ön test-son test deseni model seçilmiştir. Tek bir grup uygulama öncesi ve sonrasında ölçülür. İlk ölçüm ön test, ikinci ölçüm son testtir. Yansız belirleme grupları oluşturmada kullanılır. Yansız (randomized) ön test – son test kontrol grubu deseni, altı yaşında çocuğu olan ailelerin cinsel gelişim ve eğitim bilgileri, uygulanacak olan anket çalışması ile hazırlanan cinsel gelişim ve eğitim programının etkililiği araştırılmıştır. Araştırma nicel bir araştırmadır.

3.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim öğretim yılı, Aydın ili Nazilli ve Kuyucak ilçesi okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden, altı yaş çocukları olan 448 anne – baba oluşturmaktadır. Örneklem oluşturulurken, rastgele örnekleme türünden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında Aydın ili Nazilli ve Kuyucak ilçelerinden rastgele üç bağımsız anaokulu ve bir ilköğretim okulu seçilmiştir. Aydın ili Nazilli ilçesindeki bağımsız anaokulları (Latife Hanım ve Nazlı Kız Anaokulu), ilköğretim okulu (Cumhuriyet İlköğretim Okulu), Aydın ili Kuyucak ilçesi bağımsız anaokulu

(Kuyucak Anaokulu) rastgele örnekleme ile belirlenmiştir. Belirlenen bağımsız anaokulları ve ilköğretim okulundaki altı yaş grubu çocukların anne babalarından eğitime katılmaya gönüllü ve istekli olan ebeveynler örnekleme oluşturmuştur. Bağımsız anaokullarındaki ve ilköğretim okulundaki altı yaş grubu çocuğu olan 46 anne ve 31 baba çalışmaya katılmıştır.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" aracılığı ile toplanmıştır. Anket soruları uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde anne- baba ile ilgili demografik bilgiler ile ilgili yedi soru, ikinci bölümde anne – babanın cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgileri ile ilgili 55 soru yer almıştır. İkinci bölümde bazı çocuk cinsel davranışları, çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili 49 maddenin olduğu kısımda "Doğru", "Yanlış" ve "Bilmiyorum" seçenekleri yer almıştır. "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" EK-2 yer almaktadır.

3.1.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında, ilk olarak rastgele belirlenmiş olan okullarda uygulama yapabilmek için Aydın İ Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmış ve daha sonra okul müdürleri ile görüşülerek uygulama yapılabilecek uygun gün ve saatler belirlenmiştir. "Çocuğun Cinsel Eğitimi" programı 2010–2011 eğitim öğretim yılı I. döneminde 29 Kasım- 22 Ocak tarihleri arasında uygulanmıştır. Haftanın 2 günü, 2 ayı kapsayacak şekilde her okul için toplam 16 saat süre uygulanmıştır. Bu araştırma kapsamında "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" iki kere uygulanmıştır. İlk uygulamada, ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerine, son uygulamada ise anne babalara çocuk cinsel gelişim ve eğitimi verildikten sonraki bilgi düzeylerine bakılmıştır.

Uygulamaya geçmeden önce araştırmacı, ebeveynlere kendisini tanıtarak araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının nasıl cevaplandırılacağı ile ilgili gerekli açıklamaları yapmış ve ebeveynlerin uygulama ile ilgili sorularını cevaplandırmıştır.

Cevapların gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirme yapılmayacağı belirtilerek anne babalardan içten ve doğru cevaplar vermeleri istenmiştir.

Bu araştırma sürecinde toplam 77 anne babaya uygulama yapılmıştır. Araştırma ile ilgili bilgilerin verilmesi ve "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" nin uygulanması eğitimin ilk oturumunda gerçekleşmiştir. Örneklem grubunu oluşturan 77 anne ve babaya ön test uygulanmıştır. Ebeveynlere verilen "Çocuğun Cinsel Eğitimi" çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili literatürden yararlanılarak hazırlanmış altı modülden oluşan bir eğitim programı haftanın belirlenen gün ve saatlerinde ailelere verilmiştir ve ardından ve son test uygulanmıştır. Eğitim sonrası anne babalara verilen kitapçık EK-1'de yer almaktadır.

Eğitim Programı

İlk önce araştırmacı tarafından rahat, gürültüsüz, sakin bir ortam hazırlanmıştır. Araştırmacı kendini tanıtmış ve anne – babalarla hangi günlerde, günün hangi saatlerinde, kaç saat gelecekleri konusunda ortak bir karar almak için konuşulmuştur. Anne- babaların devam durumları araştırmacı tarafından takip edilmiştir. Araştırmacı eğitim sırasında hangi konulara değineceğini açık, anlaşılır bir dil ve ses tonuyla anne – babalara açıklamıştır. Her anahtar kavramla ilgili görsel sunumlar (EK-3) hazırlanmıştır. Sunumlarda görsel öğelere ve konunun en önemli noktalarına değinilmiştir. Anne-babaların kendi aralarında konuşmak istediklerinde bu, fırsat eğitimi gibi kabul edilmiştir. Araştırmacı her eğitim haftasında neler yapacağına göre planlama yapmıştır (EK - 4)

1. Hafta: Cinsellik ve Cinsellikle İlgili Kavramlar
(cinsellik, cinsel gelişim dönemleri, cinsel kimlik, cinsel rol, cinsiyet, cinsel istismar, cinsiyet rolü algısı, cinsiyet rolü kalıp yargıları)
2. Hafta: Cinsel Eğitim – İnsan Gelişimi
3. Hafta: Cinsel Eğitim – İlişkiler
4. Hafta: Cinsel Eğitim – Kişisel Beceriler
5. Hafta: Cinsel Eğitim – Cinsel Davranışlar
6. Hafta: Cinsel Eğitim – Cinsel Sağlık
7. Hafta: Cinsel Eğitim – Toplum ve Kültür

8. Hafta: Anne Babalar İçin İpuçları / Çocukların Cinsellikle İlgili Sıkça Sordukları Sorular ve Yanıtları

3.1.5. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması tamamlandıktan sonra "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" cevaplarının genel kontrolü yapılmıştır ve kodlama işlemi yapılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, Sosyal Bilimler İstatistik Programı (SPSS, Statistical Package for Social Science) 14.0 ile çözümlenmiştir.

Verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımları, Tek Faktörlü Varyans Analizi ve Student T testi kullanılmıştır. Verilerin istatistiki işlemlerinden sonra tablolar yardımıyla verilerin analizleri görselleştirilmiştir."Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" nde yer alan veriler puanlanmıştır. Doğru cevap "2" puan, Yanlış cevap "1" puan ve Bilmiyorum "0" puan olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

4.1 BULGULAR

6 yaş çocuklarının anne babalarına uygulanan cinsel gelişim ve eğitim programının anne babaların cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgilerine etkisinin incelendiği bu araştırmada, yöneltilen sorular doğrultusunda analiz edilerek hazırlanmış ve tablolar halinde sunulmuştur.

Bu bölümde elde edilen bulgular, iki bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde aileleri tanıtıcı bilgileri, ikinci bölümde ise, anne babaların çocuk cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgileri açısından karşılaştırmalarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1 Aileleri Tanıtıcı Bilgilere İlişkin Bulgular

Bu bölümde eğitim öncesi uygulanan "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" in birinci bölümünde yer alan demografik bilgilere ait frekans ve yüzdelere Tablo 4.1,Tablo 4.2' de yer verilmiştir.

Tablo 4.1: Anne ve babaların yaş grupları, eğitim durumları ve meslek gruplarına göre dağılımları

	Anne			Baba		
Yaş	Sayı	(%)	Ort.	Sayı	(%)	Ort.
25 ve altı	3	3.90	31.23 ± 3.66	-	-	34.62 ± 3.97
26-30 yaş	38	49.40		9	11.70	
31-35 yaş	25	32.50		43	55.80	
36 ve üzeri	11	14.30		25	32.50	
Eğitim Durumu						
İlkokul mezunu	23	29.90		20	26.00	
Ortaokul mezunu	8	10.40		12	15.60	
Lise ve Dengi Okul mezunu	21	27.30		19	24.70	
Fakülte/yüksekokul mezunu/Lisansüstü	25	32.50		26	33.80	
Meslek						
Ev hanımı/işsiz	38	49.40		1	1.30	
Memur	25	32.50		26	33.80	
İşçi	3	3.90		15	19.50	
Serbest meslek	11	14.30		35	45.50	
Toplam	77	100.00		77	100.00	

Tablo 4.1’ de görüldüğü gibi, annelerin % 49.4’ ü 26-30 yaş grubu, % 32.5’ i 31-35 yaş grubu ve babaların % 55.8’ i 31-35 yaş grubu, % 32.5’ si 36 yaş ve üzeridir. Annelerin % 32.5’ i babaların ise % 33.8’ i Fakülte/yüksekokul /lisansüstü mezunudur. Annelerin % 29.9’ ı babaların ise % 26’ sı ilkokul mezundur. Annelerin % 49.4’ ü ev hanımı/işsiz, % 32.5’ si memurdur. Babaların % 45.5’ i serbest meslek sahibi, % 33.8’ i memurdur.

Tablo 4.2: Ailelerin yapıları, aylık gelir durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları

Ailenin yapısı	Sayı	%
Çekirdek aile (anne, baba ve çocuk)	67	87.00
Geniş aile (anne, baba ve diğer akrabalar)	6	7.80
Tek ebeveyn (sadece anne ya da sadece baba)	4	5.20
Ailenin aylık gelir durumu		
500 TL ve altı	10	13.00
501 TL-1000 TL arası	20	26.00
1001 TL-1500 TL arası	20	26.00
1501 TL ve üzeri	27	35.10
Ailenin sahip olduğu çocuk sayısı		
1 çocuk	33	42.90
2 çocuk	38	49.40
3 çocuk	5	6.50
4 çocuk	1	1.30
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	46	59.70
Erkek	31	40.30

Tablo 4.2’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan ailelerin temel özellikleri incelendiğinde % 87’ si çekirdek ailedir. Ailelerin % 26’ sı 501–1000 TL ve 1001-1500 TL gelire sahiptir. Ailelerin % 49.4’ ü iki çocuğa sahip ve % 42.9’ ı tek çocuğa sahiptir. Ailelerin % 59.7’ si kız çocuğuna ve % 40.3’ ü erkek çocuğuna sahiptir.

4.1.2. Anne Babaların Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgilerinin Karşılaştırmalarına Yönelik Bulgular:

Bu bölümde eğitim öncesi ve sonrası uygulanan "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi” in ikinci bölümünde yer alan çocuk cinsel gelişim ve eğitime ilişkin bilgiler Tablo 4.3, Tablo 4.18’ de yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları

	Anne				Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T
1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir.	5 (%6.0)	40 (%39.4)	1 (%0.6)	46 (%46.0)	5 (%4.0)	26 (%26.6)	0 (%0.4)	31 (%31.0)
2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler.	6 (%6.6)	27 (%26.9)	13 (%12.5)	46 (%46.0)	5 (%4.4)	18 (%18.1)	8 (%8.5)	31 (%31.0)
3. Cinsel gelişim ve eğitim anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder.	17 (%18.2)	4 (%4.8)	25 (%23.0)	46 (%46.0)	13 (%11.8)	4 (%3.2)	13 (%15.0)	30 (%30.0)
4. Altı yaşındaki çocuklar annelerinin ya da diğer kadınlarının göğüslerine dokunmaya çalışabilirler.	8 (%10.8)	21 (%22.7)	17 (%12.5)	46 (%46.0)	10 (%7.2)	17 (%15.3)	4 (%8.5)	31 (%31.0)
5. Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir.	6 (%8.4)	7 (%6.0)	33 (%31.7)	46 (%46.0)	8 (%5.6)	3 (%4.0)	20 (%21.3)	31 (%31.0)
6. Çocukların cinsel davranışları ile yetişkin cinsel davranışları birbirinin aynısı değildir, aynı amaçla yapılmaz.	24 (%23.3)	2 (%2.4)	20 (%20.3)	46 (%46.0)	15 (%15.7)	2 (%1.6)	14 (%13.7)	31 (%31.0)
7. Altı yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler.	4 (%7.8)	37 (%34.6)	5 (%3.6)	46 (%46.0)	9 (%5.2)	21 (%23.4)	1 (%2.4)	31 (%31.0)
8. Çocuklar cinsiyetlerine göre kıyafet, oyuncak, renk vb. seçmesi için yönlendirilmelidirler.	3 (%3.6)	43 (%42.4)	-	46 (%46.0)	3 (%2.4)	27 (%27.6)	-	30 (%30.0)
* B: Bilmiyorum	T: Toplam							
	Y: Yanlış	D: Doğru						

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne				Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T
9. Altı yaşındaki çocuklar diğer çocukların veya akranlarının kıyafetlerini çıkarmaya çalışabilirler.	7 (%9.1)	34 (%33.9)	5 (%3.0)	46 (%46.0)	8 (%5.9)	22 (%22.1)	0 (%2.0)	30 (%30.0)
10. Anaokulları ve anasınıflarında, çocuklara cinsel eğitim verilmelidir.	4 (%6.6)	5 (%6.6)	37 (%32.9)	46 (%46.0)	7 (%4.4)	6 (%4.4)	18 (%22.1)	31 (%31.0)
11. 3-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsel kimliği benimsemesinde erkek çocuğun babasına, kız çocuğun annesine benzeme çabalarına özdeşim denir.	15 (%19.1)	2 (%1.2)	29 (%25.7)	46 (%46.0)	17 (%12.9)	0 (%0.8)	14 (%17.3)	31 (%31.0)
12. Altı yaşındaki çocuklar diğer çocuklara veya akranlarına veya yetişkinlere cinsel organlarını göstermeye çalışabilirler.	9 (%10.1)	28 (%26.6)	8 (%8.3)	45 (%45.0)	8 (%6.9)	17 (%18.4)	6 (%5.7)	31 (%31.0)
13. Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir.	9 (%11.4)	2 (%3.6)	35 (%31.1)	46 (%46.0)	10 (%7.6)	4 (%2.4)	17 (%20.9)	31 (%31.0)
14. Altı yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir.	6 (%7.1)	2 (%3.6)	37 (%34.3)	45 (%45.0)	6 (%4.9)	4 (%2.4)	21 (%23.7)	31 (%31.0)
15. Çocuklarda cinsellik ılgıtüstü yoktur.	18 (%20.3)	16 (%16.1)	12 (%9.6)	46 (%46.0)	16 (%13.7)	11 (%10.9)	4 (%6.4)	31 (%31.0)
16. Altı yaşındaki çocuklar kültürel özelliklerine göre cinsiyetlerini tanımlayabilirler / açıklayabilirler.	13 (%18.4)	3 (%2.4)	29 (%24.3)	45 (%45.0)	18 (%12.6)	1 (%6)	12 (%16.7)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	Y: Yanlış				D: Doğru			
	T: Toplam							

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
17. Çocuklar altı yaşından önce cinsel eğitime ihtiyaç duymazlar.	12 (%16.6)	22 (%18.9)	11 (%9.5)	45 (%45.0)		16 (%11.4)	10 (%13.1)	5 (%6.5)	31 (%31.0)
18. Altı yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir ve bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler.	6 (%6.6)	19 (%17.9)	21 (%21.5)	46 (%46.0)		5 (%4.4)	11 (%12.1)	15 (%14.5)	31 (%31.0)
19. Çocuklar, bebeğin dünyaya gelişinde babanın rolü ve katkısı üzerindeki soruları, dört yaşından sonra sormaya başlarlar.	12 (%14.9)	6 (%7.2)	28 (%23.9)	46 (%46.0)		13 (%10.1)	6 (%4.8)	12 (%16.1)	31 (%31.0)
20. Altı yaşındaki çocuklar oyuncak seçimlerini cinsiyetlerine uygun olarak yapabilirler.	1 (%3.0)	5 (%5.4)	40 (%37.6)	46 (%46.0)		4 (%2.0)	4 (%3.6)	23 (%25.4)	31 (%31.0)
21. Altı yaşındaki çocuklar zaman zaman cinsel içerikli argo kelimeleri kullanabilirler.	6 (%6.5)	33 (%34.6)	5 (%2.9)	44 (%44.0)		5 (%4.5)	26 (%24.4)	0 (%2.1)	31 (%31.0)
22. Cinsellik doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden, yaşamın sağlıklı ve doğal bir bölümüdür.	9 (%9.6)	1 (%1.8)	36 (%34.6)	46 (%46.0)		7 (%6.4)	2 (%1.2)	22 (%23.4)	31 (%31.0)
23. Altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular ("Bebekler nereden gelir?" gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar.	1 (%2.4)	2 (%2.4)	42 (%40.3)	45 (%45.0)		3 (%1.6)	2 (%1.6)	26 (%27.7)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	T: Toplam					D: Doğru			
	Y: Yanlış								

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne					Baba				
	B	Y	D	T		B	Y	D	T	
24. Cinsellik ve cinsel eğitim ergenlikle başlar.	5 (%5.9)	17 (%17.8)	23 (%21.3)	45 (%45.0)		5 (%4.1)	13 (%12.2)	13 (%14.7)	31 (%31.0)	
25. Bebeğin anne memesiyle emmesi ilk cinsel deneyimdir.	27 (%30.5)	15 (%12.5)	4 (%3.0)	46 (%46.0)		24 (%20.5)	6 (%8.5)	1 (%2.0)	31 (%31.0)	
26. Ebeveynler, öğretmenler ve bakıcılar cinsel eğitim konusunda işbirliği yapmalıdır.	7 (%9.5)	1 (%2.4)	37 (%33.2)	45 (%45.0)		9 (%6.5)	3 (%1.6)	19 (%22.8)	31 (%31.0)	
27. Altı yaşındaki çocuklar diğer kişilerin tuvalet ve banyo faaliyetlerini merak ederler ve gözlemlemeye çalışabilirler.	3 (%4.8)	13 (%14.3)	30 (%26.9)	46 (%46.0)		5 (%3.2)	11 (%9.7)	15 (%18.1)	31 (%31.0)	
28. Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır.	22 (%27.5)	11 (%9.6)	13 (%9.0)	46 (%46.0)		24 (%18.5)	5 (%6.4)	2 (%6.0)	31 (%31.0)	
29. Altı yaş çocuklarının cinsel organlarını merak etmeleri normal bir gelişim davranışıdır.	10 (%8.4)	3 (%3.6)	33 (%34.1)	46 (%46.0)		4 (%5.6)	3 (%2.4)	24 (%22.9)	31 (%31.0)	
30. 3-6 yaş arasında çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar.	11 (%11.4)	17 (%15.5)	18 (%19.1)	46 (%46.0)		8 (%7.6)	9 (%10.5)	14 (%12.9)	31 (%31.0)	
31. Çocuklar cinsel içerikli argo kelimeler kullandığında cezalandırılmalıdır.	9 (%7.8)	33 (%35.2)	4 (%3.0)	46 (%46.0)		4 (%5.2)	26 (%23.8)	1 (%2.0)	31 (%31.0)	
* B: Bilmiyorum					Y: Yanlış	D: Doğru				
					T: Toplam					

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
32. Cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman cinsel eğitim verilmeye başlanmalıdır.	8 (%10.2)	8 (%9.0)	30 (%26.9)	46 (%46.0)		9 (%6.8)	7 (%6.0)	15 (%18.1)	31 (%31.0)
33. Çocuklar altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) kız ve erkek vücut farklılıkları ile ilgili sorular sorarlar.	3 (%4.7)	4 (%4.1)	38 (%36.1)	45 (%45.0)		5 (%3.3)	3 (%2.9)	23 (%24.9)	31 (%31.0)
34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler.	0 (%1.2)	2 (%2.4)	43 (%41.4)	45 (%45.0)		2 (%0.8)	2 (%1.6)	27 (%28.6)	31 (%31.0)
35. Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepi bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler.	5 (%7.8)	40 (%37.6)	1 (%0.6)	46 (%46.0)		8 (%5.2)	23 (%25.4)	0 (%0.4)	31 (%31.0)
36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler.	1 (%3.6)	3 (%1.8)	42 (%40.6)	46 (%46.0)		5 (%2.4)	0 (%1.2)	25 (%26.4)	30 (%30.0)
37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler.	3 (%2.4)	1 (%2.4)	41 (%40.3)	45 (%45.0)		1 (%1.6)	3 (%1.6)	27 (%27.7)	31 (%31.0)
38. Ebeveynler çocukların cinsel eğitimini sağlamada okullardan daha çok sorumludurlar.	3 (%5.4)	3 (%3.6)	39 (%36.0)	45 (%45.0)		6 (%3.6)	3 (%2.4)	21 (%24.0)	30 (%30.0)
39. Altı yaşındaki çocukların, cinsel konularda kız çocuğunun sorularına annesi, erkek çocuğunun sorularına babası cevap vermelidir.	6 (%8.4)	36 (%35.2)	4 (%2.4)	46 (%46.0)		8 (%5.6)	23 (%23.8)	0 (%1.6)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	Y: Yanlış					D: Doğru			
	T: Toplam								

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne					Baba				
	B	Y	D	T		B	Y	D	T	
40. Mastürbasyon çocukluk gelişiminin bir parçasıdır.	31 (%32.4)	10 (%10.2)	4 (%2.4)	45 (%45.0)		23 (%21.6)	7 (%6.8)	0 (%1.6)	30 (%30.0)	
41. Çocukların genellikle üç yaş civarında arkadaş seçimlerinde cinsiyet faktörünün etkisi görülür.	16 (%18.8)	12 (%12.7)	18 (%14.5)	46 (%46.0)		15 (%12.2)	9 (%8.3)	6 (%9.5)	30 (%30.0)	
42. Altı yaşındaki çocukların cinsellikle ilgili sordukları bazı sorular duymazlıktan gelinebilir.	20 (%21.6)	21 (%19.2)	4 (%3.6)	45 (%45.0)		16 (%14.4)	11 (%12.8)	2 (%2.4)	30 (%30.0)	
43. Aile sosyal sistemi çocuklara diğer bireylerle olan ilişkileri ile ilgili model olurlar ve birçok şeyi öğretirler.	10 (%8.9)	1 (%2.4)	34 (%33.8)	45 (%45.0)		5 (%6.1)	3 (%1.6)	23 (%23.3)	31 (%31.0)	
44. Altı yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir.	10 (%13.3)	34 (%31.5)	2 (%1.2)	46 (%46.0)		12 (%8.7)	18 (%20.5)	0 (%0.8)	30 (%30.0)	
45. Sadece kızlar cinsel istismara uğrayabilir.	5 (%7.2)	4 (%3.6)	37 (%35.2)	46 (%46.0)		7 (%4.8)	2 (%2.4)	22 (%23.8)	31 (%31.0)	
46. Altı yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler.	5 (%11.5)	39 (%33.3)	1 (%0.6)	46 (%46.0)		14 (%7.5)	16 (%21.7)	0 (%0.4)	30 (%30.0)	
47. Altı yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır.	7 (%9.6)	8 (%8.4)	31 (%28.1)	46 (%46.0)		9 (%6.4)	6 (%5.6)	16 (%18.9)	31 (%31.0)	
* B: Bilmiyorum	Y: Yanlış					D: Doğru				
	T: Toplam									

Tablo 4.3: Eğitim Öncesi Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Dağılımları)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
48. Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir.	13 (%15.5)	24 (%23.9)	9 (%6.6)	46 (%46.0)		13 (%10.5)	16 (%16.1)	2 (%4.4)	31 (%31.0)
49. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir.	5 (%7.8)	40 (%37.0)	1 (%1.2)	46 (%46.0)		8 (%5.2)	22 (%25.0)	1 (%0.8)	31 (%31.0)

* **B:** Bilmiyorum **Y:** Yanlış **D:** Doğru **T:** Toplam

Eğitim öncesi anne ve babaların anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, annelerin en çok doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “ 34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler”, “ 36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler”, “23. Altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular (“Bebekler nereden gelir?” gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar” ve “37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler” maddeleri yer almıştır.

Annelerin en az doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir”, “35. Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepli bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler” , “46. Altı yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler”, “49. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir”, “44. Altı yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir” maddeleri yer almıştır.

Babaların en çok doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler”, “37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler”, “23. Altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular (“Bebekler nereden gelir?” gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar” ve “36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler” maddeleri yer almıştır.

Babaların en az doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “7. Altı yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler”, “25. Bebeğin anne memesini emmesi ilk cinsel deneyimdir”, “28. Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır” ve Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir” maddeleri yer almıştır.

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T	
1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir.	7 (%9.4)	37 (%34.6)	-	44 (%44.0)	9 (%6.6)	22 (%24.4)	-	31 (%31.0)	
2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler.	2 (%1.2)	44 (%44.8)	-	46 (%46.0)	0 (%0.8)	31 (%30.2)	-	31 (%31.0)	
3. Cinsel gelişim ve eğitim anne karında başlar ve yaşam boyu devam eder.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)	
4. Altı yaşındaki çocuklar annelerinin ya da diğer kadınlarının göğüslerine dokunmaya çalışabilirler.	-	0 (%0.6)	46 (%45.4)	46 (%46.0)	-	1 (%0.4)	30 (%30.6)	31 (%31.0)	
5. Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)	
6. Çocukların cinsel davranışları ile yetişkin cinsel davranışları birbirinin aynısı değildir, aynı amaçla yapılmaz.	0 (%0.6)	2 (%1.2)	44 (%44.2)	46 (%46.0)	1 (%0.4)	0 (%0.8)	30 (%29.8)	31 (%31.0)	
7. Altı yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler.	-	2 (%1.2)	44 (%44.8)	46 (%46.0)	-	0 (%0.8)	31 (%30.2)	31 (%31.0)	
8. Çocuklar cinsiyetlerine göre kıyafet, oyuncak, renk vb. seçmesi için yönlendirilmelidirler.	-	13 (%13.1)	33 (%32.9)	46 (%46.0)	-	9 (%8.9)	22 (%22.1)	31 (%31.0)	

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne				Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T
9. Altı yaşındaki çocuklar diğer çocukların veya akranlarının kıyafetlerini çıkarmaya çalışabilirler.	-	2 (%1.8)	44 (%44.2)	46 (%46.0)	-	1 (%1.2)	30 (%29.8)	31 (%31.0)
10. Anaokulları ve anasınıflarında, çocuklara cinsel eğitim verilmelidir.	1 (%2.4)	-	45 (%43.6)	46 (%46.0)	3 (%1.6)	-	28 (%29.4)	31 (%31.0)
11. 3-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsel kimliği benimsemesinde erkek çocuğun babasına, kız çocuğun annesine benzeme çabalarına özdeşim denir.	3 (%3.6)	-	43 (%42.4)	46 (%46.0)	3 (%2.4)	-	28 (%28.6)	31 (%31.0)
12. Altı yaşındaki çocuklar diğer çocuklara veya akranlarına veya yetişkinlere cinsel organlarını göstermeye çalışabilirler.	-	0 (%1.2)	46 (%44.8)	46 (%46.0)	-	2 (%0.8)	29 (%30.2)	31 (%31.0)
13. Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
14. Altı yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31.0 (%31.0)
15. Çocuklarda cinsellik içgüdüsi yoktur.	-	1 (%4.7)	44 (%40.3)	45 (%45.0)	-	7 (%3.3)	24 (%27.7)	31 (%31.0)
16. Altı yaşındaki çocuklar kültürel özelliklerine göre cinsiyetlerini tanımlayabilirler / açıklayabilirler.	0 (%0.6)	0 (%3.6)	46 (%41.8)	46 (%46.0)	1 (%0.4)	6 (%2.4)	24 (%28.2)	31 (%31.0)

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne				Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T
17. Çocuklar altı yaşından önce cinsel eğitime ihtiyaç duymazlar.	-	1 (%0.7)	44 (%44.3)	45 (%45.0)	-	0 (%0.3)	24 (%23.7)	24 (%24.0)
18. Altı yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir ve bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
19. Çocuklar, bebeğin dünyaya gelişinde babanın rolü ve katkısı üzerindeki soruları, dört yaşından sonra sormaya başlarlar.	1 (%3.6)	-	45 (%42.4)	46 (%46.0)	5 (%2.4)	-	25 (%27.6)	30 (%30.0)
20. Altı yaşındaki çocuklar oyuncak seçimlerini cinsiyetlerine uygun olarak yapabilirler.	2 (%1.2)	-	44 (%44.8)	46 (%46.0)	0 (%0.8)	-	31 (%30.2)	31 (%31.0)
21. Altı yaşındaki çocuklar zaman zaman cinsel içerikli argo kelimeleri kullanabilirler.	-	0 (%1.2)	44 (%42.8)	44 (%44.0)	-	2 (%0.8)	27 (%28.2)	29 (%29.0)
22. Cinsellik doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden, yaşamın sağlıklı ve doğal bir bölümüdür.	-	-	44 (%44.0)	44 (%44.0)	-	-	27 (%27.0)	27 (%27.0)
23. Altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular (“Bebekler nereden gelir?” gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar.	1 (%0.6)	-	45 (%45.4)	46 (%46.0)	0 (%0.4)	-	31 (%30.6)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	Y: Yanlış				D: Doğru			
	T: Toplam							

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne				Baba			
	B	Y	D	T	B	Y	D	T
24. Cinsellik ve cinsel eğitim ergenlikle başlar.	-	-	44 (%44.0)	44 (%44.0)	-	-	24 (%24.0)	24 (%24.0)
25. Bebeğin anne memesiyle emmesi ilk cinsel deneyimdir.	1 (%1.3)	-	42 (%41.7)	43 (%43.0)	1 (%0.7)	-	23 (%23.3)	24 (%24.0)
26. Ebeveynler, öğretmenler ve bakıcılar cinsel eğitim konusunda işbirliği yapmalıdır.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
27. Altı yaşındaki çocuklar diğer kişilerin tuvalet ve banyo faaliyetlerini merak ederler ve gözlemlemeye çalışabilirler.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
28. Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır.	-	1 (%1.2)	44 (%43.8)	45 (%45.0)	-	1 (%0.8)	29 (%29.2)	30 (%30.0)
29. Altı yaş çocuklarının cinsel organlarını merak etmeleri normal bir gelişim davranışıdır.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)	-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
30. 3-6 yaş arasında çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar.	1 (%1.2)	-	45 (%44.8)	46 (%46.0)	1 (%0.8)	-	30 (%30.2)	31 (%31.0)
31. Çocuklar cinsel içerikli argo kelimeler kullandığında cezalandırılmalıdır.	1 (%1.8)	4 (%3.6)	41 (%40.6)	46 (%46.0)	2 (%1.2)	2 (%2.4)	27 (%27.4)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	T: Toplam							
	Y: Yanlış				D: Doğru			

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
32. Cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman cinsel eğitim verilmeye başlanmalıdır.	1 (%1.2)	2 (%1.8)	43 (%43.0)	46 (%46.0)		1 (%0.8)	1 (%1.2)	29 (%29.0)	31 (%31.0)
33. Çocuklar altı yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) kız ve erkek vücut farklılıkları ile ilgili sorular sorarlar.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)		-	-	29 (%29.0)	29 (%29.0)
34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler.	1 (%0.6)	1 (%1.2)	44 (%44.2)	46 (%46.0)		0 (%0.4)	1 (%0.8)	30 (%29.8)	31 (%31.0)
35. Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepli bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler.	-	1 (%3.0)	45 (%43.0)	46 (%46.0)		-	4 (%2.0)	27 (%29.0)	31 (%31.0)
36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)		-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler.	-	0 (%0.6)	46 (%45.4)	46 (%46.0)		-	1 (%0.4)	30 (%30.6)	31 (%31.0)
38. Ebeveynler çocukların cinsel eğitimini sağlamada okullardan daha çok sorumludurlar.	2 (%1.8)	2 (%1.2)	41 (%42.0)	45 (%45.0)		1 (%1.2)	0 (%0.8)	30 (%29.0)	31 (%31.0)
39. Altı yaşındaki çocukların, cinsel konularda kız çocuğunun sorularına annesi, erkek çocuğunun sorularına babası cevap vermelidir.	-	1 (%1.2)	45 (%44.8)	46 (%46.0)		-	1 (%0.8)	30 (%30.2)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	T: Toplam								
	Y: Yanlış					D: Doğru			

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
40. Mastürbasyon çocukluk gelişiminin bir parçasıdır.	1 (%1.2)	-	45 (%44.8)	46 (%46.0)		1 (%0.8)	-	30 (%30.2)	31 (%31.0)
41. Çocukların genellikle üç yaş civarında arkadaş seçimlerinde cinsiyet faktörünün etkisi görülür.	1 (%2.4)	6 (%3.6)	38 (%39.1)	45 (%45.0)		3 (%1.6)	0 (%2.4)	28 (%26.9)	31 (%31.0)
42. Altı yaşındaki çocukların cinsellikle ilgili sordukları bazı sorular duymazlıktan gelinebilir.	1 (%0.6)	5 (%3.6)	39 (%40.7)	45 (%45.0)		0 (%0.4)	1 (%2.4)	28 (%26.39)	29 (%29.0)
43. Aile sosyal sistemi çocuklara diğer bireylerle olan ilişkileri ile ilgili model olurlar ve birçok şeyi öğretirler.	-	-	45 (%45.0)	45 (%45.0)		-	-	30 (%30.0)	30 (%30.0)
44. Altı yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir.	3 (%4.0)	9 (%6.6)	31 (%30.4)	43 (%43.0)		3 (%2.0)	4 (%4.4)	15 (%15.6)	22 (%22.0)
45. Sadece kızlar cinsel istismara uğrayabilir.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)		-	-	30 (%30.0)	30 (%30.0)
46. Altı yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler.	9 (%10.3)	11 (%15.1)	26 (%20.6)	46 (%46.0)		8 (%6.7)	14 (%9.9)	8 (%13.4)	30 (%30.0)
47. Altı yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır.	-	-	46 (%46.0)	46 (%46.0)		-	-	31 (%31.0)	31 (%31.0)
* B: Bilmiyorum	Y: Yanlış				D: Doğru	T: Toplam			

Tablo 4.4: Eğitim Sonrası Anne ve Babaların Anket Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımları (Devamı)

	Anne					Baba			
	B	Y	D	T		B	Y	D	T
48. Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir.	-	0 (%0.7)	45 (%44.3)	45 (%45.0)		-	1 (%0.3)	23 (%23.7)	24 (%24.0)
49. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir.	-	1 (%0.6)	44 (%44.4)	45 (%45.0)		-	0 (%0.4)	31 (%30.6)	31 (%31.0)

* **B:** Bilmiyorum **Y:** Yanlış **D:** Doğru **T:** Toplam

Eğitim sonrası anne ve babaların anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, anneler anket maddelerinden üç, dört, beş, on iki, on üç, on dört, on altı, on sekiz, yirmi altı, yirmi dokuz, otuz üç, otuz altı, otuz yedi, kırk beş ve kırk yedinci maddelere tamamıyla doğru yanıtladıkları, “1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir”, “2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler” maddelerini hiç doğru yanıtlamamışlardır.

Babalar anket maddelerinden üç, beş, yedi, on üç, on dört, on sekiz, yirmi, yirmi üç, yirmi altı, yirmi yedi, yirmi dokuz, kırk yedi, kırk dokuzuncu maddelere doğru yanıtladıkları, “1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir”, “2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler” maddelerini hiç doğru yanıtlamamışlardır.

Tablo 4.5: Anne-babaların çocuk cinsel eğitimi gerekliliği ile ilgili görüşlerinin eğitim öncesi ve sonrası dağılımları

Sizce çocuklar için cinsel eğitim gerekli midir?	Ön Test		Son Test	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	73	94.80	77	100.00
Hayır	4	5.20	-	-
Toplam	77	100.00	77	100.00

Eğitim öncesi anne ve babaların % 94.8’ i çocuk cinsel eğitiminin gerekliliği olduğunu düşünmekteyken, eğitim sonrası bu oran % 100’ dur.

Tablo 4.6: Anne-babaların cinsel eğitime başlama yaşı ile ilgili görüşlerinin eğitim öncesi ve sonrası dağılımları

Sizce cinsel eğitim kaç yaşında verilmeye başlanmalıdır?	Ön Test		Son Test	
	Sayı	%	Sayı	%
0-3 Yaş	1	1.30	77	100.00
4-6 Yaş (anasınıfı/anaokulu /okulöncesi)	24	32.00	-	-
7-12 Yaş (ilkokul)	42	56.00	-	-
13-18 Yaş (ortaokul /ergenlik)	7	9.30	-	-
Diğer	1	1.30	-	-
Toplam	75	100.00	77	100.00

Cinsel eğitime başlama yaşı sorusunu eğitim öncesi 75 ebeveyn cevaplamış ve ebeveynlerin % 56' sı (N=42) 7-12 yaşta ve % 32' si dört-altı yaşta verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer seçeneğini tercih eden kişi "Bilmiyorum" cevabını vermiştir. Eğitim sonrasında aynı soruyu 77 anne-baba cevaplamış ve sıfır-üç yaşta çocuk cinsel eğitimin verilmeye başlanması gerektiğini belirtmiştir. Anne babalara cinsel eğitime başlamaları gerektiği yaşı neden seçtikleri sorulduğunda verdikleri cevaplar ön test için Tablo 4.7' de ve son test için 4.8' de yer verilmiştir.

Tablo 4.7: Anne-babaların cinsel eğitime başlama yaşı ile ilgili nedenlerinin eğitim öncesi dağılımları

Ön Test	4-6 yaş	7-12 yaş	13-18 yaş
Farkına vardığı/daha iyi anlayabildiği için	1	5	1
Erken yaşta bilgi vermek gerektiği için (anne veya öğretmen)	3	1	-
Kendini tanıdığı için	2	-	-
Kimlik oluştuğu için/ Cinsiyetini benimsediği için/Cinsel kimliğini keşfettiği için	2	1	-
Soru sorduğu için	2	1	-
Toplam	10	8	-

Anne ve babaların eğitim öncesi cinsel eğitime başlamaları gereken yaş ile ilgili nedenleri incelendiğinde, dört-altı yaşta en çok “Erken yaşta bilgi vermek gerektiği için (anne veya öğretmen)”, yedi-on iki yaşta en çok “Farkına vardığı/daha iyi anlayabildiği için”, on üç –on sekiz yaşta en çok “Farkına vardığı/daha iyi anlayabildiği için” yanıtlarını vermişlerdir.

Tablo 4.8: Anne-babaların cinsel eğitime başlama yaşı ile ilgili nedenlerinin eğitim sonrası dağılımları

Son Test	0-3 yaş
Kişilik oluştuğu için	1
Merek ettiği ve soru sorduğu için	3
Doğru algılayabildiği/ anlayabildiği için	7
Anne karnında/ doğumla cinsellik başladığı için	4
Cinsel bilgileri keşfettiği için	3
Ailelerin erken yaşta bilgi vermesi gerektiği için	10
Toplam	28

Anne ve babaların eğitim sonrası cinsel eğitime başlamaları gereken sıfır-üç yaş ile ilgili nedenleri sırasıyla, en çok “Ailelerin erken yaşta bilgi vermesi gerektiği için”, “Doğru algılayabildiği/ anlayabildiği için” yanıtlarını vermişlerdir.

Tablo 4.9: Anne-babaların cinsel eğitimi kim tarafından verilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinin eğitim öncesi ve sonrası dağılımları

Sizce çocuğunuza cinsel eğitimi kim vermelidir?	Ön Test		Son Test	
	Sayı	%	Sayı	%
Anne-baba	32	42.70	52	69.30
Okul	5	6.70	-	-
Uzman kişi (psikolojik danışman, öğretmen)	26	34.70	-	-
Diğer	12	16.00	23	30.70
Toplam	75	100.00	75	100.00

Çocuğa “Cinsel eğitim kim tarafından vermelidir ?” sorusunu eğitim öncesi 75 ebeveyn cevaplamış ve anne-babaların % 42.7’ si anne-babanın, % 34.7’ si uzman kişinin cinsel eğitimi vermesi gerektiğini belirtmiştir. 12 ebeveyn diğer seçeneğini tercih etmiştir, bunlardan altısı anne-baba ve uzman kişi, üçü anne-baba ve okul, üçü de hepsi seçeneğini tercih etmişlerdir. Eğitim sonrasında cinsel eğitimi anne-babanın vermesi gerektiğini düşünen ebeveyn oranı % 69.3’ e yükselmiştir. Eğitim sonrası ebeveynlerin % 30.7’si anne-baba diğer seçeneğini tercih etmiştir, bunlardan % 39.1’ i anne-baba ve uzman kişiyi, % 17.4’ ü anne-baba ve okulu, % 43.5’ i hepsi seçeneğini tercih etmişlerdir.

Tablo 4.10: Anne-babaların çocuğun cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili eğitim alma durumlarına göre dağılımları

Çocuğun cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	Sayı	%
Evet	3	3.95
Hayır	73	96.05
Toplam	76	100.00

Tablo 4.10’ da görüldüğü gibi, anne-babalardan sadece % 3.95’ i çocuk cinsel eğitimi almıştır. Çocuk cinsel eğitimi almayan anne ve babalar % 96.05’ dir. Bu ebeveynler cinsel eğitim aldıklarını belirtse de mezun oldukları okullarda bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.11: Anne-babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşma durumlarına göre dağılımları

Çocuğunuzla cinsellikle ilgili konularda konuştunuz mu?	Sayı	%
Evet	45	59.20
Hayır	31	40.80
Toplam	76	100.00

Tablo 4.11’ de incelendiğinde anne-babaların % 59.2’ si çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşmuşlardır. Ebeveynlerin % 40.8’ i ocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşmamışlardır.

Tablo 4.12: Anne - babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konulara göre dağılımları

Cinsellikle ilgili konuşulan konular	Sayı	%
Sağlık ve temizlik kuralları	40	31.00
Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları	33	25.60
Hamilelik ve doğum	31	24.00
Argo kelimeler ve küfürler	8	6.20
Cinsel merak ve oyunlar (evcilik, doktorculuk)	6	4.60
Cinsel istismar	5	3.90
Üreme	4	3.10
Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar	1	0.80
AIDS	1	0.80
Mastürbasyon	-	-
Toplam	129	100.00

Tablo 4.12’ de incelendiğinde, 40 ebeveyn çocuklarıyla sağlık ve temizlik kurallarını, 33 ebeveyn cinsiyetler arasındaki vücut farklılıklarını, 1 ebeveyn AIDS’ i ve 1 ebeveyn cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları konuşmuşlardır. Aileler çocuklarıyla mastürbasyon konusunu hiç konuşmamıştır.

Tablo 4.13: Çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşma durumlarına göre anne –baba dağılımları

	Evet	Hayır
Anne	32 (% 27.20)	14 (% 18.80)
Baba	13 (% 17.80)	17 (%12.20)

Tablo 4.13’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan annelerden % 27.2’ si ve babaların % 17.8’ i çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşmuştur. Annelerin % 18.8’ i ve babaların % 12.2 ‘si çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşmamıştır.

Tablo 4.14: Çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştıkları konulara göre anne- baba dağılımları

Cinsellikle ilgili konuşulan konular	Anne	Baba
Hamilelik ve doğum	27	4
Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları	25	8
Sağlık ve temizlik kuralları	22	9
Argo kelimeler ve küfürler	6	2
Cinsel merak ve oyunlar (evcilik, doktorculuk)	4	2
Üreme	3	1
Cinsel istismar	2	3
AIDS	1	-
Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar	-	1
Mastürbasyon	-	-
Toplam	90	30

Anneler çocuklarıyla en çok hamilelik ve doğum, cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, en az AIDS konularını konuşmuşlardır. Mastürbasyon ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar konularını hiç konuşmamışlardır. Babalar çocuklarıyla en çok sağlık ve temizlik kurallarını, cinsiyetler arasındaki vücut farklılıklarını ve hamilelik ve doğum, en az üreme ve cinsel yolla bulaşan diğer

hastalıkları konularını konuşmuşlardır. Mastürbasyon ve AIDS konularını hiç konuşmamışlardır.

Tablo 4.15 Anne ve babalara göre, çocuğun cinsel eğitiminde olması gereken konuların dağılımları

Cinsellikle ilgili konuşulan konular	Sayı
Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları	56
Sağlık ve temizlik kuralları	49
Hamilelik ve doğum	34
Üreme	17
Cinsel merak ve oyunlar (evcilik, doktorculuk)	17
Cinsel istismar	14
Argo kelimeler ve küfürler	13
Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar	8
AIDS	3
Mastürbasyon	-
Toplam	211

Anne ve babalar çocuk cinsel eğitiminde en çok cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, hamilelik ve doğum, en az AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları konularının yer alması gerektiğini düşünmektedir. Mastürbasyon konusunu cinsel eğitimde olmasını gerekli görmemektedirler.

Tablo 4.16: Anne ve Babaların Eğitim Öncesi Bilgi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	1644.60	1	1644.60	13.08*
Gruplar İçi	9429.92	75	125.73	
Toplam	11074. 52	76		

* p < .001

Eğitim öncesi, ebeveynlerin bilgi toplam puanları karşılaştırıldığında annelerin bilgi toplam puanları ile babaların bilgi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Eğitim öncesi, annelerin ön test puan ortalamaları 61.39±11.01’ dur. Babaların ön test puan ortalamaları 51.97±11.50’ dir. Annelerin ön test puan ortalamaları babaların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 4.17: Anne ve Baba Eğitim Sonrası Bilgi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	271.50	1	271.50	14.70*
Gruplar İçi	1387.60	75	18.50	
Toplam	1659.10	76		

* p < .001

Eğitim sonrası, ebeveynlerin bilgi toplam puanları karşılaştırıldığında anne ve babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Eğitim sonrası, annelerin son test puan ortalamaları 94.09±3.80’ dur. Babaların son test puan ortalamaları 90.26’±5.00 dır.

Tablo 4.18: Eğitim Öncesi Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	1525.01	3	508.34	3.89*
Gruplar İçi	9549.51	73	130.81	
Toplam	11074.52	76		

$p < .001$

$p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır. Tablo 4.18’ da görüldüğü gibi, eğitim öncesi anne eğitim durumlarına göre, annelerin bilgi toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. İlkokul mezunu anneler ile fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu anneler arasında fark vardır ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin lehinedir.

Tablo 4.18: Eğitim Öncesi Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Devamı)

Annenin Eğitim Durumu	Annenin Eğitim Durumu	Ortalamalar Farkı	Hata
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-1.39	4.70
	Lise ve Dengi okul mezunu	-1.45	3.45
	Fakülte/Yüksekokul/Lisansüstü mezunu	-8.80*	3.30

* $p < .05$

Scheffe’ye göre, eğitim öncesi, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları 53.74 ± 12.35 , ortaokul mezunu annelerin puan ortalamaları 55.13 ± 12.41 , lise ve dengi okul mezunu annelerin puan ortalamaları 55.19 ± 8.80 ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları 63.96 ± 12.10 ’ dır.

Tablo 4.19: Eğitim Sonrası Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	133.10	3	44.40	2.12
Gruplar İçi	1526.00	73	21.00	
Toplam	1659.10	76		

$p > .001$

$p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır. Tablo 4.19’ da görüldüğü gibi, eğitim sonrası anne eğitim durumlarına göre, annelerin bilgi toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Eğitim sonrası annelerin çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgilerinin arttığı görülmektedir. İlkokul mezunu anneler ile fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu anneler arasında fark vardır ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin lehinedir.

Tablo 4.19: Eğitim Sonrası Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Devamı)

Annenin Eğitim Durumu	Annenin Eğitim Durumu	Ortalamalar Farkı	Hata
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	1,18	2.00
	Lise ve Dengi okul mezunu	1.34	1.40
	Fakülte/Yüksekokul/Lisansüstü mezunu	-1.84	1.32

$p > .05$

Scheffe’ye göre, eğitim sonrası, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları 92.43 ± 5.20 , ortaokul mezunu annelerin puan ortalamaları 91.25 ± 5.00 , lise ve dengi okul mezunu annelerin puan ortalamaları 91.10 ± 4.50 ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları 94.28 ± 4.00 ’ dır.

Tablo 4.20: Eğitim Öncesi Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	1081.27	1	1081.27	7.80*
Gruplar İçi	10389.95	75	138.53	
Toplam	11471.12	76		

* $p < .001$

Eğitim öncesi, annelerin çalışma durumlarına göre annelerin toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmaya katılan çalışan annelerin ön test puan ortalamaları 61.18 ± 11.42 ' dir. Çalışmayan annelerin ön test puan ortalamaları 53.68 ± 12.12 ' dir.

Tablo 4.21: Eğitim Sonrası Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Bilgi Puanlarının Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Devamı)

Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F
Gruplar Arası	123.36	1	123.36	6.02*
Gruplar İçi	1535.72	75	20.48	
Toplam	1659.10	76		

* $p < .001$

Eğitim sonrası, annelerin çalışma durumlarına göre anket toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmaya katılan çalışan annelerin eğitim sonrası son test puan ortalamaları 93.79 ± 4.20 ve çalışmayan annelerin eğitim sonrası son test puan ortalamaları $91.26 \pm 4.$ ' dir.

Babaların eğitim durumlarına ve mesleklerine göre bilgi toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

BÖLÜM V

5.1. TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın temel amacı, altı yaş çocuklarının anne-babalarına uygulanacak cinsel gelişim ve eğitim programının anne-babaların cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgilerine etkisini incelenmesidir.

Araştırmada “Çocuk Cinsel Eğitimi” nin altı yaş çocuklarının anne-babaları için etkili bir program olarak kullanılabileceği varsayılmaktadır.

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı ve varsayımı doğrultusunda, elde edilen bulgular, araştırma kapsamında sorulan soruların sırası izlenerek literatür bilgileri ışığında tartışılacaktır.

Bu bölümde elde edilen bulgular iki bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde aileleri tanıtıcı bilgilere ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması (Tablo 1’den 2’ye kadar), ikinci bölümde anne babaların çocuk cinsel eğitimi hakkındaki bilgilerin karşılaştırılmasına yönelik bulguların tartışılması ve yorumlanması (Tablo 3’den 20’ye kadar) yer verilmiştir.

5.1.1 Aileleri Tanıtıcı Bilgilere İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Anne ve babaların yaş grupları, eğitim durumları, meslek grupları incelendiğinde annelerin yaş ortalamalarının 31.23 ± 3.66 ve babaların yaş ortalamalarının 34.62 ± 3.97 olduğu saptanmıştır. Örneklemdeki anne ve babaların yaş grupları birbirine yakındır.

Anne ve babaların eğitim durumları incelendiğinde, annelerin % 32.5’ inin, babaların % 33.8’ inin fakülte mezunu olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin eğitim durumları genellikle birbirine yakın düzeylere sahiptir. Fakülte mezunu annenin eşi, fakülte mezunu, ilkokul mezunu bir babanın eşi ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. Yani anne ve babaların eğitim durumları arasında bir paralellik göze çarpmaktadır.

Anne ve babaların meslekleri incelendiğinde, annelerin % 49.4’ ü ev hanımı/işsiz, % 32.5’ i memur, babaların % 45.5’ i serbest meslek sahibi, % 33.8’ i memur oldukları saptanmıştır. Örneklemi oluşturan annelerin yarıya yakınının çalışmadığı, memur anne ve babaların sayılarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Araştırmadaki annelerin yarıya yakını çalışmadığı için çocukların eğitimindeki

rollerinin daha çok olduğu düşünölmekle birlikte, babaların çalışmalarına rağmen araştırmaya katılmaları, çocuklarının eğitime anneler kadar önem verdikleri ve üstlerine düşen rolleri yapmaya çalıştıkları düşünölmektedir (Tablo 4.1.).

Ailelerin yapıları, aylık gelirleri, çocuk sayıları ve çocukların cinsiyetleri incelendiğinde, örneklemdaki ailelerin % 87' sinin çekirdek aile olduğu, % 35.1' inin 1501 TL ve üzeri, % 26' sının 1001-1500 TL, %26' sının 501-1000 TL arasında geliri olduğu saptanmıştır. Ailelerinin geneli, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeydedir. Ailelerin % 49.4' ünün iki çocuğa sahip oldukları ve çocukların % 59.7' sinin kız olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.2).

5.1.2. Anne Babaların Çocuk Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgileri Açısından Karşılaştırmalarına Yönelik Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Anne ve babaların eğitim öncesi anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, annelerin sırasıyla, “Madde 34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler”, “Madde 36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler”, “Madde 23. Altı yaşından önce (özellikle iki buçuk-üç yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular (“Bebekler nereden gelir?” gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar” ve “Madde 37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler” en fazla doğru yanıtladıkları maddeler olarak belirlenmiştir.

Literatür incelendiğinde bu maddelerle ilgili şu çalışmalar yapılmıştır;

Konur (2006) araştırmaya katılan ailelere göre doğum ile ilgili soruları çocukların iki buçuk- üç yaşından Sonra Sormaya Başladıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı incelendiğinde; eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin bu soruya verdiği cevapların % 53.3' lük gibi büyük bir çoğunluğu bilmediğini, % 40' lık bölümün bunun yanlış olduğunu ve geriye kalan % 6.7' lik grubun da doğru şıkkı işaretlediği görölmüştür. Eğitim programı uygulandıktan sonra, bu kez araştırmaya katılan ailelerin % 66.7' lik gibi büyük bir çoğunluğu bunun doğru olduğunu, % 13.3' lük kısmın bunu halen bilmediğini ve % 20' lik kısmında yanlış olduğu fikrine sahip olduğu görölmüştür (Konur, 2006).

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin, “Çocuğunuz size nereden ve nasıl geldiğini sordu mu?” sorusuna ailelerin verdikleri cevapları incelemiştir. Çocuğun yaşı ilerledikçe bu konuda sorulan soruların oranının düştüğü ve üç yaş civarında soru sorma oranının en yüksek olduğu görülmüştür (Özuslu, 1999).

İldeş (1990) çalışmasında, anne ve babaların çocuklarının “Bebekler nasıl dünyaya gelir” sorusuna verdikleri cevapları incelemiştir. Kız çocukları için annelerin % 47.3’ ü, erkek çocukları için ise % 71’ i, “Biz evlendikten sonra benim karnımda büyüdün” maddesini işaretledikleri görülmüştür. Kız çocukları için babaların % 90’ ı, erkek çocukları için ise % 82.8’ i soruyu duymamış gibi davrandıklarını belirtmişlerdir (İldeş, 1990).

İldeş (1990) çalışmasında, çocukların “Bebek annenin vücudunun neresinden çıkar” sorusuna anne ve babaların verdikleri cevapları incelemiştir. Kız çocukları için annelerin % 82.2’ si, babaların % 66.4’ ü, erkek çocukları için ise annelerin % 71’ i, babaların % 57.6’ sı “Bebek anne karnından çıkar” maddesini işaretledikleri görülmüştür (İldeş, 1990).

Annelerin en az doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “Madde 1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir”, “Madde 35. Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepli bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler”, “Madde 46. Altı yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler”, “Madde 49. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir” ve “Madde 44. Altı yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir” yer aldığı saptanmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu maddelerle ilgili çok fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin, “Ailece film izlerken çocuğunuza uygun olmadığını düşündüğünüz bir sahneyle ansızın karşı karşıya kaldığınızda ne yaparsınız?” sorusuna beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 50’ si hemen kanal kapatırım şeklinde cevapladıklarını belirlemişlerdir (Özuslu, 1999).

Babaların en çok doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “Madde 34. Altı yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler”, “Madde 37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler”, “Madde 23. Altı yaşından önce (özellikle iki buçuk-üç yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular (“Bebekler nereden gelir?” gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar” ve “Madde 36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler” yer aldığı, en az doğru yanıtladıkları arasında sırasıyla, “Madde 7. Altı yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler”, “Madde 25. Bebeğin anne memesini emmesi ilk cinsel deneyimdir”, “Madde 28. Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır” ve “Madde 48. Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir” yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 4.3).

Literatür incelendiğinde bu maddelerle ilgili şu çalışmalar yapılmıştır;

Konur (2006) araştırmaya katılan ailelere göre doğum ile ilgili soruları çocukların iki buçuk- üç yaşından Sonra Sormaya Başladıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı incelendiğinde; eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin bu soruya verdiği cevapların % 53.3’ lük gibi büyük bir çoğunluğu bilmediğini, % 40’ lık bölümün bunun yanlış olduğunu ve geriye kalan % 6.7’ lik grubun da doğru şıkkı işaretlediği görülmüştür. Eğitim programı uygulandıktan sonra, bu kez araştırmaya katılan ailelerin % 66.7’ lik gibi büyük bir çoğunluğu bunun doğru olduğunu, % 13.3’ lük kısmın bunu halen bilmediğini ve % 20’ lik kısmında yanlış olduğu fikrine sahip olduğu görülmüştür (Konur, 2006).

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin, “Çocuğunuz size nereden ve nasıl geldiğini sordu mu?” sorusuna ailelerin verdikleri cevapları incelemiştir. Çocuğun yaşı ilerledikçe bu konuda sorulan soruların oranının düştüğü ve üç yaş civarında soru sorma oranının en yüksek olduğu görülmüştür (Özuslu, 1999).

İldeş (1990) çalışmasında, anne ve babaların çocuklarının “Bebekler nasıl dünyaya gelir” sorusuna verdikleri cevapları incelemiştir. Kız çocukları için annelerin % 47.3’ ü, erkek çocukları için ise % 71’ i, “Biz evlendikten sonra benim karnımda

büyüdün” maddesini işaretledikleri görülmüştür. Kız çocukları için babaların % 90’ ı, erkek çocukları için ise % 82.8’ i soruyu duymamış gibi davrandıklarını belirtmişlerdir (İldeş, 1990).

İldeş (1990) çalışmasında, çocukların “Bebek annenin vücudunun neresinden çıkar” sorusuna anne ve babaların verdikleri cevapları incelemiştir. Kız çocukları için annelerin % 82.2’ si, babaların % 66.4’ ü, erkek çocukları için ise annelerin % 71’ i, babaların % 57.6’ sı “Bebek anne karnından çıkar” maddesini işaretledikleri görülmüştür (İldeş, 1990).

Anne ve babaların eğitim sonrası anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, anneler anket maddelerinden “Madde 3.Cinsel gelişim ve eğitim anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder”, “Madde 4.Altı yaşındaki çocuklar annelerinin ya da diğer kadınlarının göğüslerine dokunmaya çalışabilirler”, “Madde 5.Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir”, “Madde 12.Altı yaşındaki çocuklar diğer çocuklara veya akranlarına veya yetişkinlere cinsel organlarını göstermeye çalışabilirler”, “Madde 13.Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir”, “Madde 14.Altı yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir”, “Madde 16.Altı yaşındaki çocuklar kültürel özelliklerine göre cinsiyetlerini tanımlayabilirler / açıklayabilirler”, “Madde 18.Altı yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir ve bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler”, “Madde 26. Ebeveynler, öğretmenler ve bakıcılar cinsel eğitim konusunda işbirliği yapmalıdır”, “Madde 29. Altı yaş çocuklarının cinsel organlarını merak etmeleri normal bir gelişim davranışıdır”, “Madde 33. Çocuklar altı yaşından önce (özellikle iki buçuk-üç yaş civarı) kız ve erkek vücut farklılıkları ile ilgili sorular sorarlar”, “Madde 36. Altı yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler”, “Madde 37. Altı yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler”, “Madde 45. Sadece kızlar cinsel istismara uğrayabilir” ve “Madde 47. Altı yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır” maddelere tamamıyla doğru

yanıtladıkları, “Madde 1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir” ve “Madde 2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler” hiç doğru yanıtlamadıkları ortaya çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde bu maddelerle ilgili şu çalışmalar yapılmıştır;

Eser ve Çeliköz (2009) “Çocuğun Cinsel Kimlik Gelişiminde, Cinsel Kimlik Gelişimine Karşı Ebeveyn Tutumlarının Etkileri” başlıklı çalışmalarında, dört-altı yaş çocuklarının ebeveynlerinden toplanan verilere göre; çocukların %78,7’sinin çocukların ve yetişkinlerin vücutlarına dokunmaya çalışmadığını bulmuştur (Eser ve Çeliköz ,2009).

Turnbull, Wersch ve Schaik (2008) İngiliz toplumundaki cinsel sağlık sorunları ile ilgilenmek için, aile bağlamı içinde cinsel eğitimin rolünü araştırdıkları çalışmalarında, çocukların ve ergenlerin ebeveynlerinden cinsel konularda bilgi edinmek isteyen bir eğilimde olduklarını bulmuştur.

Konur (2006) araştırmasına katılan ailelerin çocuğa ilk cinsel bilgilerin anne-baba tarafından verilir verilmeyeceğine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin; % 53.3’ lük bölüm anne baba tarafından verilecek bilginin sağlıklı olup olmayacağı konusunda bilmediğini ifade ederken, % 20’ lik bölüm bunun yanlış olduğunu, grubun % 26.7’ si ise anne baba tarafından verilecek eğitimin doğru olduğunu savunmuştur. Eğitim programı uygulandıktan sonra, bu kez araştırmaya katılan ailelerin sorulara verdiği cevapların % 53.3’ ü anne baba tarafından verilecek bilginin daha sağlıklı olacağı fikrini savunurken, % 26.7’ si bilmediğini, % 20’ lik bölüm de bunun yanlış olduğunu ifade etmiştir (Konur ,2006).

Aral, Akyol, Işık (2002) “Üç – Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Olan Anne Babaların Cinsel Eğitim Konusundaki Düşüncelerini” araştırmışlardır. Anne babaların cinsel bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formunda toplam 58 anne ve 58 babadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde; anne babaların % 56,9’ u çocuğuna cinsel eğitim verirken, % 43.1’i cinsel eğitim vermedikleri, sorulan sorularda % 57.5’lik bölümün cinsel eğitim konusunda bilgi

sahibi oldukları, annelerin % 56.9' ı babaların ise % 51.72'si cinsel eğitime başlama yaşını okul öncesi dönem olduğu ve bu doğrultuda bilgi verdikleri belirlenmiştir (Aral, Akyol, Işık, 2002).

İldeş(1990) çalışmasında, anne ve babaların, çocuklarının cinsel organlarını isimlendirmelerini incelemiştir. Kız çocukları için annelerin % 38.3' ü, babaların % 28.3' ü, erkek çocukları için ise, annelerin % 87.4' ü, babaların % 89.4' ü çocukların cinsel organlarını ifade ederken bir isim kullandıklarını belirtmişlerdir. Kız çocuklarının cinsel organlarının, erkek çocuklara göre daha az isimlendirildiği, dolayısıyla çocukların cinsiyetlerinin, cinsel organların isimlendirilmesini etiketlediği görülmüştür (İldeş, 1990).

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin, “Çocuğunuz evcilik oynarken anne, baba, doktor rollerini alıyor mu? Bu kişileri taklit etmek isterse tepkileriniz ne olur?” sorusuna beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 80' nin normal karşıladıklarını, üç-dört yaş grubu çocukları olan ailelerin olumsuz tutum sergilediklerini bulmuştur (Özuslu, 1999).

Konur (2006) araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının cinsellikle ilgili meraklarını hangi yollarla karşılamaları gerektiğine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin % 33.3' ü uzman doktorların yardımıyla karşılamalıdır, % 20' si ise bu konuda eğitim görmüş öğretmenlerle ve yayınlarla karşılamalıdır şeklinde ifade ettiklerini bulmuştur. Eğitim programı uygulandıktan sonra; ailelerin % 46.7'i ana-baba eğitimi ile karşılamalıdır diye ifade etmiş, % 20' si ise uzman doktorların yardımıyla ve bu konuda eğitim görmüş öğretmenlerle karşılamalıdır şeklinde ifade ettikleri ortaya çıkmıştır (Konur ,2006).

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin, “Erkek ya da kız çocuğunuzun ara sıra cinsel organıyla oynadığını görürseniz tepkiniz nasıl olur?” sorusuna ailelerin % 40' ı görmezlikten geldiklerini ifade ettiklerini ve çocuğun yaşı büyüdükçe olumsuz tepki gösterme oranlarının arttığını bulmuştur (Özuslu, 1999).

İldeş (1990) çalışmasında, çocukların arkadaşları ile birlikte cinsel organlarını araştırma davranışlarına karşı, anne-babaların tepkilerini incelemiştir. Kız çocukların

annelerinin % 65.1' i ile babaların % 69' u, erkek çocukların annelerinin % 59.6' sı ile babaların % 65.5' i, çocuklarında bu davranışı gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Kız ile erkek çocukların anne ve babalarının % 1.3' ü ise her iki çocuğu da ceza verdikleri saptanmıştır (İldeş, 1990).

Eser ve Çeliköz (2009) "Çocuğun Cinsel Kimlik Gelişiminde, Cinsel Kimlik Gelişimine Karşı Ebeveyn Tutumlarının Etkileri" başlıklı çalışmalarında, dört-altı yaş çocuklarının ebeveynlerinden toplanan verilere göre; çocukların % 50,7' sinin cinsel organları ile ilgili meraklarının olmadığı, % 41,3'nün aynada kendini izlemediği ortaya çıkmıştır (Eser ve Çeliköz, 2009).

Konur (2006) araştırmaya katılan ailelerin, çocukların cinsiyet farklılığı gibi soruları iki buçuk- üç yaşları arasında sormaya başladıklarına ilişkin görüşlerinin incelendiğinde, eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin bu soruya verdiği cevaplardaki yığılma % 60 ile yanlış olduğunu, % 26.7' sinin bilmediğini ve sadece % 13.3' lük bölümün bunu doğru bulduğu görülmüştür. Eğitim programı uygulandıktan sonra, araştırmaya katılan ailelerin % 73.3' lük gibi büyük bir bölümün bunun doğru olduğunu, % 13.3' lük grubun bunu bilmediğini ve geriye kalan % 13.3' lük kısmında yanlış olduğu fikrine sahip olduğu tespit edilmiştir (Konur, 2006).

Çocuklar ilk olarak iki-üç yaşlarında fiziksel farklılıklarla ilgili sorular sorarlar. "Neden babaların bıyıklan var? Neden babalar etek giymez? gibi sorular sorulan ilk sorulardandır. Bu an anne babanın da ilk kez cinsiyetle ilgili bilinçli davranışlarda bulunduğu andır. Çünkü bu ana kadar cinsel eğitimin bir anlamda gizli kaldığı, su üstüne çıkmadan sürdüğü söylenebilir (Çaplı, 1993, s: 190).

Pernoud, üç-altı yaş arasındaki kız ya da erkek çocukların cinsel organlarına dokunmaktan hoşlandıklarını ve bunun sonucu kuşku ve meraktan oluşan bir takım duyguların oluşacağını belirtmektedir (Pernoud,1982).

Freud kız çocuklarının penise karşı büyük bir ilgi beslediğini ve erkek çocukları gibi çiş yapmaya çalıştıklarını söylemektedir. (Freud, 1997; çev: Budak)

İldeş (1990) çalışmasında, çocukların cinsiyet farklılıklarıyla ilgili sorularına anne ve babaların verdikleri cevaplarını incelemiştir. Kız çocukların sorularına annelerin % 47.4' ü, babaların % 36.2' si "Kızlar etek giyer, erkekler pantolon giyer"

maddesini, erkek çocuklarına, annelerin % 70.8' i, babaların % 87.4' ü “Erkeklerle kızların cinsel organları birbirinden farklıdır” maddesini işaretledikleri görülmüştür (İldeş, 1990).

Babalar anket maddelerinden “Madde 3. Cinsel gelişim ve eğitim anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder”, “Madde 5. Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir”, “Madde 7. Altı yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler”, “Madde 13. Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir”, “Madde 14. Altı yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir”, “Madde 18. Altı yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir ve bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler”, “Madde 47. Altı yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır”, “Madde 49. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir” doğru yanıtladıkları, “Madde 1. Altı yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir” ve “Madde 2. Altı yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler” yi hiç doğru yanıtlamadıkları görülmüştür (Tablo 4.4).

Anne ve babaların eğitim öncesinde ve sonrasında ortak bazı maddeleri doğru yanıtladıkları ve ortak bazı maddeleri hiç doğru cevap vermedikleri görülmektedir.

Anne ve babaların çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili benzer bilgilere sahip olduğunu düşünülmektedir.

Tablo 4.5’ de anne-babaların cinsel eğitimin gerekliliği hakkındaki görüşleri şöyle bulunmuştur: Ebeveynlerin eğitim öncesi % 94.8’ inin cinsel eğitimin gerekli olduğuna inandıkları ve eğitim sonrası bu oranın % 100’ e ulaştığı görülmüştür. Diğer literatürle sonuçlarımız uyum göstermektedir.

Konur (2006), dört-altı yaşları arasında çocuğu olan anne – babalara verilen “Cinsel Eğitim Programı”nın cinsel gelişim ve cinsel eğitim konusundaki bilgilerine etkisinin incelediği çalışmasının sonuçlarına göre; ailelerin çocuklarına cinsel eğitim verilip verilmemesine ilişkin görüşleri eğitim programı uygulanmadan önce; % 86.7’ lik bir bölümün hayır demesine karşılık, % 13.3’ lük bir bölüm ise cinsel eğitimin gerekli olduğunu, eğitim programı uygulandıktan sonra; % 86.7’ lik bir bölüm cinsel eğitimin gerçekten gerekli olduğunu düşünürken, % 13.3’ lük bir bölüm çeşitli nedenlerden dolayı bu eğitimin gereksizliğine inanmakta olduğu düşünüldüğü ortaya çıkmıştır.

Ersoy (1999) altı yaş grubunda kız ve erkek çocuğu olan anne ve babaların cinsel eğitim hakkındaki görüş ve tutumlarını incelemiştir. 60 kız 60 erkek çocuğun anne ve babasıyla yapılan görüşmeler sonucunda, anne babaların % 70’ inin çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini savunduğu ortaya çıkmıştır. % 67’ sinin çocuğuna bu eğitimi verdiği ortaya çıkmıştır.

Özslu (1999) üç-altı yaş çocukları için hazırlana cinsel eğitim programı ve etkilerini incelediği araştırmasında, ailelerin, “Cinsel eğitimin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 40’ ı bazen, % 30’ u evet ve % 30’ u hayır yanıtlarını verdiklerini ve ailelerin “Çocuğunuzun cinsel eğitim konusunda bilgi sahibi olmasını gerekli buluyor musunuz?” sorusuna, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 80’ i çocuklarının cinsel eğitim konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini ifade ettiklerini bulunmuştur.

Kakavoulis (1998) erken çocukluk cinsel gelişim ve eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının belirlenmeye çalıştığı araştırmasında, aileler tarafından uygun bir şekilde cinsel eğitim verilmesi ve çocukların sorularının uygun ve zamanında yanıtlanması çocuk cinsel gelişim ve eğitimi olumlu yönde etkilediği ve boşanma, baskı ve yasaklar, uygun olmayan modeller, iletişim yetersizliği, önyargı ve klişeler, medya gibi bazı faktörlerin de olumsuz yönde etkileyebildiği belirtmiştir.

Lu (1994) Tayvan’daki küçük çocukların cinsel eğitime karşı ebeveynlerin tutumlarını araştırdığı çalışmada, birçok Tayvanlı ailenin çocuklarının cinsel eğitime ihtiyacı olduğu konusunda hem fikir olup, evde ve okul öncesi kurumlarda çocuklara cinsel eğitim verilmesini önererek, çocuklarının cinsel eğitim konusunda pozitif tutum kazanmalarını istediklerini belirtmiştir.

İldeş (1990) okul öncesi dönemdeki çocukların anne ve babalarına cinsellik ve cinsel eğitim konusundaki inanış ve uygulamalarını incelediği çalışmasında, anne ve babaların cinsel eğitimin gerekliliğine inanıp inanmadıklarını araştırmıştır. Annelerin % 88.2' si, babaların % 76.3 'ü kız çocuklarına, annelerin % 97.4' ü, babaların % 93.4' ü erkek çocuklarına cinsel eğitimin gerekli olduğuna inandıklarını bulunmuştur.

Araştırmamız literatürle paralellik göstererek çocuk cinsel eğitimin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anne ve babaların cinsel eğitime başlama yaşı ile ilgili görüşleri incelendiğinde, eğitim öncesi ebeveynlerin yarıdan fazlasının (% 56) yedi-on iki yaşları arasında cinsel eğitime başlanması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Eğitim sonrası ise ebeveynlerin tamamının cinsel eğitimin sıfır-üç yaşta başlaması gerektiğini düşündükleri bulunmuştur (Tablo 4.6).

Eğitim öncesi cinsel eğitime yedi-on iki yaşta başlanması gerektiğini düşünen anne ve babalar, en çok farkına vardığı/daha iyi anlayabildiği için, dört-altı yaşta başlanması gerektiğini düşünen anne ve babalar en çok erken yaşta bilgi vermek gerektiği için ve on üç-on sekiz yaşta başlanması gerektiğini düşünen anne ve babalar en çok farkına vardığı/daha iyi anlayabildiği için şeklinde nedenlerini belirtmişlerdir.

Cinsel eğitim başlama yaşı ile ilgili görüşlerde anne ve babalar arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Eğitim sonrası cinsel eğitime sıfır-üç yaşta başlanması gerektiğini düşünen anne ve babalar en çok ailelerin erken yaşta bilgi vermesi gerektiğine inandıklarını ifade etmişlerdir.

Literatür incelendiğinde, cinsel eğitimin doğumla başlayan ve yaşam boyu süren bir süreç olduğu görülmektedir (Kentler, 2008; Bayhan ve Artan, 2005; Tuzcuoğlu, 2004 ve SIECUS, 2004).

Anne ve babalarda ortaya çıkan bu değişim çocuk cinsel eğitimi programının etkili olduğu düşünülmektedir.

Konur (2006) dört-altı yaşları arasında çocuğu olan ailelerin, çocuklarına cinsel eğitimin ne zaman verilmeye başlanması ile ilgili görüşlerini incelediğinde; eğitim programı uygulanmadan önce, ailelerin % 66.7' sinin ergenlik döneminde, % 20' sinin

ergenlik dönemine girmeden önce, % 13.3' ünün cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman şeklinde yanıtladıklarını bulmuştur. Eğitim programı uygulandıktan sonra, ailelerin % 53.3' ü cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman, % 26.7' si anaokulu yıllarında, % 13.3' ü ergenlik dönemine girmeden önce ve % 6.7' si ilköğretim yıllarında başlanmalıdır fikrini savunduğu ortaya çıkmıştır.

Aral, Akyol ve Işık (2002) yaptıkları araştırmada, cinsel eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiği düşüncesi ilk sırayı (%56.9 anneler, % 51.72 babalar) almıştır. Bunu sırasıyla ilkokul dönemi (% 20.69 anneler, %27.59 babalar), ortaokul dönemi (% 12.07 anneler, %15.52 babalar), lise dönemi (%10.34 anneler, %5.17 babalar) izlediğini bulmuşlardır.

Kakavoulis (2001) aile ve cinsel eğitimde ebeveyn tutumlarını incelediği çalışmasında, ebeveynlerin % 6' sı sıfır-iki yaşta, % 17' si üç-beş yaşta, % 31' i altı-dokuz yaşta cinsel gelişim ve eğitime başlanması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Ebeveynlerin % 1' i sıfır-iki yaşta, % 3' ü üç-beş yaşta, % 13' ü altı-dokuz yaşta cinsel gelişim ve eğitimde en kritik yaş olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Özuslu (1999) üç-altı yaş çocukları için hazırlanan cinsel eğitim programı ve etkilerini incelediği araştırmasında, ailelerin “Çocuğunuza cinsel eğitimle ilgili bilgilerin hangi yaşta verilmesini istersiniz?” sorusunu, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 30' u soru sorduğu zaman, % 27' si soru sormuyorsa bilgi vermeye gerek yok, % 27' si kendi kendine zaten öğrenir, % 13' ü üç yaşından önce itibaren, % 3' ü soru sormadan da şeklinde cevapladıklarını saptamıştır.

Kakavoulis (1998) erken çocukluk cinsel gelişim ve eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının belirlenmeye çalıştığı araştırmasında, anaokulu öğretmenlerinin % 70' i uygun cinsel gelişim ve eğitimin çocuk için çok önemli olduğunu, % 84' ü beş yaşından önce cinsel eğitime başlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

İlgili literatür incelendiğinde, elde edilen bu bulgunun yapılmış olan diğer çalışmalarla tutarlı olduğu görülmektedir. Oysa ki, Tuğrul ve Artan (2001) çocukların cinsel eğitimleri ile ilgili anne görüşlerini inceledikleri araştırmalarının sonucunda, kız çocuğu olan annelerin % 39.4' ü, erkek çocuğu olan annelerin de % 39.7' si, cinsel eğitimin ilkokul ve ortaokul (7-15 yaş) yaşlarında verilmesini uygun bulurken, lise

yaşlarında (16-18 yaş) verilmesini uygun bulanlar bu grubu izlediği saptamışlardır (%29.5- %26.2). Okulöncesi yıllar olan üç-altı yaşta cinsel eğitimin başlaması gerektiğini savunanlar ise, kız çocuğu annelerinin % 16.0' ını, erkek çocuğu annelerinin ise % 18.8' ini oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

Anne ve babaların çocuklarına cinsel eğitimi kim tarafından verilmesini uygun buldukları incelediğinde, eğitim öncesi ebeveynlerin % 42.7' si anne ve baba, % 34.7' si diğer seçeneğini tercih ettiği, eğitim sonrası ise ebeveynlerin % 69.3' ü anne-baba ve % 30.7' si diğer seçeneğini tercih ettiği görülmüştür (Tablo 4.9).

Cinsel eğitimi kimin vermesi ile ilgili görüşlerde anne ve babalar arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Göçgeldi ve ark. (2007) okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuklara cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarını incelediği çalışmalarının sonucuna göre, cinsel eğitimi vermesini uygun olduğu düşünülen kişiler içinde hem anneler (% 70.7) hem babalar (% 55) için ebeveynler ilk sırada yer almıştır.

Tuğrul ve Artan (2001) çocukların cinsel eğitimleri ile ilgili anne görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, çocuklara cinsel eğitimle ilgili bilgilerin hem kız (% 93.5) hem erkek çocuklar (% 86.2) için en yüksek oranda anneleri tarafından verildiği, cinsellikle ilgili bilgilerin daha fazla oranda anneler tarafından verildiğini ve çocukların cinsel konularla ilgili sorularını aile üyeleri dışındaki kişilere sormasının uygun karşılanmayacağını ifade ettiklerini belirlemiştir.

Acer ve Artan (2000) üç ve dört yaş grubu çocukların annelerine yöneltilmiş oldukları cinsellikle ilgili sorular ve annelerin verdikleri cevapları inceledikleri çalışmalarında, kızların % 60.1' i ve erkeklerin % 54.9' u anneye sorularını sordukları saptamışlardır.

Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin “Çocuğunuza cinsel eğitim ile ilgili ilk bilgileri siz mi yoksa yakınınızdan birinin vermesini mi istersiniz?” sorusuna, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 47' si anne baba birlikte, % 43' ü anne, % 10' u baba şeklinde yanıtladıklarını bulmuştur.

Kakavoulis (1998) erken çocukluk cinsel gelişim ve eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının belirlemeye çalıştığı araştırmasında, çocuğa cinsel eğitim veren kişinin konu ile ilgili bilgi sahibi olması (% 40), çocuklarla iyi iletişim

kurabilmesi (% 32) ve model olma, özsaygı, ahlaklı olma gibi bir takım kişilik özelliklerine sahip olması (% 28) gerektiği öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Dehan ve Fitzpatrick (1993) normal çocukların ebeveynleri tarafından algılanan cinsel davranışı ve bilgisini inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlerin büyük bir kısmının, çocuk cinsel konularında esas ve en önemli bilgi kaynağı olarak anneleri gördüklerini belirtmişlerdir.

İlgili literatürde cinsel eğitimin aile içinde verilmesi gerektiği ile ilgili sonuçlar olduğu görülmektedir. Çalışmamızda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bununla birlikte, Turnbull, Wersch ve Schaik (2008) İngiliz toplumundaki cinsel sağlık sorunları ile ilgilenmek için, aile bağlamı içinde cinsel eğitimin rolünü araştırdıkları çalışmalarında, cinsellikle ilgili konularda iletişimin çoğunluğunun annelerden geldiği halde, erkekler bu konuların kızların deneyimleri doğrultusunda yönlendirildiğini hissetmişlerdir. Erkeklerin cinsel konularla ilgili diğer bilgi kaynaklarını (akran, medya, internet) kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Konur (2006) dört-altı yaşları arasında çocuğu olan ailelerin, çocuklarına cinsel eğitimi kim tarafından verilmesi ile ilgili görüşlerini sorduğunda; eğitim programı uygulanmadan önce, ailelerin % 33.3' ü doktorlar ve gelişim dönemlerini iyi bilen uzmanlar, % 20' si bu konuda eğitim almış öğretmenler, % 13.3' ü ise psikologlar vermelidir şeklinde cevapladıklarını saptamıştır. Eğitim programı uygulandıktan sonra, ailelerin % 46.7' si gelişim dönemlerini iyi bilen uzmanlar, % 33.3' ü bu konuda eğitim almış öğretmenler ve % 20' si ise doktorlar vermelidir şeklinde ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

İldeş (1990) çalışmasında, anne ve babaların çocuklarına cinsel eğitimi kim ya da kimler tarafından verilmesinin uygun bulduklarını incelemiştir. Annelerin % 50' si, babaların % 41' i kız çocuklarına cinsel bilgileri öğretmenlerin vermesi gerektiğini belirtmiştir. Erkekler çocuklar için, annelerin % 66.4' ü öğretmeni işaretlerken, babaların % 60.2' si uzmanların cinsel bilgi vermesini istedikleri bulunmuştur. Kız çocuklarına bir uzmanın cinsel bilgi vermesini isteyen anneler % 31.5, babalar % 38.1 olduğu ve erkek çocuklarına bir uzmanın bilgi vermesini isteyen annelerin ise % 51.6 olduğu görülmüştür.

Binbaşıoğlu' na göre cinsel eğitimi verecek olanlar, bu konuyu gereksiz görüyorlarsa, ya da bu konuda kendilerini yeterli görmüyorlarsa, kısaca, olumlu bir tutum içinde değillerse verecekleri eğitimin etkinliliği ortadan kalkar veya hiç gerçekleşmez. Öğrencilerin cinsel merakını doyuracağı kaynak aile ve okul olmalıdır. Bu ikisinde de öğrenciye, cinselliğe ve cinsellik rolüne ilişkin bilgiler verilmeli ve olumlu bir tutum kazandırılmalıdır (Binbaşıoğlu, 1992).

Cinsel eğitimin ailede başlaması ve çocuğa ilk cinsel bilgileri anne babalar tarafından verilmesinin en sağlıklı yol olması bakımından, aileler çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili eğitim almalarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Anne ve babaların çocuk cinsel eğitim alma durumları incelendiğinde, ebeveynlerin % 96.05' inin bu konuda eğitim almadığı ortaya çıkmıştır (Tablo 4.10).

Bu bulgular dikkat çekicidir. Bu sonuca göre, günümüzde yaşanan olaylar ve yanlış bilgiler incelendiğinde ailelerin çocuk cinsel eğitim gereksinimleri ön plana çıkmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde; araştırmadan elde edilen bulgunun yapılmış olan diğer başka çalışmalarla tutarlı olduğu görülmüştür. Sadece Aral, Akyol, Işık (2002) ebeveynlerin % 57.5' inin cinsel eğitim konusunda bilgi sahibi olduklarını bulmuştur.

Konur (2006), dört-altı yaşları arasında çocuğu olan anne – babalara verilen “Cinsel Eğitim Programı”nın cinsel gelişim ve eğitim konusundaki bilgilere etkisini incelediği çalışmasında, ailelerin hiç birinin bu güne kadar çocuklarının cinsel eğitimleriyle ilgili herhangi bir eğitim almadığını bulmuştur.

Ersoy (1999) altı yaş grubunda kız ve erkek çocuğu olan anne – babaların cinsel eğitim hakkındaki görüş ve tutumlarını incelemiştir. 60 kız 60 erkek çocuğun anne – babasıyla yapılan görüşmeler sonucunda, eğitim veren anne babaların % 35'nin kulaktan dolma bilgilerle, % 26.67' sinin ise konu ile ilgili kitapların önerilerine göre çocukların sorularını cevaplandırıdıkları görülmüştür.

Cinselliğin bir tabu olması, konuşulmaması, ailelerin bu konuda bilgi sahibi olmamaları, ebeveynlerin çocuklarını cinsel bir varlık olarak görmemeleri gibi nedenlerden dolayı, aileler çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi alma gereği duymadıkları yada bu konu ile ilgili rahatsız oldukları, utandıkları için çocuk cinsel eğitimi ile ilgili bilgi almadıkları düşünülmektedir.

Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşma durumları incelendiğinde, anne-babaların % 59.2' sinin çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları ortaya çıkmıştır (Tablo 4.11).

Aral, Akyol, Işık (2002) üç-altı yaş grubu çocuğa sahip olan anne-babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerini araştırdıkları çalışmalarında, anne-babaların % 56.9' unun çocuğuna cinsel eğitim verdiğini, % 43.1' inin cinsel eğitim vermediklerini belirlemiştir.

Ersoy (1999) altı yaş grubu çocuğu olan anne – babalarla yaptığı görüşme sonucunda, anne babaların % 67'sinin çocuğuna bu eğitimi verdiğini bulmuştur.

Lu (1994) Tayvan'daki küçük çocukların cinsel eğitime karşı ebeveynlerin tutumlarını araştırdığı çalışmasında, ailelerin % 52.9' u kendilerini cinsellik hakkında bir konuşma yapmakta yetersiz hissettiklerini ve % 87.9' u cinselliğin ve ahlakın birbirinden ayrı olması gerektiğine inandıklarını belirlemiştir.

İldeş (1990) çalışmasında anne ve babaların cinsel eğitim gerekliliğine inanma durumları ile eğitim verme durumlarını incelemiştir. Kız çocuklarına cinsel eğitim verilmesi gerektiğine inanan anneler % 44.1, babalar % 27 iken, eğitim verilmesi inandıkları halde, eğitim vermeyen anneler % 44.1, babalar ise % 49.3 olduğu belirlenmiştir. Erkek çocuklarına cinsel eğitim verilmesi gerektiğine inanan anneler % 55, babalar % 43.4 eğitim verilmesi gerektiğine inandıkları halde, eğitim vermeyen annelerin oranı % 42.4, babaların ise % 51 olduğu saptanmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde; elde edilen bulguların yapılmış olan diğer başka çalışmalarla tutarlı olduğu görülmektedir. Oysaki Larsson ve Svedin (2002) üç-altı yaş çocuklarının cinsel davranışları hakkında ebeveyn ve öğretmen raporlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, ebeveynlerin % 67' sinin cinsel konularda çocuklarla hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır. Çocukların evde cinselliği daha çok keşfettikleri vurgulanmıştır.

Anne-babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konular incelendiğinde, anne-babaların çocuklarıyla en fazla sağlık ve temizlik kuralları (40), cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları (33) , en az AIDS (1) ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar (1) konularını konuştukları ve mastürbasyon konusunu hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır (Tablo 4.12).

Anne ve babaların çocuklarıyla aynı konuları konuştukları görülmektedir. Anne ve babaların cinsellikle ilgili sağlık ve temizlik kuralları hakkında en çok bilgiye sahip oldukları için en çok bu konuyu konuştukları tahmin edilmektedir. Cinsiyetler arasındaki farklılıklar konusu, çocukların soru sormalarıyla konuşulan konulardan olduğu düşünülmektedir. Mastürbasyon konusunu, çoğu anne ve baba çocuğu için kabul etmediği, bu durumu görmezden geldiği ya da farkında olmadığı düşünülmektedir.

Byers, Sears, Weaver (2008) anaokulundan sekizinci sınıfa kadar çocukları olan ebeveynlerin cinsel iletişim raporlarını araştırdıkları çalışmalarında, kapsamlı cinsel sağlık eğitiminde daha destekleyici olan ebeveynlerin, daha kaliteli cinsel sağlık eğitimi sağladığı, çocuklarına daha çok soru sormaları için cesaretlendirdiği ve on cinsel sağlık eğitimi konusunu (kişisel güvenlik (çocukların cinsel istismarı önlemek için), genital bölge için doğru isimler, ergenlik, üreme, cinsel zorlama/baskı ve cinsel saldırı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, yoksunluk/cinsel perhiz, doğum kontrol yöntemleri ve güvenli cinsel ilişki uygulamaları, flört ilişkilerde cinsel karar verme ve cinsel zevk ve keyif) daha ayrıntılı tartıştıkları saptanmıştır.

Larsson ve Svedin (2001) ebeveynleri tarafından gözlemlenen İsveçli çocuklardaki cinsel davranışları inceledikleri çalışmalarında, anne ve babaların daha sıklıkla üreme ve doğum konularının konuştukları ortaya çıkmıştır.

Dehan ve Fitzpatrick (1993) normal çocukların ebeveynleri tarafından algılanan cinsel davranışı ve bilgisini inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlerin cinsel konularla ilgili çocukları ile rahat bir şekilde konuşabileceklerine inandıklarını ve çoğunun detaya girmeden üreme konuları ile ilgili genel bilgileri çocuklarına verdikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynler üreme konuları hakkında çocukları ile genel bir şekilde konuşabiliyorken, cinsel davranışlar hakkında belli detayları tartışamama eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Koblinsky ve Atkinson (1982) çocukların cinsel eğitimi için ebeveyn planlarının ne olduğunu araştırdıkları çalışmalarında, ailelerin çocuklarıyla en çok konuştukları konuların doğum, üreme ve vücut farklılıkları olduğu ortaya çıkmıştır. Ailelerin çocukları ile en az konuştukları konuların kürtaj, homoseksüellik, menstrüasyon, mastürbasyon, rüyada boşalma olduğu belirlenmiştir. Ebeveynler okulöncesi (üç-altı yaş) süresince yasak kelimeler, vücut farklılıkları, doğum, üreme ile ilgili konuları

tartışmayı planlamış oldukları saptanmıştır. Ebeveynler kızlardan çok erkeklerle tartıştıklarında daha rahat hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin kızlara daha çok bilgi vermeleri gerektiğini inandıkları düşünülmüştür. Menstrüasyon, cinsel ahlak ve kürtaj konuları için çocukların cinsiyetleri ile ebeveynin cinsiyeti arasındaki etkileşimler olduğu ortaya çıkmıştır.

Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşma durumları incelendiğinde, annelerin % 27.2' si ve babaların % 17.8' i çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşmuştur (Tablo 4.13).

Türk toplumunun geleneksel yapısı incelendiğinde, çocuğun bakımından eğitimine kadar tüm sorumluluğun anne de olduğu bilinmektedir. Bu nedenle de araştırmamızda annelerin çocuklarıyla daha çok konuştukları görülmektedir.

Sandweg (2003) okul öncesi çocuklarının cinsel eğitiminde, anne katılımında bekâr ve evli annelerin karşılaştırdığı çalışmada, evli annelerin kadın-erkek farklılığı ile ilgili sorulara ve yasak veya müstehcen kelimeleri çocukların kullanmasında tepki vermede, bekâr annelere göre daha rahat oldukları ortaya çıkmıştır. Annelerin gerçek olaylardan çok varsayımsal olaylara tepki göstermede daha rahat olma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Annelerin kadın-erkek farklılıkları, üreme, doğumla ilgili sorular yasak veya müstehcen kelimeler, cinsel oyunlarla ilgili sorulardan daha çok kez cevapladıkları ortaya çıkmıştır.

Downie ve Coates (1999) ebeveyn-çocuk cinsel iletişimde cinsiyetin etkisini inceledikleri çalışmalarında, evdeki cinsellikle ilgili iletişimde, ebeveynlerin öğretme uygulamalarında cinsiyetin etkisini araştırmışlardır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede geleneksel rollere devam ettikleri ve toplumdaki çifte standardı kabul ettikleri saptanmıştır. Ebeveynler erkek çocuklarıyla cinselliğin keşfi ile ilgili konuları konuşurken, kızlarla psikolojik ve koruma ile ilgili konuları konuştukları ortaya çıkmıştır. Babalar yasak kelimelerle ilgili kızlardan çok erkeklerle ve tecavüzle ilgili olarak erkeklerden çok kızlarla konuştukları bulunmuştur.

Larsson ve Svedin (2001) ebeveynleri tarafından gözlemlenen İsveçli çocuklardaki cinsel davranışları inceledikleri çalışmalarında, annelerin (% 30) cinsel konularla ilgili babalardan (% 11) daha çok konuştuklarını belirlemişlerdir.

İldeş (1990) çalışmasında anne ve babaların cinsel eğitim verip vermeme durumlarını incelediğinde, annelerin % 44' ü, babaların % 27' si kız çocuklarına, annelerin % 55' i, babaların % 42.4' ü erkek çocuklarına cinsel eğitim verdiklerini sptanmıştır. Annelerin % 56' sı, babaların % 73' ü kız çocuklarına, annelerin % 45' i, babaların % 57.6' sı cinsel eğitim vermedikleri ortaya çıkmıştır.

Anne ve babaların cinsellikle ilgili konuşulan konular incelendiğinde, annelerin çocuklarıyla en çok hamilelik ve doğum (27), cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları (25) ve sağlık ve temizlik kurallarını (22) , en az AIDS (1) konularını konuştukları ve mastürbasyon ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar konularını hiç konuşmadıkları görülmüştür. Babaların çocuklarıyla en çok sağlık ve temizlik kurallarını (9) ve cinsiyetler arasındaki vücut farklılıklarını (8), en az üreme (1) ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları (1) konularını konuştukları ve mastürbasyon ve AIDS konularını hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır (Tablo 4.14).

Bu sonuçlara anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili en çok konuştukları ortak konular olarak cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, en az konuştukları ortak konular olarak üreme ve cinsel istismar konuları belirlenmiştir. Mastürbasyon konusunu hem anneler hem de babalar çocuklarıyla hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır.

Anne ve babalar sağlık ve temizlik kuralları ile ilgili bilgiye sahip olduklarını düşündükleri ve çocuklarının cinsiyetler arasındaki farklılıklarla ilgili soruları karşısında bu konuyu konuştukları ve üreme ve cinsel istismar konusunu çocuklarına nasıl anlatacaklarını bilmedikleri için ya da bu konuları konuşurken kendilerini rahatsız hissettikleri için az konuştukları düşünülmektedir. Mastürbasyon konusunu hem anneler hem babalar çocuklarıyla konuşmamışlardır. Çocuklarının mastürbasyon yaptığının farkında olmamaları, görmezden gelmeleri konuşmamalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Geasler, Dannison ve Edlund (1995) çocukların cinsel eğitiminde ebeveyne ait kaygıları araştırdığı çalışmalarında, babalardan çok annelerin çocukları ile mastürbasyon konusunu tartıştıklarını belirlemişlerdir. Genel olarak, hem anneler hem de babalar, erkek çocuklarından çok kız çocuklarıyla mastürbasyon konusunda rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularının aksine, Özuslu (1999) araştırmasında, ailelerin “Doğum olayını çocuğunuza anlattınız mı?” sorusuna verdikleri cevapları incelediğinde, ailelerin % 74’ ünün doğum olayını anlatmadığı ortaya çıkmıştır. Ailelerin “Cinsiyet ve üreme konusunda bilgi vermek gerektiğine inanıyor musunuz?” sorusuna, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin % 70’ inin kısmen inandıkları saptanmıştır.

Anne ve babaların çocuk cinsel eğitimin içinde olması gereken konuları incelendiğinde, anne ve babalar çocuk cinsel eğitiminde en çok cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, hamilelik ve doğum, en az AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları konularının yer alması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Mastürbasyon konusunu cinsel eğitimde olmasını gerekli görmedikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 4.15) .

Anne ve babalar çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konuların, çocuk cinsel eğitimin içinde olması gereken konular olarak düşünmektedirler. Mastürbasyonun görmezden gelindiği, çocuğa ceza verildiği, çocuğun merakının uyandırıldığı ve bu konu ile konuşmada rahatsızlıkları duydukları için ebeveynler çocuk cinsel eğitim konuları içinde düşünmemektedirler.

Konur (2006) araştırmasında, cinsel eğitimde özellikle hangi konu üzerinde durulması gerektiğine ilişkin ailelerin görüşlerini incelemiştir. Eğitim programı uygulanmadan önce, araştırmaya katılan ailelerin % 40’ ı sadece çocukların merak ettiği sorular üzerinde durulmalıdır, % 26.7’ si insanın üreme sistemi ile ilgili bilgiler üzerinde durulmadır, % 13.3’ ü cinsel gelişimin doğal bir olgu olduğu ve kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini tanıma üzerinde durulmalıdır, % 6.7’ si hepsi seçeneğini işaretledikleri belirlenmiştir. Eğitim programı uygulandıktan sonra, araştırmaya katılan ailelerin % 46.7’ si cinsel gelişimin doğal bir olgu olduğu, % 33.2’ si hepsi şıkkını, % 6.7’ si kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini tanıma, insanın üreme sistemi ile ilgili bilgiler üzerinde ve sadece çocukların merak ettiği sorular üzerinde durulmalıdır şeklinde cevaplandıkları ortaya çıkmıştır.

Kakavoulis (1998) erken çocukluk cinsel gelişim ve eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının belirlenmeye çalıştığı araştırmasında, cinsel eğitimin iki cinsiyet arasındaki farklılıkları, cinsel rol ve kimlik gelişimi, kişilerarası ilişkileri,

sağlıklı kişilik gelişimi, tehlikelerden ve travmalardan korunma, duygusal denge gelişimi gibi konuları içermesi gerektiği düşünülmüştür.

Bireyin, kendi cinsinin ve karşı cinsin fiziksel ve cinsel özelliklerini öğrenmesi ve ana cinsel güdülerini denetleyebilmesi için gerekli olan davranışların kazandırılması gerekmektedir. Cinsel eğitim; hem duygusal, hem de toplumsal uyum için çok önemlidir. Cinsel eğitim bireye, üreme ile ilgili konu ve sorunlarında, cinsel iç dürtü ve güdülerini denetleyebilmesinde, cinsel konularda, başkaları ile kuracağı ilişkilerinde gerekli davranışları kazandırmak için yapılan eğitimidir (Başaran, 1998, s: 119-116).

İldeş (1990) çalışmasında, anne ve babaların çocuklarına indirgenecek olan cinsel eğitimin içeriğini araştırmıştır. Annelerin % 59.1' i, babaların % 58.7' si, aile bireylerinin görev ve sorumluluklarını kapsamalıdır maddesini işaretledikleri ve eğitimin içeriği olarak annelerin % 5.3' ü, babaların % 4' ü ise doğum olayının açıklanması maddesini işaretledikleri belirtilmiştir.

Anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası bilgi puan ortalamaları incelendiğinde, anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası toplam puanlar karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ile babaların ön test puan ortalamaları arasında fark olduğu ve annelerin lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Anne ile babaların son test puan ortalamaları arasındaki fark olduğu ve annelerin lehine olduğu saptanmıştır. Anne ve babalar arasındaki puan ortalama farkının, eğitim sonrası azaldığı görülmüştür (Tablo 4.16 ve Tablo 4.17).

Anne ve babalara verilen çocuk cinsel eğitim programı ile ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmektedir. Annelerin çocukların eğitiminde aldığı rolün etkisi, çocuklarıyla daha fazla vakit geçirdikleri ve ilgilendikleri için babalara göre çocuk cinsel eğitimindeki bilgilerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Konur (2006) araştırmasında, eğitim öncesi ve eğitim sonrası grup arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Anne – babanın bu konuda bilgi düzeyi arttıkça, anket sonuçlarından aldıkları puanlar ortalamaları da anlamlı biçimde arttığı ifade edilmiştir.

Yelken (1996) anne ve babaların, üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada,

anne ya da baba olma durumuna göre, annelerin ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Yelken,1996).

Annelerin eğitim durumlarına göre ön test puan ortalamaları çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları ile ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin eğitim durumlarına göre ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.18). Eğitim düzeyi arttıkça, çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyi artmaktadır.

Annelerin eğitim durumlarına göre, son test puan ortalamaları çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları ile ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 4.19).

Verilen çocuk cinsel eğitim programının, annelerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini arttırdığı düşünülmektedir.

Erdoğan (1999) üç-altı yaş çocuklarının cinsel kimlik kazanımlarını araştırmıştır. Anneleri orta dereceli okul mezunu olan çocukların cinsel kavrayış ve cinsel kimliği algılama puanları (7.64+- 0.19), diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuş ve gözlenen bu fark önemsiz ($P>0.05$) bulunmuştur (Erdoğan, 1999).

Yelken (1996) anne ve babaların, üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, lise ve öncesi eğitim mezunu olan annelerin çoğunluğunun cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeylerinin “orta” olduğu, yüksek okul mezunu olan annelerin genel olarak “iyi” düzeyde bilgili oldukları görülmüştür. Eğitim durumlarına göre annelerin cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Friedrich ve ark. (1998) çocuklarda normal cinsel davranışları araştırdıkları çalışmalarında, cinsel davranışların çocuğun yaşı, annenin eğitimi, aile cinselliği, günlük bakım merkezinde çocuk bakımına ayrılan süre ile ilişkili olduğu ortaya

çıkmiştir. Cinsel davranış ile yaş ters bir ilişki içinde olduğu, cinsel davranışın hem de kız ve erkek için beş yaşta en yoğun olduğu ve sonra yedi yaş civarı azaldığı belirlenmiştir. İyi eğitilmiş ailelerin cinselliğe bakış açısı daha liberal olduğundan çocuklarındaki cinsel davranışları tepki vermede daha rahat oldukları saptanmıştır.

Annelerin çalışma durumlarına göre ön test puan ortalamaları çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, $p<0.005$ göre anlamlı olup, çalışan annelerin ön test puanları daha yüksektir. Çalışan annelerin çocuk cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili daha çok bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.20).

Çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre çocuk cinselliği konusunda daha bilgili oldukları görülmektedir. Çalışan annelerin bilgi kaynaklarına daha kolay ulaştıkları ve çocuklarıyla nitelikli zaman geçirdikleri düşünülmektedir.

Annelerin çalışma durumlarına göre son test puan ortalamaları çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, çalışmayan annelerin puan ortalamaları ile çalışan annelerin puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur ve çalışan annelerin puan ortalamaları, çalışmayan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışan anneler ile çalışmayan anneler arasındaki puan ortalama farkının azaldığı görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.21).

Yelken (1996) anne ve babaların, üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, sağlık personeli annelerin “iyi” düzeyde bilgili oldukları, memur olan annelerin ise “orta” düzeyde bilgili oldukları ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM VI

6.1 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, altı yaş çocuklarının anne babalarına uygulanan cinsel gelişim ve eğitim programının anne babaların cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgilerine etkisini incelemek amacıyla yürütülen araştırmada elde edilen temel sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Aydın ili Nazilli ve Kuyucak ilçelerinden seçilen ve altı yaş çocuğu olan 46 anne ve 31 baba oluşturmaktadır.

Araştırma bulguları, hem annelere hem de babalara uygulanan anket formlarından elde edilmiştir. İlk anket uygulandıktan sonra, hazırlanan cinsel eğitim programı anne babalara aktarılmıştır. Programın uygulanması sonucunda, tekrarlanan anket çalışmasıyla, cinsel eğitim konusundaki bilgi düzeyinde, fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde bağımsız gruplar için t testi, tek faktörlü ANOVA ve frekans tabloları uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, bulguların sunuluş sırasını izleyerek özetlenmiştir. Yapılan araştırma sonuçlarındaki verilere uygulanan bağımsız gruplar için t testi, tek faktörlü ANOVA, alt problemlere göre hazırlanmıştır.

- Anne ve babaların eğitim öncesi anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, annelerin ve babaların en çok doğru yanıtladıkları maddeler aynıdır. Anne ve babaların eğitim sonrası anket sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, annelerin ve babaların anket maddelerinin tamamıyla doğru yanıtladıkları arasında aynı olanlar vardır. Madde 1 (6 yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir) ve madde 2 (6 yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler) ' yi hiç doğru yanıtlamadıkları ortaya çıkmıştır. Anne ve babaların çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili benzer bilgilere sahip oldukları düşünülmektedir.

- Anne ve babaların cinsel eğitimin gerekliliği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun (% 94.8) cinsel eğitimin gerekli olduğuna inanmaktadırlar.

- Anne ve babaların çocuk cinsel eğitimine başlama yaşı ile ilgili görüşleri incelendiğinde, eğitim öncesi yedi-on iki yaş arasında cinsel eğitime başlanması gerektiğini düşündükleri ve eğitim sonrası ise ebeveynlerin tamamının cinsel eğitimin sıfır-üç yaşta başlaması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Bu sonuç çocuk cinsel eğitimi programının etkili olduğuna bir kanıt olarak düşünülmektedir. Cinsel eğitim başlama yaşı ile ilgili görüşlerde anne ve babalar arasında anlamlı fark bulunamamıştır.
- Anne ve babaların çocuklarına cinsel eğitimi kimin tarafından verilmesinin uygun buldukları incelendiğinde, eğitim öncesi ebeveynlerin % 42.7' si anne ve baba seçeneğini tercih ettiği, eğitim sonrası ise ebeveynlerin % 69.3' ü anne-baba seçeneğini tercih ettiği görülmüştür. Cinsel eğitimi kimin tarafından verilmesi ile ilgili görüşlerde anne ve babalar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu sonuçlara göre, anne ve babalar çocuklarına cinsel eğitimi kendilerinin vermesinin daha uygun olacağı görüşündedirler.
- Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuşma durumları ve konuştukları konular incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarıyla birinci konu olarak en çok sağlık ve temizlik kurallarını, ikinci konu olarak en çok cinsiyetler arasındaki vücut farklılıklarını ve üçüncü konu olarak hamilelik ve doğumu konuşmuşlardır. Mastürbasyon konusunu hiç konuşmamışlardır.
- Anne-babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konular incelendiğinde, anne-babaların çocuklarıyla en çok sağlık ve temizlik kuralları (40), cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları (33) , en az AIDS (1) ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar (1) konularını konuştukları ve mastürbasyon konusunu hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır. Anne ve babaların çocuklarıyla aynı konuları konuşmaktadırlar.
- Anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuları konuşma durumu incelendiğinde, annelerin (% 27.2) babalardan (% 17.8) çok çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuları konuştukları ortaya çıkmıştır. Anneler çocuklarının eğitiminde, babalardan daha çok yer almaktadırlar.
- Anne ve babaların cinsellikle ilgili konuşulan konular incelendiğinde, anne ve babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili en çok konuştukları ortak konular olarak cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, en az konuştukları ortak konular olarak üreme ve cinsel istismar konuları belirlenmiştir.

Mastürbasyon konusunu hem anneler hem de babalar çocuklarıyla hiç konuşmadıkları ortaya çıkmıştır.

- Anne ve babalar sağlık ve temizlik kuralları ile ilgili bilgiye sahip olduklarını düşündükleri ve çocuklarının cinsiyetler arasındaki farklılıklarla ilgili soruları karşısında bu konuyu konuştukları ve üreme ve cinsel istismar konusunu çocuklarına nasıl anlatacaklarını bilmedikleri için ya da bu konuları konuşurken kendilerini rahatsız hissettikleri için az konuştukları düşünülmektedir. Mastürbasyon konusunu hem anneler hem babalar çocuklarıyla konuşmamışlardır. Çocuklarının mastürbasyon yaptığıının farkında olmamaları konuşmamalarına neden olduğu tahmin edilmektedir. Anne-babalar nasıl konuşacaklarını bilmedikleri için bu durumu görmezden gelebilmektedirler.

- Anne ve babaların çocuk cinsel eğitimin içinde olması gereken konuları incelendiğinde, anne ve babalar çocuk cinsel eğitiminde en çok cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ve sağlık ve temizlik kurallarını, hamilelik ve doğum, en az AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları konularının yer alması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Mastürbasyon konusunu cinsel eğitim kapsamı içinde olmasını gerekli görmedikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 4.15).

- Anne ve babalar çocuklarıyla cinsellikle ilgili konuştukları konuların, çocuk cinsel eğitiminin içinde olması gereken konular olarak düşünülmektedirler. Mastürbasyonun nasıl konuşulacağı bilinmediğinden görmezden gelindiği, çocuğa ceza verildiği, çocuğun merakının uyandırıldığı ve bu konu ile konuşmada rahatsızlık duydukları için ebeveynler çocuk cinsel eğitim konuları içinde düşünmemektedirler.

- Anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası puan ortalamaları incelendiğinde, anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası bilgi toplam puanlar karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ile babaların ön test puan ortalamaları arasında fark olduğu ve bu farkın annelerin lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Anne ile babaların son test puan ortalamaları arasındaki fark olduğu ve annelerin lehine olduğu saptanmıştır. Anne ve babalar arasındaki puan ortalama farkının, eğitim sonrası azaldığı görülmüştür.

- Anne ve babalara verilen çocuk cinsel eğitim programı ile ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmektedir. Annelerin çocukların eğitiminde aldığı rolün etkisi, çocuklarıyla daha fazla vakit geçirdikleri ve

ilgilendikleri için babalara göre çocuk cinsel eğitimindeki bilgilerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

- Annelerin eğitim durumlarına göre, ön test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları ile ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur ve fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin eğitim durumlarına göre ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.18).

- Annelerin eğitim durumlarına göre, son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları ile ilkokul mezunu annelerin puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 4.19).

- Verilen çocuk cinsel eğitim programının, annelerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini arttırdığı düşünülmektedir.

- Babaların eğitim durumlarına göre, ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Annelerin çalışma durumlarına göre ön test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, çalışmayan annelerin puan ortalamaları ile çalışan annelerin puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur ve çalışan annelerin puan ortalamaları, çalışmayan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışan annelerin çocuk cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili daha çok bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.20).

- Çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre çocuk cinselliği konusunda daha bilgili oldukları görülmektedir. Çalışan annelerin bilgi kaynaklarına daha kolay ulaştıkları ve çocuklarıyla nitelikli zaman geçirdikleri düşünülmektedir.

- Annelerin çalışma durumlarına göre son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, çalışmayan annelerin puan ortalamaları ile çalışan annelerin puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur ve çalışan annelerin puan ortalamaları, çalışmayan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışan anneler ile çalışmayan

anneler arasındaki puan ortalama farkının azaldığı görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.21).

- Babaların meslek durumlarına göre, ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında, anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Çocukların sağlıklı cinsel gelişimi sürdürebilmeleri için öncelikle anne-babaların çocukların yaş gruplarına ve gelişim düzeylerine uygun cinsel eğitimi almaları gerekir. Yaygın eğitim içinde ana baba okullarında, Halk eğitim kurslarında çocuk cinsel eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılması, ailelerin katılımı için gerekli organizasyonların yürütülmesi gerekmektedir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilerin, çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim almaları ve çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun biçimde cinsel eğitimi vermeleri gerekir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler üstlerine düşen görevleri yerine getirmeleri ve işbirliği yapmaları gerekmektedir.
- Okul öncesi eğitim programlarında çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili konulara yaş gruplarına uygun olarak geliştirilmesi ve bu konu ile ilgili kitap, video, materyal, sunumlar, hikayeler, şarkılar, dergiler, afişler, broşürler hazırlanması gerekmektedir.
- Televizyon programlarında çocuk cinsel gelişimini etkileyecek unsurların olması halinde, gerekli uyarı ve işaretlerle ailelere bilgi verilmesi ve ailelerin bu kurallara uyması için daha dikkat çekici uyarıların verilmesi gerekmektedir.
- Televizyonlarda ve radyolarda çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili, doğru ve sağlıklı bilgiler veren programlar düzenlenmesi gerekmektedir.
- Geleneksel Türk aile yapısında cinselliğin konuşulması yasak olduğundan, ailelerin cinsel eğitim seminer ve programlarına katılımını sağlamak için projeler geliştirilmelidir.
- Çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili kitapçıklar hazırlanıp, muhtarlık, sağlık ocakları veya aile hekimleri aracılığıyla ailelere ulaştırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Abramson, P.R., Moriuchi KD, Waite MS ve Perry LB. (1983). Parental Attitudes about Sexual Education: Cross-Cultural Differences and Covariate Controls. Arch Sex Behavior, Oct;12(5): 381-97.

Acer, D. (2005). Okulda Cinsel Eğitim. HIV AIDS Dergisi, No:8(4), 130-134. (<http://www.hatam.hacettepe.edu.tr>)

Acer, D. Ve Artan, İ. (2000). Üç ve Dört Yaş Grubu Çocuklarının Annelerine Yöneltilmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 191-204.

Albert A. A. ve Porter J. R. (1988). Children's Gender-Role Stereotypes: A Sociological Investigation of Psychological Models, Sociological Forum, Vol. 3, No. 2, pp. 184-210.

Aral, N. , Akyol, K. ve Işık, N. (2002). Anne Babaların Cinsel Eğitim Konusundaki Düşüncelerinin İncelenmesi. Mesleki Eğitim Dergisi, Ankara, 1 –14.

Bacanlı, H. (2007). Eğitim Psikolojisi. Pegem A Yayıncılık, Ankara, 82–100.

Başaran, İ.E. (1994). Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri. Ankara, 134 – 143.

Bayhan, P. S. , Artan, İ. (2005). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 261-291.

Binbaşoğlu, C. (1990). Eğitim Psikolojisi. Kadioğlu Matbaası, 7. Basım, Ankara, 215-229.

Bem, S. (1987). Gender Schema Theory and the Romantic Tradition. Sex and Gender. In P. Shaver, C. Hendrick (Eds.), California, New Bury: Sage Publications, 251-271.

Bem, S. (1984). Androgyny and Gender Schema Theory: A Conceptual and Empirical Integration. Nebraska Symposium on Motivation, 180–226.

Bernstein A. C. ve Cowan P. A. (1975). Children's Concepts of How People Get Babies. Child Development, Vol. 46, No. 1, pp. 77-91.

Byers, E. S. , Sears, H. A. ve Weaver, A. D. (2008). Parents' Reports of Sexual Communication With Children in Kindergarten to Grade 8. Journal of Marriage and Family Vol. 70, Issue 1, p.p. 86–96.

Can, G. (2005). Gelişim ve Öğrenme. Pegem A Yayıncılık, Ankara, 116-128, 200-204.

Cansever, G. (1985). İçimdeki Ben. 3. Basım, İstanbul: Beta Yayıncılık, 255, 277-292.

Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranış. Birinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 412-413, 387-391, 245.

Cherney, I. D. ve London, K. (2006). Gender-linked Differences in the Toys, Television Shows, Computer Games, and Outdoor Activities of 5- to 13-year-old Children. Sex Roles, 54: 717–726.

Çaplı, O. (1993). Çocukların ve Gençlerin Eğitimi. Bilgi Yayınevi, 5. Basım, İstanbul.

Davies, S. L., Glaser, D. ve Kossoff, R. (2000). Children's Sexual Play and Behavior in Pre-School Settings: Staff's Perceptions, Reports and Responses. Child Abuse & Neglect, Vol. 24, No. 10, pp. 1329–1343.

Deehan A, Fitzpatrick C. (1993). Sexual behaviour and knowledge of normal children as perceived by their parents. Ir Med J. 1993 Jul-Aug;86(4):130-2.

De Vries, R. (1969). Constancy of Generic Identity in the Years Three to Six. Monographs of the Society for Research in Child Development, Vol. 34, No. 3.

Doğan, O. (1999). Sağlık Bilimleri Alanında Davranış Bilimleri. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No: 76, Sivas, 107- 125.

Downie, J. ve Coates, R. (1999). 'The impact of gender on parent-child sexuality communication: Has anything changed?'. Sexual and Relationship Therapy,14:2, 109-121.

Dönmezer, İ. (2007). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ege Üniversitesi Yayınları, 6.Basım, İzmir, 96- 129.

Elrod, J. M. ve Rubin, R. H. (1993). Parental Involvement in Sexual Abuse Prevention Education. Child Abuse & Neglect, Vol. 17, Issue 4, 527-538.

El-Shaieb M. ve Wurtele, S. K. (2009). Parents' Plans to Discuss Sexuality with Their Young Children. American Journal of Sexuality Education, Vol. 4, Issue 2, p.p. 103-115.

Erden, M. ve Akman, Y. (1995). Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme, Öğretme. Ankara: Arkada, 74- 100.

Erdoğan, A. (1999). Üç- Altı Yaş Çocuklarının Cinsel Kimlik Kazanmalarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ersoy, Ö. (1999). 6 Yaş Grubunda Kız ve Erkek Çocuğu Olan Anne Babaların Cinsel Eğitim Hakkındaki Görüş ve Tutumları, Mesleki Eğitim Dergisi, Ankara, 19- 28- 52.

Eser, M. ve Çeliköz, N. (2009). Impacts of Parental Attitude Towards Sexual Identity Development on Child's Sexual Identity Development. Procedia Social and Behavioral Sciences 1, 1408–1413.

Eser, M. (2008). Ana Babaların Cinsel Kimlik Gelişimiyle İlgili Tutumların Çocuğun cinsel Kimlik Kazanmasına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Fagot, B. I. ve Leinbach, M.D. (1985). Gender Identity: Some Thoughts on an old Concept. Journal of American Academy of Child Psychiatry, 24 (6), 684-688.

Fraley, M. C. ; Nelson, E. C.; Wolf, A. W.; Lozoff, B. (1991). Early Genital Naming. J. Dev. Behav. Pediatr. Oct;12(5):301-4.

Freud, S. (2000). Cinsellik Üzerine Üç Deneme (On Sexuality). Çev. Budak,S. , Öteki Yayınları, Ankara.

Freud, S. (1983). Cinsiyet Üzerine. Çev. A. Avni Öneş, İstanbul: Say, 57-80

Friedrich, W. N. ,Sandfort, T. G. M. , Jacqueline Oostveen, J. ve Cohen-Kettenis, P.T. (2000). Cultural Differences in Sexual Behavior: 2-6 Year Old Dutch and American Children. Journal of Psychology & Human Sexuality, 12: 1, 117 — 129.

Friedrich, W. N. , Jennifer Fisher, J. ,Daniel Broughton, D. , Margaret Houston, M. ve Shafran, C. R. (1998). Normative Sexual Behavior in Children: A Contemporary Sample. *Pediatrics* 1998;101.

Fulcher, M., Sutfin E. L. ve Patterson, C. J. (2008). Individual Differences in Gender Development: Associations with Parental Sexual Orientation, Attitudes, and Division of Labor. *Sex Roles*, 58:330–341.

Geasler M. J., Dannison L. L. ve Edlund C. J. (1995). Sexuality Education of Young Children: Parental Concerns. *Family Relations*, Vol. 44, No. 2 (Apr., 1995), pp. 184-188.

Gençtan, E. (1984). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. 3. Baskı, Maya Yayınları, Ankara, 212- 223.

Girginer, H. U. (1994). *Türk Toplumunda Cinsiyet Algısı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir, 7-56.

Goldman, R. ve Goldman, J. (1982). *Children's Sexual Thinking*. Routledge ve Kegan Paul Ltd.

Rust, J. ve Golombok, S., Hines, M. , Johnston, K. ve Jean Golding ve The ALSPAC Study Team (2000). The Role of Brothers and Sisters in the Gender Development of Preschool Children. *Journal of Experimental Child Psychology* 77, 292–303.

Göçgeldi , E., Tüzün, H. , Türker, T. ve Şimşek, I. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (STED)*, Cilt:16, Sayı:9, 134-142.

Gökkaya, F. (1994). Anne- babaların cinsiyet rolü algıları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile okulöncesi çocuklarının cinsiyet rolü gelişimi arasındaki ilişkilerinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir, 1-21,51.

<http://tdkterim.gov.tr>, 11.04.2008

<http://www.health.alberta.ca> (1999). 09.05.2008

<http://www.siecus.org>. 05.03.2008

<http://www.NCTSN.org> (2009).The National Child Traumatic Stres Network Understanding and Coping with Sexual Behavior Problems.. 20.02.2009

<http://www.JACAT.com> (2006).Joint Agencies Child Abuse Team (2006). Sexual Development in Primary Aged Children. 05.03.2009

[http:// www.calgaryhealthregion.ca](http://www.calgaryhealthregion.ca) (:\\Websites\\SRH web docs\\SRH Website NEW Content 2006\\Sex Sexuality and Sexual Health.doc. 14.08.2009

İlg, F. L. ve Ames, L. B. (1955). Child Behavior. Herper and Brothers NewYork, 180-190.

İldeş, N. (1990). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Anne ve Babalarının Cinsellik ve Cinsel Eğitim Konusundaki İnanış ve Uygulamaları ile Çocukların Cinselliğe İlişkin Meraklarına Karşı Genel Tutum, Davranış ve Tepkilerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış)*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 41-52,70.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1991). Tuvalet Terbiyesi ve Cinsel Eğitim. Anne Eğitim Kılavuzu, İstanbul.

Kakavoulis, A. (2001). Family and Sex Education: A survey of parental attitudes. Sex Education, 1: 2, 163 — 174.

Kakavoulis, A. (1998). Early Childhood Sexual Development and Sex Education: A Survey of Attitudes of Nursery School Teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 6:2,55 — 70.

Kentler, H. (2008). Çocuğuma nasıl cinsel eğitim verebilirim?. *Turkuaz Kitaplığı*, 2. Baskı İstanbul, 7-19.

Koblinsky, S. and Atkinson, J. (1982). Parental Plans for Children's Sex Education. *Family Relations*, Vol. 31, No. 1, pp. 29-35.

Konur, H. (2006). Dört-Altı Yaşları Arasında Çocuğu Olan Anne-Babalara Verilen “Cinsel Eğitim Programı”nın Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Ankara.

Kreitler, H. ve Kreitler, S. (1966). Children's Concepts of Sexuality and Birth. *Child Development*, Vol. 37, No. 2, pp. 363-378.

Larsson, I. ve Svedin, C. G. (2002). Teachers' and Parents' Reports on 3- to 6-year-old Children's Sexual Behavior—a Comparison. *Child Abuse & Neglect* 26, 247–266.

Larsson, I. ve Svedin, C. G. (2001). Sexual behaviour in Swedish Preschool Children, as Observed by Their Parents. *Acta Paediatrica* 90: 436± 44.

Liebert, R. M., Wicks-Nelson, R. ve Kail, R. V. (1986). *Developmental Psychology*, Fourth Edition., 371-403.

Lu, W. (1994). Parental Attitudes Toward Sex Education For Young Children In Taiwan. U.S.A.

Menmuir, J. ve Kakavoulis, A. (1999). Sexual Development and Education in Early Years: A Study of Attitudes of Pre-school Staff in Greece and Scotland. *Early Child Development and Care*,149:1,27 — 45.

Mischel, W. , Maccoby E. E. (edi), (1967). *The Development of Sex Differences*, Stanford University Press, California, 56-57.

Miller, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. Çev. M. Nuri Gençosman. Ankara: İmge, 151- 271.

Nelson, W. (1978). *Çocuk Hastalıkları*. Çev: Gedikoğlu, G., Güven Kitapevi, Ankara.

Nolin, M. J. ve Petersen, K. K. (1992). Gender Differences in Parent-Child Communication about Sexuality An Exploratory Study. *Journal of Adolescent Research*, Vol. 7, No. 1 59-79.

Owen Blakemore, J. E. (2003). Children's Beliefs About Violating Gender Norms: Boys Shouldn't Look Like Girls, and Girls Shouldn't Act Like Boys, *Sex Roles*, Vol. 48, Nos. 9/10.

Özdemir, E. (2006). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıp Yargıların İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Özgüven, İ. E. (1997). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları, 76,79

Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Baskı Ankara: Nobel Tıp.

Özuslu, Açıkgöz, N. (1999). 3-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Bir Cinsel Eğitim Programı ve Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul:Marmara Üniversitesi.

Pernoud, L. (1982). Çocuğun Cinsel Eğitimi. Baskı (y.y.): E yayınları, 45- 99.

Perusse, F. C. (1985). Çocuklara Cinsel Konularda Ne Söylemeli? Nasıl Söylemeli? Gül Matbaası, İstanbul.

Picariello, M. L., Greenberg, D. N. ve Pillemer, D. P. (1990). Children's Sex-Related Stereotyping of Colors. *Child Development*, Vol. 61, No. 5 (Oct., 1990), pp. 1453-1460.

Roberts, E. J. Ve Holt, S. A. (1980). Parent-Child Communication about Sexuality. *SIECUS Rep.* ,8(4):1-2, 10.

Ruble, D. N. ,Taylor, L. J. ,Cyphers, L. , Greulich, F. K., Lurye, L. E. and Shrout, P. E. (2007). The Role of Gender Constancy in Early Gender Development. *Child Development*, July/August 2007, Volume 78, Number 4, Pages 1121 – 1136.

Salk, L. (1988). Çocuğun Duygusal Sorunları: Bebeklikte Yetişkinliğe. Çev. Erzen Onur, 3.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 98- 116.

Sandfort, T. G. M. ve Cohen-Kettenis, P. T. (2000). Sexual Behavior in Dutch and Belgian Children as Observed by Their Mothers. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 12: 1, 105 — 115.

Schuhrke, B. (2000). Young Children's Curiosity About Other People's Genitals. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 12: 1, 27 — 48.

- Selçuk, Z. (2007).Eğitim Psikolojisi. Nobel Yayınevi, N: 191, 14. Baskı, Ankara, 46-70.
- Senemoğlu, N. (2007). Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya. Gönül Yayıncılık, Ankara, 72- 84; 216- 237.
- Shaffer, D. R. (2009) Social and Personality Development, Sixth Edition, Wadsworth Cengage Learning, The USA, 239-283.
- SIECUS, (2004). (Sexuality Informaiton and Education Council of the United States) Guidelines For Comprehensive Sexuality Education, National Guidelines Task Force.
- SIECUS, (1998). (Sexuality Informaiton and Education Council of the United States) Right From The Start: Guidelines For Sexuality Issues, Early Childhood Sexuality Education Task Force.
- Smith, P. K. ve L. Daglish (1977). Sex Differences in Parent and Infant Behavior in the Home. Child Development, Vol. 48, No. 4, pp. 1250-1254.
- Sandfort, T. G. M. ve Cohen-Kettenis, P. T. (2000). Sexual Behavior in Dutch and Belgian Children as Observed by Their Mothers. Journal of Psychology & Human Sexuality, 12: 1, 105 — 115.
- Sterling, H. A. (1998). Psychosexual Development in Infants and Young Children: Implications for Caregivers. The National Association for the Education of Young Children.
- Stevenson, M. R. ve Black, K. N. (1988). Paternal Absence and Sex-Role Development: A Meta-Analysis. Child Development, Vol. 59, No. 3, pp. 793-814

Şahin, H. (2008). Eğitim Psikolojisi. Pegem Akademi, Ed. Özbay, Y., Erken, S., 1.Baskı, Ankara, 67- 97, 101- 129.

Trice, T., Wersch, A. ve Schaik, P. (2008). A Review of Parental Involvement in Sex Education: The Role for Effective Communication in British Families. Health Education Journal, Vol. 67, No. 3, 182-195.

Tuğrul, B, Artan, İ. (2001). Çocukların Cinsel Eğitimleri İle İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, N:20, Ankara, 141-149.

Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (2004). Çocuğun Cinsel Eğitimi. Morpa Kültür Yayınevi, İstanbul, 7-61.

Uçar, H. (2001). Çağdaş Çocuk Cinsel Eğitimi. Ercan Kitabevi, İzmir, 23-101.

Ulusoy, A. (2005). Gelişim ve Öğrenme, Anı Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 125- 135; 208- 241.

Weinraub, M. ,Clemens, L. P. , Sockloff, A. , Ethridge, T. , Gracely, E. ve Myers, B. (1984). The Development of Sex Role Stereotypes in the Third Year: Relationships to Gender Labeling, Gender Identity, Sex-Types Toy Preference, and Family Characteristics. Child Development, Vol. 55, No. 4, pp. 1493-1503.

Yavuzer, H. (2002). Çocuk Psikolojisi: Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna. 22. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 120-128.

Yavuzer, H. (2001). Ana- Baba Okulu. 9.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 101-112.

Yavuzer, H. (1999). Çocuk Psikolojisi. 17. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 225-227.

Yavuzer, H. (1999). Ana-Baba ve Çocuk, 12. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yelken, Z. (1996). Anne ve Babaların 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Düzeyleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1979). Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Yetiştirilmesi ve Ruhsal Sorunları. Türkiye İş Bankası Ankara, 41-53, 174-186.

Zeytinoğlu, S. (1983). Piaget'in Çocukta zihin Gelişimi Kuramı. Ege Üniversitesi Seminer Dergisi, No:2/3, 153- 165.

EKLER

EK – 1
ÇOCUĞUN CİNSEL EĞİTİM KİTAPÇIĞI

ÇOCUĞUN

CİNSEL

EĞİTİMİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

1. BÖLÜM: CİNSELLİK İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

Cinsellik

Cinsel Gelişim ve Dönemleri

Cinsel Kimlik ve Rol

Cinsel İstismar

2. BÖLÜM: CİNSEL EĞİTİM

İnsan Gelişimi

İlişkiler

Kişisel Beceriler

Cinsel Davranışlar

Cinsel Sağlık

Toplum ve Kültür

3. BÖLÜM: ANNE BABALAR İÇİN İPUÇLARI

4. BÖLÜM: ÇOCUKLARIN CİNSELLİKLE İLGİLİ SIKÇA SORDUKLARI SORULAR VE YANITLARI

SÖZLÜK

KAYNAKÇA

ÖNSÖZ

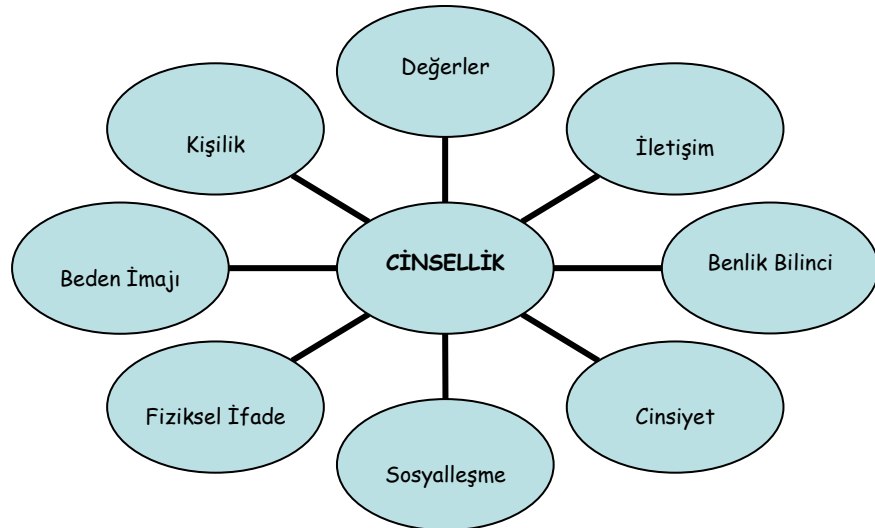
Bu kitapçık, anne babaların kız veya erkek çocuklarıyla cinsellik hakkında rahat bir şekilde konuşmalarına yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Ayrıca kitapçık, cinsellik ile ilgili çocukların sorularını cevaplamanıza ve erken yaşlarda ortaya çıkan bazı durumları anlamanıza yardımcı olacaktır. Aynı zamanda kitapçık sizin değer yargılarınızın ve inançlarınızın yanı sıra cinsellikle ilgili gerçekleri ve önerileri içermektedir.

Cinsellik nedir?

Cinsellik, biyolojik anlamıyla cinsel özelliklerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (<http://tdkterim.gov.tr>).

Cinsellik, kadın veya erkeğin yaşamının her alanını etkileyebilen, kişiliğin tamamlayıcı bir parçasıdır. Cinsellik, insan gelişimi, tutumları, sorumluluğu, kişiliği, duygusal özellikleri ve davranışlarını içerir (www.health.alberta.ca , 1999).

İnsan cinselliği, bireylerin cinsel bilgisini, inançlarını, davranışlarını, değerlerini ve tavırlarını kapsar. İnsan cinselliğine etik ve dini değerlerle birlikte kültürel değerler de yön verir.

Ebeveynler neden çocuklarıyla cinselliği konuşmaya ihtiyaç duyarlar?

Ebeveynlerin temel görevleri, çocukların bakımını ve ihtiyaçlarını karşılamaktır. Çocuğun ilk öğretmenleri olmaktır. Çocuklar yaşamlarının ilk bilgilerini anne-babalardan öğrenirler. Bu nedenle bir ebeveyn olarak, doğru zamanda, uygun bir dille gerekli bilgileri çocuğa verebilirsiniz. Cinsel sağlık eğitimcileri, çocukların her soru sorduğunda cevaplanmasını ve bir kerede biraz bilgi verilmesini tavsiye ediyor. Basit bir dille, dürüst, anlaşılır cevaplar sizin ve çocuğunuzun değerlerinize güven oluşturmada etkin faktörlerdir. (www.health.alberta.ca , 1999)

EĞER CİNSELLİK HAKKINDA ÇOCUĞUNUZLA KONUŞABİLİRSENİZ,
ÇOCUĞUNUZLA HER ŞEYİ KONUŞABİLİRSİNİZ.

Bu Kitapçık Nasıl Kullanılır?

Bu kitapçık, çocuk cinsel eğitimi için kapsamlı bir yaklaşımla ve altı anahtar kavram içinde düzenlenmiştir; insan gelişimi; ilişkiler; kişisel beceriler; cinsel davranışlar; sağlık toplum ve kültür. Her anahtar kavram konularla ilgili özellikleri ve yaşa uygun gelişimsel mesajları içerir. Altı anahtar kavram, aile yaşamı ve cinsellik hakkında çok genel, güncel ve gelişimsel olarak uygun bilgiyi sunar (Right From Start Guidelines for Sexuality Issues, Birth to Five Years, 1998).

Her anahtar kavramın altında ilgili konular, her konu girişinden sonra **“Çocuklar İçin Anahtar Mesajlar”** ve **“Yetişkinler Nasıl Yardım Edebilir?”** başlıkları yer almaktadır. “Çocuklar için anahtar mesajlar” adlı başlık altında çocuklarla bu konularda konuşurken veya çocuklar bu konularla ilgili soru sorduklarında cevaplarırken kullanabileceğiniz bilgileri içermektedir. “Yetişkinler nasıl yardım edebilir?” adlı başlık altında çocuklarla bu konuları konuşurken ebeveyn olarak neler yapabileceğinizle ilgili bilgileri içerir.

Çocuğun cinsel eğitimi konusu, özellikle ülkemizde yeterince ele alınmamış ve

aydınlığa kavuşamamış bir konudur. Bu konu tabu (yasak) olarak görülmüştür. Hem eğitimciler hem de anne babalar cinsel eğitim konusunda nasıl bir yaklaşım sergileyeceklerini bilememişlerdir. Hem anne babalara hem de eğitimcilere çocukların cinsel gelişim ve eğitimi hakkında bilgi verilmelidir, çünkü anne babanın ya da eğitimcinin yapabilecekleri bir hata gelecekte duygusal ve davranışsal bozukluklara yol açabilmektedir (Yavuzer,2001).

1. BÖLÜM: CİNSELLİK İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

Cinsellik: İnsanoğlunun; cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, sevgi ve üremeyi kapsayan temel bir boyutudur. Cinsellik biyolojik, psikolojik, sosyoekonomik, kültürel, etik ve dini faktörlerin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak yaşanmaktadır (T.M. Basset, B. Kaim, 2000; akt; Kentler, 2008).

Cinsel Kimlik: Bireyin ait olduğu cinsi kabul etmesi, kendi bedenini ve benliğini bu cinsellik algılayışında, duygu ve davranışlarında buna uygun biçimde davranmasıdır (Özgüven, 1997; 76; Akt: Eser, 2008).

Cinsiyet: İnsanoğlunun kadın ve erkek olarak tanımlayan biyolojik özelliklerin bütününi ifade eder. Toplumsal cinsiyet ise kültürel değerler, tutumlar, roller ve özelliklerin bir bütünüdür. Kadının ve erkeğin sosyal sorumluluklarını ifade eder (PAHO-WHO, 2000 akt; Kentler, 2008).

Cinsiyet Roller: Kadın ve erkeğin farklı biçimde ortaya koyduğu davranış, duygu ve düşüncelerdir (Özdemir,2006).

Kalıp Yargı: Herhangi bir konu ile ilgili genellenmiş inançlardır. Çoğu insan tarafından kabul görmektedir (<http://tdkterim.gov.tr>).

Cinsiyet Rolü Kalıp Yargıları: Cinsiyetler hakkında tutulan yaygın(genel), oldukça sağlam inançlar ve imajlardır (Tresemer ve Pleck,1974 Akt: Liebert, Wicks-Nelson, Kail,1986).

Cinsiyet Rolü Algısı: Kadının ya da erkeğin, kendine uygun gördüğü cinsiyet rolü hakkındaki bireysel inançlardır (Gökkaya, 1994).

İstismar: Birinin iyi niyetini kötüye kullanmak, sömürmektir (<http://tdkterim.gov.tr>).

Cinsel İstismar: Bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir (Uçar, 2001).

Çocukların cinsel gelişim ve eğitim süreci anne karnında başlayıp yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu sürecin anlaşılmasında cinsel gelişim kuramlarını incelemek gerekir. Bu kuramlar; Psikoanalitik kuram, Psikososyal kuram, Sosyal öğrenme kuramı, Bilişsel gelişim kuramıdır.

PSİKOANALİTİK KURAM

Bu kuramın öncüsü olan Sigmund Freud'dur. Freud Psikoanalitik kuramı geliştirirken dürtü kuramından yola çıkmıştır. Kuram, insan gelişimini ruhsal-cinsel yönleri üzerine yoğunlaşmıştır. Freud, çalışmalarını daha çok cinsellik ve saldırganlık temel güdülerine dayandırmış, bireyi anlamaya ve tanımaya yönelik kendine özgü yöntemler geliştirmiştir (Şahin, 2008). Freud kişilik gelişiminde ilk çocukluk yıllarının öneminin vurgulamaktadır. Kişilik gelişiminin beş dönemde gerçekleştiğini öne sürmektedir. Bunlar; oral dönem, anal dönem, fallik dönem, gizil(latent) dönem, genital dönemdir. Freud'a göre her dönemde karşılanması gereken ihtiyaçlar vardır ve bu ihtiyaçlar karşılanmadığında kişilik ve cinsel gelişimde problemler yaşanabilmektedir. Bu kuramı hem kişilik hem de cinsel gelişim açısından ele almak mümkündür.

Oral Dönem: 0-1 yaş arasındaki bebeklik dönemini kapsar. Bu dönemde haz ilkesi egemendir ve bebeklerin ertelemeye tahammülleri yoktur. Tamamen dışarıya bağımlıdır, anne ya da bakıcının yardımıyla yaşamını sürdürebilir. Haz bölgesi ağız ve dudaklardır. Bu dönemde çocuk dış dünyayı algılamayı, kendini ifade etmeyi ve gereksinimlerini karşılamayı ağız ve ağız çevresindeki organlarla gerçekleştirir. Freud'a göre yeterince bakılıp beslenen, sevilme gereksinimlerini gerektiği gibi karşılanan çocuklarda dış dünyaya karşı bir temel güven duygusu oluşmaya başlar (Can,2005).

Freud' göre annenin çocuğu memeden erken kesmesi ya da çok uzun süre emzirmesi, çocukların bu döneme bağımlı kalmasına neden olmaktadır. Oral dönemde aşırı doyurulma ya da aşırı doyumsuzluk yaşanırsa, çocuk sonraki gelişim dönemlerine geçemeyebilir. İleride oburluk, aşırı bağımlılık, edilginlik, sürekli başkalarından almaya alışmış kişilik yapısı gelişir (Öztürk,1997;akt: Şahin, 2008) , sigara içme, tırnak yeme, küfür vb. sözler söyleme alışkanlıkları gelişebilmektedir (Şahin, 2008).

Bebeğin annesinin memesini emmesi ilk cinsel deneyimdir (Mukaddes,1999;akt: Şahin, 2008). Bebek altı temizlenirken dokunmalardan keyif alır. Daha sonra bebek altı

değiştirilirken cinsel organı ile oynamaya başlar. Bu durum erkek çocuklarda penis daha çıkıntılı olduğu için daha çok görülür. Bu davranış mastürbasyonun ilk başlangıcı olarak ifade edilebilir. Anne ya da bakıcı endişe duymamalıdır. Bu davranış, bebeğin vücudunu keşfetmeye çalışmasının bir işaretidir ve normal karşılanmalıdır. Bebeğin ellerine vurmak, bağırarak, kızmak gibi davranışlar çözüm değildir.

Bu dönemdeki bebeğin temel davranış biçimi verileni almaktır. İlk başlarda alma işlemi edilebilir. 6. aydan itibaren dişlerin çıkmasıyla alma işlemi etkin olmaya doğru ilerler (Doğan,1999).

Anal Dönem: 1-3 yaşlarını kapsar. Çocuk anüs ve anüsle ilişkili olan eylemlerden doyum sağlar. Dışkının boşaltılması ya da tutulması ile anüs kaslarında denetim sağlama bağımsızlığa yönelik bir eylem olarak görülür (Can,2005). Bu dönemde tuvalet eğitimi önem kazanmaktadır. Hoşgörüsüz, cezalandırma yoluyla tuvalet eğitimi alan çocuklar bu döneme bağımlı kalırlar. Ayrıca çocuğun altına işemesi ya da dışkılması toplum tarafından tepki karşılanır. Çocuk "doğru, yanlış, ayıp" kavramlarıyla ilk kez karşılaşır (Öztürk,1997;akt: Şahin, 2008). Bu kavramların ne olduklarını anlamasa da, hangi davranışların onaylandığını(ödüllendirildiğini), hangi davranışların onaylanmadığını(cezalandırıldığını) öğrenir (Doğan,1999). Anal dönemdeki tuvalet eğitiminin barışçıl yollardan çözümlenememesi durumunda çeşitli kişilik bozuklukları gelişebilir. Annenin ya da bakıcının katı tutumundan kaynaklanan yalnızlık duygusunu, dışkısını içerde tutmanın verdiği dolgunluk duygusu ile gidermeye çalışan ya da denetimini yitirdiği zamanlarda aşırı cezalandırılmış olması sonucu dışkı boşaltmaya karşı korku geliştiren çocuklarda yaşam boyu aşırı düzenlilik, katı görüşlülük, inatçılık, dik kafalılık, para harcamaktan çekinme ve cimrilik eğilimi gözlenebilir (Dönmezer,2007).

Fallik Dönem: 3-6 yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar. Bu dönemde çocuklar üreme, hamilelik ve doğum ile ilgili soru sormaya başlarlar. Kız çocuklarda, erkek ve kız vücudunun farklılıklarını keşfettiklerinde, penislerinin olmadığını ya da kaybettiklerini düşünmeleriyle yaşadıkları korkuya Freud "İğdişlik Korkusu" adını vermiştir. Bu korkunun oluşmasında, toplumun erkek çocuklarına verdiği değer ve daha çok ortada, görünür olmadığı için kız çocuklarının genital organlarını geç fark etmeleri etkili olmaktadır. Yine bu dönemde kızlar "Elektra Karmaşası", erkekler ise "Oedipus Karmaşası" yaşar. (Freud, Çev: Selçuk Budak,2000) Oedipus

karmaşası, erkek çocuğun bir şekilde annesine karşı cinsel bir yakınlık beslemesi ve babası tarafından cezalandırılacağı kaygısını yaşamasıdır. Elektra karmaşası, kız çocuğunun babaya ilgi duyması ve anne tarafından cezalandırılacağı korkusunu yaşamasıdır. Oedipus ve Elektra karmaşalarının başarılı bir biçimde çözümlenebilmesi için çocuğun aynı cinsten olan ebeveyni ile özdeşim kurarak, onun cinsel rolünü içselleştirmesi gerekir (Can,2005). Bu dönemde elektra karmaşası, oedipus karmaşası ve iğdişlik korkusunu çözemeyen çocuklar ileriki yaşamlarında, cinsel ilişkiden korkma, yetişkin olduğunda anne-babadan kopamama, anne- babadan ayrıldığında aşırı suçluluk duyma, evlilik yaşamında eşi ile bir türlü rahat edememe, karşı cinse aşırı eleştirici ve olumsuz tutumlar geliştirme, cinsel kimlik sapması gibi durumlar görülebilir (Şahin, 2008).

Bu dönem okul öncesi eğitim dönemine denk gelmektedir. Çocuk oyunlarında cinsel merakın etkisi görülmektedir. Evcilik, doktorculuk gibi oyunlara hem öğretmenler hem de anne-babalar sıklıkla bu yaş gruplarında rastlamaktadır.

Bu dönemde motor gelişimin artmasıyla çocuk kendi yemeğini yiyebilir, giyinmeye çalışabilir, isteklerini konuşarak anlatmaya başlar. Bencil bir varlık olmaktan çıkarak daha toplumsal bir varlık olmaya başlar. Öğrenmeye karşı aşırı bir ilgi gösterir (Doğan,1999).

Gizil (Latent) Dönem: 6-12 yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuk cinsiyet ile ilgili konulardan hoşlanmaz, daha çok oyun oynar. Cinsellikle ilgili güdüler ve duygular bu dönemde bastırılır. Ergenlik dönemine kadar bir durgunluk yaşanır. Karşı cinsten çok, kendi cinsleriyle oynamaktan hoşlanırlar (Şahin, 2008). Çocuk bu dönemde ilköğretime başlar, cinsellikle ilgili merakları azalır. Daha önceki dönemlerde kazanılan özellikler bu dönemde pekiştirilmeye başlar. Çocuğun ilgisi, sosyal ve entelektüel beceriler edinme üzerine yoğunlaşır (Can,2005). Çocuğun konuşmasının gelişmesiyle, gerçeği değerlendirmeye ve soyut kavramlara geçmeye başlamasıyla daha bağımsız olmaya başlar. Çeşitli insanlarla ilişkiler kurar. Anne-babasının değer yargılarına, kendisinin ve toplumun değer yargıları ekler (Doğan,1999).

Genital Dönem: 12 yaşından sonraki dönemi kapsar. Freud bu dönemi fırtına olarak adlandırır. Bedensel büyüme ile birlikte fiziksel açıdan değişiklikler yaşanır. Cinsellikle ilgili güdü ve dürtüler artar. Kimlik gelişimi açısından önemli bir dönemdir (Şahin, 2008). Bu dönemde bireyin kişisel özellikleri yetişkin kişiliğine doğru gelişir. Cinsel ilgi odağı kendisi ve ailesi dışında bir diğer kişi olur (Can,2005). Cinsel içerikli konuşmalar, şakalar, fıkralar artar. En

önemli ilgi alanlarından biri de bedeni olur. Boyu, ağırlığı, sivilceleri en önemli sorunları arasında yer alır. Zamanın büyük bir bölümünü ayna karşısında geçirir ve bedenini inceler (Doğan,1999).

PSİKOSOSYAL KURAM

Bu kuramın öncüsü Erik Erikson'dur. Freud'un kuramından etkilenmiştir. Freud'un ruhsal-cinsel gelişme dönemlerini yadsımadan, bu alanda ruhsal-toplumsal gelişme dönemleri ile ilgili görüşleri ile katkıda bulunmuştur (Doğan,1999).

Erikson'a göre insan hayatı sekiz döneme ayrılabilir. Her dönem, o dönemde çözülmesi gereken problem ve olası durumlarla ifade edilmektedir. Gelişim kuramlarında genellikle, kuramlar ergenliğe kadar sürmekteyken, Erikson insan hayatının tümünü içeren bir gelişim kuramı ortaya atmıştır. Her dönem için gelişimsel görevler bulunmaktadır. Her dönemde birtakım krizler yaşanır. Bu krizler sonucunda kişi görevlerini yerine getirdiğinde birtakım özellikleri kazanır (Bacanlı,2007).

Temel Güvene Karşı Güvensizlik: Doğumla başlayıp birinci yılın sonuna kadar hatta 18 aya kadar sürebilir. Bu dönemde birey başkalarına karşı güven duyabileceği ve kendisini de güvenilebileceğine ilişkin temel güven duygusu kazanır (Şahin, 2008). Bu dönem Freud'un oral döneminin karşılığıdır. Bebeğin temel güven duygusunun göstergeleri beslenme kolaylığı, uyku derinliği ve bağırsaklarının gevşekliğidir. Bebek kolayca besleniyorsa, derin uyku uyuyabiliyorsa ve bağırsakları iyi çalışıyorsa temel güven duygusu edinmekte olduğu sonucu çıkarılabilir (Bacanlı,2007). Çocuğa bakan kişi sık sık değişmiyorsa (aynılık), çocuğa bakan kişi tutarlı davranıyorsa (tutarlılık) ve bu tutarlılık sürekli ise (süreklilik) çocuğun güven duygusunu edinmesi kolaylaşır (Dönmezer,2007).

Özerkliğe Karşı- Kuşku ve Utanç: 2-3 yaşlarını kapsar. Çocuklar tek başlarına hareket etmek isterler. Bağımsız olarak hareket edebilme bu dönemde kazanılır (Şahin,2008). Freud'un anal döneminin karşılığıdır. Kendine başına bir şeyler yapmak ister. Yapmak istediklerini yapmasına izin verilen, bu tür eylemleri kısıtlanmayan ve bu eylemlerden dolayı cezalandırılmayan çocuklar kendilerinin yeterli olduklarını öğrenir ve özerk bir biçimde davranabilme yeteneği geliştirir. Aksi durumda ise çocuk kendi davranışlarından kuşku duyar ve utanç duyguları geliştirir (Can,2005). Erikson tuvalet eğitimi sırasında çocuk azarlanırsa, ayıplanırsa, utanç ve kendi bedeninden kuşku duygularını geliştirdiği düşüncesindedir (Bacanlı,2007).

Girişimciliğe Karşı-Suçluluk: 3-6 yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuklar bağımsızlık duygusunu kullanarak, çevreyi araştırmaya, dili kullanmaya, bilişsel ve sosyal yeteneklerini test etmeye çalışırlar. Bu çabalar genelde girişimcilik olarak tanımlanır. Bu girişimler çocukları yetişkin rollerine hazırlar (Şahin,2008). Bu dönem Freud'un fallik dönemine karşılığıdır ve okul öncesi döneme denk düşer. Bu dönem içinde çocuk kendi yeteneklerinin üstündeki sorunlarla başa çıkabilmek için giderek daha bağımsız davranmaya başlar (Can,2005). Erikson, bu dönemde cinsiyetin keşfedildiğini, merak duygusunun yoğun olduğunu söyler. Merak duygusu ve cinsiyetin keşfi ile çocukların cinsellikle ilgili soruları artar. Eğer anne baba çocuğun sorularına uygun cevaplar verebilirlerse, çocuğun girişimciliği desteklenmiş olur. Sorulara cevap verilmezse ya da sorulara uygun olmayan tepkiler verilirse (ayıp, bunlarla ilgilenme gibi.) çocuk merak etmenin suç olduğunu hissine kapılır (Bacanlı,2007).

Başarılı Olmaya Karşı- Yetersizlik: 6-12 yaşlarını kapsar. İlkokula başlamak, çocukların sosyal dünyalarında köklü değişiklikler yaratır, akran gruplarıyla birlikte olma fırsatı verir. Akademik beceri kazanan, okuldaki görevlerini yerine getiren çocuklar yeterlilik kazanırlar. Kazanamayanlar aşağılık duygusu geliştirebilir (Şahin,2008). Freud'un gizil döneminin karşılığıdır. Çocuk çevresindekiler tarafından beğenilmek ve takdir edilmek ihtiyacıdır. Aile ve öğretmen, çocuklara yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar vererek, onları cesaretlendirerek kendilerini başarılı bireyler olarak algılayabilmelerini yardımcı olmalıdır (Can,2005).

Kimlik Kazanmaya Karşı-Kimlik Krizi: 12-20 yaşlarını kapsar. 14-16 yaşları arasında geçilen ergenlik döneminde, ergen benmerkezciliği yaşanır, çevresindeki herkesin kendisi gibi düşünmesi gerektiğine inanır (Şahin,2008). Freud'un ergenlik döneminin karşılığıdır. Bu dönemde, bireyin kendine ilişkin olumlu bir ben duygusu geliştirmesi beklenir. (Can,2005). Erikson'a göre ergenlik dönemi insan hayatının en önemli dönemidir. Bu dönemde kişi "Ben kimim?" sorusunu yanıtlamaya çalışırken çeşitli rolleri deneyerek karar vermeye çalışırken taklit ve özdeşim mekanizmalarını kullanacaktır. Bu dönemi başarıyla atlatan kişiler kimlik duygusu edinir, başarıyla atlatamayanlar rol karmaşasına düşer (Bacanlı,2007).

Yakınlığa Karşı-Yalıtılmışlık: 20-40 yaşlarını kapsar. Bu dönemde birey aynı cinsiyetten olan ve olmayan diğer insanlarla dostluk ve yakın ilişkiler kurmak ister (Can,2005). Bunun en nihai noktası evliliktir. Bu dönemi başarıyla tamamlayamayanlar çekingen olup, diğer insanlarla yakınlık kuramazlar (Şahin,2008). Bu döneme genç yetişkinlik dönemi adı da verilmektedir (Bacanlı,2007).

Üretkenliğe Karşı-Durgunluk: 40-65 yaşlarını kapsar. Bireyin genç kuşakların yetiştirilmesiyle ilişkili sorumluluklarını betimler. Topluma faydalı olmak ve gençler tarafından sevilen ve model alınan birisi olmak ister (Can,2005). Kişinin hayatında en verimli olması beklenen dönem yetişkinlik dönemidir. Çocuk yetiştirme, işinde atılımlar yaparak verimli olmaya çalışır. Bu verimlilik duygusunu yaşayamayan bireyler verimsiz oldukları duygusuna kapılırlar (Bacanlı,2007).

Benlik Bütünlüğüne Karşı-Umutsuzluk: 65 yaş ve sonrası dönemi kapsar. Bu dönemde kişi emekli olur. Yaşlılık belirtileri başlar. Kişi hayatını gözden geçirme gereği duyar. Bu dönemde toplumdaki kopma, işten ayrılma, anne babalık görevi biter. Arkadaş, eş, akraba ölümleri meydana gelir (Bacanlı,2007). Kişi yaşlandığında eğer geçmiş yaşantısından memnun ise benlik bütünlüğünü sağlar. Ancak geçmişinden pişman ise umutsuzluk yaşar. Doğru şeyleri yapmak için fazla zamanlarının kalmadığını hissettiklerinde umutsuzluğa düşerler (Can, 2005)

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI

Bandura(1969, 1977) ve Mischel (1966, 1970) çocukların cinsellikle ilgili davranışların uyumuna karar verme sürecini teorilerinde yer vermişlerdir. Her ikisi de cinsel rol gelişimine katkı sağlayan davranışların, sosyalleştirilmedeki öğrenme prensipleri ile aynı olduğuna inanırlar. Sosyal öğrenmenin bakış açısı cinsiyet rollerinin kazanımında ceza ve desteklemeyi vurgular. Aileler ve diğerlerinin kasıtlı veya kasıtsız olarak, çocuklarda uygun cinsel rolleri biçimlendirdiği farz edilir. Kısaca, kızlara uysal, duygusal ve düzenli olma, oyuncak bebeklerle oynama öğretilir. Erkekler bağımsız, saldırgan, başarıyı amaçlayan ve kamyonlar, topla oynaması öğretilir (Liebert, Wicks-Nelson, Kail,1986).

2. BÖLÜM: CİNSEL EĞİTİM

"Cinsel gerçeğin erkenden öğretilmesi, daha iffetli ve daha verimli olmasını sağlar.

Yoksa herkes onu kendi hayal gücünün keyfine göre bulmaya kalkar"

MONTAIGNE (1994)

Cinsel eğitim; bilgilendirme, tutum geliştirme, inançlar, değerler, ilişkiler ve mahremiyet konularını ele alan ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Cinsel eğitim, cinsel roller, kişiler arası ilişkiler, sevgi, mahremiyet, vücut algısı ve üreme sağlığı konularının hepsini birden kapsayan bir eğitimidir (SIECUS, 2008).

Anne babalar cinsel eğitimin, genel eğitimin bir parçası olduğunu, doğumdan itibaren başlayarak yaşam boyu sürdüğünü, çocuğun gelişiminin her döneminde gerekli olduğunu bilmesi gerekir. Anne babalar ve eğitimciler, cinselliğin bir anda, ergenliğe girilen ilk günde ortaya çıkmadığını unutmamalıdır. Cinsellik, çocuğun tüm yaşamında vardır ve kişilik gelişimi üzerinde etkilidir (Pernoud,1982). Cinsel gelişim ve eğitim dendiğinde akla sadece fiziksel yönler gelmemelidir. Cinsel gelişim ve eğitim, insan gelişimini, ilişkileri, kişisel becerileri, cinsel davranışları, cinsel sağlığı, toplum ve kültür gibi konuları içerir.

ANAHTAR KAVRAM 1: İNSAN GELİŞİMİ

"Çocukların gelişimi zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel gelişimler arasındaki ilişkileri yansıtır."

KONU 1: VÜCUDUMUZ NASIL ÇALIŞIR?

Çocuklar büyüdükçe, kendilerinin ve başkalarının vücutlarıyla ilgili merakları giderek artar. Vücutları ile ilgili gelişen merakları, önemli sosyal beceriler için onları hazırlar ve onlara önemli bilgiler sağlar. Yetişkinler ise çocukların mahremiyetine saygı duymayı öğrenmelidir, ayrıca çocukların doğal meraklarını desteklemelidirler.

Çocuklar organlarını ve bu organların işlevlerini öğrenmekten hoşlanırlar. Her birinin önemli olduğunu ve bir adı olduğunu bilmelidirler. Örneğin; göz, dirsek, omurga ve çene, penis, erbezi torbası, vulva, klitoris, labia gibi. Vücut bölümlerini gerçek isimleri yerine başka kelimelerle daha uygun ve edepi bir biçimde anlatılması genellikle ebeveynler

tarafından tercih edilir. Bu durum çocukların üreme organlarından utanmalarına ve sonraki yaşamlarında cinsel duyguları ile ilgili rahatsızlık hissetmelerine yol açabilir. Baş ile ayak parmakları arasındaki tüm vücut kısımlarının önemli olduğu ve gerçek isimlerinin kullanılması gerektiği çocuklara anlatılmalıdır.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Vücudun her bölümünün doğru bir ismi ve görevi vardır. Örneğin; burnumuz koku almamızı sağlar, gözlerimiz görmemizi sağlar gibi.

- Kızların ve erkeklerin vücutlarında bazı kısımlar aynıdır, bazı kısımlar ise farklıdır. Örneğin; hem kızların hem de erkeklerin çenesi, memeleri vardır. Erkeklerin penisleri vardır. Kızların ise vajinaları vardır gibi.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- İnsan vücudu ve nasıl çalıştığı ile ilgili çocuklarla konuşun.
- Kız ve erkek vücudu arasındaki farklılıklarla ilgili soruları cevaplayın:

Erkekler için: "Sen penise sahiptir. Tüm erkeklerde ve erkek çocuklarda penis vardır. Kızlar ve kadınlar vajina sahiptir".

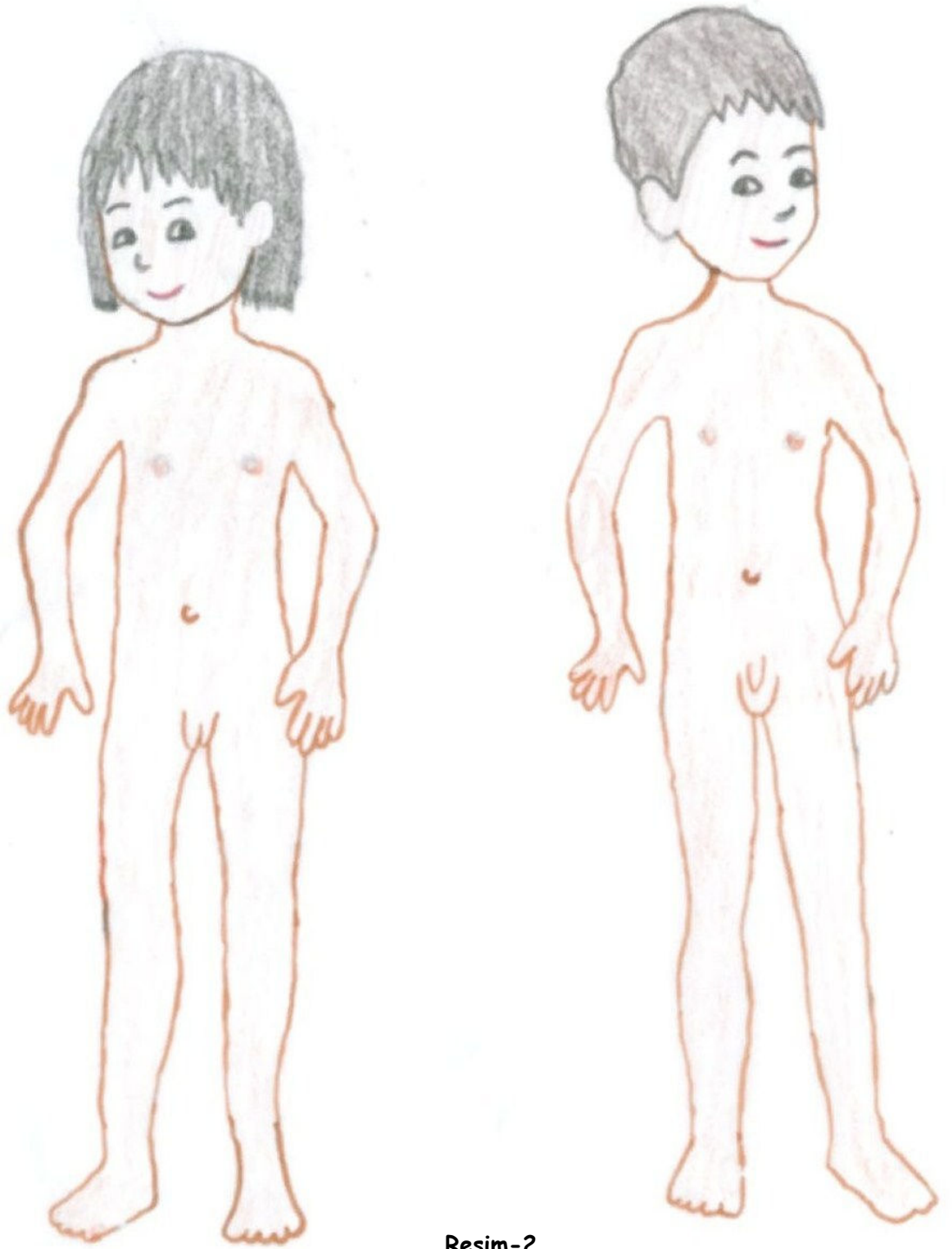
Kızlar için: "Sen vajinaya sahiptir. Tüm kızlar ve kadınlar vajinaya sahiptir. Oğlanlar ve erkekler penise sahiptir.

** Resim-1'i kız ve erkek çocuklarının giyim, saç uzunluğu gibi farklılıklarını çocuklarınıza anlatırken kullanabilirsiniz.*

** Resim 2'i kız ve erkek vücut bölümlerini ve farklılıkları açıklarken anlatırken kullanabilirsiniz.*

Resim-1

Resim-2

KONU 2: BEBEKLER NEREDEN GELİYOR?

Bazı yetişkinler yaşamın gerçekleri hakkında - özellikle doğum, hamilelik ve bebeğin nasıl oluştuğu gibi konularda-çocuklarıyla ne zaman ve nasıl konuşacakları konusunda endişe taşırlar. Çocuklar çekinmeden doğum ve hamilelik hakkında soru sorma eğilimindedir. Bazı çocuklar ise cinsellik hakkında soru sormaz çünkü çocuklar yetişkinlerin sorularını cevaplarırken isteksiz ve rahatsız olduklarını hissederler. Kimi çocuklar soru sormaya ihtiyaç duymazlar çünkü kendi sonuçlarına ulaşmışlardır.

Dört yaş civarında, çocuklar bebeklerin aniden var olmadıklarına, belli bir süreç sonucu meydana geldiğini fark ederler. Çocuklar bebeklerin anne vücudundan nasıl çıktıkları ve üremenin nasıl meydana geldiği ile ilgili düşünmeye başlarlar ve kendi fikirleri oluşur.

Çocuklara bebeklerin nasıl oluştuğunu anlatılırken "Bir bebek anne karnında büyür" şeklinde söyleme, bir çocuk için uygun bir basitleştirme gibi görünebilir, ama aslında bir karışıklığa neden olur. Çocuk şaşırabilir, "Karnındaki bebek annenin yediklerini nasıl alıyor?" Çocuk bebeğin büyümesi için kadının vücudunda özel bir yerin olduğunu ve rahim "uterus" olarak adlandırıldığını bilmelidir. Yetişkinler çocukların çok gerçekçi olduklarını unutmamalıdır. Çocuklara tohum ekildikten sonra sihirle bebeğin olmaya başladığı anlatılırsa çocuklar bunu yanlış anlayabilir. Çocuklar daha önce bununla ilgili bir şeyler görmüş olabilir. Tohumlar dikildiği zaman, bitki, çiçek ya da sebzelerin büyüyebileceğini çocuklar bilebilir. Öyleyse, bebekler de aynı şekilde büyüyor düşüncesi çocuklarda oluşur. Çocukların bakış açılarını hatırlayarak basit cevaplar verin. Çocuğun üreme ile ilgili sorusunu şöyle yanıtlanabilir: Babanın vücudunda üretilen çok sayıdaki sperm, penis yardımıyla bir yolculuğa çıkar. İçlerinden en hızlı olan, penis yardımıyla annenin vücudunda bulunan yumurta hücresine ulaşır. Yumurta ilk sperm ulaştıktan sonra kapılarını kapatır. Bebeğin oluşması için bir sperm yeterlidir. Spermle yumurta birleşir ve yumurta hızlıca büyümeye başlar. Bebek anne karnında rahim "uterus" adı verilen yerde, bir sıvı içinde doğana kadar kalır. Bebek burada rahatça hareket edebilir. Göbek kordonu yardımıyla bebekler beslenir. Dokuz ay 10 gün sonra bebek anne karnından çıkmaya hazır olur. Hastaneye gidilir. Bebeğin dünyaya gelmesi için, bebek ve anneye doktor yardım eder.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Bitkiler, hayvanlar ve insanlar kendilerine benzeyen canlılar oluşturmak için ürerler. Tıpkı köpeklerin yavru köpeklere, kedilerin yavru kedilere ve insanlar bebeklere sahip olmaları gibi.
- Kadın ve erkeğin üreyebilmesi için vücutlarında özel hücreleri vardır. Erkeklerde bu hücrelere sperm hücreleri, kadınlarda ise bu hücrelere yumurta hücreleri adı verilir.
- Üreme için sperm ve yumurtanın birleşmesi gerekir.
- Bir kadın hamile kaldığı zaman, bebek rahim "uterus" olarak adlandırılan vücut kısmının içinde büyür.
- Bebek yeterince büyüyünce doktor ya da ebenin yardımıyla bu özel vücut kısmından dışarıya çıkarılır.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların nereden geldikleri ile ilgili doğal meraklarını kabul edin. Çocukların ne düşündüklerini ve neyi bilmek istediklerini araştırın. "Bebeklerin nereden geldiğini düşünüyorsun?", "Bu konu hakkındaki fikirlerin neler?" vb. sorular sorun.
- Eğer ailede hamile olan bir kadın varsa çocuğunuzla konuşmasını sağlayın. Belki anne karnına dokunulmasına izin verirse çocuk anne karnında hareket eden fetüsü hissedebilir.

** Resim 3'ü hamilelik ve doğum hakkında konuşurken kullanabilirsiniz. Resimde epidural doğum gösterilmiştir ve hamile kadın resmi yer almaktadır. Bunun dışında günümüzde normal doğum, sezeryan, suda doğum gibi farklı yöntemler mevcuttur.*

Resim-3

KONU 3: BEŞ DUYUMUZ

Duyular bizim çevremizde olan biteni anlamamıza yardımcı olan temel organlardır. Sıcak-soğuk-acı-tatlı vb. duyuları, duyu organları yardımıyla algılarız. İnsanlar doğdukları andan itibaren beş duyuya sahiptirler. Bu duyular görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma duyularıdır ve insanların hayatta kalmalarını sağlarlar. Duyma, görme, dokunma, koklama ve tatma duyuları dünyayı keşfetmemize yardımcı olur. Bebekler koklama, görme, duyma ile anne - babalarını veya bakıcılarını tanırlar. Çocuklar duyularını keşfetmekten hoşlanırlar.

Çevremizdeki kişileri, nesneleri, olayları duyularımız yardımıyla algılarız. Bu duyulardan herhangi biri görevini gerçekleştiremediğinde diğer duyular bize yardımcı olur. Örneğin; gözleri görmeyen kişinin duyarak, dokunarak, tadarak, koklayarak etraflarındakileri keşfederler. İnsanlar genelde birine dokunarak duygularını gösterir. Ayrıca bakışlarla, konuşmadaki ses tonlarıyla da duygularını ifade edebilirler

Bütün duyular hayatta kalmamızı sağladığı gibi cinselliğimizi de etkiler. Duyular cinsel uyarımların iletimine, değişik ölçülerde yardımcı olabilirler. Koklama duyusu vücut kokularının ve parfümlerin kokularının iletimine, işitme duyusu müziğin etkisiyle ortaya çıkan heyecanların iletimine yardımcı olur. Cinsel uyarının iletiminde, görme duyusu önemli bir rolü vardır. Genelde insanlar birbirine dokunarak duygularını göstermeye çalıştıkları gibi cinsel uyarı iletiminde de bu duyuyu kullanırlar.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Duyma, görme, dokunma, koklama ve tatma duyuları dünyayı keşfetmemize yardımcı olur.
- Duyularımız bizi bazen iyi bazen kötü hissettirir.
- Bazı çocuklar görmeyebilir. Onlara diğer duyuları yardımcı olur. Bazı çocuklar duymayabilir. Onlar el işaretlerini kullanarak konuşmayı öğrenirler.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların her zaman duyularına dikkatini çekmeleri için fırsatları kullanın. Bazen gördükleri, dokundukları, hissettikleri, kokladıkları ya da işittiklerinin ne olduğunu tanımlamalarını isteyin.
- Bir kese kağıdının içine büyüklükleri, şekilleri, dokuları, kokuları farklı olan nesneleri yerleştirin. Çocuklardan gözlerini kapatmalarını, kese kağıdının içinden bir nesne çıkarmalarını isteyin, onu tanımlamalarını isteyin ve gözlerini açmadan tanımaları için deneme fırsatı sunun. "Bu yuvarlak, kırmızı renkli, sert, kokulu ipuçlarını verdikten sonra tahminlerini alıp, evet, o bir elma".
- Çocuklara çeşitli müzikler dinletin. Hissettiklerini çizmelerini ya da dans etmeleri için cesaretlendirin.

KONU 4: BEDEN İMAJI

Beden imajı, her hangi bir kişinin kendi bedeni hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve algılarını ifade eden bir kavramdır. Beden kavramı, bedenin dış görünüşü ve içyapısı ile ilgili bireyin tüm algı ve bilgisini içerir. Örneğin, birey, uzun, kısa, şişman, zayıf olduğunun farkına varması gibi. Beden imajı bireyin kişiliği değerleri ve diğer insanlarla ilişkileri ile ilgili bireysel düşüncelerinin tümü ile biçimlenir.

Beden imajı fizyolojik temele dayanmasına karşın, fiziksel, psikolojik ve sosyal deneyimlerden oluşur. Bu nedenle, bu yalnız bireyin kişilik yapısını içermekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal olarak sosyolojik bir anlama da sahiptir.

Beden imajı kavramı, ben imajı kavramının bir bölümüdür. Bireyin olmak istediği kişiye ilişkin düşüncesi, beden imajını belirlenmesine neden olur.

Beden imajı, büyüme ve gelişme süreci içinde oluşur. Bu oluşum, bireyin kişisel ve sosyal deneyimlerinin bir ürünüdür. Bu deneyimler, duyu organlarına (dokunma, duyma, görme) ait algıların sonucu olduğu gibi, insanlar arası ilişkilerin niteliğine de bağlı olabilir. Kişisel deneyimler zamanla bireyin kendi içinde tanımlanır.

Beden imajı ve ben kavramı çocukluk döneminde gelişmektedir. Bu dönemde çocuk çevresinden deneyim kazanır, bu deneyimi pekiştirir ve çevresiyle tepkide bulunur. Çocuğun vücut sınırlarının kesin olarak belirlenmesi, beden imajı oluşumunu kavraması ile gerçekleşir. Çocuğun beden imajı süt çocuğu, oyun çocuğu ve okul çocuğu dönemlerindeki gelişim sürecinde oluşan değişiklikler sonucu ortaya çıkar.

Süt çocuğu, fiziksel beden imajını algılayamaz. İmajı, duyum düzeyindedir. Ağız çevresinde odaklanmıştır. İlk deneyimi kendisi ile ilgilenilmesine ve güven duygusunun gelişmesine bağlıdır. Güven duygusu gereksinimlerin karşılanması sonucu çocukta olumlu "ben" kavramının gelişimini sağlar. Oyun çocuğunun beden imajı sürekli olarak değişme gösterir. Fiziksel büyümesi ile birlikte çevreyi keşfetmesini sağlayan motor becerileri gelişir. Çevresindeki simgeleri ailesinden öğrenir. Ayrıca, kendi bedenini ve de çevresini nasıl kontrol edeceğini öğrenmeye başlar. Okul öncesi çocuğun nasıl bir kişi olmak istediğinin keşfedildiği bir dönemdir. Çocuğun kişiliği daha kuvvetlidir ve beden imajı kendi kafasında belirginleşir. Cinsiyet rolünde kimlik ve cinsler arasındaki ayrımı bu dönemin en belirgin özelliğidir. Örneğin, erkek çocuklar babalarından kuvvetli olma, bir işi başarma, kız çocuklar ise, annelerinden nazik, kadınsı görünüm ve saldırgan olmama gibi davranışları öğrenirler. Okul çocuğunun beden imajı, cinsiyet rolünün belirlenmesi, yaşıtları ile olan ilişkileri ve öğrenme becerilerin gelişimi üzerinde yoğunlaşır. Adölesan dönemde hızlı olan büyümeye bağlı değişiklikler beden imajı değişimini zorunlu kılar. Beden imajı adölesanın fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişiklikleri deneyimlemesi sonucu oluşur. Genel olarak erişkinin beden imajı ve ben kavramı sosyal değişimlerle biçimlenir. Toplumda görünüşü normal olan bir beden imajı benimsenir. Bireyin ben imajı kendi dünyasını olumlu hale getirmekte ve genişletmekte, başarıya ulaşmasını etkilemektedir (<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1208/unite03.pdf>).

Beden imajı, adölesan dönemde psikolojik ve kişilik gelişimi açısından hem kızlar hem de erkekler için son derece önemlidir. Beden imajı ayrıca cinselliği, cinsel rolleri, sosyal yaşantımız gibi çok çeşitli alanlarda etkilidir.

Beden imajı, çoğu kez "beden saygısı" ya da "görünüm saygısı" olarak bahsedilir. Beden imajı dendiğinde ilk akla gelen yüzle ilgili özellikler, saç, genel görünüş gibi fiziksel özelliklerdir. Hem biyolojik etkenler hem de sosyal etkenler beden imajını etkiler. Kalıtım, genler, mizaç vb. biyolojik etkenlerdir. Boy, saç rengi, göz rengi vb. özelliklerimizi genler belirler. Ebeveynler, akrabalar, akranlar, medya ve oyuncaklar vb. sosyolojik etkenlerdir. Ebeveynler çocukların kıyafetleri seçmesine yardım etme ve çocukların genel görünüşleri ile ilgili yorum yapma, belli yiyecekleri yasaklama, belli yiyecekleri yemelerine izin verme vb. ile çocukların beden imajı gelişimlerini etkilerler. Akrabalar ve akranlar da boy, kilo, genel görünüşlerle ilgili yaptıkları yorumlarla beden imajını olumlu ya da olumsuz etki de bulunurlar (Thomas and Thomas, 2002). Medyadaki haberlerdeki, çizgi filmlerdeki, reklamlardaki beden imajına yönelik mesajlar (zayıf vücut, mükemmel vücuttur gibi) çocukları etkiler. Kız çocukların oynadıkları oyuncak bebekler zayıf, uzun boylu, güzel vb. özellikleri (Barbie bebek gibi) olan oyuncaklardır. Erkek çocukların oynadıkları oyuncak askerler ve diğer oyuncak bebekler uzun boylu, yakışıklı, kaslı vb. (Action Men gibi) özellikleri olan oyuncaklardır. Bu oyuncaklar çocukların beden imajlarını etkiler. Biyolojik ve sosyolojik etkenlerin, çocuklarımızın beden imajı geliştirmedeki etkilerini göz önünde bulundurmalısınız.

Beden imajı; çocukların tümünün aynı vücuda sahip olmadıklarını ve ait oldukları vücudun diğerlerinden farklı olduğunu anlamalarıyla gelişmeye başlar. Çocuklar vücutlarını kabul etme ve vücutlarıyla gurur duyma konusunda cesaretlendirilmelidir. Basit ve karmaşık motor becerilerini öğrenerek çocuklar vücutlarının kontrolünü kazanırlar ve özgüvenleri gelişir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanlar farklı ten renklerine ve farklı vücut ölçülerine sahiptir.
- Özel ten rengi, saç rengi yoktur ya da bir vücut bir diğer vücuttan daha iyi değildir.
- Sağlıklı yiyecekleri yemek, banyo yapmak, egzersiz yapmak vb. ile bireyin vücudunun bakımını öğrenmesi gelişiminde oldukça önemlidir.
- Bazı insanlar yürüyemeyebilir. Bazıları göremeyebilir. Bazıları duymayabilir. Ama onlar diğer insanların yaptıklarının birçoğunu gene de yapabilirler.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Evde, okulda veya oyun parkında çocukların rahat hareket etmelerine izin veren kıyafetler giyme konusunda onlara rehber olun. Görünüş ve tarz, rahatlık ve işlevden sonra geldiğini çocuklara hatırlatın.
- Çocukların farklı yaşlardaki fotoğraflarını inceleyin, her birinin farklılıklarını ve benzerliklerini tartışın. Onların nasıl değiştiğine dikkat edin; "Sen küçükken, önce saçların yokmuş. Şimdi bir saç örgün var."
- Bir çocuk, diğer çocuğun fiziksel görünüşü ile alay ettiğinde müdahale edin. Bireysel özellikleri ve farklılıkları algılamaları için onları cesaretlendirin

ANAHTAR KAVRAM 2: İLİŞKİLER

"Aile bireyleriyle, bakıcılarla ve arkadaşlarla olan ilişkiler çocukların yaşamlarının merkezinde yer alır."

KONU 5: AİLELER VE EBEVEYNLER

Bir çocuğun yaşamında, aile ilk ve en önemli sosyal sistemdir. Aile sosyal sistemi çocuklara diğer bireylerle nasıl ilişki kuracağını, oyuncaklarını ve sorumluluklarını nasıl paylaşacağını, sınırlarını nasıl belirleyeceğini, tartışmaları nasıl sonuçlandıracağını, sevgiyi nasıl göstereceğini öğretir.

4 yaşında, çocukların çoğu "annesinin oğlu/kızı" veya "babasının oğlu/kızı" gibi tanımlamaları ile karşılaşır. Bu tanımlamaların dışında çocukların her biri kendine özgü özellikleri olan bir birey olma yolunda ilerler. Bununla birlikte okul öncesi çocukları yine de ailelerini direkt olarak model alırlar

Günümüzdeki aile türlerini incelediğimizde geçmişte yaptığımız "çekirdek aile" ve "geniş aile" tanımlarının farklılaştığını görüyoruz. Toplumdaki modernleşme, kadının bağımsızlığını kazanması, kent yaşamına geçişle birlikte aile tanımları değişmiştir. Bunlar;

Çekirdek Aile: Anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşur.

Tek ebeveynli aile: Sadece anne ya da sadece baba ve çocuklardan oluşur.

Tek ebeveynli evli aile: Herhangi bir nedenle eşini kaybeden ebeveynin yeniden evlenmesi ile oluşan aile tipidir.

Geniş Aile: Büyük baba, büyük anne ile bunların evli oğullarından, kızlarından ve onların çocuklarından oluşan ailedir.

Evlat Edinen Aile: Herhangi bir sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi olamayan bireylerin Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan bir çocuğun bakımını ve yetiştirilme görevini üstlenen ailelerdir.

Aynı zamanda bazı toplumlarda kabul gören homoseksüel ya da lezbiyen ailelerden de söz etmek mümkündür.

Kadınların çalışma hayatına başlaması, bağımsızlığını kazanması ile sadece anne rolünü üstlenmekten, çocuk yetiştirmekten, sadece ev işlerini yapan konumundan sıyrılmaya başlamıştır. Yine anne rolünü üstlenmekte, ancak çocuk yetiştirme ve ev işlerini babayla paylaşmaktadırlar. Bu durumu daha çok kentsel bölgelerde görmekteyiz. Kırsal kesimde baba eve ekmek getiren konumundayken, anne ev işleri yapan ve çocuk yetiştiren konumundadır. Baba daha çok otorite olarak kabul edilir. Kentsel alanlarda annenin çalışması durumunda çocuğa ya bir bakıcı ya da anane-babaanne bakar.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Aile bireyleri birbirlerine saygı duyar.
- Aile bireyleri birlikte eğlenebilirler. Aile bireyleri birbirlerine yardım ederler.
- Aile bireyleri farklı yerlerde yaşasalar da bir aile olmaya devam ederler ve ailelerin birlikte mutlu ve güvenli bir şekilde yaşayabilmeleri için bazı kuralları vardır.
- Aile yapısı ne olursa olsun her çocuk ailesiyle gurur duyabilmelidir.
- Çocuğunu sevmek, bakımını sağlamak ve bir şeyler öğretmek bir ebeveynin (anne babanın) görevidir.
- Bireyler ve aileler zamanla değişir. Bir akraba taşınabilir, yeni bir bebek doğabilir, bir aile bireyi hastalanabilir, bir ebeveyn evden taşınabilir ya da eve geri dönebilir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocuklara ailelerin diğer bireyleriyle yani akrabalarıyla yakınlıklarını açıklayın. "Makbule hala, senin halan çünkü babanın kız kardeşi".
- Kalıp yargılarda olduğu gibi çocuk yetiştirmede sadece kadının rolünün olmadığını, hem kadının hem de erkeklerin çocuk yetiştirmede farklı rollerinin olduğunu onaylayın. Her zaman beslenme figüründe anne ima edilmemelidir; "Bugün beslenme çantana baban ne koysun?" gibi.
- Boşanma, yeni bir kız kardeşin ya da erkek kardeşin olması, ebeveynlerim tekrar evlenmesi, bir aile üyesinin ya da bir hayvanın ölmesi, annenin ya da babanın olmaması ile ilgili vb. çocukların yaşayabilecekleri ailesel yaşam durumlarını anlatan, gelişimsel olarak uygun hikâyeleri okuyun

KONU 6: ARKADAŞLIKLAR

Arkadaşlık kavramı gelişimin ilk aşamasında arkadaş birlikte oynanan kişi olarak tanımlanır. İkinci aşamada arkadaşlar kişinin istediği önemli davranışları yerine getiren kişiler olarak görülür. Arkadaşların benzer oyunlardan hoşlanmaları önemlidir. Üçüncü aşamada arkadaşlık belli durumlardaki karşılıklı yardımlaşma olarak görülür. Dördüncü aşamada kişi arkadaşlığına dıştan bakabilir, arkadaşlık uzun sürede gelişen bir birliktelik olarak düşünülür. Yakınlık ve güven, özel sorunları paylaşma, arkadaşlığı sürdürme ve koruma çabaları olarak görülür. Beşinci aşamada arkadaşların birbirlerinin özerk kişiler olarak gelişimine katkıda bulunacağı görüşü gelişir. Arkadaşlık bireysel kimlik gelişimi için önemlidir (Hortaçsu,2003).

Okulöncesindeki Çocukların Akranlarla İlişkilerin Gelişimsel Özellikleri

	Toplumsal Etkileşim	Arkadaşlık İlişkisi	Bilişsel Özellikler
0-12 ay	Yaşının toplumsal bir eş olarak tanınması	Tercih edilen eş (kalıcı duygusal bağlılık içeren karşılıklı bir ilişki yoktur)	Oyuncaklarla oynama
13-24 ay	Tamamlayıcı ve karşılıklı oyun	Kalıcı arkadaşlıklar	Oyunda farklı rolleri deneme
25-36 ay	Anlamanın iletişimi	Esnek arkadaşlıklar	Konuşma becerisi, imge kullanımı
3-5 yaş	Yaşıt grubuna ilişkin bilgi	Arkadaş ve arkadaş olmayanların ayrımı	Olaylara başkasının açısından bakabilme

(Hower,1987;akt:Hortaçsu,2003).

Çocuklar arkadaşlık kavramını yavaş yavaş anlamaya başlar. Bebekler kendileriyle oynayan çocuklardan hoşlanırlar ve yürümeye yeni başlayan çocuklar diğer çocukların varlıklarından hoşlanırlar. 3 yaşında, çocuklar çoğu kez diğer çocuklarla arkadaş olmayı çok ister. Okul öncesi çocukları için, arkadaşlık birbirlerinden hoşlanmak ve birlikte oynamaktır.

Çocukların genellikle 3 yaş civarında arkadaş seçimlerinde cinsiyet faktörünün etkisi görülür. Bu seçimler çocukların cinsel gelişimi ve cinsel tercihlerini etkiler. Erkekler ve kızlar farklı tür aktivitelere meyillidir. Erkekler geniş gruplarla oynar ve oyunları gürültülüdür, daha çok yer kaplar. Kızlar bir veya iki kızla yakın ilişki kurmaya meyillidir ve kızların arkadaşlıkları güvenlerin paylaşılmasıyla belirlenir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Arkadaşlar birlikte eğlenir ve arkadaşlar birbirlerine yardım eder.
- Kızlar ve erkekler birbirleriyle arkadaş olabilir.

- Bir insanın farklı arkadaşlıkları olabilir. Oyun arkadaşı, sıra arkadaşı, sınıf arkadaşı gibi.
- Arkadaşlar bazen birbirlerinin duygularını incitebilir ve arkadaşlar birbirini bağışlayabilir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların sosyalleşme yetenekleri hakkında gerçekçi olun. " Benim" düşüncesi bir ve iki yaşlarında ortaya çıkar. Paylaşmada zorlanabilir ve herkese yetecek yeterli benzer oyuncaklar olduğunda daha iyi oynayabilirler, böylece oyun eşyaları için oyun arkadaşlarıyla yarışmak zorunda kalmazlar.
- Çocuklarınızla birlikte oyun oynayın. Oyunlardaki rol, modelliğiniz ve kullandığınız kelimeler çocukların sosyalleşmesini arttırabilir.
- "Arkadaşça" (bir oyuncak arkadaşıyla birlikte oynaması gibi) ve "Arkadaşça olmayan" (bir oyuncak arkadaşının elinden zorla alması veya arkadaşına vurması gibi) davranışları tartışın ve bunlara uygun roller oynayın. Çocuğunuzla bu davranışları konuştuğunuz zaman çocuğunuzun zarar görmesini engellemiş olursunuz. Bu davranış örneklerini arttırabilirsiniz. Oyun parkında oynama, sıra bekleme, okul ve sınıf kurallarına uyma, ev kurallarına uyma gibi.

KONU 7: TOPLUM

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. Ailedeki sıkıntılar topluma, toplumdaki sıkıntılar aileye yansır. Sağlıklı toplumu, sağlıklı aileler oluşturur. Ailenin sosyokültürel durumu, toplumun sosyokültürel durumunu belirler. Toplum ve aile sürekli iyi ya da kötü etkileşim içerisinde. Toplum aile etkileşimi hemen her konuda mümkün olmaktadır. Bu etkileşim, cinsel gelişim ve eğitim konusunda da olmaktadır. Bir bebek doğduğunda anne babaya sorulan ilk soru erkek mi yoksa kız mı olduğudur. Bu durumda çocukların cinsiyeti, sağlıklı olmasından daha ön plana çıkmaktadır. Bu sadece bizim ülkemizde değil diğer ülkelerde de bu tür sorular sorulmaktadır. Hatta bu sorular anne hamileyken sorulmaya başlar. Oysa bebeğin sağlıklı olması, cinsiyetinden daha önemlidir. Bebeğin cinsiyeti belli olduktan sonra kızlara pembe, erkeklere mavi renkli eşyalar, kıyafetler alınmaya başlar. Kadınlar ve erkekler her rengi giyebilir. Ülkemizde erkek çocuklarına, kız çocuklarından daha çok ilgi gösterilmektedir. Erkek çocuklarının her alanda daha ön planda olmaları istenmektedir. Erkek çocuklar kariyer bakımından daha çok desteklenir ve genellikle

mühendis, doktor gibi mesleklere yönlendirilir. Genellikle kızların eğitimi daha az desteklenmektedir ve kariyerlerine erkekler kadar önem verilmez. Çoğu kez öğretmen mesleğine yönlendirilirler. Kızlara ve erkekler eğitim açısından eşit fırsatlar tanınmalıdır ve kariyerleri desteklenmelidir. Anne babalar çocuklarına meslekleri tanıtır, yeteneklerine ve ilgilerine uygun olan mesleği seçme konusunda çocuklarına yardımcı olmalıdırlar.

Çocuklar sadece bir aile içinde doğmazlar, yani bir toplumun ve bir mahallenin içinde doğarlar. Arkadaşlar, komşular ve toplumdaki diğer kişiler çocukların yaşamlarını etkiler. Kırsal bölgelerde bakkal her ailedeki bireylerin isimlerini bilir, komşu ip atlayan çocuklara göz kulak olur, postacı daima herkese merhaba der. Bütün bunlar çocuğun toplumun parçası olarak hissetmesine katkı sağlar. Kentsel bölgelerde aileler genellikle apartmanlarda yaşamakta, iş yaşamının yoğun temposunun etkisiyle komşular birbirini tanımamaktadır. Bakkalların yerini süpermarketler almıştır. Kentsel bölgelerde kırsal bölgeye göre toplumsal etkileşim daha azdır.

Anaokulları ve anasınıfları çocuğun ilk toplum deneyimleridir ve toplum görevinin nasıl olduğunu öğrenme için çocuğa fırsatlar sağlar. Çocuklar grup içinde sorumluluk duygusunu ve grubun kurallarını ve fiziksel alanı paylaşmayı öğrenirler.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanlar genellikle gruplar halinde birlikte yaşar, çalışır veya öğrenirler.
- Bir sınıf, bir okul, bir mahalle veya bir şehir topluluk olabilir.
- Çocuklar mahalle, aile, okuluna ait olma duygusunu yaşayabilir.
- Bireyler güvenli ve mutlu bir toplum olmayı başarmak için belli kuralları sahiptir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Topluma katılması için çocuklara fırsatlar sağlayın; "Toplum kurallarına uymalıyız. Çöpleri çöp kutusuna atmalıyız. Çevreyi kirleten olmamalıyız!" gibi.
- Evdeki problemleri çözmeleri için çocuklara fırsatlar sağlayın; "Biz bu problemi nasıl çözebiliriz? Senin bu konu ile ilgili bir fikrin var mı?".
- Ev kuralları hakkında öneride bulunmaları için çocuklara fırsatlar tanıyın. Bu aitlik ve mülkiyet duygusunun yerleşmesine yardımcı olur.

KONU 8: AŞK VE SEVGİ

Sevgi insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur. Sevgi, çocukların sevmeye ve sevilme duygularına yardımcı olur. Sevgi, bakım ve ilgi ile yetişkin rehberliğinde çocuklar daha güvencedir, kendine güvenir ve sorumluluk sahibi olurlar. Aşk ise aşırı sevgi ve bağlılık duygusudur (<http://tdkterim.gov.tr>).

Aile bebeğin ilk sevgi deneyimlerini kucaklama, öpme, banyo yaptırma, besleme, kıyafetlerini giydirmeye ve diğer çocuk yetiştirme davranışları ile sağlar. Bu ilk samimi deneyimler, çocuğun sonraki yaşamında ihtiyaç duyacağı duygusal temelleri sağlar.

Çocukların ilk bakıcılarına veya ebeveynlerine hissettiği sevgi bazen romantik görünebilir. Onlar ebeveynleri dudaklarından öpmeye çalışabilir, bakıcı veya bir ebeveynle büyüdüğünde evlenmek istediğini söyleyebilir. Bu duyguların tipik bir şekilde gözlenmesinden itibaren, tecrübeli yetişkin çocuğun romantik arzusunu kabul etmelidir ve çocukların bu duyguları gerçekleştirmesini sınırlandırmalıdır.

Günümüzde medyadaki çizgi filmlerde, reklamlarda aşk ve sevgi konusunu içeren mesajlara yer verilmektedir. Ayrıca dergi, gazete, bilgisayardan çocuklar cinsellikle ilgili bilgilere rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu noktada anne babalara düşen görev bilinçli hareket etmek, çocukların sorularına olabildiğince yanıtlamaktır. Örneğin; çocuğunuzla birlikte televizyon izlemeden önce izlenecek filmin içeriği önceden incelenebilir. Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu aniden kapatmayın ya da kanal değiştirmeyin ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmaya çalışmayın. Bu gibi davranışların, çocukta daha çok merak uyandıracağını unutmayın. Çocuk oyunlarında, çocukların medyadan etkilendikleri gözlemlenmektedir. Özellikle aşk ve sevgi ile ilgili konularda etkilenecekler daha çok olmaktadır. Arkadaşları ile okulda ya da evde oyun oynarken televizyonda gördüklerini denemeye çalışabilir. Bu durumda sakın olmak gerekir. Vereceğiniz tepkinin çocukta bırakacağı etkiyi düşünerek hareket etmeye çalışın.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanlar sevebilir ve sevilebilir.
- Kucaklama ve öpme ile insanlar sevgilerini gösterir.

- İnsanlar ailelerine, arkadaşlarına farklı şekilde sevgilerini gösterirler.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Değer verdiğinizi göstermek için oyun oynama, yürüyüş yapma veya ceketini fermuarını kapatma gibi günlük etkileşimleri kullanın; "Hadi yürüyüşe gidelim ve biraz birlikte zaman geçirelim".
- Çocuklarınızı önemseyin ve bunu onlara hissettirin.
- Olumlu duyguların (sevgi,aşk, mutlu, umutlu, huzurlu gibi) ve olumsuz duyguların(öfkeli, kızgın, umutsuz, korkmuş, umutsuz gibi) ne olduğu hakkında onlarla konuşun ve çocukların ne düşündüklerini sorun. İlişkilerin zamana, dikkate ve emeğe ihtiyaç duyduğunu açıklayın.

ANAHTAR KAVRAM 3: KİŞİSEL BECERİLER

"Çocuklar kendilerinin ve diğer insanların duygularını anlamaya ve sağlıklı ilişkiler için belli kişisel ve kişilerarası beceriler geliştirmeye ihtiyaç duyarlar."

KONU 9: DUYGULARINI İFADE ETME

Duygu, içinde bulunulan durumun algılanmasıyla ortaya çıkan, iç organları harekete geçiren, bedende, davranışta ve bilinçte kendini hissettiren süreç olarak tanımlanabilir (Cüceloğlu,1996). Bu tanımdan yola çıkarak duygu hem fiziksel (kalp atışının hızlanması, terleme gibi) hem de bilişsel (algılama, farkında olma, bilme gibi) yapıları içerir. Duygular etkileri bakımından olumlu ya da olumsuz olarak iki grupta toplanabilir. Olumlu duygular (sevgi, aşk, ,mutluluk, umut) bireyin gereksinimlerini karşılar ve haz verir. Olumsuz duygular(korku, endişe, öfke, kıskançlık, üzüntü, umutsuzluk) bireyi engeller ve acı verir (Dönmezer,2007). Olumlu duygular bize zarar vermez, fiziksel olarak enerjik oluruz ve düşüncelerimiz pozitifdir. Olumsuz duygular bize zarar verebilir, fiziksel olarak kendimizi güçsüz hissederiz, moralimiz bozulur. Duygular, davranışlar ve düşünceler birbirlerini sürekli etkiler.

Duygular doğumla başlar ve erken bebeklikte mırıldanma, homurtu ve ağlama ile çocuk dili gelişmeye başlar. Ebeveynler ve bakıcılar bebeğin vücut dilinin yorumlamaya çalışırlar. Bir çocuk duygularını ve fikirlerini sözlü ifade etmeyi öğrendiğinde hem çocuklar

hem de yetişkinler rahatlar. Dil, çocukların kendilerini ve diğerlerini anlamalarına yardımcı olur. Çocuklar duygularını adlandırmayı öğrendiğinde, onlar bunu diğerleri ile paylaşır. "Ben oyuncak istiyorum, Ben mutlu hissediyorum, Ben parka gitmekten hoşlanıyorum, Süt içmekten ben hoşlanmıyorum, Sen dişlerini fırçaladığında ben mutlu oluyorum, Sen oyuncaklarını toplamadığında ben sinirleniyorum" vb. durumlar insanların birbirlerini anlamalarına yardımcı olan ifadelerdir.

Çocuklara duyguları anlayabildiği ve yüz ifadelerini okuyabildiği için duygular hakkında gerçekler anlatılmalıdır. Duygularınız konusunda çocuklara yalan söylemeyin. Örneğin; üzgünken mutlu olduğunuzu söylemeyin çünkü çocuklar sizin yüzünüzdeki ifadeden, konuşmanızdan ve hareketlerinizden üzgün olduğunuz anlar.

Yaşamın ilk beş yılı, sosyal-duygusal gelişim açısından son derece önemlidir. İlk olumsuz deneyimler, çocukların zihinsel, bilişsel, davranışsal, sosyal-duygusal gelişimini etkileyebilir. Ailenin geliri, ailedeki zihinsel ve ruhsal rahatsızlıklar, yaşanan mahallenin özellikleri, anne baba veya bakıcının rolleri, sevgi yoksunluğu (özellikle annenin) gibi ailesel ve çevresel faktörler çocukların sosyal-duygusal gelişimini etkiler.

Erken çocukluktaki problemler, adölesan dönemdeki davranışları ve zihinsel sağlığı etkileyebilir. Erken çocukluk davranışsal problemleri çoğu kez, ilerideki davranış problemleri, anti sosyal davranışlar, suç işleme ve ciddi zihinsel problemler için öngörücüdür. Fobiler, korkular, anksiyete gibi problemler ortaya çıkabilir (Cooper, Masi and Vick, 2009).

Çocukların Duygu ve Dil İle İlgili Bazı Özellikleri

0 - 18 Ay

- Duygularını gösterir ve bu aşamada diğerlerinin duygularına karşılık verir.
- Yeni veya belirsiz durumlara tepki gösterir. Diğerlerinin duygu ipuçlarını kullanır.

18 - 20 Ay

- İlk duygu kelimelerini kullanır (ağlamak, mutlu gibi).
- Diğerleri ile konuşmalarında kendiliğinden duygu tartışmalarına başlar.

2 - 3 Yaş

- Kullandığı duygu kelime sayısı hızlı bir şekilde artar.
- Kendinin ve diğerlerinin basit duygularını doğru bir şekilde adlandırır ve geçmiş, şimdiki ve gelecekteki duyguları hakkında konuşur.
- Bazı duyguların nedenleri ve sonuçları hakkında konuşur ve belli durumlarla ilgili duyguları tanımlar.
- Drama oyununda duygu dilini kullanır.

4 -5 Yaş

- Sözel olarak duygular üzerine düşünme kapasitesi artış gösterir.
- Duygular ile olaylar arasındaki daha karmaşık ilişkileri değerlendirir.
- Aynı olayda farklı insanların farklı duyguları hissedebileceğini ve duyguların neden olduğu olaylardan sonra da duyguların bazen devam ettiğini anlar.
- Sosyal kurallara uygun bir şekilde duygularının, yönetimi ve kontrolü artar.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanlar mutlu, üzgün, sinirli, heyecanlı, korkmuş, yalnız, incinmiş, sıkılmış, vb. farklı duyguları yaşayabilir.
- Duyguları hissetmek normal bir şeydir ama daima bu duygulara göre hareket etmek doğru değildir.
- Duygularını ifade etmemek ve bunlar hakkında konuşmamak, kişiyi mutsuz edebilir.
- Duygular hakkında konuşmak insanların birbirlerini anlamalarına yardımcı olabilir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların duygularını ifade etmelerini cesaretlendirecek güvenli bir atmosfer oluşturun. Çocukların duygularını onaylamak ve cevap vermek zaman alır.
- Farklı duyguların yüz ifadelerini yapmalarını isteyin: mutlu, üzgün, korkmuş, sinirli. Bu şekilde onların ne hissettiğini anlar mısınız?
- Duygularınızın gerekçelerini açıklayın: "Bugün biraz sinirliyim çünkü bizim arabamız bozuldu, kuşumuz kafesinden kaçtı ve başımı kapıya çarptım".

- Gerekli durumlarda özür dileyin, böylece çocuklar bunun nasıl bir şey olduğunu öğrenir.

KONU 10: İLETİŞİM

İletişim; bir düşüncenin, bir duygunun yüz anlatımı, el, kol ve baş hareketleri, konuşma yoluyla ya da yazı, telefon, radyo, televizyon gibi bildirim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletimi olarak tanımlanmaktadır (Oğuzkan,1981;akt: Çağdaş,2008) İletişim hem birey hem de toplum için önemlidir. Birey iletişimi kendisini ifade edebilir, yeni bir şeyler öğrenebilir. Toplum ise değerlerini, kültürünü, toplumsal rollerini kuşaktan kuşağa aktarmak için iletişimi kullanır.

Yaşamın her alanında, insanlar iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar. Kelimeler ve işaretler yardımıyla düşüncelerimizi ve duygularımızı açıkça ifade ederiz. Ancak, iletişimde olan bir takım sorunlar nedeniyle iletişim bozukluğu oldukça yaygın bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yanlış anlama, karışmış mesajlar, yanlış etkiler, istemeden yapılan küçük şeyler ilişkilere çok fazla zarar verir.

Dil yeteneğini kazanmak için bebekler davranışlarını anlayan ve ilk seslerini, işaretlerini, ihtiyaçlarını anlayan yetişkinlere ihtiyaç duyarlar. Yeni yürümeye başlayan çocuklar isim oyunları oynayarak ve soru sorarak kelimeleri öğrenir. İki yaşında, bazı çocuklar "Bu nedir?", "Şu nedir?" sorularını sorar. İki ile üç yaş arasında, "Niçin" sorularını sorar ve tam cümleler kurarak konuşur. Dil gelişimi sözlü etkileşimde çocukların ilk girişimlerini anlayan ve meraklı etkileşimlerle gelişimi daha çok harekete geçiren yetişkinler tarafından geliştirilir.

Üç ile dört yaş arasında, çocuklar aktif olarak dili kullanır, aile dışındaki insanlarla etkileşimi artar.

Anne baba çocuk iletişimi son derece önemlidir. Anne babasıyla iyi iletişim kurabilen çocuklar, diğer insanlarla da iyi iletişim kurabilirler. Böylece çocukların kendilerine olan güvenleri gelişir, iyi iletişim kurdukları içinde duygu ve düşüncelerini rahatlıkla anlatabildiklerinde anlaşılma, kabul görme ve paylaşma gereksinimlerini karşılarlar.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Biz insanlara anlatmadıkça, onlar bizim ne istediğimizi veya neye ihtiyaç duyduğumuzu bilemeyebilirler.
- Soru sorma öğrenmek için iyi bir yoldur.
- Birileri konuştuğu zaman, dinlemek önemlidir.
- İnsanlar farklı şekillerde iletişim kurabilirler. Bunlar konuşma, yazma, işaretler ve yüzleri ifadeleri gibi teknikler olabilir.
- İnsanların söyledikleri açık değilse onlardan açıklamalarını isteyin.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocuğunuza doğduğu günden itibaren düzenli olarak kitap okuyun.
- Çocukların sorularını cevaplamada mümkün olduğunca sabırlı olun.
- Çocukları dürüstçe, basitçe, kesin ve belli bir dille karşılık verin: "Mine'nin burnunun kanadığını bana anlattığın için teşekkür ederim. Bir arkadaşının burnu kanadığında, yardım için bir yetişkine gitmek çok önemlidir."
- Bir çocuğun soru veya sorununa karşılık, tam olarak zaman ayıramayan bir yetişkin, çocuğa daha sonra cevaplayacağına dair söz vermelidir: "Bir hikâye anlatmak istemen beni çok memnun etti. Şimdi yemek yapmayı bitirmeliyim, ama yemekten sonra konuşabiliriz" gibi.
- Çocukların duygularının değerini onaylayın: "Üzgün görünüyorsun anlıyorum çünkü oyuncağını kaybettin".
- Kelimeleri kullanmada çocuklara rehber olun. Bir çocuk argo kelimeler kullandığında tepki verin. Kelimelerin anlamlarının ne olduğunu bildiklerinden emin olun: "Bazı kelimeler insanların duygularını incitebilir".

KONU 11: KARAR VERME

Karar verme çeşitli seçeneklerin içinden, kendisi ve çevresindeki kişiler için en iyi olanı seçebilmektir. Aldığımız kararlar dolaylı ya da dolaysız olarak çevremizdekileri etkiler. Her kararın olumlu ya da olumsuz sonuçları olabilir. Karar vermeden önce

seeneklerimizin ne olduğuna, bu seçenekleri tercih ettiğimizde sonuçların ne olabileceğini düşünmemiz gerekir. Bu beceriyi çocuklara öğretmeliyiz.

Karar verme, çocukların öğrenmesi ve uygulaması gereken bir beceridir. Çocuklar hem kendilerini hem de diğerlerini etkileyebilen kararları alırken, birkaç seçeneği olduğunu bilmeye ihtiyaç duyarlar. Yetişkinler ocukların karar vermesi için gelişimsel olarak uygun fırsatlar sağlama ve çocukları davranışlarının sonuçlarıyla yüzleştirme ile bu beceriyi geliştirebilirler. Yetişkinler ocuklara bazı küçük hatalar yapabilme özgürlüğü vererek, bu hatalardan ders almalarını sağlayarak destek olabilirler. Böylece ocuklar kendine güvenir, empati yaparak daha iyi iletişim kurabilir. Karar verme yaşamımızın her alanında kullandığımız bir beceridir. Ne giyeceğimize, ne yiyeceğimize, hangi filmi izleyeceğimize gibi çeşitli kararları günlük yaşamda alırız. Aldığımız bazı kararlar ise daha uzun süreli olabilir. Örneğin; iş seçimi, eş seçimi, cinsel tercihlerimiz gibi.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Çocuklar her zaman kendi tercihlerini yaparlar. Seçenekler arasından en uygun olanına karar verebilirsin. Küçük ocuklar ne giyeceği, hangi oyuncakla oynayacağı, kiminle arkadaş olacağı gibi bazı kararları alabilirler.
- Çocuklar bazı kararlar için yetişkinlerden yardım isterler.
- Her kararın olumlu veya olumsuz bir sonucu vardır.

YETİşKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocuklara karar verme fırsatları sağlayın. Alternatifleri ocuklara sunun: "Oyun zamanında ne yapmak istiyorsun? Bugün yürüyüşte sana eşlik etmesi için eş olarak kimi seeceksin?" gibi.
- Çocuklar büyüdükçe, belli kararlar için sorumluluklarını artırın.
- Çocuğunuzun aynı anda birkaç karar almak zorunda bırakmayın, bazı kararları erteleyebilirsiniz.

KONU 12: PROBLEM ÇÖZME

Problem çözmek, düşünerek bir sorunu görmek, sorun hakkında gerçekleri değerlendirmek, gereken bilgiyi toplamak, alternatif çözümleri önermek, bu çözüm yollarından hangisinin daha uygun olduğuna karar vermektir.

Çocuklar herkesin hayatta bazı problemler yaşayabileceği anlatıldığında problemsiz bir yaşamın olmayacağını öğrenebilirler. Problemler olacaktır; onlar yaşamın kaçınılmaz bir parçasıdır. Ve onlar daima kötü değildir; problem çözmek ilginç, eğlenceli bir iştir.

Çocuklar birçok durumun nasıl üstesinden gelebileceklerini bilemezler. Çocukların ciddi problemleri çözmeleri beklenmemelidir. Ama okul öncesi çocukları kaybolan ayakkabıyı bulma veya odada aşırı gürültünün nasıl azaltılabileceği vb. bazı problemleri çözmeye yardım edebilir.

Çocukların genellikle aile içinde çoğu kez kardeşlerle olmakla birlikte anne babayla, okulda arkadaşları ve öğretmenleriyle problemler yaşamaktadır. Problemi kiminle yaşadığımız kadar nasıl çözdüğümüzde önemlidir. Problem çözmede ilk aşama problemin ne olduğunu anlamaktır. İkinci aşamada sakın bir şekilde problemin çözümü için hangi seçeneklerimizin olduğunu düşünmektir. Üçüncü aşamada ise bu seçenekleri tercih ettiğinde neler olabileceğini düşünüp, kendisi ve problem yaşadığı kişiler için en iyi seçeneği tercih etmektir. Çocuklara problemlerle karşılaştıklarında tek çözümlerinin olmadığını anlatmalısınız. Problemler karşısında sakın olma, düşünme ve karar verme adımları için çocuklarınız örnek olunuz. Sizin modelliğiniz onlar için önemlidir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Herkesin bazen problemleri olabilir.
- Problemleri çözmek için başkalarından yardım istemek önemlidir.
- Ebeveynler, diğer aile bireyleri ve arkadaşlar Bir arkadaşının ebeveyni, bir öğretmen, bir komşu veya diğer güvenilen yetişkinler bazen problemin çözümüne yardım edebilir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Sabır etmeleri ve azim göstermeleri için çocukları cesaretlendirin ve çocuklara model olun. Hayal kırıklığı duygusu yaşandığında sakın kalma ilkesini çocuklara öğretin. Eğer ısrar

edersen, yapabilirsin. "Biliyorum ceketini giymeyi öğrenme ilk başta zordur. Daha çok denersen, bunu yapmak daha kolaylaşır".

• Var olan problemlerin tartışmaları için herkese bir şans verin. "Yemekten sonra masayı toplamak çok zaman alıyor. Biz bu konuda ne yapabiliriz?

Panik olmadan, sakın bir şekilde problem çözen kişileri izlemesi ve duyması için çocuklara fırsatlar sunun.

ANAHTAR KAVRAM 4: CİNSEL DAVRANIŞLAR

"Cinsellik insan varlığının merkezindedir"

Cinsellik doğumla başlar ve yaşam boyu devam eder. Cinsellik ile ilgili davranışlar yaşlara göre değişiklik göstermektedir. Çocuklarda yaşlara göre cinsel davranışlar;

0-2 ay erkek çocuklarda doğumdan itibaren genital sertleşme; 9-12 ay çıplakken cinsel organları elleme, mastürbasyon başlangıcı, bezi kirlediğinde değiştirilmesi isteme, kızlarda altına yaptığında anne ya da bakıcısına bakma ve gülme; 1 yaş yorgun, altını ıslatmış ya da sıkıntılı olduğunda anne ya da bakıcıya sevgi gösterme; 2 yaş uyumadan önce öpme, yabancı yerlerde tuvalete gitmeme, kendi cinsel organın farkında olma, cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklara ilginin başlaması, banyoda/tualete gidince/soyunurken başkalarını izleme, işlemek için farklı duruşlara ilgi gösterme; 3 yaş cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklar ve işlemek için farklı duruşlar hakkında konuşma (kızlar ayakta işlemeyi deneyebilir), kendi üreme organlarını gösterme ve dokunma, yetişkinlere bakma ve dokunmak isteme, annenin göğüslerine bakma ve dokunmak isteme; 4 yaş göbeğine aşırı ilgi gösterme, stres altında altına kaçırma, başka bir çocuğa cinsel organlarını gösterme, başka insanların banyolarına ilgi gösterme, başkalarının banyo/tuvalet faaliyetlerine aşırı ilgi gösterme; 5 yaş erkek/kız farklılıklarının ve üreme organlarının farkında olma, mastürbasyon, başkalarının banyolarında ilginin azalması ve daha az cinsiyet oyunu, kendini daha az açığa vurma, daha alçak gönüllü olma; 6 yaş vücut yapısında cinsiyetler arasındaki farklılıklara ilgi duyma, cinsiyet oyunları, doktorculuk gibi; 7 yaş cinselliğe ilginin azalması, sosyal ilişkiler ve cinsel ilişki hakkında bilgi edinme; 8 yaş vücudun nasıl çalıştığı ve fizyoloji

hakkında daha çok bilgi edinme, cinsel ilişkiye oldukça yüksek ilgi; ancak 6 yaşındakinden daha az keşif ve oyun oynama, müstehcen şakalara ilgi duyma, kıkır kıkır gülme; 9 yaş aynı cinsiyetten arkadaşları ile cinsellik hakkında konuşma, cinsellik içeren kitap ve dergilere ilgi duyma, kendi organlarının ve görevinin detaylarına ilgi duyma; 10 yaş müstehcen şakalara fazla ilgi duyma; Erinlikten ergenlik sırasında normal cinsel tecrübeler; kültür, cinsiyet, kişinin geçmişteki görgü, ergenliğe çevre ve eğitimi gibi değerlere bağlı kapsamlı açıklamalara açık olma, sosyal faktörler ve cinsiyet rolü beklentilerinin farkında olma (JACAT,2006).

Çocukların cinsel davranışları ile yetişkin cinsel davranışları birbirine karıştırılmamalıdır. Çocukların cinsel davranışları cinselliği keşfetme, vücudunu tanıma, yeni bilgiler edinme amaçlarını taşır. Anne babalar, bakıcılar ya da öğretmenler çocukların cinsel davranışlarına tanık olabilir ve durumdan dolayı korkup endişene bilirler. Okul öncesi çocuklarında en çok yaşanan ve rahatsızlık duyulan davranış mastürbasyondur.

KONU 13: MASTÜRVASYON

Eğitimciler, çocuk gelişimi uzmanları, psikiyatrlar, psikologlar ve pediatristler tarafından mastürbasyon açıkça kabul edilir ve mastürbasyon çocukluk gelişiminin bir parçasıdır. Vücutlarının doğal keşfine bağlı olarak, çocuklar kendilerini iyi hissettiren dokunmayı keşfederler. Nasıl ki çocuklar burun, gözleri ve ayakları hakkında bir şeyler öğrenmekten zevk alıyorsa, penis ve vulva hakkında bir şeyler keşfetmekten dolayı da memnuniyet duyarlar.

Çocuklar için, kendi kendini uyarma yetişkinlerdeki gibi endişe taşımaz. Çocuklar için, bu basit ve masum bir keşiftir, zevktir, merakın tatmin edilmesidir. Örneğin, bazı çocuklar uyku saatinde uyumalarına yardımcı olması için sakince dokunma gibi yolları keşfederler.

Çocuk gelişiminde bazı cinsel davranışlar normal olduğu halde, aşırı bir şekilde ve genel yerlerde yapıldığında çoğu yetişkin bu davranış konusunda çocuklara sert davranmaktadır. Bu durumda çocuklar çoğu kez cinsel organlarının kötü veya pis olduğu mesajını alır. Yeni bir kardeşin doğması, boşanma, ölüm veya evdeki diğer gerilimlere tepki olarak yaptığı mastürbasyonun engellemesi durumunda saldırgan veya zorlayıcı bir şekilde davranışı yapmaya devam edebilir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Vücuduna dokunulduğu zaman iyi hissedebilirsin.
- Bazı erkekler ve kızlar penis veya vulvayı da içeren vücutlarının bazı kısımlarına dokunmanın iyi hissettirdiğini keşfeder.
- İyi hissetme için cinsel organlarına dokunma ve sürtme mastürbasyon olarak tanımlanır. Toplum içinde yapmak doğru bir davranış değildir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocuğun dikkatini başka yere çekmeye çalışın.
- Çocukluk mastürbasyonu ile karşılaştığınız zaman, çocuğun davranışının ne anlama geldiğini ve sizin tepki vermenizin etkisinin ne olacağını düşünün.
- "Özel" ve "Genel" yerleri tanıması için çocuklara yardım edin. Özel bir yerde (kendi odasında, tuvalette gibi) çocuk cinsel organlarına dokunursa, davranışı görmezden gelin. Eğer genel bir yerde (oturma odası, mutfakta gibi) ise çocuğa bu davranışın uygun olmadığını anlatın.
- Cinsel istismardan şüphelenirseniz, okul öncesi kurumları aracılığıyla cinsel istismar ile ilgili bilgi alın ve gerekli yerlere başvurun.

KONU 14: CİNSEL MERAK

Üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır. Üç yaşındaki çocuklar bir diğerinin elbisesinin altına gizlice bakarlar, oyuncak bebeklerinin elbiselerini çıkarır ve vücutları hakkında sorular sorar.

"Doktorculuk" veya "Evcilik" oynayan çocuklar yetişkinlerin rollerini ve davranışlarını taklit eder ve keşfetmek için hayal güçlerini kullanırlar. Çocukluk oyunlarının çoğu, aynı yaş ve gelişimdeki çocuklar arasındaki cinsellik kavramı ile ilgilidir, genel olarak bu durum erken çocukluk uzmanları tarafından gelişimsel açıdan tipik bir davranış olarak düşünülür. Diğer çocuğun cinsel organlarına bakan veya dokunan bir çocuğun benzerlikleri ve farklılıkları anlamaya çalıştığı, yetişkin davranışını taklit ettiği söylenebilir. Bu çocukluk davranışı yetişkin cinsel davranışı ile karıştırılmamalıdır. Çoğu kez aynı yaştaki çocukların oyun

arkadaşı ile elbiselerini çıkarmış bir şekilde bulduklarında son derece negatif tepki gösteren ebeveyn ve bakıcıların olduğu rapor edilir. Bir çocuk meraklı olduğu ve iyi hissettiren dokunmayı keşfettiği için utanabilir, bu utanma duygusu cinsel uyarım ve memnuniyete bağlı meydana gelebilir. Çocuklar gibi utanç duyan bazı yetişkinler bu deneyimleri hatırlayabilir, suçluluk duyabilirler.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Bedenin sana aittir.
- Diğer kişilerin sana ve vücuduna yaptıkları şeylerden hoşlanmazsan, bir arkadaşına, daha büyük bir çocuğa anlatman ve yüksek sesle konuşman önemlidir.
- Okulda ve evde oynarken, çocuklar kıyafetlerini çıkartmazlar.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların vücutlarını keşfetmeye başladıklarının farkında olun, burun, el ve ayak parmaklarına dokunması gibi cinsel organlarına dokunması ve keşfetmesi doğaldır.
- Çocukların cinsel davranışlarını yetişkin bakış açısıyla yorumlamayın. Bir çocuk için "keşif" olan bir şey bir yetişkin için "cinsellik" olarak görünebilir. "Ne oynadığını bana anlatır mısın?" şeklinde konuşarak çocuğun bakış açısından davranışların ne anlama geldiğini keşfedin.

ANAHTAR KAVRAM 5: SAĞLIK

"Çocuklar sağlık hakkında doğru, destekleyici tutum ve bilgilere ihtiyaç duyarlar"

KONU 15: TEMİZLİK VE CİNSELLİK

Çocuklar bedenini sağlıklı ve temiz tutma yolları gibi hijyeni yani sağlık bilgisini erken bir yaşta öğrenirler. Ebeveynler ve bakıcılar çocuk bezini değiştirdiğinde, çocuğa banyo yaptırdığında, çocuğun burnunu temizlediğinde, yemekten önce ve sonra ellerini yıkadığında, çocuklara temel vücut bakım görevlerini öğretirler.

Yetişkinlerin davranışları, çocukların vücutları hakkında hissettiklerini etkiler. Bir çocuğun poposunu kurularken yüzünüzü çevirip; "Of! Bu pis kokuyor" şeklinde mırıldanma ile

çocuğu kurularken, gülümseyerek " Sen kuru ve temiz bir bezle daha rahat olacaksın" şeklinde söylemek farklıdır. İlk yaklaşım sağlık ve rahatlık ihtiyacı için yapılan normal bir vücut görevinden daha ziyade tikslenme mesajı iletir.

Tuvalet ve banyoyu kullanma vücudun nasıl çalıştığını öğretmek için önemli fırsatlardır. Ayrıca dışkının vajina ile temas ettiğinde enfeksiyona neden olduğu için dışkılamadan sonra kızların önden arkaya doğru hafifçe silmeye ihtiyaç duyması gibi önemli sağlık bilgilerini verilebilir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Vücudun bütün kısımları temiz tutulmalıdır.
- Kızlar önden arkaya doğru hafifçe silmeyi öğrenmelidir: "Önden arkaya doğru tuvalet kâğıdı ile vulvanı sildiğinden emin olmalısın. Önden arkaya doğru poponu silmek için tuvalet kâğıdından bir parça ayırıp kullanmalısın".
- Çocuklar mikrop­lardan kurtulmak için tuvaletten sonra, herhangi bir kirli oyundan sonra, yiyecekleri hazırlamaya yardım etmeden önce ve yemekten önce ve sonra ellerini yıkamaya ihtiyaç duyarlar.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Her bez değiştirmeden sonra ellerinizi yıkayın.
- Bir çocuğun tuvaleti kullanması için rüşvet vermeyin veya baskı yapmayın. Bunun yerine övgüyü kullanın; " Sen lazımlığını kullandın. Kendinle gurur duyuyor olmalısın. Bu büyük bir kız / erkeğin yapabileceği bir şey". Ama övgüyü fazla kullanmamamız gerektiğini hatırlayın böylece çocuk başaramazsa üzülmez, siz de hayal kırıklığına uğrayıp kötü hissetmezsiniz.
- Bir çocuk sağlık alışkanlıklarını ilk kullandığında çocuğu övün: "Harika! Yemekten önce ellerini yıkamayı hatırladın ve sen bunu kendi kendine hatırladın. Bu harika! "

KONU 16: SAĞLIK VE HASTALIKLARI ÖNLEME

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık; sadece hastalık ve hastalığın olmaması değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden de tam bir iyilik halidir. Çoğu çocuk sağlıklı olmanın ne anlama geldiğinin farkında değildir. Çocuklar hastaneye gitmedikçe ve ilaç almadıkça, sağlık

konusunu hiç düşünmezler. Yetişkinler de sağlıklarını kaybettiklerinde sağlığın değerini anlarlar.

Kendileri etkilenmedikçe, sağlık ve hastalık konuları çocukların ilgisini çekmez. Bununla birlikte okul öncesi çocukları vücutlarını kestiklerinde veya acıttıklarında, bu konuyla çok ilgilenirler. Onlar, yaranın iyileşmesi ile ilgili yetişkinlerden bilgi almayı ve yaralarını sargıya almayı severler.

Sağlıkla ilgili ilk dersler, şimdi ve gelecekte çocuklara yardımcı olur. Hastalıklar hakkında bir şeyler öğrenmek, yaşamın sonraki yıllarında, hastalıkların nasıl bulaştığını ve hastalıklardan nasıl korunacağını bilmeyi sağlar. Erken yaşlarda kazanılan sağlık alışkanlıkları, özellikle cinsel yolla bulaşan hastalıklardan nasıl korunmamız gerektiğini öğrenmemize yardımcı olurlar.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanları hasta hissettiren bazı rahatsızlıklar vardır. Bazı rahatsızlıklar veya hastalıklar insandan insana yayılabilir.
- Mikrop, bir tür canlıdır. Mikroplar gözle görülmeyecek kadar küçüktürler. Çoğu mikrop insanları incitmez, ama kimi mikrop insanları hasta edebilir. Örneğin; soğuk algınlığı mikroplar aracılığıyla meydana gelebilir.
- İnsanlar diğer insanlara bazı mikropları yayabilir.
- Bazı mikroplar, sabun ve su ile gidebilir. Tuvaleti kullandıktan sonra, yemekten önce ve oyundan sonra ellerini yıkama mikropların yayılmasını engelleyebilir. Çöp kutusu gibi zararlı mikropları taşıyabilecek bazı nesnelere dokunduktan sonra elleri sabun ve suyla iyice yıkamak gerekir.
- AIDS, insanları çok hasta olmasına neden olan bir rahatsızlıktır. AIDS'e neden olan mikrobun bulaşması zordur. AIDS'li birine dokunma ve onunla oynama ile bu hastalık insanlara bulaşmaz.
- Senin veya arkadaşının bir yeri kanadığında, kana dokunmayın. Hemen bir öğretmene veya yetiştikine anlatın.
- Yerde iğneler/şırıngalar bulan çocuklar onlara dokunmamalıdır ve bir yetiştikine anlatmalıdır.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Egzersizleri çocukların günlük aktivitelerin bir parçası haline getirin: "Kamyonet sürmek yerine oyun alanında yürüyelim. Böylece biraz egzersiz yapabiliriz, güneş ışığı ve taze havadan yararlanabiliriz".
- Belli içeceklerin ve yiyeceklerin neden sağlıklı olduklarını açıklayın: "Yoğurtta dişlerini ve kemiklerini güçlü tutmaya yardımcı kalsiyum var".

KONU 17: CİNSEL İSTİSMARI ÖNLEME

Çocuk cinsel istismarı nedenleri karmaşık, kısa ve uzun vadede psikolojik yönden ağır olumsuz sonuçların yaşanmasına, bireyin yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu olumsuz etkilemeye neden olan ciddi bir sosyal problemdir. Cinsel istismar, rıza yaşının altında bulunan bir çocuğun, cinsel açıdan olgun bir yetişkinin cinsel doyumuna yol açacak bir edim içerisinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması olarak tanımlanmaktadır (Çeçen,2007).

Cinsel istismar önlenmelidir ve durdurulmalıdır. İstismarı önlemenin amacı, çocukları korkutmadan istismar hakkında çocukları bilgilendirmektir, istismarın çocuğun bir suçu olmadığı konusunda çocuklara bilgi vermektir. Herhangi bir istismar teşebbüsü olduğunda veya çocuk cinsel olarak birinin ona dokunduğu söylerse, yetişkinler dikkatli ve duyarlı olmalıdır ve çocukları güvende tutmak için sorumlu olduklarını bilmelidirler. Hayır/ Git,Koş / Anlat gibi özel önlem kelimeleri çocuklara öğretilmelidir. (biri istismara teşebbüs ettiğinde, çocuk "Hayır" diye söyleyebilmelidir, kişiden uzaklaşmalı ve güvendiği bir yetişkine anlatmalıdır). Anne babalar, bakıcılar ve öğretmenler cinsel istismar hakkında bilgi edinmeli, böyle bir durumla karşılaştığında yardım istemelidir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Bir çocuğun vücudu kendisine aittir.
- Bazı yetişkinlerin çocukların vücutlarına bakma veya dokunmak için, bir doktor veya bir hemşirenin çocuğu sağlık kontrolünden geçirmesi, bir ebeveynin çocuğa banyo yaptırması gibi iyi nedenleri vardır. Bazı yetişkinlerin ise çocukların vücutlarına bakmak veya dokunmak için iyi nedenleri olmayabilir.
- Hem erkekler hem de kızlar cinsel istismara uğrayabilir.

- Bir kişi, aile üyesi bile olsa çocuğa yanlış veya rahatsız edici bir şekilde dokunursa, bu asla çocuğun suçu değildir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Çocukların uygun olmayan dokunmalarını yasaklayın.
- Çocuk istemezse, çocuğun bir yetişkinin kucağına oturması, bir yetişkinin çocuğu kucaklaması, öpmesi için asla çocuğu zorlamayın. Çocuğun hissettiklerine saygı duyun.
- Cinsel istismarı açıklamada "kötü dokunma" ve "iyi dokunma" deyimlerini kullanmayın. Çocuklar bu deyimleri yanlış yorumlayabilir. Meme, cinsel organların, poponun vücudun "kötü" kısmı olarak ve bu kısımlara dokunmanın kötü olduğu fikrine kapılabilirler.

ANAHTAR KAVRAM 6: TOPLUM VE KÜLTÜR

"Sosyal ve kültürel çevre, çocukların cinselliği nasıl ifade edeceklerini ve cinselliği nasıl öğreneceğini biçimlendirir"

KONU 18: CİNSİYET ROLLERİ

Cinsiyetler hakkında tutulan yaygın(genel), oldukça sağlam inançlar ve imajlardır (Tresemer ve Pleck,1974 Akt: Liebert, Wicks-Nelson, Kail,1986). Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, tüm kadınların ve tüm erkeklerin sahip oldukları düşünölen psikolojik ve davranışsal niteliklere ilişkin son derece katı, aşırı genellenmiş inançlardır (Strong ve Devault, 1994;akt: Özdemir, 2006). Tüm kültürlerde, kadın ve erkek arasındaki ayırım, toplumu organize eden temel bir ilke olarak görölmekte ve bu ayırım toplumun bir şekilde sınıflandırılmasına yol açmaktadır (Bem, 1981). Kadın ve erkekler arasındaki farklılıklar sadece biyolojik farklılıklarla sınırlı değildir aynı zamanda davranış, düşünce, duygu boyutlarında da görölmektedir. Örneğin, erkekten çevresini kontrol etme, başarılı olma, koruyucu olma gibi özellikler beklenirken, kadınlardan bakım, verici olma, eve ve anneliğe ilişkin görevler yüklenme gibi özellikler beklenir (Gökkaya, 1994).

Cinsiyet; biyolojik, kendini tanıma ve sosyal roller gibi alanları kapsayan karmaşık bir konudur. Bir çocuk doğduğunda, çoğu kez ilk sorulan soru "Bebek kız mı erkek mi?" dir. Yanıtlar biyoloji ile ilgilidir.

Cinsel roller kadınlık ve erkekliği ifade eder. Sözel ve sözel olmayan kültürel mesajlar çoğu kez serttir ve sınırlandırıcıdır. Bu mesajlar erkeklere çoğu kez sert, duygusuz olma ve "kadınımsı" şeylerden kaçınmayı öğretir. *Kadın* ve *erkek* böylece sınırlar konarak etiketlenir: "Kızlar ağlayabilir ama erkekler dayanıklı olmalıdır. Erkekler yükseklere tırmanabilir ama kızlar dikkatli olmalıdır. Kızlar oyuncak bebeklerle oynar. Erkekler hareketli oyuncaklarla oynar" gibi.

Kızlar geleneksel olarak erkeksi davranışlar sergilediklerinde bazen "erkek Fatma" olarak adlandırılırlar. Erkekler kadınsı davranışları seçtiklerinde "hanım evlatları" olarak adlandırılırlar. Genellikle erkek Fatma olarak tanımlanan kızlar ergenliğin başlangıcına kadar alay konusu olmazken, "hanım evladı" olarak tanımlanmış erkek çocuğu her yaşta alay konusu olur. Bu olay geleneksel erkeksi özelliklerin, geleneksel kadınsı özelliklerden daha değerli olduğunu gösterir. Bu tutum hem kızlar hem de erkekler için ezicidir.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Kızlar ve erkekler eşittirler.
- Kızlar ve erkekler aynı oyunlarda ve oyuncaklarla birlikte oynayabilirler. Kızlar ve erkekler birbirleriyle arkadaş olabilirler.
- Hiçbir oyuncak, renk, hobi veya seçim yalnızca kızlar veya erkekler için değildir. Yalnızca kızlara veya erkeklere ait renk, oyuncak, oyun vb. yoktur. Hiçbir iş yalnızca kadınlar veya erkekler için değildir.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- Kızlara ve erkeklere benzer şekilde davranın. Çocuğun cinsiyetine aldırmayarak, aynı şekilde konuşun, davranın; "Düştüğün için dizin çok acıdı! Canın acıdığına ağlamak doğru bir şeydir".
- Cinsiyeti içeren dili kullanmayın, örneğin postacı amca yerine "postacı" veya polis amca yerine "polis memuru" gibi.
- Kızlara ve erkeklere eşit zaman ayırın, dikkat edin, övün ve olumlu eleştirin.
- Çeşitli rollerdeki kadınları ve erkekleri çocuklara göstermek için toplumsal alanlarda meslek tanıtım gezisi yapın. Örneğin; hem kadınların hem de erkeklerin doktor olabilmesi gibi.

- Evde cinsiyetle ilgili aktivite yaptırmayın veya görev vermeyin. Örneğin; anne yemek yaparken, baba masayı hazırlayabilir gibi.

KONU 19: FARKLILIK VE EŞİTLİK

Çocuklar, çoğu kez etraflarındaki insanları gözlemler, benzerliklere ve farklılıklara dikkat ederler. Kendilerinden farklı görünenleri, tanıdık kişileri gözlemler. Çocuklar genellikle bu konularda sıkıntı duymadan soru sorarlar, bazen hatta yüksek sesle: "Lamia'nın derisi neden daha koyu?" "Amca Ahmet'in koluna ne oldu?" gibi. Farklılıkları açıkça tartışılmasından rahatsız olan yetişkinler çoğu kez "Şışşışt" şeklinde cevap verirler. "Farklı"nın kötü anlama geldiği bu karışık mesajları çocuklar alır ve insan farklılıkları hakkında soru sormanın terbiyesizlik olarak adlandırıldığını zamanla öğrenirler.

Yapılan araştırmalara göre; 2 yaşında, çocuklar deri renklerini ayırmaya başlar, renklerin isimlerini öğrenir ve cinsiyet sınıflandırmalarını uygun olarak kullanır. Üç yaş boyunca, çocuklar cinsiyet ve ırkla ilgili farklılıkları dikkat etmeye başlar ve çocuklar özürlü, ırk, cinsiyete dayalı önyargısız davranışlar sergileyebilir. 4-5 yaşlarında, çocuklar sosyal olarak hâkim olan kurallar ile tanımlanan cinsiyete uygun davranışları sergiler. Onlar kendilerinden farklı çocuklarla etkileşimlerini bitirmek için, ırksal nedenler kullanırlar, özürlü olan insanları reddederler ve rahatsız ederler.

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Tüm insanlar aynı değildir ve tüm insanlara saygı duyulmalıdır.
- Bireylerin düşünme, hareket etme ve yaşam biçimlerinde farklılıklar olabilir.
- Farklılıklar hakkında konuşmak, birbirimizi daha iyi anlamamıza yardım eder.

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR?

- İnsanların benzer ve farklı özellikleri hakkında çocuklarla konuşun. Çocukların hissettiklerini ifade etmeleri için onları cesaretlendirin. Bu konuda çocukların tek başına merak etmesi yerine, çocukları serbest bırakma, sessiz kalma herhangi bir önyargıyı belirtmekten daha iyidir.
- Yetersizlikler hakkında çocukların sorularını cevaplayın: "Evet, şu insan tekerlekli sandalye kullanıyor çünkü o yürüyemiyor".

3. BÖLÜM: ANNE BABALAR İÇİN İPUÇLARI

- ☺ Çocuklarla cinsellik hakkında konuşmayı hem annenin hem de babanın işidir (<http://www.drspock.com/article>).
- ☺ Çocuğunuzun içinde bulunduğu yaşın özelliklerini öğrenin. Her bilgiyi, her çocuğa veremezsiniz.
- ☺ Çocuğunuzun gelişimini takip edin. Çocuğunuzda gözlediğiniz özelliklerin yaşına uygunluğunu kontrol edin.
- ☺ Çocuğunuzun sorularına yanıt verirken önce tam olarak soruyu anlamaya çalışın.
- ☺ Çocuğunuzun sorularını yanıtlarken kendi inanç ve değer yargılarınızı gözden geçirin ve çocuğunuza aktarın.
- ☺ Çocuğunuza yanıtını bilmediğiniz sorular olduğunu söylemekten çekinmeyin.
- ☺ Çocuğun sorularına yanıt verirken kendinizi gözden geçirin. Cinsel eğitimdeki en önemli kurallardan biri anne babanın sakın ve doğal davranmalarıdır. (Tuzcuoğlu, 2007)
- ☺ Doğru ya da yanlış olduğunu hissettiğiniz davranışların örneklerine dikkat çekin.
- ☺ Çocuğunuzun, sizin hangi davranışları kabul ettiğinizi anladığından emin olun.
- ☺ Çocuğunuzun sorular sorduğunda bu durumu değerlendirin. Mesela bir arkadaşınızın hamileliği ile ilgili konuşun, hamilelik ve bebeklik konulu televizyon programlarını birlikte izleyin. Cinsellikle ilgili çocuğunuzun yaşlarına uygun kitapları birlikte okuyun.
- ☺ Çocuğunuzun soru sorduğunda cevaplamaya çalışın. Eğer cevabı bilmiyorsanız, düşüncenizi söyleyin ve bu konuyu araştırarak cevabı bulmaya çalışın ve sonra cevabınızı çocuğunuza bildirin.
- ☺ Çocuğunuzun soru sormasına hazırlıklı olun. Çocuğunuz ilk soruyu sorduğunda, çocuğun cevaplarınızı anlamasını beklemeyin. Çocuklar büyüdükçe, ihtiyaçlarına göre cevaplarınızı tekrarlayın (www.health.gov.ab.ca, 1999).
- ☺ Çocukların sorularını zamanında cevaplayın, ertelemeyin.
- ☺ Çocuğun neyi sormak istediğinden emin olmak için soruyu dikkatlice dinleyin.

☺ Soru sormayan bir çocukla tartışmak için "öğretilebilir" zamanları kullanın. (bir arkadaşın ya da bir akrabanın hamileliği ile ilgili konuşmak için, bebeklerin rahim "uterus" ta nasıl geliştiğini anlatmak ve hamilelik konusunda iyi bir giriş olabilir)

☺ Televizyon programları, gazete makaleleri ya da kitaplar vb. bir tartışmanın başlamasını sağlayabilir.

☺ Bir kerede her şeyi ele almaya çalışmayın, ama çok fazla şey söylediyse üzülmeyin. Çocuğunuz bilgiyi eler ya da geçmesine izin verir. Belki de daha sonra bir şekilde soracağı bir ifadeyi yakalayabilir.

☺ Dili basit ve yaşına uygun kullanın. 6 yaşında muhtemelen bebeklerin nasıl büyüdüğü ve nasıl ortaya çıktıklarını ile ilgili daha çok soru sorarlar.

☺ Vücutlarını fark etmelerini ve doğru terimlerini kullanmalarını sağlayın. Bazı vücut kısımları için sevimli isimler kullanılırken, bazı bölümler için kullanılmaması çocukların kafasını karıştırabilir.

☺ Onların neleri bildiklerini gözden geçirin. Çocuklar okulda ister istemez anlamadıkları kelimeleri ve yorumları duyabilir. Belli cinsel konular hakkında çocuklara ne anlatabileceğinizi sormanız bu konuyu tartışmaya gönüllü olduğunuzu gösterir. Böylece çocukların yanlış bilgilerini düzeltme fırsatını yakalamış olursunuz.

☺ Ne düşündüğünüzü ve evinizin kurallarını çocuklarınızın bilmesini sağlayın. Ayrıca sosyal olarak uygun olan ve olmayan bilgilerin ne olduğunu çocukların bilmesi önemlidir. Çocuklar büyürken, farklı yerlerdeki insanların farklı standartları olabileceğini anlamalarına yardımcı olmak önemlidir.

☺ "Ben bilmiyorum" demekten korkmayın ya da utandığınızı çocukların bilmesine izin verin. "Ben biraz rahatsızım, ama bu konu ile ilgili konuşmamız önemli, bazı cevapları birlikte bulabiliriz" şeklinde söyleyebilirsiniz. (www.calgarypubliclibrary.com,2007)

4. BÖLÜM:
ÇOCUKLARIN CİNSELLİKLE
İLGİLİ SIKÇA SORDUKLARI SORULAR VE YANITLARI

Bu nedir?

1-4 Yaş Çocukları İçin: Erkekler için: "Sen penise sahiptin. Tüm erkeklerde ve erkek çocuklarda penis vardır. Kızlar ve kadınlar vajinaya sahiptir".

Kızlar için: "Sen vajinaya sahiptin. Tüm kızlar ve kadınlar vajinaya sahiptir. Erkek çocuklar ve erkekler penise sahiptir.

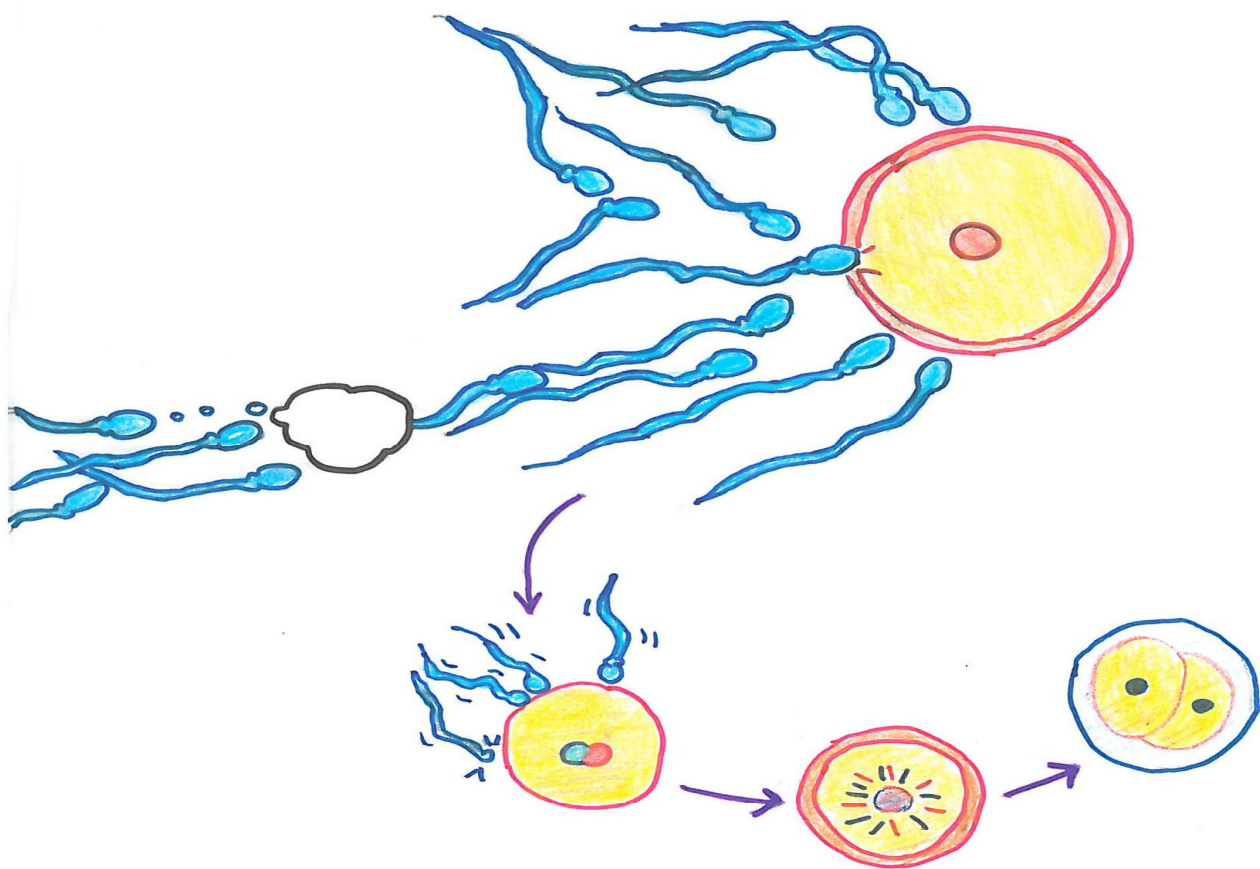
4-5 Yaş Çocukları İçin: Kadın cinsel organı "vajina" yı başka kelimelerle adlandıran çocuklara doğru adını öğretin. "Kızların bacaklarının arasındaki vücut kısmına vajina denir". Erkek üreme organları için diğer kelimeleri kullanan çocuklara doğru adlarını öğretin. "Erkek vücudunun bir parçasının adı penistir. Penisin altında bulunana deri kesesine testis torbası adı verilir".

5-6 Yaş Çocukları İçin: Bir erkek penise, meme başlarına, testis torbasına ve testislere sahiptir. Bir kız memelere, meme başlarına, vajinaya, bir klitorise ve rahim "uterus"a sahiptir.

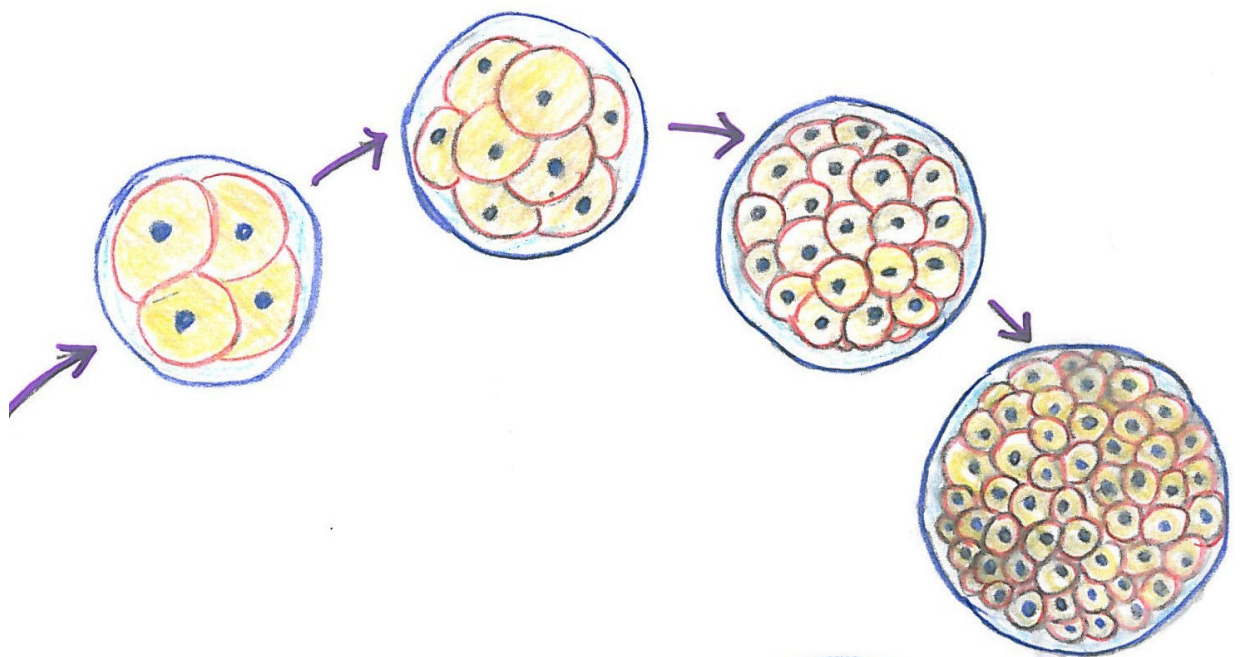
Bebekler Nereden Geliyor?

Tüm bebeklerin bir anneleri ve bir babaları vardır. Babanın vücudunda üretilen çok sayıdaki sperm, penis yardımıyla bir yolculuğa çıkar. İçlerinden en hızlı olan, penis yardımıyla annenin vücudunda bulunan yumurta hücresine ulaşır. Yumurta ilk sperm ulaştıktan sonra kapılarını kapatır. Bebeğin oluşması için bir sperm yeterlidir. Spermle yumurta birleşir ve yumurta hızlıca büyümeye başlar. Bebek anne karnında rahim "uterus" adı verilen yerde, bir sıvı içinde doğana kadar kalır. Bebek burada rahatça hareket edebilir. Göbek kordonu yardımıyla bebekler beslenir. Dokuz ay 10 gün sonra bebek anne karnından çıkmaya hazır olur. Hastaneye gidilir. Bebeğin dünyaya gelmesi için, bebek ve anneye doktor yardım eder.

** Resim-4 ve Resim-5'i bu soruyu yanıtlarken kullanabilirsiniz.*

Resim-4

Resim-5

Neden Kız Ve Erkek Vardır?

Kızlar ve erkekler cinsel organlarından ayırt edilir. Kızların bacakları arasında vajina vardır. Bunun içinde iki küçük delik mevcuttur: Bir tanesi şiş yapmak için, diğeri rahime giden yoldur. Orada kız yeteri kadar büyüyünce bir bebek oluşabilir. Oğlanların bacakları arasında penisleri vardır. Bundan şişleri çıkar. Onun altında bir torbacık mevcuttur. İçinde iki tane bilye vardır, bunlar "testis" lerdir. Burada daha sonra spermier oluşur. Cinsel organlar insanların birer erişkin olduklarında çocuk sahibi olmalarını sağlarlar. Kadınların ve erkeklerin bir araya gelmesi ile yeni bir canlı oluşur.

Birlikte Yatmak Nedir?

Yetişkinler birbirlerini sevdiklerinde bedensel olarak sürekli birbirlerine yakın olmayı isterler. O zamanlar çıplaktırlar ve birbirlerini okşarlar, öperler. O zamanlar birbirleri ile yatma isteğı doğar. Bu böyle adlandırılır.

Ben Nerede Oluştum?

Bir kız büyüdüğünde veya kadın olduğunda tüm organları gelişmiştir, artık bir çocuk sahibi olabilir. Bir oğlan çocuğı erkek olduğunda testislerinde birçok sperm oluşur. Erkek ile kadın birlikte oldukları zaman sperm sıvısı kadının vajinasının içine akar. Sperm hücresi bir yumurta hücresi ile birleşirse yeni bir canlı oluşur. Bu sadece yeni bir yumurta hücresi olgunlaştığı ise mümkündür.

Rahime doğru yolculukta, spermier adeta bir yarış düzenlerler. Kuyrukları ile ileri varabilmek için güçlü bir şekilde hareket ederler. İlk sperm yumurta hücresine ulaştığı an, o anda yumurta hücresi kendini kilitler. Diğer tüm spermier dışarıda kalmak zorundadır. İçeride sperm ve yumurta hücresi eriyip bir hücre olurlar. Dışarıda bazı güçlü spermier yumurtanın içine girmeye çalışırlar, bazıları bu denemeyi iki gün sürdürürler.

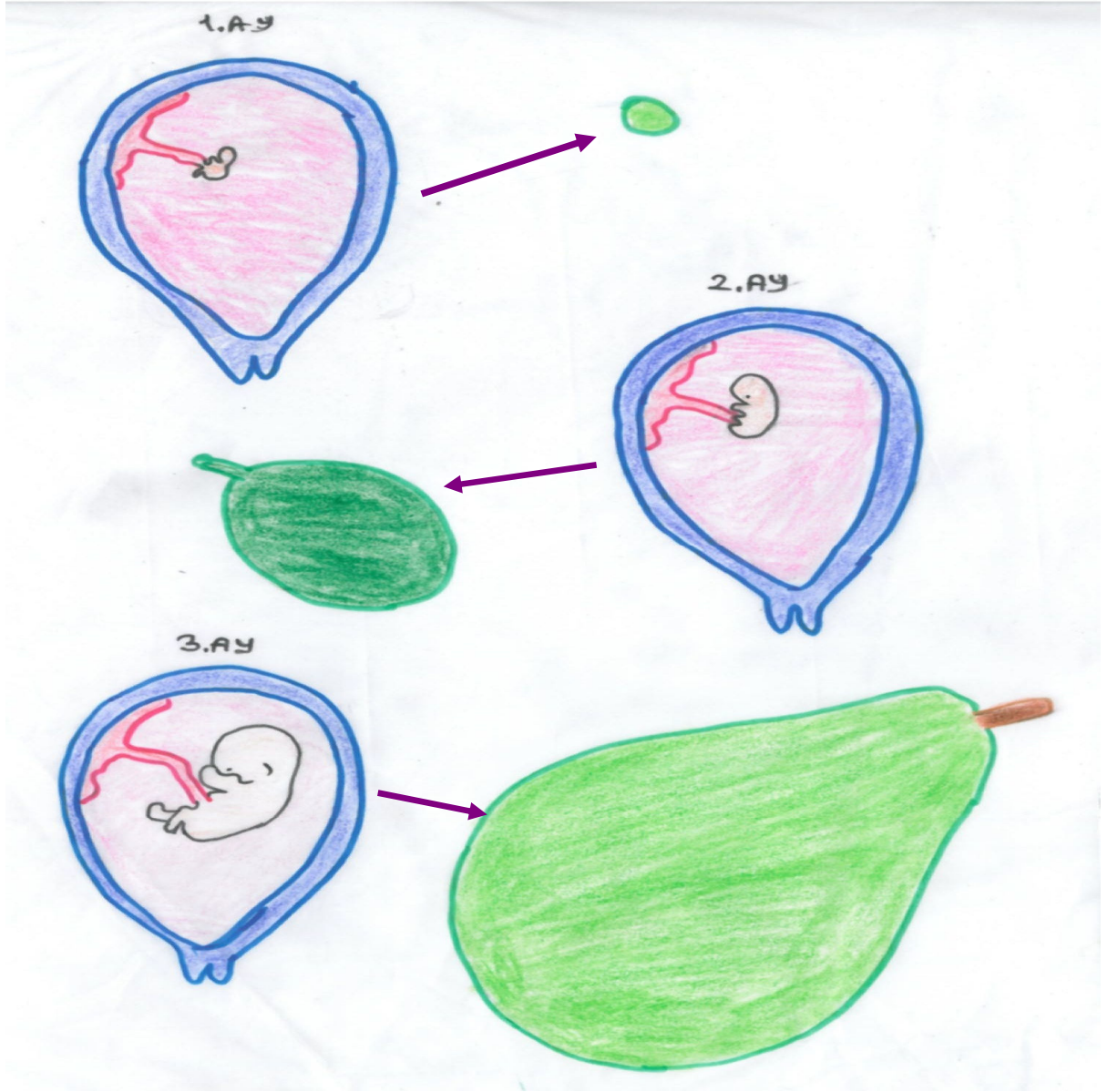
Sperm ve yumurtanın birleşmesiyle oluşan yeni hücre içerisinde anne ve babanın kalıtsal özellikleri birleşmiştir. Şimdiden gelecekteki insanın özellikleri tespit edilmiştir. Örn: boyu, ten ve saç rengi, yüzünün şekli - hatta bazı karakter özelliğı bile. Şimdiden çocuğun kız veya oğlan olacağı tespit edilmiştir.

Hücre çekirdeğı rahime yerleşinceye kadar bir hücre yumağı oluşturur. Bu hücre yumağı böğürtlene benzer bir şekil alır, ancak büyüklüğü bir toplu iğne başı kadardır.

Dört gün içerisinde hücre yumağı yumurtalık kanalından rahime düşer. Bu süre içerisinde embriyo keseceğine dönüşmüştür. Rahimin yumuşak dokusuna yerleşir. Burada çok güvenli bir şekilde gelişmeye devam edebilir. Yaklaşık 4 hafta içerisinde ufacık bir varlık oluşmuştur. Küçük kuyruğu ile ilk çağlardaki hayvana benzemektedir. Baş ve omurganın ana hatları belirgindir ve ufacık kalp atmaya başlar.

Bebek Ne Kadar Süre Anne Karnında Kalır?

Bebek dünyaya gelmeden önce, 9 ay anne karnında yaşar. Rahim içerisinde çok güvendedir. Orada hamilelik kesesinin içindeki ilk suda (amniyo sıvısı) yüzer. Annenin hareketi ile yumuşak bir şekilde sallanır. Göbek bağı ile anne tarafından besin ve oksijen ile beslenir. Çünkü bebek daha yemek yemeyi ve nefes almayı bilemez. İlk ayda bir bezelye tanesi büyüklüğünde olan, ufak varlık o kadar hızlı gelişir ki daha sonra bu hızda hiçbir zaman gelişemez.

İkinci ayın sonunda tüm organların ana hatları belirlenmiştir, kaslar ve kemikler oluşur. Bebeğin 9 ay anne rahminde geçirdiği süreye verilen ad "hamilelilik" tir.

Üçüncü ayda bebeğin yüzü belirginleşmiştir. Gözleri halen kapalıdır. Artık elleriyle tutabilir ve ayaklarıyla tekme atar ve dönmeye de başlar.

Dördüncü ayda tırnakları bile vardır ve saçları uzamaya başlar. Yüz hatları daha belirginleşir. Hatta artık mimikler bile yapar.

Beşinci ayda bebek artık çok hareketlidir. Tekme ve takla atıyor. Çok uyuyor özellikle annesi hareket ettiğinde. Ve şimdi annesinin kalp atışını, sesini ve bağırsak hareketlerini duyuyor.

Bebek artık dışarıdaki sesleri de algılıyor: Babasının sesini, müzik ve gülmeleri. Tat alma durumu da gelişti, ara sıra bir yudum amniyo sıvısından içiyor. Parmağını emiyor ve bazen hıçkırık bile tutuyor. Annesi bunu karnında hafif bir tıklama olarak algılıyor. Bebeğin hareketlerini de şimdi anne ilk defa hissediyor.

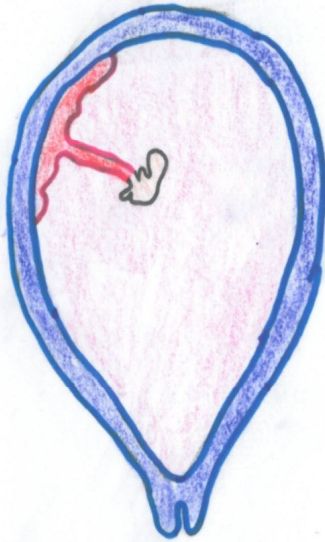
Altıncı ayda bebeğin bulunduğu alan onun için hala geniş olduğu için rahat hareket edebiliyor.

Yedinci ayda bebek gözlerini açar. Genelde karanlıktır. Sadece annesi çıplak karnına ışık tutarsa bebek çevresini kırmızı tonlarda görür. Bu ayda dışarıdan gelen sesleri, dokunuşları hissedebiliyor, bazen yorgan altında hareket ettiği gözlenebilir.

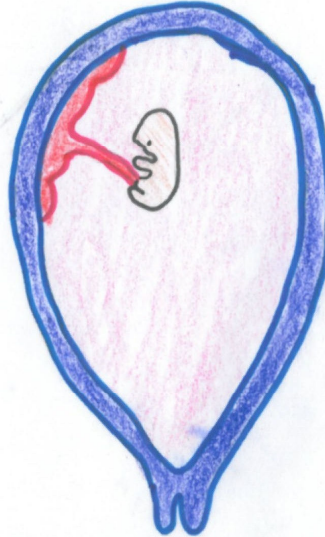
Sekizinci ayda epey alan daralır, çünkü bebek epeyce büyümüştür ve yağlanmıştır. Bu yağlanma onu doğumdan sonra soğuktan koruyacaktır, çünkü artık dışarısı anne karnındaki kadar sıcak değildir.

Dokuzuncu ayda bebek başını aşağıya doğru yönlendirir. Bebekler bu pozisyonda çoğunlukla dünyaya gelirler. Bu durumda artık hastaneye gidilir ve doktorun yardımıyla bebek dışarıya çıkabilir. Buna doğum denir.

1.AY

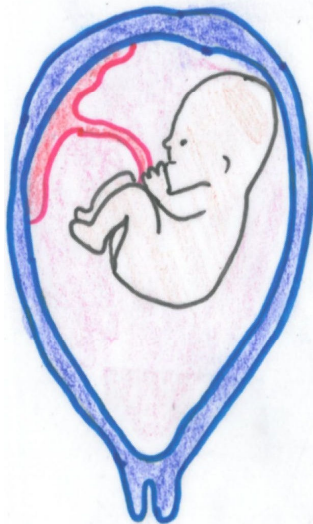
2.AY

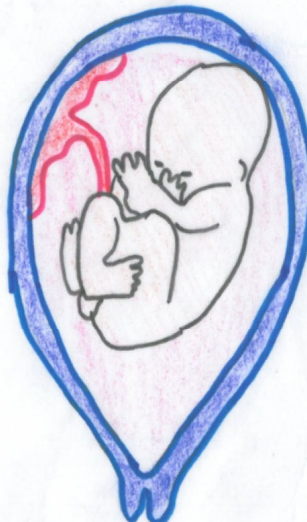
3.AY

4.AY

5.AY

6.AY

7. AY

8. AY

9. AY

DOĞUM

İkiz Bebekler Nasıl Oluşur?

Çok ender iki yumurta hücresinin birlikte olgunlaşması görülür. İki sperm hücresi yumurta hücreleri ile kaynaşırsa iki yumurta ikizi oluşur. Bunlar iki kız, iki erkek veya bir erkek ve bir kız olabilir. Bunun yanında tek yumurta ikizleri de vardır. Onlar tek döllenmiş yumurta hücresinden başta bölünmeyle oluşur. Bu iki yeni oluşmuş hücreler ayrı ayrı yollarına devam ederler. Tek yumurta ikizleri birbirlerine öyle benzerler ki, ayırt edilemezler. Bir yumurta diğere nasıl benziyorsa aynen öyle bir benzerlik vardır, aynı cinsiyete sahiptirler. Üüzler, dördüzler, hatta yedizler olmuştur.

Doğumda Neler Oluyor?

Bebeğin dünyaya gelmesi gerektiği zaman annenin vücudu otomatik olarak çalışmaya başlar: Rahim açılır ve rahim kasları bebeği aşağıya doğru iter. Vajinada güçlü bir şekilde esner, bunun nedeni ise bebeğin aradan geçebilmesi içindir. Doğumda bebeğin önce başı sonra omuzları çıkar. Bu ebeveynler için çok duygusal bir andır. Anne ilk defa çocuğunu emzirdiğinde, kollarına aldığı zaman doğum esnasındaki ağırları ve yorgunlukları unutulur. Doğumda doktor anneye yardımcı olur.

Bebek Doğduktan Sonra Ne Olur?

Bebek ilk bağırması ile ilk nefesini almış olur. Şimdi kordon bağına ihtiyaç yoktur. Bebeğin artık kordon bağına ihtiyacı kalmaz. Bazı bebekler doğumdan önce baş aşağıya dönmezler. Bu durumda bebek doktorun sezeryan adı verilen bir ameliyatla dünyaya gelir.

Bebeğin sağlıklı olup olmadığını görebilmek için doktor ve ebe yeni doğanı muayene ederler. Daha sonra boyu, kilosu ölçülür. Sonra kurulanır ve sıcak kundaqlanır. Hastanede bebekler e karışmasınlar diye kollarına bir isim bileziği takılır.

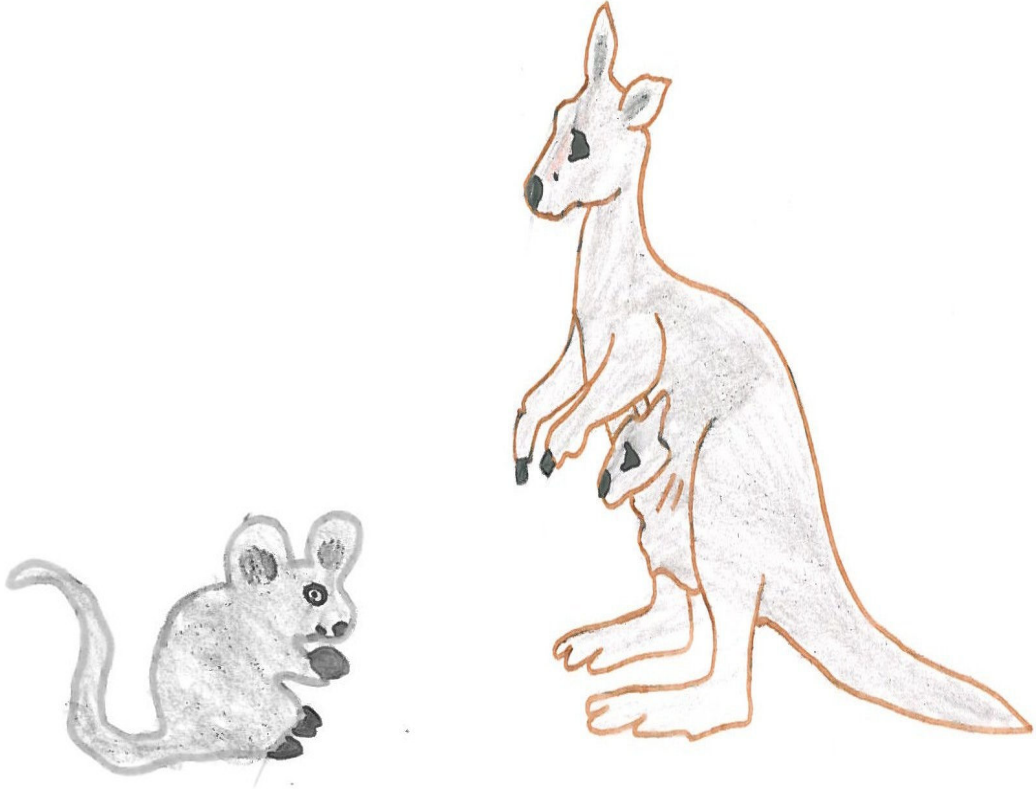
Yeni Doğmuşlar Her şeyi Yapabilirler Mi?

Yeni doğan, doğumdan hemen sonra nefes alabilir. Annesinin göğsünü arar ve emebilir, yutabilir, öksürebilir veya esneyebilir. Tüm bunlar doğuştan gelen tepkilerdir: Bebek tüm bu hareketleri otomatik olarak, hiç düşünmeden yapar. Korkutulduğu zaman kollarını ve bacaklarını açar, onları hemen tekrar toplar, adeta bir şeye tutununca isteği gibi. Bu tepki insanlığın temel yapısında mevcuttur. Eline verilen her şeyi bebek tutar. Bu tutma refleksi o kadar güçlü ki kendi kilosundaki ağırlığı bile tutabilir. Suda yeni doğan

aniden yüzer, kolları ve bacakları ile hareket eder. Su altında gözlerini ve ağzını açar ve bu harekette ters bir yutma hareketi olmaz. Ağlamak bebek için kendisini iyi hissetmediğini gösterme imkânıdır.

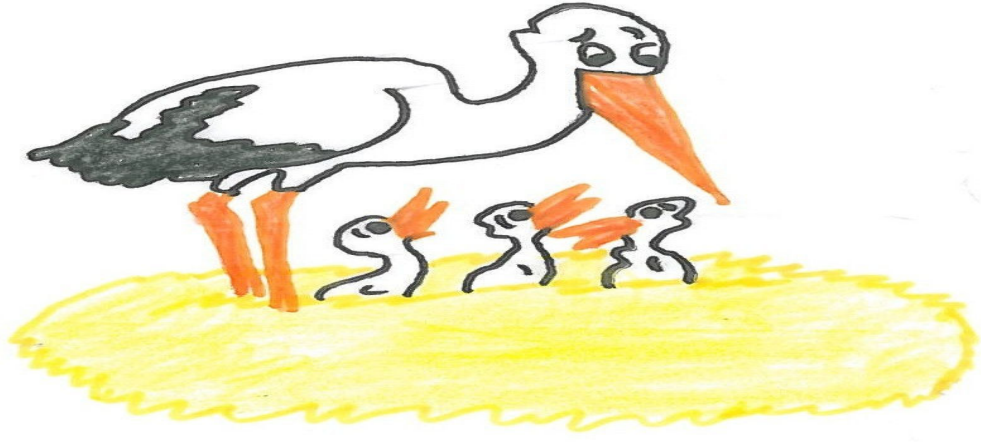
Bu Hayvanlarda Nasıldır?

Hayvan yavrularının da anneleri ve babaları vardır ve onlar da anne karnında gelişirler. Birçok hayvan- örneğin; köpek, kedi, fare ya da fil-bebeklerini emzirirler. Bu nedenle adları "memeliler" dir. Yarasa yavrusu emerken annesinin tüylerine asılır. Bir fil annesi bebeğini iki yıl karnında taşır. Bir fare 21 günde, bunu da her dört haftada bir 13 fare yavrusunu dünyaya getirir. Kangurular beş haftalık bir hamilelikten sonra doğarlar. Çıplak ve kör olan embriyo vajinadan annesinin kesesine tırmanır. Orada bir memeye bağlanır. Sekiz ay sonra keseden çıkmak için hazırdır ve dışarıya tırmanır. Büyümüş olan kanguru yavrusu içmek için kafasını annesinin kesesine sokar.

Hangi Hayvanlar Yumurtadan Çıkar?

Sadece kuşlar değil, yılanlar, kaplumbağalar ve timsahlar yumurtadan çıkarlar. Bazı kuşlar yuva kurar, buraya dişi kuşlar yumurtlar. Orada kuluçkaya yatar. Kuluçka, civcivlerin yumurtalarından çıkmaları için beklenen süredir. Yumurtanın çatlaması için Gerekli nem ve ısıyı tavuklar yumurtaların üstüne yatarak sağlar. Yılanlar ve kaplumbağalar yumurtalarını sıcak kuma gömerler. Yavrular yumurtadan çıkarken ebeveynleri yanlarında değildir.

Çiftleşme esnasında dişi kurbağa birçok yumurta atar. Erkek kurbağa bu esnada spermleri ekler. Birkaç gün sonra, küçük kurbağalar yumurtadan çıkar, bunlardan sonra küçük kurbağalar olur. Bir leylek çifti yaklaşık bir hafta süre ile yuvalarını kurarlar. Anne leylek yumurtladıktan sonra, ebeveynler kuluçkaya yatma durumunda birbirleri ile yer değiştirirler.

Tavuk kuluçkaya 3 hafta süre ile yatar. Civciv yumurtayı içten kırar ve dışarıya çıkar, hemen yürüyebilir ve yemek yiyebilir.

SÖZLÜK:

Uterus: Rahim, döl yatağıdır.

Vajina: Kadının cinsel organıdır.

Klitoris: Kadının cinsel organındaki en duyarlı noktasıdır.

Labia: Kadın cinsel organ dudaklarına verilen addır.

Vulva: Kadın dış genital bölgelerine verilen addır.

Yumurtalık (Ovaryum) : Rahmin her iki yanında yer alan iki adet organı. Yumurta üretimi ve kadınsal hormonların üretiminden sorumludur.

Östrojen: Kadınlık hormonudur.

Ovulasyon: Kadınlarda yumurtalıklarda yumurtanın atılmasıdır.

Penis: Erkeğin cinsel organıdır.

Testis (Erbezi): Erkek üreme organlarından penisin her iki yanında yer alan yapılardır.

Er bezlerinin testosteron hormonu salgılanması, spermlerin üretilmesi ve erkeklere özgü bazı fiziksel özelliklerin gelişmesi gibi görevleri vardır.

Testesteron: Erkeklik hormondur..

Sperm: Erkeğin cinsel organından çıkıp üremeyi başlatan hücredir.

KAYNAKÇA:

- *Can, G. (2005) *Gelişim ve Öğrenme*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- *Bacanlı, H. (2007) *Eğitim Psikolojisi*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- *Bem, S. L. (1981). *Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing*. *Psychological Review*, 88, 354-364.
- *Cüceloğlu, D. (1996) *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi, 6.Basım, İstanbul.
- *Çağdaş, A. (2008) *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- *Çeçen, A. (2007) *Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 4 Sayı: 1.
- *Doğan, O. (1999) *Sağlık Bilimleri Alanında Davranış Bilimleri*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No: 76, Sivas.
- *Dönmezer, İ. (2007) *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ege Üniversitesi Yayınları, 6.basım İzmir.
- *Eser, M. (2008) *Ana Babaların Cinsel Kimlik Gelişimiyle İlgili Tutumların Çocuğun Cinsel Kimlik Kazanmasına Etkisi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- *Freud, S. (2000) *Cinsellik Üzerine Üç Deneme (On Sexuality)*. Çev. Budak, S. , Öteki Yayınları, Ankara.
- *Gökkaya, F. (1994) *Anne- Babaların Cinsiyet Rolü Algıları ve Cinsiyete Uygun Çocuk Yetiştirme Eğilimleri ile Okulöncesi Çocuklarının Cinsiyet Rolü Gelişimi Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- *Hortaçsu, N. (2003) *Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar*. İmge Kitabevi, Ankara.
- <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1208/unite03.pdf>
- <http://www.calgarypubliclibrary.com,2007>
- <http://www.devon.gov.uk/index/cyps/child-protection/jacat.htm>
- <http://www.drspock.com/article/0,1510,6249,00.html>
- <http://www.genelsaglikmerkezi.com/cinsellik-ve-baska-duyular>

<http://www.health.alberta.ca>

<http://www.health.gov.ab.ca>

<http://www.tdkterim.gov.tr>

<http://www.nccp.org>

<http://www.siecus.org>,2008.

*Kentler, H. (2008) Çocuğuma nasıl cinsel eğitim verebilirim? Turkuaz Kitaplığı, İstanbul.

*Lieberst, R. , M., Wicks-Nelson, R. , Kail, R. V. (1986) Developmental Psychology. Fourth Edition.

*Özdemir, E. (2006) Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıp Yargıların İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

*Pernoud, L. (1982) Çocuğun Cinsel Eğitimi. e Yayınları.

*SIECUS, Guidelines For Comprehensive Sexuality Education. 3rd Edition,National Guidelines Task Force, USA: Fulton Press, 2004.

*SIECUS, Right From Start Guidelines for Sexuality Issues, Birth to Five Years, Early Childhood Sexuality Education Task Force. USA, 1998.

*Şahin, H. (2008) Eğitim Psikolojisi. Pegem Akademi, Ed. Özbay, Y., Erken, S., 1.Baskı, Ankara.

*Thomas, C. (Editor) ve Thomas, P.(Editor) (2002) Body İmage: A Handbook of Theory, Research and Clinical Practice. Guildford Publications, Incorporated, Newyork.

*Tuzcuoğlu, N. ve S. (2007) Çocuğun Cinsel Eğitim-Anne Ben Nasıl Doğdum? Morpa Yayınları, Ankara.

*Uçar, H. (2001) Çağdaş Çocuk Cinsel Eğitimi. Ercan Kitabevi, İzmir.

*Yavuzer, H. (2001) Ana-Baba ve Çocuk. Onikinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

*Rübel, D. (2001) "Woher Die Kleinen Kinder Kommen", Ravensburger Buchverlag Otto Maier GmbH, İtaly.

EK - 2
ANKET

♀ **OKUL ÖNCESİ CİNSEL EĞİTİM EBEVEYN ANKETİ** ♂

Bu anket formu, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bölümü yüksek lisans tezi kapsamında anne - babaların, cinsel gelişim ve eğitim konusundaki bilgilerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma bilimsel bir çalışma olup, soru formunun içerisindeki bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Soruları lütfen dikkatlice okuyarak, samimi bir şekilde ve atlamadan cevaplandırınız. Verdiğiniz cevaplar ve ilginiz için teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM

	Anne	Baba
<u>1.Yaş</u>	 (Yazınız)	 (Yazınız)
<u>2.Eğitim Durumu</u>	1) Okur-Yazar Değil 2) Okur Yazar 3) İlkokul mezunu 4) İlköğretim (kesintisiz 8 yıllık okul) 5) Ortaokul mezunu 6) Lise ve Dengi Okul mezunu 7) Fakülte / yüksekokul mezunu 8) Lisansüstü	1) Okur-Yazar Değil 2) Okur Yazar 3) İlkokul mezunu 4) İlköğretim (kesintisiz 8 yıllık okul) 5) Ortaokul mezunu 6) Lise ve Dengi Okul mezunu 7) Fakülte / yüksekokul mezunu 8) Lisansüstü
<u>3.Meslek</u>	 (Yazınız)	 (Yazınız)
<u>4.Ailenin durumu</u> 1) Çekirdek aile (anne, baba ve çocuk) 2) Geniş aile (anne, baba, çocuk ve diğer akrabalar) 3) Tek ebeveyn (sadece anne ya da sadece baba)		

<u>5. Aylık gelir durumunuz</u>	
1) 500 TL ve altı	2) 501 TL-1000 TL arası
3) 1001 TL-1.500 TL arası	4) 1501 TL ve üzeri
<u>6. Kaç çocuğa sahipsiniz?</u> (Yazınız)	
<u>7 Anasınıfına giden</u> çocuğunuzun cinsiyeti ve doğum tarihi	
1) Kız 2) Erkek	Gün / Ay / Yıl / /

II. BÖLÜM

1. Sizce çocuklar için cinsel eğitim gerekli midir?	
1) Evet	2) Hayır
2. Sizce cinsel eğitim kaç yaşında verilmeye başlanmalıdır? Neden?	
1) 0-3 yaş 2) 4-6 yaş 3) 7-12 yaş 4) 13-18 yaş 5) Diğer (yazınız).....	
3. Sizce çocuğunuza cinsel eğitimi kim vermelidir?	
1) Anne-baba	2) Okul
3) Uzman kişi(psikolojik danışman, psikolog vs.) 4)Diğer(yazınız).....	
4. Daha önce çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	
1) Evet	
2) Hayır	
Yanıtınız evetse nereden, kimden ve ne kadar süreyle aldınız?	

5. Çocuğunuzla cinsellikle ilgili hangi konularda konuştunuz? 1) Evet 2) Hayır Yanıtınız evet ise hangi konularda çocuğunuzla konuştunuz? <u>İlk üçünü işaretleyiniz (1-2-3 olarak sıralayınız).</u> ()Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ()Hamilelik ve doğum ()Üreme ()Argo kelimeler ve küfürler ()Mastürbasyon ()Cinsel istismar ()Sağlık ve temizlik kuralları ()Cinsel merak ve oyunlar (evcilik,doktorculuk) ()AIDS ()Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar	6. Okul öncesi çocukları için okullarda cinsel eğitim verilseydi, eğitim içinde hangi konular olmalıdır? <u>İlk üçünü işaretleyiniz (1-2-3 olarak sıralayınız)</u> ()Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ()Hamilelik ve doğum ()Üreme ()Argo kelimeler ve küfürler ()Mastürbasyon ()Cinsel istismar ()Sağlık ve temizlik kuralları ()Cinsel merak ve oyunlar (evcilik,doktorculuk) ()AIDS ()Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar
--	---

Aşağıda çocuklarda gözlemlenebilen bazı çocuk davranışları ve çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi ile bilgiler verilmiştir. Bunların 6 yaş grubu çocuklarda görülmesini size göre doğru, yanlış, bilmiyorum şeklinde işaretleyiniz.

D: Doğru

Y: Yanlış

B: Bilmiyorum

	D	Y	B
6 yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir.			

	D	Y	B
6 yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler.			
Cinsel gelişim ve eğitim anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder.			
6 yaşındaki çocuklar annelerinin ya da diğer kadınlarının göğüslerine dokunmaya çalışabilirler.			
Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir.			
Çocukların cinsel davranışları ile yetişkin cinsel davranışları birbirinin aynısı değildir, aynı amaçla yapılmaz.			
6 yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler.			
Çocuklar cinsiyetlerine göre kıyafet, oyuncak, renk vb. seçmesi için yönlendirilmelidirler.			
6 yaşındaki çocuklar diğer çocukların veya akranlarının kıyafetlerini çıkarmaya çalışabilirler.			
Anaokulları ve anasınıflarında, çocuklara cinsel eğitim verilmelidir.			
3-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsel kimliği benimsemesinde erkek çocuğun babasına, kız çocuğun annesine benzeme çabalarına özdeşim denir.			
6 yaşındaki çocuklar diğer çocuklara veya akranlarına veya yetişkinlere cinsel organlarını göstermeye çalışabilirler.			
Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir.			
6 yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir.			
Çocuklarda cinsellik içgüdüğü yoktur.			
6 yaşındaki çocuklar kültürel özelliklerine göre cinsiyetlerini tanımlayabilirler / açıklayabilirler.			

	D	Y	B
Çocuklar 6 yaşından önce cinsel eğitime ihtiyaç duymazlar.			
6 yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir ve bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler.			
Çocuklar, bebeğin dünyaya gelişinde babanın rolü ve katkısı üzerindeki soruları, dört yaşından sonra sormaya başlarlar.			
6 yaşındaki çocuklar oyuncak seçimlerini cinsiyetlerine uygun olarak yapabilirler.			
6 yaşındaki çocuklar zaman zaman cinsel içerikli argo kelimeleri kullanabilirler.			
Cinsellik doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden, yaşamın sağlıklı ve doğal bir bölümüdür.			
6 yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular ("Bebekler nereden gelir?" gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar.			
Cinsellik ve cinsel eğitim ergenlikle başlar.			
Bebeğin anne memesini emmesi ilk cinsel deneyimdir.			
Ebeveynler, öğretmenler ve bakıcılar cinsel eğitim konusunda işbirliği yapmalıdır.			
6 yaşındaki çocuklar diğer kişilerin tuvalet ve banyo faaliyetlerini merak ederler ve gözlemlemeye çalışabilirler.			
Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır.			
6 yaş çocuklarının cinsel organlarını merak etmeleri normal bir gelişim davranışıdır.			
3-6 yaş arasında çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar.			
Çocuklar cinsel içerikli argo kelimeler kullandığında cezalandırılmalıdır.			
Cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman cinsel eğitim verilmeye başlanmalıdır.			

	D	Y	B
Çocuklar 6 yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) kız ve erkek vücut farklılıkları ile ilgili sorular sorarlar.			
6 yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler.			
Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepli bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler.			
6 yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler.			
6 yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler.			
Ebeveynler çocukların cinsel eğitimini sağlamada okullardan daha çok sorumludurlar.			
6 yaşındaki çocukların, cinsel konularda kız çocuğunun sorularına annesi, erkek çocuğunun sorularına babası cevap vermelidir.			
Mastürbasyon çocukluk gelişiminin bir parçasıdır.			
Çocukların genellikle 3 yaş civarında arkadaş seçimlerinde cinsiyet faktörünün etkisi görülür.			
6 yaşındaki çocukların cinsellikle ilgili sordukları bazı sorular duymazlıktan gelinebilir.			
Aile sosyal sistemi çocuklara diğer bireylerle olan ilişkileri ile ilgili model olurlar ve birçok şeyi öğretirler.			
6 yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir.			
Sadece kızlar cinsel istismara uğrayabilir.			
6 yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler.			
6 yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır.			

	D	Y	B
Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir.			
Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir.			

♀ OKUL ÖNCESİ CİNSEL EĞİTİM EBEVEYN ANKETİ ♂

CEVAP ANAHTARI

Bu anket formu, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bölümü yüksek lisans tezi kapsamında anne - babaların, cinsel gelişim ve eğitim konusundaki bilgilerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma bilimsel bir çalışma olup, soru formunun içerisindeki bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Soruları lütfen dikkatlice okuyarak, samimi bir şekilde ve atlamadan cevaplandırınız. Verdiğiniz cevaplar ve ilginiz için teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM

	Anne	Baba
<u>1.Yaş</u>	 (Yazınız)	 (Yazınız)
<u>2.Eğitim Durumu</u>	1) Okur-Yazar Değil 2) Okur Yazar 3) İlkokul mezunu 4) İlköğretim (kesintisiz 8 yıllık okul) 5) Ortaokul mezunu 6) Lise ve Dengi Okul mezunu 7) Fakülte / yüksekokul mezunu 8) Lisansüstü	1) Okur-Yazar Değil 2) Okur Yazar 3) İlkokul mezunu 4) İlköğretim (kesintisiz 8 yıllık okul) 5) Ortaokul mezunu 6) Lise ve Dengi Okul mezunu 7) Fakülte / yüksekokul mezunu 8) Lisansüstü
<u>3.Meslek</u>	 (Yazınız)	 (Yazınız)
<u>4.Ailenin durumu</u> 1) Çekirdek aile (anne, baba ve çocuk) 2) Geniş aile (anne, baba, çocuk ve diğer akrabalar) 3) Tek ebeveyn (sadece anne ya da sadece baba)		

<u>5. Aylık gelir durumunuz</u>	
1) 500 TL ve altı	2) 501 TL-1000 TL arası
3) 1001 TL-1.500 TL arası	4) 1501 TL ve üzeri
<u>6. Kaç çocuğa sahipsiniz?</u> (Yazınız)	
<u>7 Anasınıfına giden</u> çocuğunuzun cinsiyeti ve doğum tarihi	
1) Kız 2) Erkek	Gün / Ay / Yıl / /

II. BÖLÜM

1. Sizce çocuklar için cinsel eğitim gerekli midir?	
1) Evet	2) Hayır
2. Sizce cinsel eğitim kaç yaşında verilmeye başlanmalıdır? Neden?	
1) 0-3 yaş 2) 4-6 yaş 3) 7-12 yaş 4) 13-18 yaş 5) Diğer (yazınız).....	
3. Sizce çocuğunuza cinsel eğitimi kim vermelidir?	
1) Anne-baba	2) Okul
3) Uzman kişi(psikolojik danışman, psikolog vs.) 4)Diğer(yazınız).....	
4. Daha önce çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	
1) Evet	
2) Hayır	
Yanıtınız evetse nereden, kimden ve ne kadar süreyle aldınız?	

5. Çocuğunuzla cinsellikle ilgili hangi konularda konuştunuz? 1) Evet 2) Hayır Yanıtınız evet ise hangi konularda çocuğunuzla konuştunuz? <u>İlk üçünü işaretleyiniz (1-2-3 olarak sıralayınız).</u> ()Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ()Hamilelik ve doğum ()Üreme ()Argo kelimeler ve küfürler ()Mastürbasyon ()Cinsel istismar ()Sağlık ve temizlik kuralları ()Cinsel merak ve oyunlar (evcilik, doktorculuk) ()AIDS ()Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar	6. Okul öncesi çocukları için okullarda cinsel eğitim verilseydi, eğitim içinde hangi konular olmalıdır? <u>İlk üçünü işaretleyiniz (1-2-3 olarak sıralayınız)</u> ()Cinsiyetler arasındaki vücut farklılıkları ()Hamilelik ve doğum ()Üreme ()Argo kelimeler ve küfürler ()Mastürbasyon ()Cinsel istismar ()Sağlık ve temizlik kuralları ()Cinsel merak ve oyunlar (evcilik,doktorculuk) ()AIDS ()Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar
--	--

Aşağıda çocuklarda gözlemlenebilen bazı çocuk davranışları ve çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi ile bilgiler verilmiştir. Bunların 6 yaş grubu çocuklarda görülmesini size göre doğru, yanlış, bilmiyorum şeklinde işaretleyiniz.

D: Doğru

Y: Yanlış

B: Bilmiyorum

	D	Y	B
6 yaşında bir erkek çocuk annesinin makyaj malzemelerini kullanabilir.	X		

	D	Y	B
6 yaşındaki çocuklar televizyonda gördüğü cinsellikle ilgili davranışları (öpüşme, birlikte yatma vb.) deneyebilirler.	X		
Cinsel gelişim ve eğitim anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder.	X		
6 yaşındaki çocuklar annelerinin ya da diğer kadınlarının göğüslerine dokunmaya çalışabilirler.	X		
Çocuğa ilk cinsel bilgiler anne – baba tarafından verilmelidir.	X		
Çocukların cinsel davranışları ile yetişkin cinsel davranışları birbirinin aynısı değildir, aynı amaçla yapılmaz.	X		
6 yaşındaki çocuklar bazen diğer çocukları veya akranlarını zorla öpmeye çalışabilirler.	X		
Çocuklar cinsiyetlerine göre kıyafet, oyuncak, renk vb. seçmesi için yönlendirilmelidirler.		X	
6 yaşındaki çocuklar diğer çocukların veya akranlarının kıyafetlerini çıkarmaya çalışabilirler.	X		
Anaokulları ve anasınıflarında, çocuklara cinsel eğitim verilmelidir.	X		
3-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsel kimliği benimsemesinde erkek çocuğun babasına, kız çocuğun annesine benzeme çabalarına özdeşim denir.	X		
6 yaşındaki çocuklar diğer çocuklara veya akranlarına veya yetişkinlere cinsel organlarını göstermeye çalışabilirler.	X		
Cinsel istismar, bir yetişkinin, çocuğa cinsel amaçla yaklaşmasıdır ve cinsellik içeren eylem, söz ve düşünceleri içerir.	X		
6 yaşındaki çocukların vücut bölümlerinin isimlerini ve görevlerini bilmeleri gelişimleri açısından önemlidir.	X		
Çocuklarda cinsellik içgüdüğü yoktur.		X	
6 yaşındaki çocuklar kültürel özelliklerine göre cinsiyetlerini tanımlayabilirler / açıklayabilirler.	X		

	D	Y	B
Çocuklar 6 yaşından önce cinsel eğitime ihtiyaç duymazlar.		X	
6 yaşındaki çocukların doktorculuk ve evcilik oyunlarını oynaması gelişimleri açısından normaldir v bu oyunlarda kıyafetlerini çıkarabilirler ve birbirlerinin vücutlarını inceleyebilirler.	X		
Çocuklar, bebeğin dünyaya gelişinde babanın rolü ve katkısı üzerindeki soruları, dört yaşından sonra sormaya başlarlar.		X	
6 yaşındaki çocuklar oyuncak seçimlerini cinsiyetlerine uygun olarak yapabilirler.	X		
6 yaşındaki çocuklar zaman zaman cinsel içerikli argo kelimeleri kullanabilirler.	X		
Cinsellik doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden, yaşamın sağlıklı ve doğal bir bölümüdür.	X		
6 yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) çocuklar cinsellikle ilgili sorular ("Bebekler nereden gelir?" gibi doğum ve hamilelikle ilgili sorular) sorarlar.	X		
Cinsellik ve cinsel eğitim ergenlikle başlar.		X	
Bebğin anne memesini emmesi ilk cinsel deneyimdir.	X		
Ebeveynler, öğretmenler ve bakıcılar cinsel eğitim konusunda işbirliği yapmalıdır.	X		
6 yaşındaki çocuklar diğer kişilerin tuvalet ve banyo faaliyetlerini merak ederler ve gözlemlemeye çalışabilirler.	X		
Bebekler altları temizlenirken cinsel organlarına dokunurlar ve bundan hoşlanırlar. Bu davranış haz almanın başlangıcıdır.	X		
6 yaş çocuklarının cinsel organlarını merak etmeleri normal bir gelişim davranışıdır.	X		
3-6 yaş arasında çocuklar cinsel organlarına dokunmaktan, çıplak dolaşmaktan zevk alırlar.	X		
Çocuklar cinsel içerikli argo kelimeler kullandığında cezalandırılmalıdır.		X	
Cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman cinsel eğitim verilmeye başlanmalıdır.	X		

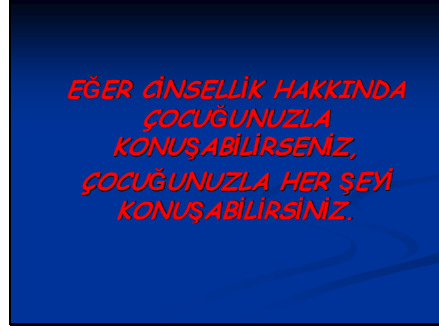
	D	Y	B
Çocuklar 6 yaşından önce (özellikle 2,5-3 yaş civarı) kız ve erkek vücut farklılıkları ile ilgili sorular sorarlar.	X		
6 yaşındaki çocuklar kendi cinsiyetine uygun kıyafetleri seçerler.	X		
Çocuklar vücut bölümlerinin gerçek isimlerini değil daha uygun ve edepli bir biçimde adlandırmayı öğrenmelidirler.		X	
6 yaşındaki çocuklar eşyaların (kravat, cımbız, ayna vb.) hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilirler.	X		
6 yaşındaki çocuklar oyunlarda cinsiyetlerine uygun rolleri seçerler.	X		
Ebeveynler çocukların cinsel eğitimini sağlamada okullardan daha çok sorumludurlar.	X		
6 yaşındaki çocukların, cinsel konularda kız çocuğunun sorularına annesi, erkek çocuğunun sorularına babası cevap vermelidir.		X	
Mastürbasyon çocukluk gelişiminin bir parçasıdır.	X		
Çocukların genellikle 3 yaş civarında arkadaş seçimlerinde cinsiyet faktörünün etkisi görülür.	X		
6 yaşındaki çocukların cinsellikle ilgili sordukları bazı sorular duymazlıktan gelinebilir.		X	
Aile sosyal sistemi çocuklara diğer bireylerle olan ilişkileri ile ilgili model olurlar ve birçok şeyi öğretirler.	X		
6 yaşındaki kız ve erkek çocukların aynı odada yatmaları gelişimleri için uygun değildir.		X	
Sadece kızlar cinsel istismara uğrayabilir.		X	
6 yaşındaki çocuklar akranlarıyla ve ebeveynleri ile birlikte banyo yapabilirler.	X		
6 yaşından önce özellikle üç yaşındaki çoğu çocuk, kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri, hissettikleri her şey hakkında meraklıdır ve konuşkandır.	X		

	D	Y	B
Çocuklar kendilerine bakım veren kişilere, öğretmenlerine ya da ebeveynlerine karşı ifade ettikleri sevgi bazen romantik bir duyguymuş gibi algılanabilir.	X		
Çocuğunuzla birlikte televizyon izlerken, cinsellik içeren herhangi bir durumla karşılaşırsanız, televizyonu kapatmak, kanal değiştirmek ya da çocuğunuzun gözlerini kapatmak olası çözümlerdir.	X		

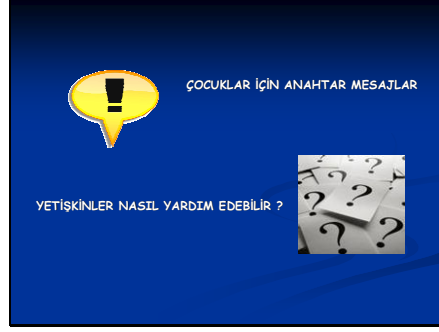
EK - 3

CİNSEL EĞİTİM PROGRAMI MODÜLÜ SUNUM ÖRNEĞİ

Slayt 1

Slayt 2

Slayt 3

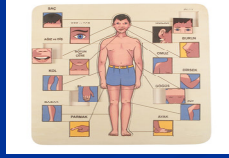
Slayt 4

KONU 1: VÜCUDUMUZ NASIL ÇALIŞIR ?

Çocuklar büyüdükçe, kendilerinin ve başkalarının vücutlarıyla ilgili merakları giderek artar. Vücutları ile ilgili gelişen merakları, önemli sosyal beceriler için onları hazırlar ve onlara önemli bilgiler sağlar.

Slayt 5

Çocuklar organlarını ve bu organların işlevlerini öğrenmekten hoşlanırlar. Her birinin önemli olduğunu ve bir adı olduğunu bilmelidirler.

Slayt 6

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Vücudun her bölümünün doğru bir ismi ve görevi vardır. Örneğin; burnumuz koku almamızı sağlar, gözlerimiz görmemizi sağlar gibi.

Slayt 7

- Kızların ve erkeklerin vücutlarında bazı kısımlar aynıdır, bazı kısımlar ise farklıdır. Örneğin; hem kızların hem de erkeklerin çenesi, memeleri vardır..

Slayt 8

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR ?

- İnsan vücudu ve nasıl çalıştığı ile ilgili çocuklarla konuşun.
- Kız ve erkek vücudu arasındaki farklılıklarla ilgili soruları cevaplayın.

Slayt 9

KONU 2: BEBEKLER NEREDEN GELİYOR?

Bazı yetişkinler yaşamın gerçekleri hakkında - özellikle doğum, hamilelik ve bebeğin nasıl oluştuğu gibi konularda- çocuklarıyla ne zaman ve nasıl konuşacakları konusunda endişe taşırlar. Çocuklar çekinmeden doğum ve hamilelik hakkında soru sorma eğilimindedir.

Slayt 10

Bazı çocuklar ise cinsellik hakkında soru sormaz çünkü çocuklar yetişkinlerin sorularını cevaplarken isteksiz ve rahatsız olduklarını hissederler. Kimi çocuklar soru sormaya ihtiyaç duymazlar çünkü kendi sonuçlarına ulaşmışlardır.

Slayt 11

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

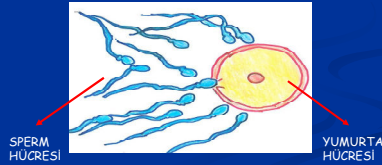

- Bitkiler, hayvanlar ve insanlar kendilerine benzeyen canlılar oluşturmak için ürerler.

Slayt 12

- Kadın ve erkeğin üreyebilmesi için vücutlarında özel hücreleri vardır.

Slayt 13

- Bir kadın hamile kaldığı zaman, bebek rahim "uterus" olarak adlandırılan vücut kısmının içinde büyür.

Slayt 14

- Bebek yeterince büyüyünce doktor ya da ebeinin yardımıyla bu özel vücut kısmından dışarıya çıkarılır.

Slayt 15

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR ?

- Çocukların nereden geldikleri ile ilgili doğal meraklarını kabul edin. Çocukların ne düşündüklerini ve neyi bilmek istediklerini araştırın.

Slayt 16

- Eğer ailede hamile olan bir kadın varsa çocuğunuzla konuşmasını sağlayın.

Slayt 17

KONU 3: BEŞ DUYUMUZ

Duyular bizim çevremizde olan biteni anlamamıza yardımcı olan temel organlardır. Sıcak-soğuk-acı-tatlı vb. duyuları, duyu organları yardımıyla algılarız.

Slayt 18

İnsanlar doğdukları andan itibaren beş duyuya sahiptirler. Bu duyular görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma duyularıdır ve insanların hayatta kalmalarını sağlarlar.

Slayt 19

Duyma, görme, dokunma, koklama ve tatma duyuları dünyayı keşfetmemize yardımcı olur. Bebekler koklama, görme, duyma ile anne - babalarını veya bakıcılarını tanırlar. Çocuklar duyularını keşfetmekten hoşlanırlar.

Slayt 20

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- Duyma, görme, dokunma, koklama ve tatma duyuları dünyayı keşfetmemize yardımcı olur.
- Bazı çocuklar görmeyebilir. Onlara diğer duyuları yardımcı olur. Bazı çocuklar duymayabilir. Onlar el işaretlerini kullanarak konuşmayı öğrenirler.

Slayt 21

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR ?

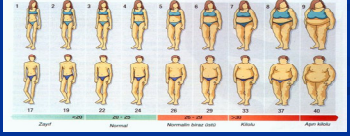

- Çocukların her zaman duyularına dikkatini çekmeleri için fırsatları kullanın.
- Çocuklara çeşitli müzikler dinletin. Hissettiklerini çizmelerini ya da dans etmeleri için cesaretlendirin.

Slayt 22

KONU 4: BEDEN İMAJI

Beden imajı, her hangi bir kişinin kendi bedeni hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve algılarını ifade eden bir kavramdır.

Slayt 23

Beden imajı fizyolojik temele dayanmasına karşın, fiziksel, psikolojik ve sosyal deneyimlerden oluşur.

Beden imajı, büyüme ve gelişme süreci içinde oluşur. Bu oluşum, bireyin kişisel ve sosyal deneyimlerinin bir ürünüdür.

Beden imajı kavramı, ben imajı kavramının bir bölümüdür.

Slayt 24

Beden imajı ve ben kavramı çocukluk döneminde gelişmektedir.

Çocuğun beden imajı süt çocuğu, oyun çocuğu ve okul çocuğu dönemlerindeki gelişim sürecinde oluşan değişiklikler sonucu ortaya çıkar.

Slayt 25

Beden imajı, adölesan dönemde psikolojik ve kişilik gelişimi açısından hem kızlar hem de erkekler için son derece önemlidir. Beden imajı ayrıca cinselliği, cinsel rolleri, sosyal yaşantımız gibi çok çeşitli alanlarda etkilidir.

Slayt 26

ÇOCUKLAR İÇİN ANAHTAR MESAJLAR

- İnsanlar farklı ten renklerine ve farklı vücut ölçülerine sahiptir.
- Sağlıklı yiyecekleri yemek, banyo yapmak, egzersiz yapmak vb. ile bireyin vücudunun bakımını öğrenmesi gelişiminde oldukça önemlidir.

Slayt 27

YETİŞKİNLER NASIL YARDIM EDEBİLİR ?

- Evde, okulda veya oyun parkında çocukların rahat hareket etmelerine izin veren kıyafetler giyme konusunda onlara rehber olun.

Slayt 28

- Çocukların farklı yaşlardaki fotoğraflarını inceleyin, her birinin farklılıklarını ve benzerliklerini tartışın.
- Bir çocuk, diğer çocuğun fiziksel görünüşü ile alay ettiğinde müdahale edin.

EK - 4

CİNSEL EĞİTİM PROGRAM UYGULAMA PLANI

ÇOCUK CİNSEL EĞİTİMİ PROGRAMI UYGULAMA PLANI

	Anne	Baba	Toplam	Gün	Saat
Latife Hanım Anaokulu	10	8	18	Salı Cumartesi	17.00 - 18.00 11.00 - 12.00
Nazlı Kız Anaokulu	11	10	21	Pazartesi Perşembe	17.00 - 18.00 17.00 - 18.00
Kuyucak Merkez Anaokulu	15	13	28	Çarşamba Cuma	15.30 - 16.30 15.30 - 16.30
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	11	-	11	Pazartesi Çarşamba	13.00 - 14.00 13.00 - 14.00
Toplam	46	31	77		

	Konu	Tarih
1. Hafta	1. Hafta: Cinsellik ve Cinsellikle İlgili Kavramlar	29 Kasım - 4 Aralık
2. Hafta	2. Hafta: Cinsel Eğitim - İnsan Gelişimi	6 Aralık - 11 Aralık
3. Hafta	3. Hafta: Cinsel Eğitim - İlişkiler	13 Aralık - 18 Aralık
4. Hafta	4. Hafta: Cinsel Eğitim - Kişisel Beceriler	20 Aralık - 25 Aralık
5. Hafta	5. Hafta: Cinsel Eğitim - Cinsel Davranışlar	27 Aralık - 1 Ocak
6. Hafta	6. Hafta: Cinsel Eğitim - Cinsel Sağlık	3 Ocak - 8 Ocak
7. Hafta	7. Hafta: Cinsel Eğitim - Toplum ve Kültür	10 Ocak - 15 Ocak
8. Hafta	8. Hafta: Anne Babalar İçin İpuçları / Çocukların Cinsellikle İlgili Sıkça Sordukları Sorular ve Yanıtları	17 Ocak - 22 Ocak

AYTÜL ELİKÜÇÜK

Tel: (256) 315 64 56

(505)312 46 52

Cumhuriyet Mah. 173/1 Sk. No:18/2 Petek Apt. K:1 Nazilli/AYDIN

E-posta: aelikucuk@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Yeri : Nazilli / AYDIN

Doğum Tarihi : 02.01.1984

Uyruğu : T.C

Cinsiyeti : Bayan

EĞİTİM BİLGİLERİ

2008 – halen **Ege Üniversitesi, İzmir**

Yüksek Lisans, Okul Öncesi Öğretmenliği / Tez Aşaması

2003 – 2007 **Anadolu Üniversitesi, Eskişehir**

Lisans, Okul Öncesi Öğretmenliği

Akademik Başarı: 3,44/4,00

1998 - 2002 **Nazilli Anadolu Lisesi, Aydın**

1995 – 1998 **Nazilli Ahmet Yesevî Ortaokulu, Aydın**

1990 – 1995 **Turan İlkokulu, Aydın**

İŞ DENEYİMİ

2010–halen	Kuyucak Anaokulu, Aydın Okul Öncesi Öğretmeni
2009–2010	Saruhanlı Anaokulu, Manisa Okul Öncesi Öğretmeni
2008 – 2009	Saruhanlı Anaokulu, Manisa Okul Öncesi Öğretmeni
2007 – 2008	Saruhanlı Anaokulu, Manisa Stajyer Okul Öncesi Öğretmeni
2006 – 2007	Mehmet Gedik İlköğretim Okulu, Eskişehir Stajyer Öğrenci - Bahar Dönemi Yenikent Anaokulu, Eskişehir Stajyer Öğrenci - Güz Dönemi
2005 – 2006	Kardeş İlköğretim Okulu, Eskişehir Stajyer Öğrenci - Güz Dönemi
2003 – 2004	Necatibey İlköğretim Okulu, Eskişehir Stajyer Öğrenci - Bahar Dönemi

YABANCI DİL

İngilizce: Okuma: İyi, Yazma: İyi, Anlama: İyi

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Microsoft Windows 95/98/03/08

Word - Excel - Power Point - Publisher

KURS VE SEMİNERLER

Şehzade Mehmet Koleji Eğitim Kurumları ve Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü – 2009

SMG - Eğitici Drama Semineri – 2008

Happy Kids – Yaratıcı Öğretmen Semineri – 2007

Perküsyon Kursu – 2007

Evrendil – Yabancı Dil Kursu – 2006

Halk Eğitim Merkezi – Bilgisayar Kurs – 2006

İLGİ ALANLARI

Kişisel Gelişim

Müzik

Edebiyat

Yaratıcı Drama

Psikoloji

Felsefe

ÖZET:

Bu araştırma, altı yaş çocukları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden anne – babalara uygulanan “Cinsel Eğitim Programı”nın ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgileri üzerinde etkililiğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bağımsız anaokullarındaki ve ilköğretim okulundaki 6 yaş grubu çocuğu olan 77 ebeveyn (46 anne ve 31 baba) çalışmaya katılmıştır. Ön test-son test düzeninde yürütülen çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde 0.05 anlamlılık düzeyinde bağımsız gruplar için t testi, tek faktörlü ANOVA ve frekans tabloları uygulanmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde; ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun (% 94.8) cinsel eğitimin gerekli olduğuna inandıkları ve anne-babaların çocuklarıyla cinsellikle ilgili aynı konuları konuştukları bulunmuştur. Anne ve babalar kendilerinin çocuklarına cinsel eğitim vermesinin daha uygun olacağı görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Annelerin (% 27.2) babalara göre (% 17.8) çocuklarıyla daha çok cinsellikle ilgili konuları konuştukları ortaya çıkmıştır. Anne ve babaların eğitim öncesi ve sonrası toplam anket puanları karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ile babaların ön test puan ortalamaları arasında fark olduğu ve annelerin lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Anne ve babalara verilen çocuk cinsel eğitim programı ile ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Annelerin eğitim durumlarına göre ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Fakülte/yüksekokul/lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları, ilkokul mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin çalışma durumlarına göre ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Çalışan annelerin çocuk cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili daha çok bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak, anne ve babalara verilen çocuk cinsel eğitim programı ile ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Çocukların sağlıklı cinsel gelişimi sürdürebilmeleri için öncelikle anne-babaların çocukların yaş gruplarına ve gelişim düzeylerine uygun cinsel eğitimi almaları gerekmektedir.

ABSTRACT:

This research is done for analysing the effectiveness on the parents' information about the sexual development and education of the Sexual Education Programme that is enforced the parents whose six-aged children going on the pre-school education. 77 parents (46 mother and 31 father) who have got six-aged children, that are in independent nursery schools and primary schools, participated the study. In the study, conducted on the pre-test final-test is used "Pre-school Parent Survey of Sexual Education" which is developed by researcher. In analysing the research data, for 0.05 significance level independent groups t-test, single factor ANOVA and frequency tables were applied.

When research findings were examined it is found that the vast majority of parents (%94.8) believe that the necessity of sexual education and talk about the same issues about sexuality with their children. Parents indicated that it would be more appropriate giving the sexual education to their children themselves. It is appeared that mothers (%27.2) talk with their children more than the fathers(17.8) about sexuality issues. When compared the parents' before and after education total questionnaire scores, it was found significant difference. It is appeared that there is a difference between mothers' and fathers' pre-test mean scores and in favor of mothers. It was seen to increase parents' level of knowledge about sexual development and education with the children sexual education programme that is given to mothers and fathers. According to mothers' education level, it was found significant difference between their pre-test mean scores. Mothers' mean scores who were graduated from faculty or college were higher than graduated from primary school. According to mothers' employment status found that significant difference between their pre and post test mean scores. It was seen that working mothers have more information about children's sexual development and education.

As a result ,the parents' level of knowledge increased with the children's sexual education programme that was given to parents. In order to sustain their children's healthy sexual development appropriate to their levels and age groups for parents and their children should get sex education.